GÖÇ BAĞLAMINDA ÇOCUKLARIN İDARİ GÖZETİMİ:

UYGULAYICILARA YÖNELİK REHBER

- Ulusal Mevzuat Seçkisi
- Uluslararası Mevzuat Seçkisi
- AİHM Karar Derlemesi
- Başvuru Kaynakları
- Resmi Belge Örnekleri
- İdari Karar Örnekleri

Mülteci Hakları Merkezi

GÖÇ BAĞLAMINDA ÇOCUKLARIN İDARİ GÖZETİMİ: UYGULAYICILARA YÖNELİK REHBER

MÜLTECİ HAKLARI MERKEZİ

Göç Bağlamında Çocukların İdari Gözetimi:
Uygulayıcılara Yönelik Rehber

© Mülteci Hakları Derneği

1. Baskı: İstanbul, Mart 2025

ISBN: 978-625-97917-4-6

Baskı ve Cilt
Sena Ofset Ambalaj Matbacılık Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi
Yakuplu Mh. 194. Sk. Blok No.1 İç Kapı No: 465 Beylikdüzü – İstanbul
Sertifika No 45030

Mülteci Hakları Derneği
Yayınevi Sertifika No: 51853
Adres: Barbaros Mahallesi,
Başkan Sokak No.14
Üsküdar, İstanbul
Telefon: +90 850 218 48 30
E-posta: info@mhd.org.tr
www.mhd.org.tr

Mülteci Hakları Merkezi

Mülteci Hakları Merkezi, savaş ve zulüm nedeniyle ülkelerini terk etmek durumunda kalıp Türkiye'de sığınma arayan yabancılara, 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu başta olmak üzere ilgili ulusal ve uluslararası mevzuat çerçevesinde sağlanan hukuksal koruma ve destek mekanizmalarına erişimlerine yardımcı olmak üzere faaliyet gösteren bir sivil toplum kuruluşudur.

Derneğimiz bu amaçlar doğrultusunda ülkemizdeki mülteci ve sığınmacıların Türkiye'deki hakları ve yükümlülükleri konusunda bilgi sahibi olmaları için bilgilendirme materyalleri hazırlamakta; kişilere Türkiye'deki prosedürler konusunda destek sağlamakta; avukatlar, sivil toplum kuruluşu çalışanları ve diğer hukuk çalışanlarına yönelik referans malzemeleri derlemekte; ülkemizde bu alandaki mevzuat ve politikaların geliştirilmesi ve toplum hayatında mülteci ve sığınmacılara yönelik dayanışmanın güçlendirilmesi için gerek devlet kurum ve kuruluşları gerekse barolarımız ve diğer sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliğinde bulunmakta ve Türkiye'deki göç yönetimi alanındaki mevzuat ve ilgili düzenlemelerin uluslararası ilke ve standartlara uyumlu hale getirilmesine katkıda bulunmak amacıyla savunuculuk çalışmaları yürütmektedir.

Göç Bağlamında Çocukların İdari Gözetimi: Uygulayıcılara Yönelik Rehber başlıklı bu yayınımız sığınmacı ve göçmen çocukların idari gözetimine dair ulusal ve uluslararası mevzuatın güncel bir derlemesi niteliğinde olup aynı zamanda resmi belge örnekleri ile Göç İdaresi Başkanlığı tarafından tanzim edilen karar örneklerine ve bu bağlamda yayımlanan yerli ve yabancı başvuru kaynaklarının bir seçkisine de yer vermektedir. *Göç Bağlamında Çocukların İdari Gözetimi: Uygulayıcılara Yönelik Rehber*'in kırılgan bir grup olarak tanımladığımız sığınmacı ve göçmen çocukların haklarını savunmak için çalışmalar yürüten bütün paydaşlar için faydalı bir kaynak olacağını ümit ediyoruz.

Bu çalışma Ayçe İdil Ağca, Fatin Anıl Baş, Helin Özgökçe, Ezgi Ergun ve Emine Öykü Türkoğlu'nun katkılarıyla Öykü Tümer Esen tarafından yayına hazırlandı. Tasarım ve uygulama Savaş Yıldırım tarafından yapıldı. MHM'nin 2024 yılında yayımladığı *İdari Gözetime Alternatifler: Uygulayıcılara Yönelik Rehber* ile *Hassas Durumdaki Kişilerin İdari Gözetimine Dair AİHM Kararları Derlemesi* için yapılan çalışmalardan da faydalanıldı.

Bu yayın, Mülteci Hakları Merkezi tarafından, Birleşik Krallık Dışişleri Bakanlığı İngiliz Milletler Topluluğu ve Kalkınma Ofisi'nin katkılarıyla yürütülen proje kapsamında hazırlanmıştır. Yayının içeriği Bakanlığın görüşlerini yansıtmamaktadır.

İÇİNDEKİLER

Sunuş 3

BİRİNCİ BÖLÜM: ULUSAL MEVZUAT SEÇKİSİ 9

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası - *ilgili maddeler* 11

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu - *ilgili maddeler* 14

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik - *ilgili maddeler* 28

Geçici Koruma Yönetmeliği - *ilgili maddeler* 42

İdari Gözetime Alternatif Yükümlülüklere İlişkin Yönetmelik - *tam metin* 42

Kabul ve Barınma Merkezleri ile Geri Gönderme Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi, İşletilmesi, İşlettirilmesi ve Denetimi Hakkında Yönetmelik - *ilgili maddeler* 64

İnsan Ticaretiyle Mücadele ve Mağdurların Korunması Hakkında Yönetmelik - *ilgili maddeler* 66

Çocuk Koruma Kanunu - *ilgili maddeler* 69

Çocuk Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usûl ve Esaslar Hakkında Yönetmelik - *ilgili maddeler* 74

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Refakatsiz Çocuklar Yönergesi - *ilgili maddeler* 76

Sosyal Hizmetler Kanunu - *ilgili maddeler* 79

Çocuk Destek Merkezleri Yönetmeliği - *tam metin* 85

Çocuk Koruma Hizmetleri Planlama ve Çocuk Bakım Kuruluşlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik - *tam metin* 119

Emniyet Genel Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğü/Büro Amirliği Kuruluş, Görev ve Çalışma Yönetmeliği - *ilgili maddeler* 154

Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik - *tam metin* 162

Nüfus Hizmetleri Kanunu - *ilgili maddeler* 178

İKİNCİ BÖLÜM: ULUSLARARASI MEVZUAT, ESNEK HUKUK KURALLARI VE BİRLEŞMİŞ MİLLETLER KOMİTE KARARLARI SEÇKİSİ 179

Uluslararası Mevzuat 181

Esnek Hukuk Kuralları 187

Birleşmiş Milletler Kaynakları Seçkisi 187

Avrupa Konseyi Kaynakları Seçkisi 197

Birleşmiş Milletler Komite Kararları Seçkisi 200

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ KARARLARI SEÇKİSİ 201

Mubilanzila Mayeka ve Kaniki Mitunga / Belçika 203

Rahimi / Yunanistan 207

Mohamad / Yunanistan 211

Aarabi / Yunanistan 214

Abdullahi Elmi ve Aweys Abubakar / Malta 217

M.S. / Slovakya ve Ukrayna 221

Moustahi / Fransa 225

Darboe ve Camara / İtalya 229

Popov / Fransa 232

Nikoghosyan ve Diğerleri / Polonya 237

Muskhadzhiyeva ve Diğerleri / Belçika 240

Kanagaratnam ve Diğerleri / Belçika 243

G.B. ve Diğerleri / Türkiye 246

Minasian ve Diğerleri / Moldova Cumhuriyeti 251

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: BAŞVURU KAYNAKLARI 255

Türkiye'de Yayımlanan Kaynaklardan Bir Seçki 257

Uluslararası Kaynak Seçkisi 259

Çocukların İdari Gözetimine İlişkin Bireysel Öğrenme Modülleri 263

Önemli Bağlantılar 267

Resmi Kurumlar 267
Uluslararası Kuruluşlar 267
Uluslararası Ağlar 267
Karar Tarama 268
Sığınma Hukuku Kaynak Sağlayıcılar 268

BEŞİNCİ BÖLÜM: RESMİ BELGE ÖRNEKLERİ 269
Resmi Belge Örneklerine Dair Açıklamalar 271
Uluslararası Koruma Başvuru Sahibi Kimlik Belgesi Örneği 272
Uluslararası Koruma Statüsü Sahibi Kimlik Belgesi Örneği 273
Geçici Koruma Kimlik Belgesi Örneği 274
Yol İzin / Sevk Belgesi Örneği 275
İkamet İzni Örneği 276
Vatansız Kişi Kimlik Belgesi Örneği 277

ALTINCI BÖLÜM: İDARİ KARAR ÖRNEKLERİ 279
İdari Gözetim Kararı 281
İdari Gözetim Kararı Tebliğ Formu (T3) 282
Sınır Dışı Etme Kararı 284
Sınır Dışı Etme Kararı Tebliğ Formu (T1) 285
Sınır Dışı ve İdari Gözetim Kararı Tebligatı (Uluslararası Koruma Başvurusunun Reddi Kararı Nedeniyle) 288
Sınır Dışı Kararı (Uluslararası Koruma Başvurusunun Geri Çekilmiş Sayılması Kararının Kesinleşmesi Nedeniyle) 291
Sınır Dışı Etme Kararı Tebliğ Tebellüğ Belgesi (İmza Yükümlülüğü İhlali Nedeniyle) 292
İdari Gözetim Uzatma Kararı 293
Geri Gönderme Merkezinde Yapılan Uluslararası Koruma Başvurusuna İstinaden Salıverme Ve İkamet İline Yönlendirme Kararı Tebliğ Tebellüğ Belgesi 294
İdari Gözetim Kararı Sonlandırılarak Salıverme Tebliğ Tebellüğ Tutanağı 295
Terke Davet Kararı Tebliğ Formu (T2) 296

Terke Davet Tebligatı (Sınır Dışı Etme Kararı Alınanlardan Haklarında İdari Gözetim Kararı Alınmayanlar İçin) 297

Uluslararası Koruma Ret Kararı Tebliğ Tebellüğ Belgesi (Genel Değerlendirme) 299

Uluslararası Koruma Başvurusunun Reddi Kararı Tebliğ Tebellüğ Tutanağı (Hızlandırılmış Değerlendirme) 300

Şartlı Mülteci Statüsü Kararı Tebliğ Tebellüğ Belgesi 301

BİRİNCİ BÖLÜM

ULUSAL MEVZUAT SEÇKİSİ

Bu bölümde, sığınmacı ve göçmen çocukların idari gözetimi bağlamında en fazla kullanılan ulusal mevzuat düzenlemelerinin ilgili kısımları bir araya getirilmiştir.

Bu kapsamda ilk olarak, idari gözetim ve özellikle de çocukların idari gözetimi ile alternatif tedbirler söz konusu olduğunda gündeme gelebilecek kişi hak ve hürriyetlerini ve bunların sınırlanmasına ilişkin genel rejimi düzenleyen Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın ilgili maddelerine yer verilmiştir. Devamında Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile Kanunun Uygulama Yönetmeliği ve Geçici Koruma Yönetmeliği bünyesinde konuya değen ilgili hükümler eklenmiştir. Çocuk Koruma Kanunu başta olmak üzere çocukların temel haklarına ilişkin ulusal mevzuatımızdaki önemli yasa ve yönetmelik maddeleri de yine bu bölüm kapsamında derlenmiştir.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI

ilgili maddeler

Kanun Numarası : 2709
Kabul Tarihi : 18/10/1982
Yayımlandığı Resmî Gazete : Tarih : 9/11/1982
Sayı : 17863 (Mükerrer)
Yayımlandığı Düstur : Tertip : 5 **Cilt :** 22 **Sayfa :** 3

Madde 10: Kanun önünde eşitlik

Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

(Ek fıkra: 7/5/2004-5170/1 md.) Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. (Ek cümle: 7/5/2010-5982/1 md.) Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz.

(Ek fıkra: 7/5/2010-5982/1 md.) Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde (…) kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.

Madde 13: Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması

(Değişik: 3/10/2001-4709/2 md.) – Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.

Madde 16: Yabancıların durumu

Temel hak ve hürriyetler, yabancılar için, milletlerarası hukuka uygun olarak kanunla sınırlanabilir.

Madde 17: Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı

Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz.

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz.

Madde 19: Kişi hürriyeti ve güvenliği

Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir. Şekil ve şartları kanunda gösterilen: […] veya kanunda öngörülen bir yükümlülüğün gereği olarak ilgilinin yakalanması veya tutuklanması; […] usulüne aykırı şekilde ülkeye girmek isteyen veya giren, ya da hakkında sınır dışı etme yahut geri verme kararı verilen bir kişinin yakalanması veya tutuklanması; halleri dışında kimse hürriyetinden yoksun bırakılamaz. […]

Yakalanan veya tutuklanan kişilere, yakalama veya tutuklama sebepleri ve haklarındaki iddialar herhalde yazılı ve bunun hemen mümkün olmaması halinde sözlü olarak derhal, toplu suçlarda en geç hakim huzuruna çıkarılıncaya kadar bildirilir. […]

Her ne sebeple olursa olsun, hürriyeti kısıtlanan kişi, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı halinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir.

(Değişik: 3/10/2001-4709/4 md.) Bu esaslar dışında bir işleme tâbi tutulan kişilerin uğradıkları zarar, tazminat hukukunun genel prensiplerine göre, Devletçe ödenir.

Madde 20: Özel hayatın gizliliği

Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz. […]

(Ek fıkra: 7/5/2010-5982/2 md.) Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir.

Madde 36: Hak arama hürriyeti

Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.

Hiçbir mahkeme, görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınamaz

Madde 38: Suç ve cezalara ilişkin esaslar – […]

İdare, kişi hürriyetinin kısıtlanması sonucunu doğuran bir müeyyide uygulayamaz. […]

Madde 40: Temel hak ve hürriyetlerin korunması

Anayasa ile tanınmış hak ve hürriyetleri ihlal edilen herkes, yetkili makama geciktirilmeden başvurma imkanının sağlanmasını isteme hakkına sahiptir.

(Ek fıkra: 3/10/2001-4709/16 md.) Devlet, işlemlerinde, ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorundadır.

Kişinin, Resmî görevliler tarafından vaki haksız işlemler sonucu uğradığı zarar da, kanuna göre, Devletçe tazmin edilir. Devletin sorumlu olan ilgili görevliye rücu hakkı saklıdır.

Madde 41: Ailenin korunması ve çocuk hakları

Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır.

Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilâtı kurar.

(Ek fıkra: 7/5/2010-5982/4 md.) Her çocuk, korunma ve bakımdan yararlanma, yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça, ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahiptir.

(Ek fıkra: 7/5/2010-5982/4 md.) Devlet, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alır.

Madde 90: Milletlerarası andlaşmaları uygun bulma

Türkiye Cumhuriyeti adına yabancı devletlerle ve milletlerarası kuruluşlarla yapılacak andlaşmaların onaylanması, Türkiye Büyük Millet Meclisinin onaylamayı bir kanunla uygun bulmasına bağlıdır.

[…]

Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. (Ek cümle: 7/5/2004-5170/7 md.) Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır

YABANCILAR VE ULUSLARARASI KORUMA KANUNU

ilgili maddeler

Kanun Numarası : 6458
Kabul Tarihi : 4/4/2013
Yayımlandığı Resmî Gazete: Tarih: 11/4/2013
Sayı: 28615
Yayımlandığı Düstur : Tertip: 5 **Cilt:** 53

BİRİNCİ KISIM: Amaç, Kapsam, Tanımlar ve Geri Gönderme Yasağı

BİRİNCİ BÖLÜM: Amaç, Kapsam ve Tanımlar

Madde 3: Tanımlar

(1) Bu Kanunun uygulanmasında; […]

a) Aile üyeleri: Başvuru sahibinin veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişinin eşini, ergin olmayan çocuğu ile bağımlı ergin çocuğunu,

d) Başvuru sahibi: Uluslararası koruma talebinde bulunan ve henüz başvurusu hakkında son karar verilmemiş olan kişiyi,

e) Çocuk: Henüz on sekiz yaşını doldurmamış ve ergin olmamış kişiyi, […]

l) Özel ihtiyaç sahibi: Başvuru sahibi ile uluslararası koruma statüsü sahibi kişilerden; refakatsiz çocuk, engelli, yaşlı, hamile, beraberinde çocuğu olan yalnız anne ya da baba veya işkence, cinsel saldırı ya da diğer ciddi psikolojik, bedensel ya da cinsel şiddete maruz kalmış kişiyi,

m) Refakatsiz çocuk: Sorumlu bir kişinin etkin bakımına alınmadığı sürece, kanunen ya da örf ve adet gereği kendisinden sorumlu bir yetişkinin refakati bulunmaksızın Türkiye'ye gelen veya Türkiye'ye giriş yaptıktan sonra refakatsiz kalan çocuğu, […]

z) Kabul edilemeyen yolcu: Ülkeye giriş yapabilmek veya ülkeden transit geçebilmek için sınır kapılarına gelen ancak mevzuatta aranan koşulları taşımadığından ülkeye girişine veya ülkeden transit geçişine izin verilmeyen kişiyi, […]

ifade eder.

Madde 4: Geri gönderme yasağı

(1) Bu Kanun kapsamındaki hiç kimse, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye tabi tutulacağı veya ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatının veya hürriyetinin tehdit altında bulunacağı bir yere gönderilemez.

İKİNCİ KISIM: Yabancılar

BİRİNCİ BÖLÜM: Türkiye'ye Giriş ve Vize

Madde 6: Belge kontrolü

(1) Yabancı, pasaport veya pasaport yerine geçen belge ya da belgelerini, Türkiye'ye giriş ve Türkiye'den çıkışlarda görevlilere göstermek zorundadır.

(2) Sınır geçişlerine ilişkin belge kontrolleri, taşıtlarda seyir hâlinde de yerine getirilebilir.

(3) Havalimanlarının transit alanlarını kullanan yabancılar, yetkili makamlarca kontrole tabi tutulabilirler.

(4) Türkiye'ye girişlerde, yabancının 7'nci madde kapsamında olup olmadığı kontrol edilir.

(5) Bu maddenin uygulanmasında, kapsamlı kontrole tabi tutulması gerekli görülenler en fazla dört saat bekletilebilir. Yabancı, bu süre içerisinde her an ülkesine dönebileceği gibi dört saatlik süreyle sınırlı kalmaksızın ülkeye kabulle ilgili işlemlerin sonuçlanmasını da bekleyebilir. Kapsamlı kontrol işlemlerine dair usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.

Madde 7: Türkiye'ye girişlerine izin verilmeyecek yabancılar

(1) Aşağıdaki yabancılar, kabul edilemeyen yolcu kapsamına alınır ve Türkiye'ye girişlerine izin verilmeyerek geri çevrilir:

a) Pasaportu, pasaport yerine geçen belgesi, vizesi veya ikamet ya da çalışma izni olmayanlar ile bu belgeleri veya izinleri hileli yollarla edindiği veya sahte olduğu anlaşılanlar

b) Vize, vize muafiyeti veya ikamet izin süresinin bitiminden itibaren en az altmış gün süreli pasaport veya pasaport yerine geçen belgesi olmayanlar

c) 15 inci maddenin ikinci fıkrası saklı kalmak kaydıyla, vize muafiyeti kapsamında olsalar dahi, 15 inci maddenin birinci fıkrasında sayılan yabancılar

(2) Bu maddeyle ilgili olarak yapılan işlemler, geri çevrilen yabancılara tebliğ edilir. Tebligatta, yabancıların karara karşı itiraz haklarını etkin şekilde nasıl kullanabilecekleri ve bu süreçteki diğer yasal hak ve yükümlülükleri de yer alır.

(3) (Ek:6/12/2019-7196/70 md.) Bu madde kapsamındaki yabancılar, işlemleri sonuçlanıncaya kadar sınır kapılarında kendileri için belirlenen alanlarda bekletilir

Madde 8: Uluslararası koruma başvurusuna ilişkin uygulama

(1) 5'inci, 6'ncı ve 7'nci maddelerde yer alan şartlar, uluslararası koruma başvurusu yapmayı engelleyici şekilde yorumlanamaz ve uygulanamaz.

İKİNCİ BÖLÜM: İkamet

Madde 46: İnsani İkamet İzni

(1) Aşağıda belirtilen hâllerde, diğer ikamet izinlerinin verilmesindeki şartlar aranmadan, Bakanlıkça belirlenen sürelerle sınırlı olmak kaydıyla ve Genel Müdürlüğün onayı alınarak valiliklerce insani ikamet izni verilebilir ve bu izinler uzatılabilir:

a) Çocuğun yüksek yararı söz konusu olduğunda

b) Haklarında sınır dışı etme veya Türkiye'ye giriş yasağı kararı alındığı hâlde, yabancıların Türkiye'den çıkışları yaptırılamadığında ya da Türkiye'den ayrılmaları makul veya mümkün görülmediğinde

c) 55'inci madde uyarınca yabancı hakkında sınır dışı etme kararı alınmadığında

ç) 53'üncü, 72'nci ve 77'nci maddelere göre yapılan işlemlere karşı yargı yoluna başvurulduğunda

d) Başvuru sahibinin ilk iltica ülkesi veya güvenli üçüncü ülkeye geri gönderilmesi işlemlerinin devamı süresince

e) Acil nedenlerden dolayı veya ülke menfaatlerinin korunması ile kamu düzeni ve kamu güvenliği açısından Türkiye'ye girişine ve Türkiye'de kalmasına izin verilmesi gereken yabancıların, ikamet izni verilmesine engel teşkil eden durumları sebebiyle diğer ikamet izinlerinden birini alma imkânı bulunmadığında

f) Olağanüstü durumlarda

(2) İnsani ikamet izni alan yabancılar, iznin veriliş tarihinden itibaren en geç yirmi iş günü içinde adres kayıt sistemine kayıt yaptırmak zorundadır.

Madde 48: İnsan ticareti mağduru ikamet izni

(1) İnsan ticareti mağduru olduğu veya olabileceği yönünde kuvvetli şüphe duyulan yabancılara, yaşadıklarının etkisinden kurtulabilmeleri ve yetkililerle iş birliği yapıp yapmayacaklarına karar verebilmeleri amacıyla valiliklerce otuz gün süreli ikamet izni verilir.

(2) Bu ikamet izinlerinde, diğer ikamet izinlerinin verilmesindeki şartlar aranmaz.

Madde 49: İnsan ticareti mağduru ikamet izninin uzatılması ve iptali

(1) İyileşme ve düşünme süresi tanımak amacıyla verilen ikamet izni, mağdurun güvenliği, sağlığı veya özel durumu nedeniyle en fazla altışar aylık sürelerle uzatılabilir. Ancak, bu süreler hiçbir şekilde toplam üç yılı geçemez.

(2) İnsan ticareti mağduru olduğu veya olabileceği yönünde kuvvetli şüphe bulunan yabancıların, kendi girişimleriyle suçun failleriyle yeniden bağ kurduklarının belirlendiği durumlarda ikamet izinleri iptal edilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: Sınır Dışı Etme

Madde 52: Sınır dışı etme

(1) Yabancılar, sınır dışı etme kararıyla, menşe ülkesine veya transit gideceği ülkeye ya da üçüncü bir ülkeye sınır dışı edilebilir.

Madde 53: Sınır dışı etme kararı

(1) Sınır dışı etme kararı, Genel Müdürlüğün talimatı üzerine veya resen valiliklerce alınır.

(2) Karar, gerekçeleriyle birlikte hakkında sınır dışı etme kararı alınan yabancıya veya yasal temsilcisine ya da avukatına tebliğ edilir. Hakkında sınır dışı etme kararı alınan yabancı, bir avukat tarafından temsil edilmiyorsa kendisi veya yasal temsilcisi, kararın sonucu, itiraz usulleri ve süreleri hakkında bilgilendirilir.

(3) (Değişik:21/11/2024-7533/36 md.) Yabancı veya yasal temsilcisi ya da avukatı, sınır dışı etme kararına karşı, kararın tebliğinden itibaren yedi gün içinde idare mahkemesine başvurabilir. Mahkemeye başvuran kişi, sınır dışı etme kararını veren makama da başvurusunu bildirir. Mahkemeye yapılan başvurular on beş gün içinde sonuçlandırılır. Mahkemenin bu konuda vermiş olduğu karar kesindir. Yabancının rızası saklı kalmak kaydıyla, dava açma süresi içinde veya yargı yoluna başvurulması hâlinde yargılama sonuçlanıncaya kadar yabancı sınır dışı edilmez.

Madde 54: Sınır dışı etme kararı alınacaklar

(1) Aşağıda sayılan yabancılar hakkında sınır dışı etme kararı alınır:

a) 5237 sayılı Kanunun 59 uncu maddesi kapsamında sınır dışı edilmesi gerektiği değerlendirilenler

b) Terör örgütü yöneticisi, üyesi, destekleyicisi veya çıkar amaçlı suç örgütü yöneticisi, üyesi veya destekleyicisi olanlar

c) Türkiye'ye giriş, vize ve ikamet izinleri için yapılan işlemlerde gerçek dışı bilgi ve sahte belge kullananlar

ç) Türkiye'de bulunduğu süre zarfında geçimini meşru olmayan yollardan sağlayanlar

d) Kamu düzeni veya kamu güvenliği ya da kamu sağlığı açısından tehdit oluşturanlar

e) Vize veya vize muafiyeti süresini on günden fazla aşanlar veya vizesi iptal edilenler

f) İkamet izinleri iptal edilenler

g) İkamet izni bulunup da süresinin sona ermesinden itibaren kabul edilebilir gerekçesi olmadan ikamet izni süresini on günden fazla ihlal edenler

ğ) Çalışma izni olmadan çalıştığı tespit edilenler

h) Türkiye'ye yasal giriş veya Türkiye'den yasal çıkış hükümlerini ihlal edenler ya da bu hükümleri ihlale teşebbüs edenler

ı) Hakkında Türkiye'ye giriş yasağı bulunmasına rağmen Türkiye'ye geldiği tespit edilenler

i) Uluslararası koruma başvurusu reddedilen, uluslararası korumadan hariçte tutulan, başvurusu kabul edilemez olarak değerlendirilen, başvurusunu geri çeken, başvurusu geri çekilmiş sayılan, uluslararası koruma statüleri sona eren veya iptal edilenlerden haklarında verilen son karardan sonra bu Kanunun diğer hükümlerine göre Türkiye'de kalma hakkı bulunmayanlar

j) İkamet izni uzatma başvuruları reddedilenlerden, on gün içinde Türkiye'den çıkış yapmayanlar

k) (Ek: 3/10/2016-KHK-676/36 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7070/31 md.) Uluslararası kurum ve kuruluşlar tarafından tanımlanan terör örgütleriyle ilişkili olduğu değerlendirilenler.

(2) (Değişik: 3/10/2016-KHK-676/36 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7070/31 md.) Bu maddenin birinci fıkrasının (b), (d) ve (k) bentleri kapsamında oldukları değerlendirilen uluslararası koruma başvuru sahibi veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişiler hakkında uluslararası koruma işlemlerinin her aşamasında sınır dışı etme kararı alınabilir.

Madde 55: Sınır dışı etme kararı alınmayacaklar

(1) 54'üncü madde kapsamında olsalar dahi, aşağıdaki yabancılar hakkında sınır dışı etme kararı alınmaz:

a) Sınır dışı edileceği ülkede ölüm cezasına, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacağı konusunda ciddi emare bulunanlar

b) Ciddi sağlık sorunları, yaş ve hamilelik durumu nedeniyle seyahat etmesi riskli görülenler

c) Hayati tehlike arz eden hastalıkları için tedavisi devam etmekte iken sınır dışı edileceği ülkede tedavi imkânı bulunmayanlar

ç) Mağdur destek sürecinden yararlanmakta olan insan ticareti mağdurları

d) Tedavileri tamamlanıncaya kadar, psikolojik, fiziksel veya cinsel şiddet mağdurları

(2) Birinci fıkra kapsamındaki değerlendirmeler, herkes için ayrı yapılır. Bu kişilerden, belli bir adreste ikamet etmeleri, istenilen şekil ve sürelerde bildirimde bulunmaları istenebilir.

Madde 56: Türkiye'yi terke davet

(1) Sınır dışı etme kararı alınanlara, sınır dışı etme kararında belirtilmek kaydıyla, Türkiye'yi terk edebilmeleri için on beş günden az olmamak üzere otuz güne kadar süre tanınır. Ancak, kaçma ve kaybolma riski bulunanlara, yasal giriş veya yasal çıkış kurallarını ihlal edenlere, sahte belge kullananlara, asılsız belgelerle ikamet izni almaya çalışanlara veya aldığı tespit edilenlere, kamu düzeni, kamu güvenliği veya kamu sağlığı açısından tehdit oluşturanlara bu süre tanınmaz.

(2) Türkiye'den çıkış için süre tanınan kişilere, Çıkış İzin Belgesi verilir. Bu belge hiçbir harca tabi değildir. Vize ve ikamet harçları ile bunların cezalarına ilişkin yükümlülükler saklıdır.

Madde 57: Sınır dışı etmek üzere idari gözetim ve süresi

(1) 54'üncü madde kapsamındaki yabancılar, kolluk tarafından yakalanmaları hâlinde, haklarında karar verilmek üzere derhâl valiliğe bildirilir. Bu kişilerden, sınır dışı etme kararı alınması gerektiği değerlendirilenler hakkında, sınır dışı etme kararı valilik tarafından alınır. Değerlendirme ve karar süresi kırk sekiz saati geçemez.

(2) (Değişik:6/12/2019-7196/77 md.) Hakkında sınır dışı etme kararı alınanlardan; kaçma ve kaybolma riski bulunan, Türkiye'ye giriş veya çıkış kurallarını ihlal eden, sahte ya da asılsız belge kullanan, kabul edilebilir bir mazereti olmaksızın Türkiye'den çıkmaları için tanınan sürede çıkmayan, kamu düzeni, kamu güvenliği veya kamu sağlığı açısından tehdit oluşturanlar hakkında valilik tarafından idari gözetim kararı alınır ya da 57/A maddesi uyarınca idari gözetime alternatif yükümlülükler getirilir. Hakkında idari gözetim kararı alınan yabancılar, yakalamayı yapan kolluk birimince geri gönderme merkezlerine kırk sekiz saat içinde götürülür.

(3) Geri gönderme merkezlerindeki idari gözetim süresi altı ayı geçemez. Ancak bu süre, sınır dışı etme işlemlerinin yabancının iş birliği yapmaması veya ülkesiyle ilgili doğru bilgi ya da belgeleri vermemesi nedeniyle tamamlanamaması hâlinde, en fazla altı ay daha uzatılabilir.

(4) (Değişik:6/12/2019-7196/77 md.) İdari gözetimin devamında zaruret olup olmadığı, valilik tarafından her ay düzenli olarak değerlendirilir. Gerek görüldüğünde, otuz günlük süre beklenmez. İdari gözetimin devamında zaruret görülmeyen yabancılar için idari gözetim derhâl sonlandırılır. Bu yabancılara, 57/A maddesi uyarınca idari gözetime alternatif yükümlülükler getirilir.

(5) İdari gözetim kararı, idari gözetim süresinin uzatılması ve her ay düzenli olarak yapılan değerlendirmelerin sonuçları, gerekçesiyle birlikte yabancıya veya yasal temsilcisine ya da avukatına tebliğ edilir. Aynı zamanda, idari gözetim altına alınan kişi bir avukat tarafından temsil edilmiyorsa, kendisi veya yasal temsilcisi kararın sonucu, itiraz usulleri ve süreleri hakkında bilgilendirilir.

(6) İdari gözetim altına alınan kişi veya yasal temsilcisi ya da avukatı, idari gözetim kararına karşı sulh ceza hâkimine başvurabilir. Başvuru idari gözetimi durdurmaz. Dilekçenin idareye verilmesi hâlinde, dilekçe yetkili sulh ceza hâkimine derhâl ulaştırılır. Sulh ceza hâkimi incelemeyi beş gün içinde sonuçlandırır. Sulh ceza hâkiminin kararı kesindir. İdari gözetim altına alınan kişi veya yasal temsilcisi ya da avukatı, idari gözetim şartlarının ortadan kalktığı veya değiştiği iddiasıyla yeniden sulh ceza hâkimine başvurabilir.

(7) İdari gözetim işlemine karşı yargı yoluna başvuranlardan, avukatlık ücretlerini karşılama imkânı bulunmayanlara, talepleri hâlinde 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu hükümlerine göre avukatlık hizmeti sağlanır.

(8) (Ek:6/12/2019-7196/77 md.) İdari gözetim altına alınan yabancıların uyruklarının tespit edilmesi amacıyla elektronik ve iletişim cihazları incelenebilir. İnceleme sonucunda elde edilen veriler bu amaç dışında kullanılmaz.

Madde 57/A: İdari gözetime alternatif yükümlülükler (Ek:6/12/2019-7196/78 md.)

(1) 57'nci maddenin ikinci fıkrasında sayılan yabancılara ya da idari gözetimi sonlandırılan yabancılara aşağıdaki idari gözetime alternatif yükümlülükler getirilebilir:

a) Belirli adreste ikamet etme

b) Bildirimde bulunma

c) Aile temelli geri dönüş

ç) Geri dönüş danışmanlığı

d) Kamu yararına hizmetlerde gönüllülük esasıyla görev alma

e) Teminat

f) Elektronik izleme

(2) Yabancıya birinci fıkradaki yükümlülüklerden bir ya da birkaçının getirilmesi durumunda, bu süre yirmi dört ayı geçemez.

(3) 57'nci maddenin ikinci fıkrası kapsamında olup da idari gözetim altına alınmayan yabancılara bu maddenin birinci fıkrasında sayılan yükümlülüklerden birinin ya da birkaçının getirilmesi zorunludur.

(4) İdari gözetime alternatif yükümlülüklere tabi tutulduğu, yabancıya veya yasal temsilcisine ya da avukatına gerekçeleri ile birlikte tebliğ edilir. Hakkında idari gözetime alternatif yükümlülükler getirilen yabancı, bir avukat tarafından temsil edilmiyorsa kendisi veya yasal temsilcisi, kararın sonucu, itiraz usulleri ve süreleri hakkında bilgilendirilir.

(5) Elektronik izleme yükümlülüğüne tabi tutulan yabancı veya yasal temsilcisi ya da avukatı bu karara karşı sulh ceza hâkimine başvurabilir. Başvuru yabancının tabi tutulduğu idari yükümlülüğü durdurmaz. Sulh ceza hâkimi incelemeyi beş gün içinde sonuçlandırır. Sulh ceza hâkiminin kararı kesindir.

(6) İdari gözetime alternatif yükümlülüklere uymayan yabancılar idari gözetim altına alınabilir.

(7) Yabancıya teminat yükümlülüğü getirilmesi ve yabancının teminat süresi içerisinde mücbir sebepler ve mahkeme sürecinin sona ermemesi halleri saklı kalmak kaydıyla Türkiye'den çıkmaması durumunda teminat Hazineye irat kaydedilir.

(8) Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça düzenlenir.

Madde 58: Geri gönderme merkezleri

(1) İdari gözetime alınan yabancılar, geri gönderme merkezlerinde tutulurlar.

(2) Geri gönderme merkezleri Bakanlık tarafından işletilir. Bakanlık, kamu kurum ve kuruluşları, Türkiye Kızılay Derneği veya kamu yararına çalışan derneklerden göç alanında uzmanlığı bulunanlarla protokol yaparak bu merkezleri işlettirebilir.

(3) Geri gönderme merkezlerinin kurulması, yönetimi, işletilmesi, devri, denetimi ve sınır dışı edilmek amacıyla idari gözetimde bulunan yabancıların geri gönderme merkezlerine nakil işlemleriyle ilgili usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.

Madde 59: Geri gönderme merkezlerinde sağlanacak hizmetler

(1) Geri gönderme merkezlerinde;

a) Yabancı tarafından bedeli karşılanamayan acil ve temel sağlık hizmetleri ücretsiz verilir,

b) Yabancıya; yakınlarına, notere, yasal temsilciye ve avukata erişme ve bunlarla görüşme yapabilme, ayrıca telefon hizmetlerine erişme imkânı sağlanır,

c) Yabancıya; ziyaretçileri, vatandaşı olduğu ülke konsolosluk yetkilisi, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği görevlisiyle görüşebilme imkânı sağlanır,

ç) Çocukların yüksek yararları gözetilir, aileler ayrı yerlerde barındırılır,

d) Çocukların eğitim ve öğretimden yararlandırılmaları hususunda, Millî Eğitim Bakanlığınca gerekli tedbirler alınır.

(2) Göç alanında uzmanlığı bulunan ilgili sivil toplum kuruluşu temsilcileri, Genel Müdürlüğün izniyle geri gönderme merkezlerini ziyaret edebilirler.

Madde 60: Sınır dışı etme kararının yerine getirilmesi

(1) Geri gönderme merkezlerindeki yabancılar, kolluk birimi tarafından sınır kapılarına götürülür.

(2) Geri gönderme merkezlerine sevk edilmesine gerek kalmadan sınır dışı edilecek olan yabancılar, Genel Müdürlük taşra teşkilatının koordinesinde kolluk birimlerince sınır kapılarına götürülür.

(3) (Değişik:6/12/2019-7196/80 md.) Sınır dışı edilecek yabancıların seyahat masrafları kendilerince karşılanır. Seyahat masraflarının karşılanması hususunda aşağıdaki hükümler uygulanır:

a) Yabancının mevcut parası sınır dışı seyahat masraflarının tamamını karşılamaya yetiyorsa sınır dışı seyahat masrafları yabancının mevcut parasından karşılanır ve artan tutar kendisine bırakılır.

b) Yabancının hiç parası yoksa seyahat masraflarının tamamı Genel Müdürlükçe karşılanır.

c) Yabancının mevcut parası seyahat masraflarının tamamını karşılamaya yetmiyorsa;

1) Seyahat masrafları Genel Müdürlükçe karşılanır ve yabancının mevcut parasının Genel Müdürlükçe her mali yıl başında belirlenen sınır dışı edilecek yabancıların temel gereksinimlerini karşılamaya yetecek tutar kadar kısmı kendisine bırakılarak artan kısmı seyahat masrafları karşılığında Hazineye gelir kaydedilir.

2) Yabancının mevcut parası temel gereksinimlerini karşılamaya yetecek tutarın altındaysa seyahat masrafının tamamı Genel Müdürlükçe karşılanır ve mevcut parası kendisine bırakılır.

ç) Masraflar geri ödenmediği sürece, yabancıların Türkiye'ye girişine izin verilmeyebilir.

(4) Genel Müdürlük sınır dışı işlemleriyle ilgili olarak uluslararası kuruluşlar, ilgili ülke makamları ve sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği yapabilir.

(5) Yabancıların pasaportları veya diğer belgeleri, sınır dışı edilinceye kadar tutulabilir ve sınır dışı işlemlerinde kullanılmak üzere biletleri paraya çevrilebilir.

(6) Gerçek veya tüzel kişiler, kalışlarını veya dönüşlerini garanti ettikleri yabancıların sınır dışı edilme masraflarını ödemekle yükümlüdür. Yabancıyı izinsiz çalıştıran işveren veya işveren vekillerinin, yabancının sınır dışı edilme işlemleri konusundaki yükümlülükleri hakkında 4817 sayılı Kanunun 21'inci maddesinin üçüncü fıkrası hükmü uygulanır.

Madde 60/A: Gönüllü geri dönüş - (Ek:6/12/2019-7196/81 md.)

(1) Hakkında sınır dışı etme kararı alınmış ve menşe ülkesine gönüllü olarak geri dönmek isteyen düzensiz göçmenlerden Genel Müdürlüğün uygun gördüğü kişilere ayni veya nakdi destek sağlanabilir.

(2) Düzensiz göçmenlerin gönüllü geri dönüşlerine ilişkin çalışmalar uluslararası kuruluşlar, kamu kurum ve kuruluşları ve sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği halinde yürütülebilir.

ÜÇÜNCÜ KISIM: Uluslararası Koruma

BİRİNCİ BÖLÜM: Uluslararası Koruma Çeşitleri, Uluslararası Korumanın Haricinde Tutulma

Madde 61: Mülteci

(1) Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında mülteci statüsü verilir.

Madde 62: Şartlı mülteci

(1) Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında şartlı mülteci statüsü verilir. Üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar, şartlı mültecinin Türkiye'de kalmasına izin verilir.

Madde 63: İkincil koruma

(1) Mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen, ancak menşe ülkesine veya ikamet ülkesine geri gönderildiği takdirde;

a) Ölüm cezasına mahkûm olacak veya ölüm cezası infaz edilecek,

b) İşkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak,

c) Uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayrım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak,

olması nedeniyle menşe ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancı ya da vatansız kişiye, statü belirleme işlemleri sonrasında ikincil koruma statüsü verilir.

İKİNCİ BÖLÜM: Genel Usuller

Madde 65: Başvuru

(1) Uluslararası koruma başvuruları valiliklere bizzat yapılır.

(2) Başvuruların ülke içinde veya sınır kapılarında kolluk birimlerine yapılması hâlinde, bu başvurular derhâl valiliğe bildirilir. Başvuruyla ilgili işlemler valilikçe yürütülür.

(3) Her yabancı veya vatansız kişi kendi adına başvuru yapabilir. Başvuru sahibi, başvuruları aynı gerekçeye dayanan ve kendisiyle birlikte gelen aile üyeleri adına başvuru yapabilir. Bu durumda, ergin aile üyelerinin, kendi adlarına başvuruda bulunulmasına yönelik muvafakati alınır.

(4) Makul bir süre içinde valiliklere kendiliğinden uluslararası koruma başvurusunda bulunanlar hakkında; yasa dışı girişlerinin veya kalışlarının geçerli nedenlerini açıklamak kaydıyla, Türkiye'ye yasal giriş şartlarını ihlal etmek veya Türkiye'de yasal şekilde bulunmamaktan dolayı cezai işlem yapılmaz.

(5) Hürriyeti kısıtlanan kişilerin uluslararası koruma başvuruları, valiliğe derhâl bildirilir. Başvuruların alınması ve değerlendirilmesi, diğer adli ve idari işlemlerin ya da tedbir ve yaptırımların uygulanmasını engellemez.

Madde 66: Refakatsiz çocuklar – (Değişik:6/12/2019-7196/82 md.)

(1) Uluslararası koruma başvurusunda bulunan refakatsiz çocuklar hakkında aşağıdaki hükümler uygulanır:

a) Refakatsiz çocuklarla ilgili tüm işlemlerde çocuğun yüksek yararının gözetilmesi esastır. Başvuru alındığı andan itibaren, haklarında 3/7/2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu hükümleri uygulanır.

b) Fiziki görünümü ile beyan ettiği yaşı uyumlu görülmeyen yabancıların Bakanlıkça sağlık kuruluşlarında yaş tespiti yaptırılarak on sekiz yaşından küçük olduğu tespit edilenler, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı il müdürlüklerine teslim edilir.

c) Refakatsiz çocuğun görüşü dikkate alınarak Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından, uygun konaklama yerlerine veya yetişkin akrabalarının veya koruyucu bir ailenin yanına yerleştirilir.

Madde 68: Başvuru sahiplerinin idari gözetimi

(1) Başvuru sahipleri, sadece uluslararası koruma başvurusunda bulunmalarından dolayı idari gözetim altına alınamaz.

(2) Başvuru sahiplerinin idari gözetim altına alınması istisnai bir işlemdir. Başvuru sahibi sadece aşağıdaki hâllerde idari gözetim altına alınabilir:

a) Kimlik veya vatandaşlık bilgilerinin doğruluğuyla ilgili ciddi şüphe varsa, bu bilgilerinin tespiti amacıyla

b) Sınır kapılarında usulüne aykırı surette ülkeye girmekten alıkonulması amacıyla

c) İdari gözetim altına alınmaması durumunda başvurusuna temel oluşturan unsurların belirlenemeyecek olması hâlinde

ç) Kamu düzeni veya kamu güvenliği açısından ciddi tehlike oluşturması hâlinde

(3) İdari gözetimin gerekip gerekmediği bireysel olarak değerlendirilir. İkinci fıkrada belirtilen hâllerde; idari gözetim altına alınmadan önce, 71 inci maddede belirtilen ikamet zorunluluğu ve bildirim yükümlülüğünün yeterli olup olmayacağı öncelikle değerlendirilir. Valilik, idari gözetim yerine başka usuller belirleyebilir. Bu tedbirler yeterli olmadığı takdirde, idari gözetim uygulanır.

(4) İdari gözetim kararı, idari gözetim altına alınma gerekçelerini ve gözetimin süresini içerecek şekilde idari gözetim altına alınan kişiye veya yasal temsilcisine ya da avukatına yazılı olarak tebliğ edilir. İdari gözetim altına alınan kişi bir avukat tarafından temsil edilmiyorsa kararın sonucu ve itiraz usulleri hakkında kendisi veya yasal temsilcisi bilgilendirilir.

(5) Başvuru sahibinin idari gözetim süresi otuz günü geçemez. İdari gözetim altına alınan kişilerin işlemleri en kısa sürede tamamlanır. İdari gözetim, şartları ortadan kalktığı takdirde derhâl sonlandırılır.

(6) İdari gözetimin her aşamasında, kararı alan makam tarafından, idari gözetim sonlandırılarak, 71 inci maddede belirtilen yükümlülüklerin veya başka tedbirlerin yerine getirilmesi istenebilir.

(7) İdari gözetim altına alınan kişi veya yasal temsilcisi ya da avukatı, idari gözetime karşı sulh ceza hâkimine başvurabilir. Başvuru idari gözetimi durdurmaz. Dilekçenin idareye verilmesi hâlinde, dilekçe yetkili sulh ceza hâkimine derhâl ulaştırılır. Sulh ceza hâkimi incelemeyi beş gün içinde sonuçlandırır. Sulh ceza hâkiminin kararı kesindir. İdari gözetim altına alınan kişi veya yasal temsilcisi ya da avukatı, idari gözetim şartlarının ortadan kalktığı veya değiştiği iddiasıyla yeniden sulh ceza hâkimine başvurabilir.

(8) İkinci fıkra uyarınca idari gözetim altına alınan kişi, usul ve esasları yönetmelikle belirlenmek üzere ziyaretçi kabul edebilir. İdari gözetim altına alınan kişiye yasal temsilcisi, avukat, noter ve Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği görevlileriyle görüşme imkânı sağlanır.

Madde 71: İkamet zorunluluğu ve bildirim yükümlülüğü

(1) Başvuru sahibine, kendisine gösterilen kabul ve barınma merkezinde, belirli bir yerde veya ilde ikamet etme zorunluluğu ile istenilen şekil ve sürelerde bildirimde bulunma gibi idari yükümlülükler getirilebilir. (2) Başvuru sahibi, adres kayıt sistemine kayıt yaptırmak ve ikamet adresini valiliğe bildirmekle yükümlüdür.

Madde 75: Mülakat

(1) Etkin ve adil karar verebilmek amacıyla, başvuru sahibiyle kayıt tarihinden itibaren otuz gün içinde bireysel mülakat yapılır. Mülakatın mahremiyeti dikkate alınarak, kişiye kendisini en iyi şekilde ifade etme imkânı tanınır. Ancak, aile üyelerinin de bulunmasının gerekli görüldüğü durumlarda, kişinin muvafakati alınarak mülakat aile üyeleriyle birlikte yapılabilir. Başvuru sahibinin talebi üzerine, avukatı gözlemci olarak mülakata katılabilir.

(2) Başvuru sahibi, yetkililerle iş birliği yapmak ve uluslararası koruma başvurusunu destekleyecek tüm bilgi ve belgeleri sunmakla yükümlüdür.

(3) Özel ihtiyaç sahipleriyle yapılacak mülakatlarda, bu kişilerin özel durumları göz önünde bulundurulur. Çocuğun mülakatında psikolog, çocuk gelişimci veya sosyal çalışmacı ya da ebeveyni veya yasal temsilcisi hazır bulunabilir. […]

Madde 77: Başvurunun geri çekilmesi veya geri çekilmiş sayılması

(1) Başvuru sahibinin; […]

c) İdari gözetim altında bulunduğu yerden kaçması, […]

hâllerinde başvurusu geri çekilmiş kabul edilerek değerlendirme durdurulur.

Madde 79: Hızlandırılmış değerlendirme

(1) Başvuru sahibinin; […]

ç) Sınır dışı edilmek üzere idari gözetim altında olması, […]

hâllerinde, başvurusu hızlandırılmış olarak değerlendirilir.

(2) Başvurusu hızlandırılmış olarak değerlendirilen başvuru sahibiyle, başvuru tarihinden itibaren en geç üç gün içinde mülakat yapılır. Başvuru, mülakattan sonra en geç beş gün içinde sonuçlandırılır.

(3) Bu maddeye göre değerlendirilen başvurulardan, incelenmesinin uzun süreceği anlaşılanlar, hızlandırılmış değerlendirmeden çıkarılabilir.

(4) Refakatsiz çocukların başvuruları hızlandırılmış olarak değerlendirilemez.

Madde 81: Avukatlık hizmetleri ve danışmanlık

(1) Başvuru sahibi ile uluslararası koruma statüsü sahibi kişiler, bu Kısımda yazılı iş ve işlemlerle ilgili olarak, ücretleri kendilerince karşılanması kaydıyla avukat tarafından temsil edilebilir.

(2) Avukatlık ücretlerini karşılama imkânı bulunmayan başvuru sahibi ve uluslararası

koruma statüsü sahibi kişiye, bu Kısım kapsamındaki iş ve işlemlerle ilgili olarak yargı önündeki başvurularında 1136 sayılı Kanunun adli yardım hükümlerine göre avukatlık hizmeti sağlanır.

(3) Başvuru sahibi ve uluslararası koruma statüsü sahibi kişi, sivil toplum kuruluşları tarafından sağlanan danışmanlık hizmetlerinden faydalanabilir.

Madde 87: Gönüllü geri dönüş desteği

(1) Başvuru sahibi ve uluslararası koruma statüsü sahibi kişilerden, gönüllü olarak geri dönmek isteyenlere, ayni ve nakdi destek sağlanabilir.

(2) Genel Müdürlük, gönüllü geri dönüş çalışmalarını, uluslararası kuruluşlar, kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği içerisinde yapabilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM:
Geçici Koruma ve Uluslararası Korumaya İlişkin Diğer Hükümler

Madde 91: Geçici koruma

(1) Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilir.

(2) Bu kişilerin Türkiye'ye kabulü, Türkiye'de kalışı, hak ve yükümlülükleri, Türkiye'den çıkışlarında yapılacak işlemler, kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirlerle ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar arasındaki iş birliği ve koordinasyon, merkez ve taşrada görev alacak kurum ve kuruluşların görev ve yetkilerinin belirlenmesi, Cumhurbaşkanı tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

Madde 95: Kabul ve barınma merkezleri

(1) Başvuru sahibi veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişinin, barınma ihtiyaçlarını kendisinin karşılaması esastır.

(2) Genel Müdürlük, başvuru sahibi veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişinin barınma, iaşe, sağlık, sosyal ve diğer ihtiyaçlarının karşılanacağı kabul ve barınma merkezleri kurabilir.

(3) Merkezlerde özel ihtiyaç sahiplerinin barındırılmasına öncelik verilir.

(4) Kabul ve barınma merkezleri, valilikler tarafından işletilir. Genel Müdürlük, merkezleri; kamu kurum ve kuruluşlarıyla, Türkiye Kızılay Derneği ve göç alanında uzmanlığı bulunan kamu yararına çalışan derneklerle protokol yaparak işlettirebilir.

(5) Kabul ve barınma merkezi dışında ikamet eden başvuru sahibi veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişiler ve aile üyeleri bu merkezlerdeki hizmetlerden yararlandırılabilir.

(6) Kabul ve barınma merkezlerinde sağlanan hizmetler, satın alma yoluyla da yürütülebilir.

(7) İmkânlar ölçüsünde merkezlerde kalan ailelerin bütünlüğü korunur.

(8) Göç alanında uzmanlığı bulunan ilgili sivil toplum kuruluşu temsilcileri, Genel Müdürlüğün izniyle kabul ve barınma merkezlerini ziyaret edebilirler.

(9) Kabul ve barınma merkezlerinin kurulması, yönetimi ve işletilmesiyle ilgili usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.

DÖRDÜNCÜ KISIM:
Yabancılar ve Uluslararası Korumaya İlişkin Ortak Hükümler

Madde 97: Davete uyma yükümlülüğü

(1) Yabancılar, başvuru sahipleri ve uluslararası koruma statüsü sahibi kişiler;

a) Türkiye'ye girişi veya Türkiye'de kalışı hakkında inceleme ihtiyacının doğması,

b) Hakkında sınır dışı etme kararı alınma ihtimalinin bulunması,

c) Bu Kanunun uygulanmasıyla ilgili işlemlerin bildirimi, nedenleriyle ilgili valiliğe veya Genel Müdürlüğe davet edilebilirler.

Davete uyulmadığında veya uyulmayacağına ilişkin ciddi şüphe olması durumunda yabancılar davet edilmeksizin kolluk tarafından getirilebilirler. Bu işlem, idari gözetim olarak uygulanamaz ve bilgi alma süresi dört saati geçemez.

Madde 102: İdari para cezası

(1) Diğer kanunlara göre daha ağır bir ceza gerektirmediği takdirde;[…]

c) 56 ncı maddenin birinci fıkrasında tanınan sürede Türkiye'den ayrılmayanlar hakkında bin Türk Lirası,

ç) 57 nci, 58 inci, 60 ıncı ve 68 inci maddeler kapsamındaki işlemler sırasında kaçanlar hakkında bin Türk Lirası, […]

e) (Ek:6/12/2019-7196/88 md.) 57/A maddesinin birinci fıkrasının (a), (b), (c), (ç), (d) ve (f) bentlerinde yer alan yükümlülüklere uymayanlara bin Türk Lirası, idari para cezası uygulanır. […]

(4) Bu maddedeki idari para cezalarının uygulanması, Kanunda öngörülen diğer idari tedbirlerin uygulanmasına engel teşkil etmez.

(5) Bu maddedeki idari para cezaları, valilik veya Genel Müdürlük ya da kolluk birimlerince uygulanır. Verilen para cezaları tebliğ tarihinden itibaren otuz gün içinde ödenir.

(6) (Ek: 15/8/2017-KHK-694/171 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7078/165 md.) Bakanlıkça bu Kanun kapsamında yürürlüğe konulan düzenlemelerde belirtilen yükümlülüklere uymayanlara Genel Müdürlük veya valilikler tarafından beş yüz Türk Lirasından on bin Türk Lirasına kadar idari para cezası verilebilir.

YABANCILAR VE ULUSLARARASI KORUMA KANUNUNUN UYGULANMASINA İLİŞKİN YÖNETMELİK

ilgili maddeler

R.G Sayısı : 29656
Yayınlanma Tarihi : 17 Mart 2016

BİRİNCİ KISIM: Genel Hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM: Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Madde 3 Tanımlar

(1) Bu Yönetmelikte geçen; […]

a) Aile üyeleri: Yabancının, başvuru sahibinin veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişinin eşi, ergin olmayan çocuğu ile bağımlı ergin çocuğunu,

e) Çocuk: Henüz on sekiz yaşını doldurmamış ve ergin olmamış kişiyi,

h) Geri gönderme merkezi: İdari gözetim kararı alınan yabancıların geçici olarak tutulduğu ve bu süre zarfında temel insani ihtiyaçların karşılandığı merkezi, […]

o) nsan ticareti mağduru: İnsan ticareti suçuna maruz kalan veya kaldığı yönünde kuvvetli şüphe duyulan gerçek kişiyi,

ö) Kabul edilemez yolcu: Ülkeye giriş yapabilmek veya ülkeden transit geçebilmek için sınır kapılarına gelen ancak mevzuatta aranan koşulları taşımadığından ülkeye girişine ya da ülkeden transit geçişine izin verilmeyen kişiyi,

p) Kabul ve barınma merkezi: Başvuru sahibi veya uluslararası koruma statüsü sahiplerinin temel insani ihtiyaçlarının karşılandığı merkezi, […]

v) Özel ihtiyaç sahibi: Refakatsiz çocuk, engelli, yaşlı, hamile, beraberinde çocuğu olan yalnız anne ya da baba veya işkence, cinsel saldırı ya da diğer ciddi psikolojik, bedensel ya da cinsel şiddete maruz kalmış kişiyi,

y) Refakatsiz çocuk: Sorumlu bir kişinin etkin bakımına alınmadığı sürece, kanunen ya da örf ve adet gereği kendisinden sorumlu bir yetişkinin refakati bulunmaksızın Türkiye'ye gelen veya Türkiye'ye giriş yaptıktan sonra refakatsiz kalan çocuğu,

aa) Sınır dışı etme kararı: Türkiye'de kalma hakkı bulunmayan yabancının; menşe ülkesine, transit gideceği ülkeye, Türkiye'ye gelmek üzere transit geçtiği ülkeye ya da başka bir üçüncü ülkeye gönderilmek üzere, ülkeden çıkarılması amacıyla alınan idari kararı,

bb) Sınır dışı etmek üzere idari gözetim: Hakkında sınır dışı etme kararı alınanlardan; kaçma ve kaybolma riski bulunan, Türkiye'ye giriş veya Türkiye'den çıkış kurallarını ihlal eden, sahte ya da asılsız belge kullanan, kabul edilebilir bir mazereti olmaksızın Türkiye'den çıkmaları için tanınan sürede çıkmayan, idari yükümlülükler getirilerek idari gözetimi sonlandırılanlardan bu yükümlülüklerini yerine getirmeyen, kamu düzeni, kamu güvenliği veya kamu sağlığı açısından tehdit oluşturanların sınır dışı edilinceye kadar Kanunda öngörülen süreye uygun olarak geri gönderme merkezinde tutulmasını, […]

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM: Geri Gönderme Yasağı

Madde 4: Geri gönderme yasağı

(1) Geri gönderme yasağı, Kanun kapsamına giren yabancıların tamamı için uygulanır.

(2) Türkiye'de kalma hakkı bulunmayan yabancıların, sınır dışı edilmeden veya ülkeden gönderilmeden önce;

a) Sınır dışı edilecekleri yahut gönderilecekleri yerde işkenceye, insanlık dışı veyahut onur kırıcı ceza veya muameleye tabi tutulup tutulmayacağı,

b) Irkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatının veya hürriyetinin tehdit altında bulunup bulunmayacağı, hususları valilik tarafından resen araştırılır. (3) Yabancı, yapılan araştırma sonucunda tehlikelerle karşılaşılacağının anlaşıldığı ülkeye sınır dışı edilemez veya gönderilemez. Bu kişiler hakkında Kanunun uluslararası koruma, ikamet veya sınır dışı etmeye ilişkin diğer hükümlerine göre işlem tesis edilir ve Genel Müdürlüğe derhal bilgi verilir.

(4) Araştırma esnasında, yabancıdan konuyla ilgili bilgi ve belge istenebileceği gibi menşe ülke bilgilerinden de yararlanılır.

İKİNCİ KISIM: Yabancılar

BİRİNCİ BÖLÜM: Türkiye'ye Giriş ve Vize

Madde 6: Ülkeye girişte kapsamlı kontrol işlemi

(1) Yabancı hakkında Türkiye'ye girişlerine izin verilmeyecek kişilerden olduğuna yönelik şüphe duyulması halinde, giriş işlemlerinden sorumlu kolluk birimi tarafından kapsamlı kontrol işlemi gerçekleştirilir.

(2) Kapsamlı kontrol işlemi, idari gözetim işlemi olmayıp en fazla dört saat içinde tamamlanır. Bu süreye adli işlemlerde geçen süre dâhil değildir. Eğer dört saatlik süre aşılacaksa yabancının rızası aranır. Kapsamlı kontrol süresi içinde yabancı ülkesine dönebileceği gibi ülkeye kabulle ilgili işlemlerin sonuçlanmasını da bekleyebilir.

(3) Kapsamlı kontrol işlemi, yabancının güvenliği ve kişisel mahremiyeti gözetilerek,

pasaport kontrol noktasına yakın ve ayrı bir yerde gerçekleştirilir. Kontrol süresince yabancının temel ihtiyaçlarına erişimi sağlanır. Yabancı, kontrolün amacı ve usulü hakkında bilgilendirilir.

(4) Kapsamlı kontrol işlemi genel olarak;

a) Seyahat belgelerinin kontrolü ve incelenmesi,

b) Ülkeye giriş kayıtlarıyla ilgili sınırlamaların gözden geçirilmesi,

c) Adli ve idari makamlar tarafından işleme konu olup olmadığının belirlenmesi,

ç) Uluslararası seviyede aranıp aranmadığının belirlenmesi,

d) Ülkeye geliş amacının tespit edilmesi,

e) Türkiye'de geçimini ne şekilde sağlayacağının açıklığa kavuşturulması,

f) Türkiye'ye girişlerine izin verilmeyecek yabancılar ile vize verilmeyecek yabancılardan olup olmadığının araştırılması,

g) Kamu güvenliği açısından gerekli görülen diğer hususları, kapsar.

(5) Kapsamlı kontrole ilişkin iş ve işlemler sınır kapılarının bağlı olduğu valiliklerce sonuçlandırılır.

Madde 7: Kabul edilemez yolcunun tespiti ve genel hükümler

(1) Türkiye'ye girişlerine izin verilmeyecek kişilerden olduğu belirlenen yabancılar ile yine aynı kapsamda olup da sınır kapılarında uluslararası koruma başvurusunda bulunan ve haklarında verilen son kararla başvuruları reddedilenler, kabul edilemez yolcu olarak işlem görür ve bu yabancılar hakkında 7/11/2015 tarihli ve 29525 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Hava Yolu Taşıyıcılarının Yükümlülüklerine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik ile Kanunun 98 inci maddesi kapsamında çıkarılacak diğer yönetmelikler çerçevesinde işlem yapılır.

(2) Türkiye'ye girişlerine izin verilmeyecek kişilerden olduğu belirlenen yabancılardan kamu düzeni veya güvenliği açısından sakıncalı görülenler ile Türkiye'ye girişte kullanacağı belgeleri hileli yollarla edinenler veya bu belgelerin sahteciliğe konu olduğu tespit edilenler ivedilikle Genel Müdürlüğe bildirilir.

(3) Kabul edilemez yolcunun ülkeden ayrılış işlemleri için taşıyıcıyla gerekli koordinasyon sağlanır.

(4) Yabancı ve taşıyıcıya tebliğ edilen karar, yabancının haklarını ve itiraz usullerini de kapsar.

İKİNCİ BÖLÜM: İkamet İzni

Madde 24: Gözaltında ve cezaevinde tutulanlar ile hakkında idari gözetim kararı bulunan yabancıların durumu

(1) Aşağıda sayılan yabancılar, haklarında işlem tesis edildikten sonra vize yahut ikamet izni ihlali yapmış sayılmazlar:

a) Gözaltında bulunanlar.

b) Tutuklu veya hükümlü olarak cezaevinde kalanlar.

c) Hakkında idari gözetim kararı alınanlar.

ç) Geri gönderme merkezlerinde bekletilenler.

(2) Birinci fıkra kapsamına girmeden önce vize veya ikamet izni ihlali varsa, ihlalde bulunulan süreler için genel hükümlere göre işlem yapılır varsa ikamet izinleri iptal edilir.

(3) Bu maddede sayılan yabancıların ikamet izin talepleri değerlendirmeye alınmaz, yabancı kimlik numarası verilmesine ilişkin usul ve esaslar Genel Müdürlükçe belirlenir.

Madde 44: İnsani ikamet izninin verilmesi, uzatılması veya iptali

(1) İnsani ikamet izni işlemleri, Genel Müdürlüğün veya valiliğin talebi üzerine başlatılır.

(2) Valilik, insani ikamet izinlerinin süresi içinde, bu izinlerin verilmesine dayanak teşkil eden şartların ortadan kalkıp kalkmadığına ilişkin resen değerlendirme yaparak, Bakanlığa bilgi verir. İnsani ikamet izni Bakanlığın onayı alınmak kaydıyla, iznin verilmesini zorunlu kılan şartlar ortadan kalktığında valiliklerce iptal edilir veya uzatılmaz. Valilik, Bakanlığın onayı doğrultusunda insani ikamet izninin iptali veya uzatılmasına ilişkin kararı, ikamet izni süresi bitmeden en geç on beş gün önce yabancıya bildirir.

(3) İnsani ikamet iznine sahip olanlar, bu izinlerinin süresi içinde uzun dönem ikamet izni hariç olmak üzere, şartlarını taşıdıkları diğer ikamet izinlerinden birisi için başvurabilirler.

(4) İnsani ikamet izni ile geçirilen süreler, Kanunda öngörülen ikamet izin sürelerinin toplanmasında hesaba katılmaz.

(5) İnsani ikamet izni alan yabancılar, iznin veriliş tarihinden itibaren en geç yirmi iş günü içinde adres kayıt sistemine kayıt yaptırmak zorundadır.

(6) İnsani ikamet izinleri Harçlar Kanunu hükümlerine tabidir. İnsani ikamet izni şartlarının oluşması halinde daha önce ikamet süresinin ihlali nedeniyle hesaplanan harcın ödenmemesi insani ikamet izni verilmesine engel teşkil etmez.

(7) İnsani ikamet izninin iptali veya uzatılmaması kararı yabancıya ya da yasal temsilcisine veya avukatına tebliğ edilir.

İnsan ticareti mağduru ikamet izni, uzatılması ve destek programı

Madde 45

(1) İnsan ticareti mağdurları ile insan ticareti mağduru olabileceği yönünde kuvvetli kanaat oluşanlara, yaşadıklarının etkisinden kurtulabilmeleri ve yetkililerle işbirliği yapmalarını sağlamak amacıyla, otuz gün süreli insan ticareti mağduru ikamet izni valilikler tarafından harçsız olarak verilir. Mağdurun bu süre zarfında rızası alınarak sığınma evinde veya destek merkezinde kalması ve destek programına katılması esastır.

(2) Mağdura asgari düzeyde ve imkânlar çerçevesinde sağlanacak mağdur destek programı; barınma, sağlık, psiko-sosyal destek, tercüman desteği, eğitim gibi pek çok konudaki desteği içerir.

(3) Mağdura, destek programı süresince veya serbest ikamet sırasında yükümlülükler getirilebilir.

(4) İnsan ticareti mağduru ikamet izni verilmesinde; geçerli pasaport, vize, geçim koşulu, adres kaydı, sağlık sigortası, sınır dışı etme kararı veya giriş yasağı bulunmaması gibi diğer ikamet izinlerinin verilmesinde ihtiyaç duyulan şartlar aranmaz.

(5) İnsan ticareti mağduru ikamet izni, mağdurun güvenliği, sağlığı veya özel durumu nedeniyle en fazla altışar aylık sürelerle, toplamda üç yılı geçmeyecek şekilde uzatılabilir.

İnsan ticareti mağduru destek programının sona ermesi ve ikamet izninin iptali

Madde 46

(1) Aşağıdaki durumlarda mağdur destek programı sonlandırılır ve insan ticareti mağduru ikamet izni iptal edilir:

a) Yabancının kendi girişimiyle, suçun failleriyle yeniden bağ kurduğunun belirlenmesi.

b) Getirilen yükümlülüklere uyulmaması.

c) Yabancının mağdur olmadığının anlaşılması.

(2) Mağdurun birinci fıkranın (a) ve (b) bentlerindeki fiilleri zorlama, korkutma, şiddet, tehdit gibi nedenlere bağlı olarak iradesinin dışında yaptığının tespiti halinde ikamet izni iptal edilmez.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Sınır Dışı Etme

Madde 51: Sınır dışı etme

(1) Yabancılar, sınır dışı etme kararıyla, menşe ülkesine, transit gideceği ülkeye, Türkiye'ye gelmek üzere transit geçtiği ülkeye ya da üçüncü bir ülkeye sınır dışı edilebilir.

(2) Yabancının sınır dışı edileceği ülkenin tespitinde; vatandaşlık durumu, gönderilmesi planlanan ülkeye kabul edilip edilmeyeceği ve varsa gidebileceği üçüncü bir ülkeye ilişkin talebi göz önünde bulundurulur.

Madde 52: Sınır dışı etme kararı

(1) Kanunun 55 inci maddesinde belirtilen yabancıların yanı sıra aşağıdaki yabancılar hakkında da sınır dışı etme kararı alınmaz:

a) Vizesi veya ikamet izinleri iptal edilenlerden on gün içinde çıkış yapmak üzere kendiliğinden sınır kapılarına gelenler.

b) Vize veya vize muafiyeti süresini on günden fazla aşanlardan çıkış yapmak üzere kendiliğinden sınır kapılarına gelenler.

c) Vize alarak veya vize muafiyetiyle gelen ve ikamet izni talepleri reddedilenlerden vize süresi veya vize muafiyeti sürelerini kullananlar.

ç) İkamet izni bulunup da süresinin sona ermesinden itibaren kabul edilebilir gerekçesi olmadan ikamet izni süresini on günden fazla ihlal edenlerden çıkış yapmak üzere kendiliğinden sınır kapılarına gelenler.

d) İkamet izni uzatma başvuruları reddedilenlerden, on gün içinde Türkiye'den çıkış yapmayanlardan çıkış yapmak üzere kendiliğinden sınır kapılarına gelenler.

e) Uluslararası koruma başvurusunu geri çeken ya da geri çekmiş sayılan yabancılardan dava hakkından feragat ettiğini ve gönüllü olarak ülkesine dönmek istediğini yazılı olarak beyan edenler.

f) Uluslararası koruma başvurusunu geri çeken ya da geri çekmiş sayılan yabancılardan dava hakkından feragat ettiğini yazılı olarak beyan eden ve Kanunun diğer hükümlerine göre Türkiye'de kalma hakkı bulunanlar.

g) Mahkemece kesin karar verilene kadar, Uluslararası koruma başvuru sahiplerinden kabul edilemez başvuru ve hızlandırılmış değerlendirme çerçevesinde yargı yoluna başvuranlar.

(2) Kanunun 54 üncü maddesi kapsamında sınır dışı etme kararı alınacaklarla ilgili olarak aşağıdaki hususlar da göz önünde bulundurulur:

a) Kamu düzeni veya kamu güvenliği açısından tehdit oluşturan yabancıların belirlenmesinde, kamu kurum ve kuruluşlarından görüş alınabilir.

b) Kamu sağlığı yönünden tehdit teşkil eden yabancıların belirlenmesinde sağlık raporu dikkate alınır. (3) Çalışma izni iptal edilen yabancıların durumları Kanunun 54 üncü maddesi kapsamında değerlendirilmek üzere ilgili kurum tarafından Genel Müdürlüğe bildirilir.

(4) Çalışma iznini amacına uygun kullanmadığı tespit edilenler hakkında Kanunun 54 üncü maddesinin birinci fıkrasının (ğ) bendi hükmü uygulanır.

(5) Sınır dışı etme kararına ilişkin yapılan değerlendirme sonucunda, sınır dışı etme kararı alınması gerekmiyorsa, valilik tarafından sınır dışı etme kararı alınmasına yer olmadığına dair karar alınır ve yabancıya tebliğ edilir.

Madde 53: Sınır dışı etme, Türkiye'yi terke davet ve idari gözetim kararı alınmasında süre, bu süre içinde yabancının muhafazası

(1) Sınır dışı etme, Türkiye'yi terke davet ve idari gözetim kararı en geç kırk sekiz saat içinde alınır.

(2) Kolluk tarafından yakalanan yabancılarda;

a) Kırk sekiz saatlik süre, geri gönderme merkezi bulunan illerde yabancının geri gönderme merkezine teslim edildiği andan itibaren başlar.

b) Yabancının yakalandığı ilde geri gönderme merkezi yoksa veya geri gönderme merkezi doluysa kırk sekiz saatlik süre kolluğun yabancı ile ilgili derlediği belgeleri tutanakla il müdürlüğüne ilettiği andan itibaren başlar.

c) Kolluk, yabancıya ait bilgi ve belgeleri en kısa sürede il müdürlüğüne iletir. Yabancının kimliğine ilişkin bilgi ve belgelere ulaşılamadığı durumlarda, yabancının beyanı esas alınabilir.

(3) İl müdürlüğü tarafından tespit edilen yabancılarda;

a) Kırk sekiz saatlik süre, yabancının il müdürlüğünde hazır bulunmasından itibaren başlar.

b) Yabancının muhafazası için kolluk kuvvetlerinden görevli talep edilir ve yabancının sınır dışı işlemleri yapılana kadar veya geri gönderme merkezine sevk edilene kadar genel kolluk tarafından muhafazası sağlanır.

(4) İkinci ve üçüncü fıkra kapsamında kolluk tarafından muhafaza edilen yabancıların iaşe ve diğer ihtiyaçlarına ilişkin masraflar il müdürlüğü tarafından karşılanır.

(5) Sınır dışı edilmesi gerektiği, yokluğunda tespit edilen yabancılar hakkında da sınır dışı kararı alınabilir.

Madde 54: Sınır dışı etme kararının alınması

(1) Sınır dışı etme kararı, her yabancı için ayrı ayrı alınır.

(2) Karara esas olacak değerlendirme, il müdürlüğünce yapılır. Değerlendirmenin yapılacağı yere ilişkin koordinasyon, il müdürlüğünce sağlanır. Buna göre;

a) İl Müdürlüğü bünyesinde,

b) Geri gönderme merkezlerinde,

c) İl Müdürlüğü tarafından uygun bulunan başka bir yerde, değerlendirme yapılabilir.

(3) Yabancının yakalandığı ilde geri gönderme merkezi varsa, il müdürlüğünün geri gönderme merkezinin kapasite durumu hakkındaki bildirimi alındıktan sonra yabancı kolluk tarafından geri gönderme merkezine götürülür. Sınır dışı ve buna ilişkin diğer kararlar geri gönderme merkezinde alınır.

(4) Valilikçe gerekli hallerde, sorumluluk bölgesine göre ilave emniyet tedbirleri alınabilir. Sahil Güvenlik Komutanlığı, Kara Kuvvetleri Komutanlığı ve Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğünün görev alanı içerisinde yakalanan yabancıların, değerlendirmenin yapılacağı yere götürülmesi ise mülki idare amirince belirlenen kolluk kuvvetleri tarafından yerine getirilir.

(5) Yabancı hakkında, Kanunun 54'üncü maddesinde sayılan hallerden birinin gerçekleşmesi halinde her olay için yalnızca bir sınır dışı etme kararı alınır. Sınır dışı etme kararı alınan yabancının başka bir ile gönderilmesi halinde gönderildiği il tarafından aynı sebepten ayrıca sınır dışı etme kararı alınmaz. İlk sınır dışı etme kararı esas alınarak sınır dışı etme işlemlerine devam edilir.

(6) Düzensiz göçmenlerin durumları yetkili makamlarca tespit edilmeden önce üçüncü bir ülkeye gitmek ya da menşe ülkesine geri dönmek isteğiyle il müdürlüklerine kendiliğinden başvuranlar hakkında sınır dışı etme kararı alınır. Genel

güvenlik yönünden tehdit oluşturmayacağına kanaat getirilenler Kanunun 57 nci maddesinin dördüncü fıkrasına göre uygun bir adrese yerleştirilir ve sınır dışı etme işlemleri buradan takip edilir.

Madde 55: Genel kolluk personelinin görevlendirilmesi

(1) Genel kolluğun, sınır dışı edilecek kişilerden olduğunu değerlendirdiği veya tespit ettiği yabancıları il müdürlüğüne bildirmesinden sonra, il müdürlüğü sorumluluk alanına göre kollukla temasa geçerek sınır dışı etme ve sevk işlemleri için personel görevlendirilmesini talep eder. İl müdürlüğü, yakalamayı yapan genel kolluk veya sorumluluk bölgesi gözetilerek diğer genel kolluk birimlerinden de görevlendirme talep edebilir. […]

(3) Sınır dışı edilecek yabancıların geri gönderme merkezlerine veya sınır kapılarına ya da bulundukları geri gönderme merkezinden başka bir geri gönderme merkezine sevkleri vb. işlemler sırasında valilik tarafından ihtiyaç duyulan sayıda genel kolluk personeli görevlendirilir. Valilikler, gerekli hallerde sorumluluk sahası gözetmeksizin de genel kolluk personeli görevlendirebilir. Yabancıların konsolosluk, hastane, mahkeme gibi yerlere götürülmeleri kolluk refakatinde sağlanır.

(4) Görevlendirilen genel kolluk personeli, yabancıların sevkinde güvenlik önlemlerinin yanı sıra, yabancıların kaçma ve kaybolmalarını engellemek amacıyla her türlü tedbiri alır.

(5) Geri gönderme merkezlerinde bulunan veya hakkında sınır dışı etme ve idari gözetim kararı bulunan ancak geri gönderme merkezine alınmadan, doğrudan tedavi amacıyla sağlık birimlerine götürülen yabancılarla ilgili olarak;

a) Tedavisine sağlık birimlerinde yatarak devam edilmesi sağlık raporuyla belgelenenlerin idari gözetimlerinin sonlandırılmasına ilişkin değerlendirme, genel güvenlikle ilgili risk oluşturabilecek durumlar hariç olmak üzere valiliklerce yapılır.

b) İdari gözetimin devamına karar verilmesi halinde yabancının durumu il müdürlüğünce genel kolluk birimine bildirilir. Genel kolluk birimleri, güvenlik dahil yabancının kaçma ve kaybolma risk değerlendirmesini yapar, buna göre alınacak tedbirlerin mahiyetini belirler ve uygular.

Madde 56: Sınır dışı etme kararının alınması ve tebliği

(1) Sınır dışı etme kararı, yabancının yakalandığı, işlem gördüğü veya tespit edildiği ildeki valilik tarafından resen veya Genel Müdürlüğün istemi üzerine alınır.

(2) Sınır dışı etme kararında, yabancının doğrudan sınır dışı edileceği, Türkiye'yi terke davet edildiği veya idari gözetime tabi tutulduğu hususlarından biri yer alır.

(3) Sınır dışı etme kararı ilgiliye tebliğ edilir. Tebligatta, sınır dışı etme kararına karşı idare mahkemesine başvurulması halinde, sınır dışı etme kararını alan makama bilgi verilmesi gerektiği de belirtilir.

Madde 57: Sınır dışı etme kararının uygulanmaması veya iptali

(1) Sınır dışı etme kararı alındıktan sonra, Kanunun 55 inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında olduğu anlaşılan yabancı hakkında öncelikle üçüncü bir ülkeye sınır dışı edilmesi ihtimali değerlendirilir. Yabancının üçüncü bir ülkeye sınır dışı edilmesi mümkün olmadığında sınır dışı etme kararı uygulanmaz ve yabancıya insani ikamet izni verilir. İnsani ikamet izni süresince yabancının ülkesine veya gidebileceği üçüncü bir ülkeye sınır dışı edilme olanakları araştırılmaya devam edilir. Sınır dışı etme engelinin ortadan kalkması halinde insani ikamet izni iptal edilir ve yeni bir karar alınmaksızın sınır dışı etme işlemi tamamlanır. (2) Sınır dışı etme kararı alındıktan sonra, Kanunun 55 inci maddesinin birinci fıkrasının (b) ve (c) bentleri kapsamında olduğu anlaşılan yabancılar hakkında sınır dışı etme kararı uygulanmaz ve yabancıya insani ikamet izni verilir. İnsani ikamet izni süresince yabancının sağlık durumu takip edilir. Sınır dışı etme engelinin ortadan kalkması halinde insani ikamet izni iptal edilir ve yeni bir karar alınmaksızın sınır dışı etme işlemi tamamlanır.

(3) Adli makamlarca sınır dışı etme kararının iptaline dair karar verilen yabancıların sınır dışı ve varsa idari gözetim kararları sonlandırılır. Ülkemizde yasal kalışları ile ilgili gerekli çalışmalar yapılır.

(4) Birinci ve ikinci fıkra kapsamındaki değerlendirmeler, herkes için ayrı yapılır. Bu kişilerden, belli bir adreste ikamet etmeleri, istenilen şekil ve sürelerde bildirimde bulunmaları istenebilir.

Madde 58: Türkiye'yi terke davet

(1) Kanunun 54'üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) ve (d) bentleri dışındaki yabancılar, Kanunun 56'ncı maddesindeki şartları taşımaları kaydıyla Türkiye'yi terke davet edilebilir.

(2) Sınır dışı etme kararında belirtilmek kaydıyla on beş günden az olmamak üzere otuz güne kadar süre tanınarak Türkiye'yi terke davet edilen ve çıkış izin belgesi düzenlenenlerden, tanınan sürede kabul edilebilir mazereti olmaksızın çıkış yapmayanlar hakkında valilik tarafından idari gözetim kararı alınır. […]

Madde 59: Sınır dışı etmek üzere idari gözetim

(1) Sınır dışı etmek üzere idari gözetim kararı alınmasında; kamu düzeni veya kamu güvenliği açısından tehdit oluşturan yabancılar belirlenirken güvenlik birimlerinden, kamu sağlığı yönünden tehdit oluşturan yabancıların belirlenmesinde ise Sağlık Bakanlığının ilgili birimlerinden görüş alınabilir.

(2) İkamet izni uygun görülmeyen, ikamet izinleri iptal edilen yabancılardan; sahte ya da asılsız belge kullandıkları veya kamu düzeni, kamu güvenliği veya kamu sağlığı açısından tehdit oluşturdukları anlaşılanlar idari gözetim altına alınır.

(3) İdari gözetim altındaki yabancının sınır dışı etme kararına karşı idareye verdiği dava dilekçesi yetkili idare mahkemesine, idari gözetim kararlarına karşı verdiği itiraz dilekçesi ise yetkili sulh ceza hâkimine derhâl ulaştırılır.

(4) İdari gözetim altındaki yabancının sadece sınır dışı etme kararına karşı idare mahkemesine başvurması, idari gözetimi durdurmaz. İdare sınır dışı etme ka-

rarına karşı yargı yoluna gidildiği bilgisini edindiği andan itibaren sınır dışı etme işlemini durdurur.

(5) Yabancı hakkında alınan sınır dışı etme kararı, idari gözetim kararı, idari gözetim süresinin uzatılması kararı ve her ay düzenli olarak yapılan değerlendirmelerin sonuçları ile yapılan işlemlerin gerekçeleri ve tebligat formları istenilen sürede sulh ceza hâkimine gönderilir. İdari gözetim kararına karşı sulh ceza hâkimine başvuru yapılmış olması tek başına sınır dışı etme işlemini durdurmaz.

(6) Yabancının yokluğunda dosya üzerinden yapılan değerlendirmeyle alınan sınır dışı etme kararına istinaden alınacak idari gözetim kararının süresi yabancı yakalandığı an başlar.

(7) Kanunun 57'nci maddesinde idari gözetim için öngörülen sürelerde sınır dışı etme işlemleri gerçekleştirilemeyen yabancıların idari gözetimleri belli idari yükümlülükler getirilerek derhal sonlandırılır.

Madde 61: İdari gözetim kararının gözden geçirilmesi

(1) İdari gözetim, devamında zaruret olup olmadığı hususunun belirlenmesi amacıyla her ay gözden geçirilir.

(2) Aşağıdaki hallerde idari gözetimin devamında zaruret görülmeyebilir:

a) Sınır dışı etme kararının, yabancının idari gözetime alınmasından itibaren altı ay içinde yerine getirilemeyeceğinin öngörülmesi.

b) İdari gözetim altında bulunan yabancının, sınır dışı etme kararı alınmayacaklar kapsamına girdiğiyle ilgili ciddi emarelerin ortaya çıkması.

c) Yabancı hakkında idari gözetim kararı alınmasına esas teşkil eden kaçma ve kaybolma riskinin ortadan kalkması.

ç) Yabancının gönüllü geri dönüş desteğine başvurması.

(3) İkinci fıkradaki işlemlerin yerine getirilmesinde Kanunun 54'üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) ve (d) bentleri hükümleri saklıdır.

Madde 62: Sınır dışı etme kararının uygulanması

(1) Sınır dışı etme kararının yerine getirilmesi, il müdürlüğü veya geri gönderme merkezi müdürlüğü koordinesinde kolluk birimleri tarafından yapılır. (2) Sınır dışı etme veya idari gözetim kararlarının alınması, yabancıların geri gönderme merkezlerine veya sınır kapılarına götürülmeleri ve sınır dışı etme işleminin yerine getirilmesinde valilikçe görevlendirme yapılır. […]

Madde 63: Sınır dışı edileceklerin gönüllü geri dönüş talepleri

(1) Hakkında idari gözetim kararı alınan yabancılardan ülkelerine veya üçüncü bir ülkeye gönüllü geri dönüş talebi olanlar, seyahatlerine engel bir durumları yoksa geri gönderme merkezlerine sevk edilmeden ve Kanunun 53'üncü maddesindeki süreye bağlı kalınmadan doğrudan ülkelerine veya istedikleri üçüncü ülkeye gönderilebilirler.

(2) Geri gönderme merkezinde iken gönüllü geri dönüş talebinde bulunan yabancılar il müdürlüğünün koordinasyonunda genel kolluk tarafından sınır kapısına götürülür. Bunlar hakkındaki sınır dışı ve idari gözetim kararları, sınır kapısına intikal edildiğinde sonlandırılır ve çıkış işlemleri "gönüllülük temelinde dönüş" veya "gönüllü terk" olarak kayıtlara geçirilir.

ÜÇÜNCÜ KISIM
Uluslararası Koruma

BİRİNCİ BÖLÜM
Uluslararası Koruma Başvurusu

Madde 67: Diğer makamlara yapılan başvurular – (1) Uluslararası koruma başvuruları sınır kapısı ya da ülke içinde kolluk birimleri ile diğer kamu kurum ve kuruluşlarına yapılmak istendiğinde bu birimler konuyu derhal il müdürlüğüne bildirir.

(2) Hürriyeti kısıtlanan kişilerin yapacağı uluslararası koruma başvuruları, derhal il müdürlüğüne bildirilir. Başvuruların alınması ve değerlendirilmesi, diğer adli ve idari işlemlerin ya da tedbir ve yaptırımların uygulanmasını engellemez.

(3) Uluslararası koruma işlemlerinin mahiyeti ve bu tür başvurular karşısında yerine getirilecek görevler hakkında Genel Müdürlük veya il müdürlükleri, başta kolluk birimleri olmak üzere ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının bilgilendirilmesi amaçlı çalışmalar yapar.

Madde 80: Hızlandırılmış değerlendirme

(1) Kanunun 79 uncu maddesinin birinci fıkrasında belirtilen hallerde, uluslararası koruma başvuruları hızlandırılmış olarak değerlendirilir.

(2) Hızlandırılmış değerlendirme, başvurunun uluslararası koruma hükümleri kapsamında ayrıntılı şekilde incelenmesine engel oluşturmaz.

(3) Değerlendirmenin, Kanunun 79 uncu maddesinin ikinci fıkrasında belirlenen süreden uzun süreceği anlaşılanlar, hızlandırılmış değerlendirmeden çıkarılabilir.

(4) Uluslararası koruma başvurularının, başvuru yerine ve şekline bakılmaksızın hızlandırılmış değerlendirme çerçevesinde yürütülmesine il müdürlüğü tarafından karar verilir.

(5) Değerlendirmenin herhangi bir aşamasında, uluslararası koruma başvurusu Genel Müdürlük veya il müdürlüğü tarafından hızlandırılmış değerlendirme kapsamına alınabilir.

YEDİNCİ BÖLÜM
Uluslararası Korumayla İlgili Diğer Hükümler

Madde 113: Özel ihtiyaç sahipleri

(1) Başvuru sahiplerinin; refakatsiz çocuk, engelli, yaşlı, hamile, beraberinde çocuğu olan yalnız anne ya da baba veya işkence, cinsel saldırı ya da diğer ciddi psikolojik, bedensel ya da cinsel şiddete maruz kalmış kişi olup olmadığı öncelikle tespit edilir.

(2) Uluslararası koruma işlemlerinin herhangi bir aşamasında özel ihtiyaç sahibi olduğu anlaşılanlara, tüm iş ve işlemlerinde öncelik tanınır, gerekli her türlü kolaylık gösterilir ve durumları kayıt altına alınır.

(3) Uluslararası koruma kapsamında işlemleri yürütülenlerden işkence, cinsel saldırı ya da diğer ciddi psikolojik, bedensel ya da cinsel şiddete maruz kalmış olduğu değerlendirilenlerin tedavileri için ilgili kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları ve uluslararası kuruluşlar ile iş birliği yapılabilir.

DÖRDÜNCÜ KISIM
Ortak Hükümler ve Göç Politikaları Kurulu

BİRİNCİ BÖLÜM
Ortak Hükümler

Madde 121: Gönüllü geri dönüş desteği

(1) Kanun kapsamındaki yabancılardan gönüllü olarak menşe ülkelerine ya da üçüncü bir ülkeye dönmek isteyenlere, geri dönüşlerini kolaylaştırmak ve uyum sağlamalarına katkıda bulunmak maksadıyla aşağıda belirtilen usuller çerçevesinde gönüllü geri dönüş desteği verilebilir:

a) Gönüllü geri dönüş yapacak kişiye sağlanacak desteğe ilişkin karar, valiliğin teklifi üzerine Genel Müdürlük tarafından alınır.

b) Destek, ayni veya nakdi olabileceği gibi mesleki eğitim şeklinde de olabilir ve Türkiye'de ya da yabancının menşe ülkesinde verilebilir.

c) Destekten yararlanarak menşe ülkelerine dönen yabancılar hakkında Türkiye'ye giriş yasağı kararı alınmayabilir.

(2) İdari gözetim altında olup da gönüllü geri dönüş desteğine başvuranlar, dönüş işlemlerinin kolaylaştırılması ve takibi amacıyla, ayrı bir merkeze alınabilir veya haklarındaki idari gözetimin sonlandırılmasına karar verilebilir.

(3) Genel Müdürlük, gönüllü geri dönüş desteğinin sağlanması ve uygulanmasıyla ilgili olarak kamu kurum ve kuruluşları, uluslararası kuruluşlar, ilgili ülke makamları ve sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği yapabilir ve uluslararası kuruluşların fonlarından yararlanabilir.

(4) Gönüllü geri dönüş talebinde bulunup da bu talebini geri çeken uluslararası koruma statü sahiplerinin statüleri korunur. Başvuru sahiplerinin işlemleri kaldığı yerden devam eder.

(5) Gönüllü olarak geri dönüş yapan uluslararası koruma statüsü sahiplerinin statüleri sona erdirilir.

Madde 122: Çocukların iş ve işlemlerinde dikkat edilecek hususlar

(1) Özel kanunlardaki hükümler hariç yabancı çocuğa ilişkin iş ve işlemlerde aşağıdaki hususlar gözetilir:

a) Ortak velayet durumunda anne ve babanın birlikte muvafakatı aranır. Muvafakat, başvurunun yapılacağı idari mercilerin önünde de verilebilir. Eşlerden biri ve çocuk ayrı ülkelerde ise çocuk için başvuruda bulunan anne ya da babadan, diğer eşin bu taleple ilgili muvafakatı istenir.

b) Velayetin kendisinde olduğunu belgeleyen anne ya da baba, işlemleri tek başına yapabilir.

c) Yasal temsilci ile çocuğun farklı ülkelerde olduğu durumda, yasal temsilcinin yetkili makam huzurunda verilmiş onayı ve refakatçinin çocuğun bakımını üstlendiğine ilişkin taahhüdünün olması kaydıyla, çocuğun refakatine bırakıldığı kişiye çocuk hakkında işlemleri yapma hakkı tanınır.

ç) Çocuğun yüksek yararı söz konusu olduğunda çocuk hakkında idare herhangi bir muvafakat, talep veya başvuru olmaksızın Kanun kapsamındaki iş ve işlemleri resen başlatır ve karara bağlar.

d) Çocuklarla ilgili hükümlerde uluslararası korumaya ilişkin hususlar saklıdır.

Madde 123: Refakatsiz çocuklar

(1) Kanunen ya da örf ve adet gereği kendisinden sorumlu bir yetişkinin refakati bulunmaksızın Türkiye'ye gelen veya Türkiye'ye giriş yaptıktan sonra refakatsiz kalan çocuklar hakkında 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ve ilgili mevzuat hükümleri uygulanır.

(2) Refakatsiz çocuklarla ilgili tüm işlemlerde, çocuğun yüksek yararı gözetilerek aşağıdaki hususlar göz önünde bulundurulur:

a) Refakatsiz çocuk derhal Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından koruma altına alınır ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından, uygun barınma yerlerine veya yetişkin akrabalarının ya da koruyucu bir ailenin yanına yerleştirilir.

b) Yaşı, bir belge ile kanıtlanamayan ve on sekiz yaşından büyük olabileceği şüphesi bulunan başvuru sahiplerinin ve düzensiz göçmenlerin, fiziksel ve psikolojik değerlendirmesini içeren kapsamlı yaş tespiti valiliklerce yaptırılır.

c) Yaş tespiti yapılacak yabancılara, işlemin amacı ve süreci hakkında bilgi verilir. Tespit işlemi sonucunda yabancının yaşıyla ilgili tereddüt giderilemediği takdirde, çocuk olduğu kabul edilir.

ç) Yaş tespiti istenen başvuru sahibi veya düzensiz göçmen, hakkında kesin

rapor verilinceye kadar yetkili kamu kuruluşunca ya da bu kuruluşça uygun görülecek başka bir yerde barındırılır.

d) On altı yaşını doldurmuş olanlar, düzensiz göçmen ise özel koşullar sağlandığında geri gönderme merkezlerinde; başvuru sahibi veya uluslararası koruma statü sahibi ise kabul ve barınma merkezlerinde de barındırılabilir.

e) Mümkün olduğu ölçüde, çocukların yararı, yaşları ve olgunluk düzeyleri dikkate alınarak, kardeşler bir arada bulundurulur. Zorunlu olmadığı sürece barınma yerlerinde değişiklik yapılmaz.

f) Çocukların mülakatları, onlara en uygun ortamlarda yapılır. Çocuklarla yapılan mülakatlarda, idare tarafından belirlenen psikolog, çocuk gelişimci, sosyal çalışmacı, ebeveyni veya yasal temsilcisi hazır bulundurulabilir. Söz konusu uzmanlar ilgili kurumlardan talep edilir.

g) Yapılacak bütün görüşmeler, çocukların psikolojik, duygusal ve fiziksel gelişimleri konusunda yeterli bilgiye sahip nitelikli personel tarafından yapılır.

ğ) Karar aşamasında, çocuğun bütün taleplerini açık bir biçimde ifade edememiş olabileceği dikkate alınır.

h) Mülakat görevlisi, mülakat raporunu hazırlarken çocukların mülakatına katılan uzmanın görüşlerinden de faydalanabilir.

ı) Tam teşekküllü bir devlet hastanesi veya Adli Tıp Kurumundan alınan yaş tespit raporu doğrultusunda on sekiz yaş ve üzerinde olduğu tespit edilenler hakkında, yetişkin düzensiz göçmen ya da başvuru sahiplerinin tabi olduğu usuller uygulanır.

Madde 125: Geri gönderme merkezleri ile kabul ve barınma merkezleri

(1) Geri gönderme merkezleri ile kabul ve barınma merkezlerine ilişkin usul ve esaslar, 22/4/2014 tarihli ve 28980 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Kabul ve Barınma Merkezleri ile Geri Gönderme Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi, İşletilmesi, İşlettirilmesi ve Denetimi Hakkında Yönetmelik çerçevesinde düzenlenir.

GEÇİCİ KORUMA YÖNETMELİĞİ

ilgili maddeler

Bakanlar Kurulu Kararının Tarihi : 13/10/2014 **No :** 2014/6883

Dayandığı Kanunun Tarihi : 4/4/2013 **No :** 6458

Yayımlandığı Resmî Gazetenin Tarihi : 22/10/2014 **No :** 29153

Yayımlandığı Düsturun Tertibi / Cildi : 5 **Cilt :** 55

Madde 3: Tanımlar

(1) Bu Yönetmeliğin uygulanmasında; […]

d) Çocuk: Henüz on sekiz yaşını doldurmamış ve ergin olmamış kişiyi,

e) (Değişik:RG-25/12/2019-30989-CK-1851/1 md.) Geçici barınma merkezi: Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılar ile Bakanlık tarafından uygun görülen kişilerin toplu olarak barınma ve iaşelerinin sağlanması amacıyla kurulan merkezleri,

f) Geçici koruma: Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak veya bu kitlesel akın döneminde bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen ve uluslararası koruma talebi bireysel olarak değerlendirmeye alınamayan yabancılara sağlanan korumayı,

g) Geçici korunan: Geçici koruma sağlanan yabancıyı, […]

l) Özel ihtiyaç sahibi: Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılardan, refakatsiz çocuk, engelli, yaşlı, hamile, beraberinde çocuğu olan yalnız anne ya da baba veya işkence, cinsel saldırı ya da diğer ciddi psikolojik, bedensel ya da cinsel şiddete maruz kalmış kişiyi,

m) Refakatsiz çocuk: Sorumlu bir kişinin etkin bakımına alınmadığı sürece, kanunen ya da örf ve adet gereği kendisinden sorumlu bir yetişkinin refakati bulunmaksızın Türkiye'ye gelen veya Türkiye'ye giriş yaptıktan sonra refakatsiz kalan çocuğu,

n) Sevk merkezi: Geçici koruma amacıyla ülkemize gelen yabancıların, geçici barınma merkezlerine sevk edilinceye veya geçici barınma merkezi dışında kalacaklarsa ikametlerine yönlendirilinceye kadar kayıt ve diğer işlemler için geçici olarak bekletildikleri yerleri, […]

ifade eder.

Madde 6: Geri gönderme yasağı

(1) Bu Yönetmelik kapsamındaki hiç kimse, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye tabi tutulacağı veya ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal

gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatının veya hürriyetinin tehdit altında bulunacağı bir yere gönderilemez.

(2) Genel Müdürlük, ilgili mevzuata göre ülkemizden gönderilmesi gerektiği halde, birinci fıkra kapsamında ülkemizden gönderilemeyecek yabancılar hakkında idari tedbirler alabilir.

Madde 8: Geçici koruma kapsamına alınmayacak yabancılar

(1) Aşağıdaki hallerde, yabancı geçici korumadan yararlandırılmaz, yararlandırılmışsa geçici koruması iptal edilir.

a) Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair 1967 Protokolüyle değişik 28/7/1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşmenin 1 inci maddesinin (F) fıkrasında belirtilen fiillerden suçlu olduğuna dair ciddi kanaat bulunanlar.

b) Türkiye dışında hangi saikle olursa olsun zalimce eylemler yaptığını düşündürecek nedenleri bulunanlar.

c) Bu fıkranın (a) ve (b) bentlerinde belirtilen suç ya da fiillerin işlenmesine iştirak eden veya bu fiillerin işlenmesini tahrik edenler.

ç) Ülkesinde silahlı çatışmaya katılmış olduğu halde bu faaliyetlerini kalıcı olarak sonlandırmayanlar.

d) Terör eylemlerinde bulunduğu veya planladığı ya da bu eylemlere iştirak ettiği tespit edilenler.

e) Ciddi bir suçtan mahkûm olarak topluma karşı tehdit oluşturabileceği değerlendirilenler ile milli güvenlik, kamu düzeni veya kamu güvenliği açısından tehlike oluşturduğu değerlendirilenler.

f) Türkiye'de işlenmesi hâlinde hapis cezası verilmesini gerektiren suç veya suçları daha önce işleyen ve bu suçun cezasını çekmemek için menşe veya ikamet ülkesini terk edenler.

g) Uluslararası mahkemelerce hakkında insanlık suçu işlediğine dair karar verilmiş kişiler.

ğ) 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun Dördüncü Kısım Yedinci Bölümünde yer alan suçlardan birini işleyenler.

(2) Birinci fıkra kapsamındaki kararlar bireysel olarak Genel Müdürlük tarafından alınır ve ilgili yabancıya bildirilir. (Ek cümle: RG-25/12/2019-30989-CK-1851/3 md.) Genel Müdürlük bu yetkisini, kısmen veya tamamen valiliklere devredebilir.

(3) Birinci fıkra kapsamında olanlar, ülkelerine dönüşleri sağlanıncaya kadar, insani nedenlerle mevcut geçici barınma merkezlerinin özel bir bölümünde veya ayrı geçici barınma merkezinde ya da valiliklerce belirlenen yerlerde, Kanunda belirtilen idari gözetim kararı alınmaksızın da barındırılabilir. Bu yabancıların aile üyeleri, talep etmeleri halinde, aile üyelerinin geçici koruma durumlarına bakılmaksızın aynı yerde de barındırılabilir.

(4) Geçici koruma kapsamına alınmayan kişilerin ülkelerine geri dönüşleri sağlanıncaya kadar haklarında yapılacak tüm iş ve işlemlere ilişkin usul ve esaslar Bakanlık tarafından belirlenir.

(5) Geçici barınma merkezi yönetimi, acil ihtiyaç durumlarında ya da kamu kurum ve kuruluşlarının talebi üzerine birinci fıkra kapsamındaki yabancıların geçici barınma merkezinden kısa süreli olarak ayrılmasına izin verebilir. Geçici barınma merkezi yönetimi tarafından gerekli görülen durumlarda, geçici barınma merkezinden kısa süreli olarak ayrılacak bu kişilere kolluk görevlilerinin eşlik etmesi talep edilebilir. Bu yabancıların geçici barınma merkezinden kısa süreli ayrılmasına ilişkin hususlar, geçici barınma merkezlerinin kuruluş ve yönetimi ile ilgili düzenlemeler kapsamında belirlenir.

Madde 18: Silahtan arındırma ve sivillerden ayrı tutma

(1) Acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya herhangi bir şekilde ülkemize girmiş bulunan asker olmayan silahlı unsurlar ile ülkesinin silahlı kuvvetlerinin mensubu olup da askeri hizmetini tek taraflı olarak sonlandırmış olan yabancılardan, 8 inci madde kapsamına girmeyenler, sınırda Kara Kuvvetleri Komutanlığı Hudut Birlikleri, deniz yetki alanlarında Sahil Güvenlik Komutanlığı, sınır kapılarında ve ülke içinde ilgili kolluk birimleri tarafından silahtan arındırıldıktan sonra sevk ve yerleştirme işlemleri yapılmak üzere en kısa sürede yetkili kolluk kuvvetine teslim edilir.

(2) Silahtan arındırma işlemleri mutlaka sivillerden ayrı ve güvenli mahallerde gerçekleştirilir. Bu yabancılar, kimlik bilgileri, ülkeye giriş tarihi ve yeri ile gerekli görülen diğer bilgileri de içeren tutanakla birlikte ilgili birimler tarafından, bu durumda olan yabancılar için belirlenmiş olan yerlere yerleştirilmek üzere en kısa sürede sevk edilir.

(3) Bu madde kapsamındaki yabancıların aile üyeleri; aynı yerde barındırılabilir, herhangi bir sakınca bulunmaması durumunda geçici korunanların bulunduğu ayrı bir geçici barınma merkezinde veya Genel Müdürlükçe belirlenen bir ilde ya da valilik tarafından belirlenen yerde ikamet edebilir

Madde 19: Sevk merkezlerinde yapılacak ilk işlemler

(1) Sevk merkezlerinde, geçici koruma amacıyla ülkemize gelen yabancıların kimlik tespiti ve kayıt işlemleri, Genel Müdürlük tarafından yapılır. İhtiyaç duyulması halinde, valilik tarafından ilgili mevzuat çerçevesinde geçici süreyle personel görevlendirilebilir.

(2) Sevk merkezlerinin kapasitesinin yetersiz olması durumunda, bu yabancıların işlemleri valilikler tarafından belirlenecek yerlerde de yürütülebilir.

(3) Kayıt sırasında yabancılar, kimlik bilgilerini doğru olarak bildirmek, varsa kimliklerini ispata yarar belgelerini yetkili makamlara teslim etmek ve yetkililerle işbirliği yapmakla yükümlüdür.

(4) Üçüncü fıkra kapsamındaki bilgi ve belgelerden gerekli görülenlerin, gizliliğe riayet edilerek ilgilinin dosyasında muhafaza edilmek üzere kopyaları alınır ve asılları kendisine teslim edilir.

(5) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılar, geçici korumayla ilgili süreç, hak ve yükümlülükleri ile diğer hususlarda anlayabilecekleri dilde bilgilendirilir. İhtiyaç duyulduğu takdirde bilgilendirmeyle ilgili broşür ve doküman hazırlanabilir.

Madde 20: Sağlık kontrolleri

(1) Sevk merkezine gelen yabancılardan acil sağlık hizmetine ihtiyacı olduğu değerlendirilenlere bu hizmet öncelikli olarak sağlanır.

(2) Kamu sağlığını tehlikeye düşürebileceği gözlemlenen bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılar, Sağlık Bakanlığı tarafından belirlenecek usul ve esaslara göre sağlık kontrolünden geçirilir ve ihtiyaç duyulması halinde konuyla ilgili gerekli tedbirler alınır.

Madde 23: Geçici barınma merkezlerine sevk işlemleri

(1) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılar, (…) sevk merkezinden doğrudan veya illere yerleştirildikten sonra, valiliklerle eşgüdüm içerisinde Genel Müdürlükçe uygun görülecek geçici barınma merkezine en kısa sürede yönlendirilir. Sevk işleminin kolluk refakatinde veya refakatsiz olarak yapılmasına ilişkin değerlendirme valilik tarafından yapılır.

(2) Genel Müdürlük tarafından belirlenen geçici barınma merkezine sevk yapılırken yabancının talebi, ailevi durumu ve özel ihtiyaç sahibi olup olmadığı gibi hususlar göz önünde bulundurulur.

(3) Genel Müdürlük veya valilik tarafından belirlenen özel ihtiyaç sahiplerinin geçici barınma merkezlerinde barındırılmasına öncelik verilir. (4) (Mülga: 8/1/2018-2018/11208 K.)

Madde 30: Sosyal hizmetler ve yardımlar

(1) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılardan ihtiyaç sahibi olanlar, 29/5/1986 tarihli ve 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanununun 3 üncü maddesinde belirtilen Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Kurulunun belirleyeceği usul ve esaslar çerçevesinde anılan Kanun kapsamındaki sosyal yardımlardan yararlandırılabilir.

(2) (Değişik: 8/1/2018-2018/11208 K.) Bu Yönetmelik kapsamındaki özel ihtiyaç sahiplerinin geçici barınma merkezilerinin içinde ve dışında yararlanacakları sosyal hizmetler ve yardımlar ile bu yabancılara sağlanacak psikososyal destek çalışmaları Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı kontrolünde ve sorumluluğunda yürütülür. Yürütülen iş ve işlemlere ilişkin usul ve esaslar Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından belirlenir.

(3) (Ek: 8/1/2018-2018/11208 K.) Refakatsiz çocuklar, esas olarak Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı koordinesinde barındırılır. Ancak uygun koşullar sağlandığında refakatsiz çocuklar, geçici barınma merkezlerinin ayrı bir bölümünde, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının kontrol ve sorumluluğunda Genel Müdürlük ile işbirliği halinde barındırılabilir.

(4) (Ek: 8/1/2018-2018/11208 K.) Geçici barınma merkezleri içinde ve dışında yaşayan özel ihtiyaç sahiplerinin sosyal hizmet ve psikososyal destek gereksinimlerinin belirlenmesi amacıyla yapılacak hane ziyaretleri, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığınca belirlenen usul ve esaslara göre gerçekleştirilir.

(5) (Ek: 8/1/2018-2018/11208 K.) Geçici barınma merkezleri içinde ve dışında uluslararası ve ulusal sivil toplum kuruluşları tarafından verilmesi planlanan sosyal hizmet ile psikososyal destek hizmetlerinin takibi ve kontrolü Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığınca belirle

Madde 36: Sevk merkezlerinin kurulması ve yönetimi

(1) Sevk merkezlerinin kurulması, yönetimi ve bu merkezlerdeki hizmetler, valilikler tarafından sağlanır.

Madde 37: Geçici barınma merkezlerinin kurulması, yönetimi ve işletilmesi

(1) (Değişik: 8/1/2018-2018/11208 K.) Ülkemize yönelik kitlesel nüfus hareketi olması halinde acil durumun gerektirdiği koşullar ve ihtiyaçlar çerçevesinde geçici barınma merkezleri, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının görüşleri alınarak Genel Müdürlüğün koordinasyonunda AFAD tarafından kurularak Genel Müdürlüğe devredilir. Genel Müdürlük, ilgili diğer kamu kurum ve kuruluşlarının görüşlerini alarak valiliklerle eşgüdüm içinde geçici barınma merkezlerinin kullanımına son verilmesine ya da kapatılmasına karar verir.

(2) Geçici barınma merkezleri, Genel Müdürlük tarafından işletilir veya işlettirilir.

(3) Geçici barınma merkezlerinin yönetimi, işletilmesi ve güvenliğinin sağlanması ile geçici barınma merkezlerinde barındırılanların tabi olacağı diğer hükümlere ilişkin usul ve esaslar, ilgili kamu kurum ve kuruluşların görüşleri alınarak Genel Müdürlük (…) tarafından (…) belirlenir.

Madde 38: Geçici barınma merkezlerinde sağlanacak hizmetler

(1) Geçici barınma merkezlerinde bulunanlara beslenme, barınma, sağlık, sosyal hizmetler ve yardımlar, eğitim ve benzeri hizmetler imkânlar ölçüsünde sağlanır.

(2) Geçici barınma merkezlerinin dışında kalan geçici korunanlar, bu merkezlerdeki hizmetlerden imkânlar ölçüsünde yararlandırılabilir.

(3) Geçici barınma merkezlerinde aileler ve özel ihtiyaç sahipleri için yer tahsis edilmesi amacıyla gerekli düzenlemeler yapılır.

(4) (Ek:RG-25/12/2019-30989-CK-1851/18 md.) Geçici korunanlar ile Bakanlık tarafından uygun görülen kişilerin geçici barınma merkezlerinde kalışlarına izin verilir.

(5) (Ek:RG-25/12/2019-30989-CK-1851/18 md.) Geçici barınma merkezinde kalışları Bakanlık tarafından uygun görülen kişilere sağlanacak yardım ve desteğin kapsamı, kişilerin durumları değerlendirilerek Bakanlıkça belirlenir.

Madde 39: Geçici barınma merkezlerini ziyaret

(1) Yabancı ülke heyetleri, uluslararası kuruluş ve sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri, basın mensupları, bilimsel amaçlı araştırma yapanlar ile diğer kurum ve kuruluş temsilcilerinin geçici barınma merkezlerini ziyaret etmesine ilişkin usul ve esaslar, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının görüşleri alınarak Dışişleri Bakanlığı

ve Genel Müdürlük tarafından müşterek olarak belirlenir ve valilikler tarafından uygulanır.

Madde 42: Gönüllü geri dönüş

(1) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılardan gönüllü olarak ülkesine dönüş yapacaklara gerekli kolaylık gösterilir ve imkânlar ölçüsünde destek sağlanabilir.

(2) Genel Müdürlük, gönüllü geri dönüş çalışmalarını, ilgili ülke makamları, kamu kurum ve kuruluşları, uluslararası kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları ile işbirliği içinde planlayabilir, proje ve program hazırlayabilir ve uygulayabilir.

(3) Genel Müdürlük, gönüllü geri dönüş işlemlerinin uygulanması amacıyla uluslararası kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği yapabilir.

(4) Gönüllü geri dönüş işlemlerinin uygulanmasına dair usul ve esaslar ile gönüllü geri dönüş yapanlara sağlanabilecek yardımlar Genel Müdürlük tarafından belirlenir ve valilikler tarafından uygulanır

Madde 48: Özel ihtiyaç sahipleri

(1) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılardan özel ihtiyaç sahibi olanlara sağlanacak başta sağlık hizmetleri, psiko-sosyal destek, rehabilitasyon olmak üzere, her tür yardım ve destek imkânlar ölçüsünde öncelikli ve bedelsiz olarak sağlanır.

(2) Çocuklarla ilgili tüm işlemlerde çocuğun yüksek yararı gözetilerek ilgili mevzuat hükümleri uygulanır.

(3) 8/3/2012 tarihli ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun ve ilgili Yönetmelik kapsamında şiddet mağduru olduğu değerlendirilen yabancılar hakkında derhal önleyici ve koruyucu tedbirler alınır.

(4) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılardan insan ticareti mağduru olabileceği değerlendirilenler hakkında ilgili mevzuat kapsamında gerekli tedbirler derhal alınır

Madde 53: Avukatlık hizmetleri

(1) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılar, ücretleri kendilerince karşılanmak kaydıyla idari işlemler sırasında avukat tarafından temsil edilebilir. 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanununun adli yardıma ilişkin hükümleri saklıdır.

İDARİ GÖZETİME ALTERNATİF YÜKÜMLÜLÜKLERE İLİŞKİN YÖNETMELİK

tam metin

R.G Sayısı : Sayı : 31953

Yayınlanma Tarihi : 14 Eylül 2022 Çarşamba

BİRİNCİ BÖLÜM

Başlangıç Hükümleri

Amaç

Madde 1

(1) Bu Yönetmeliğin amacı, 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununda yer alan idari gözetime alternatif yükümlülüklere ilişkin hükümlerin uygulanması hakkında usul ve esasları düzenlemektir.

Kapsam

Madde 2

(1) Bu Yönetmelik, 6458 sayılı Kanunun 57 nci ve 57/A maddeleri kapsamında, hakkında sınır dışı etme kararı alınan ve idari gözetime alternatif yükümlülüklere tabi tutulan düzensiz göçmenlere ilişkin yürütülecek iş ve işlemleri kapsar.

Dayanak

Madde 3

(1) Bu Yönetmelik, 6458 sayılı Kanunun 57/A maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 4

(1) Bu Yönetmelikte geçen;

a) Aile: Yabancının eşini, ergin olmayan çocuğu ile bağımlı ergin çocuğunu,

b) Aile temelli geri dönüş: Düzensiz göçmenlerin sınır dışı etme kararı yerine getirilinceye kadar, Türkiye'de yasal olarak bulunan birinci ve ikinci dereceden akrabalarının yanında kalmalarını öngören yükümlülüğü,

c) Bakan: İçişleri Bakanını,

ç) Bakanlık: İçişleri Bakanlığını,

d) Başkanlık: Göç İdaresi Başkanlığını,

e) Belirli adreste ikamet etme: Düzensiz göçmenlerin sınır dışı etme kararı yerine getirilinceye kadar belirli bir adreste kalmalarını öngören yükümlülüğü,

f) Bildirimde bulunma: Düzensiz göçmenlerin sınır dışı etme kararı yerine getirilinceye kadar belirli aralıklarla İl Müdürlüğüne bildirimde bulunmalarını öngören yükümlülüğü,

g) Çocuk: Daha erken yaşta ergin olsa bile, on sekiz yaşını doldurmamış kişiyi,

ğ) Elektronik izleme: Düzensiz göçmenlerin teknolojik yöntem ve araçlarla izlenmesini, gözetim ve denetim altında tutulmasını sağlayan yükümlülüğü,

h) Geri dönüş danışmanlığı: Düzensiz göçmenin ülkesine geri dönüşünü teşvik etmek ve hak ve yükümlülükleri konusunda bilgilendirmek için görevlendirilen geri dönüş danışmanı yoluyla yabancının ülkeden gönüllü olarak çıkışını sağlamayı amaçlayan mekanizmayı,

ı) Geri dönüş danışmanı: Geri dönüş danışmanı yetki belgesine sahip ve Başkanlık tarafından görevlendirilen kişiyi,

i) İdari gözetime alternatif yükümlülük: Hakkında sınır dışı etme kararı alınan yabancının idari gözetim altına alınması yerine, özgürlüğünü kısıtlamayacak ya da daha az kısıtlayacak şekilde uygulanan idari tedbirleri,

j) İkamet adresi: Türkiye'de adres kayıt sisteminde kayıtlı olunan yerleşim yerini,

k) İl Müdürlüğü: İl Göç İdaresi Müdürlüğünü,

l) Kanun: 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununu,

m) Menşe ülke: Yabancının vatandaşı olduğu ya da uyruğunu taşıdığı ülkeyi, vatansız kişiler söz konusu olduğunda ise önceki mutat ikamet ülkesini,

n) Mücbir sebep: İdari gözetime alternatif yükümlülüğün yerine getirilmesine engel teşkil edebilecek nitelikte kişinin kusurunu ortadan kaldıran öngörülemeyen olay, olgu ve durumu,

o) Özel ihtiyaç sahibi: Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılardan, refakatsiz çocuk, engelli, yaşlı, hamile, ciddi sağlık sorunu bulunan, beraberinde çocuğu olan yalnız anne ya da baba veya işkence, cinsel saldırı ya da diğer fiziksel, cinsel ya da psikolojik şiddete maruz kalmış kişiyi,

ö) Hassas durumda olan kişi: Özel ihtiyaç sahibi, alkol veya madde bağımlısı olan, fiziksel veya psikolojik hastalığı, kendisine veya başkasına zarar verme eğilimi bulunan, bulaşıcı hastalığı olan, insan ticareti mağduru olduğu ya da olabileceği yönünde kuvvetli şüphe duyulan, risk altında çocuk veya Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği tarafından kırılgan grup olarak tanımlanan kişileri,

p) Refakatsiz çocuk: Sorumlu bir kişinin etkin bakımına alınmadığı sürece, kanunen ya da örf ve adet gereği kendisinden sorumlu bir yetişkinin refakati bulunmaksızın Türkiye'ye gelen veya Türkiye'ye giriş yaptıktan sonra refakatsiz kalan çocuğu,

r) Sınır dışı etme kararının geri alınması: Yabancı hakkında sınır dışı etme kararı alındıktan sonra Kanunun 55 inci maddesi kapsamında olduğunun tespit edilmesi ya da sınır dışı etme kararının sehven alınmış olması sebebiyle yabancı hakkında alınan sınır dışı etme kararının sonlandırılmasını,

s) Sınır dışı etme kararının kaldırılması: Yabancının sınır dışı edilmesi ya da gönüllü geri dönüş kapsamında ülkeden çıkışının sağlanması veya başkaca bir sebeple hakkında alınan sınır dışı etme kararının sonlandırılmasını,

ş) Sınır dışı etme kararının iptali: Mahkeme kararına istinaden yabancı hakkında alınan sınır dışı etme kararının sonlandırılmasını,

t) Teminat: Düzensiz göçmenlerin sınır dışı etme kararı yerine getirilinceye kadar ülke içinde serbest kalmaları için Başkanlık tarafından belirlenecek tutarda güvence bedeli yatırmaları şeklinde uygulanacak yükümlülüğü,

u) Teminat süresi: İl Müdürlüğü tarafından yabancının teminat yükümlülüğüne tabi tutulduğu süreyi,

ü) Üçüncü ülke: Göç eden kişinin vatandaşı olmadığı ya da uyruğunu taşımadığı menşe ülkesi dışındaki ülkeyi,

v) Vatansız kişi: Hiçbir devlete vatandaşlık bağıyla bağlı bulunmayan ve yabancı sayılan kişiyi,

y) Yabancı: Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile vatandaşlık bağı bulunmayan kişiyi,

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

İdari Gözetime Alternatif Yükümlülüklere İlişkin Değerlendirme ve Karar

Yetki ve kapsam

Madde 5

(1) İdari gözetime alternatif yükümlülükler, hakkında sınır dışı etme kararı alınan yabancılara Başkanlığın talimatı üzerine veya resen valilikler tarafından uygulanabilir.

(2) İdari gözetime alternatif yükümlülüklerin takibini sağlamak amacıyla İl Müdürlükleri bünyesinde bir birim kurulur.

(3) Yabancının idari gözetime alternatif yükümlülüklere tabi tutulup tutulmayacağına ve hangi yükümlülük/yükümlülüklere tabi tutulacağına ilişkin değerlendirme valilik tarafından yapılır. Yapılan değerlendirmeye istinaden yabancının idari gözetime alternatif yükümlülük/yükümlülüklere tabi tutulmasına ilişkin karar valilikler tarafından alınır.

(4) İdari gözetime alternatif yükümlülüklere tabi tutulup tutulmayacağına ilişkin değerlendirme yapılırken yabancının özgürlük ve güvenlik hakkı, aile bütünlüğü, çocuğun yüksek yararı ve kamu düzeni, kamu sağlığı ve kamu güvenliği dengesi gözetilir.

İdari gözetime alternatif yükümlülüğe tabi tutulacaklar

Madde 6

(1) Hakkında sınır dışı etme kararı alınan yabancılardan; kaçma ve kaybolma riski bulunan, Türkiye'ye giriş veya çıkış kurallarını ihlal eden, sahte ya da asılsız belge kullanan, kabul edilebilir bir mazereti olmaksızın Türkiye'den çıkmaları için tanınan sürede çıkmayan, kamu düzeni, kamu güvenliği veya kamu sağlığı açısından tehdit oluşturanlardan;

a) İdari gözetim süresi dolanlar,

b) İdari gözetim kararı alınmaksızın idari gözetime alternatif yükümlülük/yükümlülüklere tabi tutulması uygun görülenler,

c) Başkanlığın talimatıyla ya da resen valilik tarafından yapılan değerlendirme sonucunda idari gözetimi sonlandırılanlar,

ç) Sulh ceza hakimi kararına istinaden valilik tarafından idari gözetimi sonlandırılanlar, hakkında idari gözetime alternatif yükümlülük/yükümlülükler uygulanır.

(2) Kanunun 55'inci maddesi kapsamında olan yabancılar idari gözetime alternatif yükümlülük/yükümlülüklere tabi tutulamaz.

(3) Yabancı hakkında alınan sınır dışı etme kararının iptal edilmesi, kaldırılması veya geri alınması durumunda, yabancı idari gözetime alternatif yükümlülük/yükümlülüklere tabi tutulmaz ve varsa yabancının tabi tutulduğu yükümlülük/yükümlülükler sonlandırılır.

(4) Hakkında sınır dışı etme kararı alınan yabancılardan; kaçma ve kaybolma riski bulunan, Türkiye'ye giriş veya çıkış kurallarını ihlal eden, sahte ya da asılsız belge kullanan, kabul edilebilir bir mazereti olmaksızın Türkiye'den çıkmaları için tanınan sürede çıkmayan, kamu düzeni, kamu güvenliği veya kamu sağlığı açısından tehdit oluşturanların, aşağıdaki durumlardan birinin ya da birkaçının varlığı halinde, öncelikli olarak idari gözetim altına alınması esastır:

a) İdari gözetim altına alınmaması durumunda ülkesiyle ilgili doğru bilgi ve belgelere ulaşılamayacak olması.

b) Kimlik ve uyruğunun tespit edilmesi amacıyla idari gözetim altına alınması gerekmesi.

c) Yabancının idare ile iş birliği yapmaması.

ç) Yabancının idari gözetim altına alınmaması durumunda ülkesine geri gönderilemeyecek olması.

Değerlendirmeye ilişkin süreç

Madde 7

(1) Hakkında sınır dışı etme kararı alınan yabancının idari gözetime alternatif yükümlülük/yükümlülüklere tabi tutulup tutulmayacağının idari gözetim altına alınmadan önce değerlendirilmesi esastır. İdari gözetim veya idari gözetime alternatif yükümlülüklere ilişkin yapılacak olan değerlendirme bireysel yapılır. Yapılacak olan değerlendirmede, kişinin özel ihtiyaç sahibi veya hassas durumda olan bir

birey olup olmadığı, yaşı, sağlık durumu, cinsiyeti, ailevi durumu gibi özellikleri dikkate alınır. Ancak, alternatif yükümlülük/yükümlülüklerin uygulanmasının mümkün olmaması veya söz konusu yükümlülük/yükümlülüklerin yeterli olmaması durumunda idari gözetime başvurulabilir.

(2) Yabancı hakkında idari gözetime alternatif yükümlülüklere ilişkin değerlendirmenin idari gözetim altına alınmadan yapılmasının mümkün olmadığı hallerde, yabancı öncelikle idari gözetim altına alınır ve geri gönderme merkezine teslim alınması akabinde yabancıyla mülakat yapılarak idari gözetime alternatif yükümlülük/yükümlülüklere tabi tutulup tutulmayacağı öncelikli olarak değerlendirilir.

(3) Hakkında idari gözetim kararı alınarak geri gönderme merkezinde barındırılan yabancıların idari gözetim kararının devamına veya uzatılmasına ilişkin yapılacak değerlendirmede, kişinin idari gözetime alternatif yükümlülük/yükümlülüklere tabi tutulup tutulmayacağı da değerlendirilir.

(4) Hakkında sınır dışı etme ve idari gözetim kararı alınan yabancılardan, geri gönderme merkezine götürülmelerine ilişkin kırk sekiz saatlik sürede idari gözetime alternatif yükümlülük/yükümlülüklere tabi tutulması gerektiği tespit edilenlerin idari gözetim kararları sonlandırılır ve bu yabancılar idari gözetime alternatif yükümlülük/yükümlülüklere tabi tutulur.

(5) Bir yabancının idari gözetime alternatif yükümlülüklere tabi tutulup tutulamayacağına ilişkin olarak, yabancı hakkında yapılan işlemlerin her aşamasında ve herhangi bir süre beklenmeksizin değerlendirme yapılabilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İdari Gözetime Alternatif Yükümlülükler

Belirli adreste ikamet etme

Madde 8

(1) Belirli adreste ikamet etme yükümlülüğüne tabi tutulan yabancı, sınır dışı edilinceye kadar ikamet edeceği adresi İl Müdürlüğüne bildirir.

(2) Yabancının beyan ettiği adresin doğruluğu İl Müdürlüğünce sistemsel olarak teyit edilir.

(3) Yabancının belirli adreste ikamet etme yükümlülüğüne tabi tutulabilmesi için, adresin ikinci fıkra kapsamında teyit edilmesi akabinde, yabancının imzalamış olduğu kira kontratı veya kira kontratı olmaması durumunda yanında kalacağı kişilerin yazılı muvafakatı aranır. Yükümlülüğe tabi tutulacak kişinin yanında kalacağı kişilerin de beyan edilen adreste oturup oturmadığı sistemsel olarak veya gerekli belgeler yoluyla teyit edilir.

(4) Yükümlülüğe tabi tutulacak yabancının beyan ettiği adreste ikamet ettiği sistemsel olarak teyit edilebiliyorsa üçüncü fıkradaki şartlar aranmaz.

(5) Belirli adreste ikamet etme yükümlülüğüne tabi tutulan yabancıların adres bilgileri kolluk birimlerine bildirilir. Yabancının belirttiği adreste bulunup bulunmadığı, İl Müdürlüğünün talebine istinaden sorumluluk sahası gözetilerek ilgili kolluk birimlerince yapılacak mahalli tahkikatla tespit edilir.

(6) Yabancının, hakkında işlem yapıldığı ilde ikamet etme yükümlülüğüne tabi tutulması esastır.

(7) Yabancı, başka bir ilde ikamet etmek için yazılı talepte bulunduysa;

a) Talebe ilişkin değerlendirme, yabancıyı yükümlülüğe tabi tutan İl Müdürlüğü tarafından yapılır.

b) Yapılacak değerlendirmede, yabancının sağlık durumu, güvenlik riski, eğitim durumu ve aile bağları gibi özel durumları göz önünde bulundurulur. Yabancı, talebine dayanak teşkil edebilecek belgeleri İl Müdürlüğüne sunar. Söz konusu gerekçelerden herhangi birinin bulunmadığı durumlarda Başkanlığın yazılı görüşü alınır. Ayrıca, her hâlükârda hakkında Kanunun 54 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) ve/veya (k) bendinden işlem yapılan yabancılar için Başkanlığın uygun görüşünün alınması zorunludur.

c) Yabancının talebinin uygun görülmesi halinde, yükümlülüğünü yerine getireceği ildeki İl Müdürlüğüne yabancının il değişikliğinin gerekçesini de içerecek şekilde bilgi verilir.

ç) Yabancının takibini, yükümlülüğünü yerine getireceği ildeki İl Müdürlüğü yapar.

(8) Kanunun 54'üncü maddesinin birinci fıkrasının (b), (d) ve/veya (k) bentleri kapsamında olan yabancılar yalnızca belirli adreste ikamet etme yükümlülüğüne tabi tutulamaz. Bu yabancılar, kaybolmalarını engellemek amacı ile belirli adreste ikamet etme dışında ilave alternatif yükümlülük/yükümlülüklere de tabi tutulur.

Bildirimde bulunma

Madde 9

(1) Bildirimde bulunma yükümlülüğüne tabi tutulan yabancı, bu yükümlülüğünü aşağıdakilerden biri ya da birkaçı yoluyla yerine getirebilir:

a) Parmak izi verilerinin doğrulanması.

b) Ses tanıma uygulaması.

c) İl Müdürlüğünde ıslak imza atma.

(2) Bildirimde bulunma yükümlülüğünde, İl Müdürlüğü tarafından mümkün olduğunca biyometrik verilerin kullanımı önceliklendirilir.

(3) Yabancının hangi aralıklarda ve birinci fıkrada sayılanlardan hangi usulle bildirimde bulunacağına, yabancıya ilişkin gerekli değerlendirme yapıldıktan sonra İl Müdürlüğü tarafından karar verilir. Yabancının bildirimde bulunma yükümlülüğündeki bildirim aralıkları bir aydan fazla olamaz.

(4) Yabancının, hakkında işlem yapıldığı ilde bildirimde bulunma yükümlülüğüne tabi tutulması esastır.

(5) Yabancı, başka bir ilde bildirimde bulunmak için yazılı talepte bulunduysa;

a) Talebe ilişkin değerlendirme, yabancıyı yükümlülüğe tabi tutan İl Müdürlüğü tarafından yapılır.

b) Yapılacak değerlendirmede, yabancının sağlık durumu, güvenlik riski, eğitim durumu ve aile bağları gibi özel durumları göz önünde bulundurulur.

Yabancı, talebine dayanak teşkil edebilecek belgeleri İl Müdürlüğüne sunar. Söz konusu gerekçelerden herhangi birinin bulunmadığı durumlarda Başkanlığın yazılı görüşü alınır. Ayrıca, her hâlükârda hakkında Kanunun 54 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) ve/veya (k) bendinden işlem yapılan yabancılar için Başkanlığın uygun görüşünün alınması zorunludur.

c) Yabancının talebinin uygun görülmesi halinde, yükümlülüğünü yerine getireceği ildeki İl Müdürlüğüne yabancının il değişikliğinin gerekçesini de içerecek şekilde bilgi verilir.

ç) Yabancının takibini, yükümlülüğünü yerine getireceği ildeki İl Müdürlüğü yapar.

(6) Kanunun 54'üncü maddesinin birinci fıkrasının (b), (d) ve/veya (k) bentleri kapsamında olan yabancılar yalnızca bildirimde bulunma yükümlülüğüne tabi tutulamaz. Bu yabancılar, kaybolmalarını engellemek amacı ile bildirimde bulunma yükümlülüğü dışında ilave alternatif yükümlülük/yükümlülüklere de tabi tutulur.

Ses tanıma

Madde 10

(1) Yabancının ses tanıma uygulaması yoluyla takibini sağlayacak yazılım ve donanım Başkanlık ve/veya yetkilendireceği kurum ya da kuruluş tarafından geliştirilir/temin edilir.

(2) Başkanlık, ses tanıma yazılımının ne şekilde kullanılacağı konusunda İl Müdürlüklerini bilgilendirir.

(3) İl Müdürlükleri, ses tanıma yazılımı yoluyla yabancının yükümlülüğünü ne şekilde yerine getireceğini yabancıya yazılı şekilde tebliğ eder.

(4) Ses tanıma yazılımı yoluyla yükümlülüğe tabi tutulan yabancı, İl Müdürlüğünün belirleyeceği sürelerde bu yazılım yoluyla bildirimde bulunur.

(5) Yabancının on beş günden fazla olmamak kaydıyla, yükümlülüğe tabi tutulan ilden başka bir ile seyahat etmeyi talep etmesi ve bu talebin İl Müdürlüğünce uygun görülerek kişiye yol izin belgesi düzenlenmesi durumunda, yabancı yükümlülüğünü gittiği ilde yerine getirir. Yükümlülüğün yerine getirilip getirilmediği, yabancıyı yükümlülüğe tabi tutan İl Müdürlüğü tarafından takip edilir.

(6) Yabancı, ses tanıma yoluyla bildirim yükümlülüğünü başka bir ilde yerine getirmek için yazılı talepte bulunduysa;

a) Talebe ilişkin değerlendirme, yabancıyı yükümlülüğe tabi tutan İl Müdürlüğü tarafından yapılır.

b) Yapılacak değerlendirmede, yabancının sağlık durumu, güvenlik riski, eğitim durumu ve aile bağları gibi özel durumları göz önünde bulundurulur. Yabancı, talebine dayanak teşkil edebilecek belgeleri İl Müdürlüğüne sunar. Söz konusu gerekçelerden herhangi birinin bulunmadığı durumlarda Başkanlığın yazılı görüşü alınır. Ayrıca, her hâlükârda hakkında Kanunun 54 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) ve/veya (k) bendinden işlem yapılan yabancılar için Başkanlığın uygun görüşünün alınması zorunludur.

c) Yabancının talebinin uygun görülmesi halinde, yükümlülüğünü yerine getireceği ildeki İl Müdürlüğüne yabancının il değişikliğinin gerekçesini de içerecek şekilde bilgi verilir.

ç) Yabancının takibini, beşinci fıkra hükümleri saklı kalmak kaydıyla, yükümlülüğünü yerine getireceği ildeki İl Müdürlüğü yapar.

Aile temelli geri dönüş

Madde 11

(1) Hakkında sınır dışı etme kararı alınan yabancı, aile temelli geri dönüş yükümlülüğüne tabi tutulmayı talep etmesi halinde, sınır dışı etme kararı yerine getirilinceye kadar Türkiye'de yasal olarak bulunan birinci ve ikinci dereceden akrabalarının yanında kalabilir.

(2) Aile temelli geri dönüş yükümlülüğüne tabi tutulacak yabancının aile bağlarının tespitine ilişkin bilgi ve belgeler (pasaport, kimlik kartı, sürücü belgesi, Başkanlık veya valilik tarafından tanzim edilen belgeler gibi) yabancının kendisi, yasal temsilcisi veya birinci fıkrada sayılan akrabaları tarafından İl Müdürlüğüne sunulur.

(3) Aile temelli geri dönüş yükümlülüğü yabancının talebi dışında gerçekleştirilemez. Yabancının aile temelli geri dönüş yükümlülüğüne tabi tutulma talebi yazılı olarak alınır.

(4) Aile temelli geri dönüş yükümlülüğüne tabi tutulan yabancının yanında kalacağı akrabalarından da yazılı muvafakat alınır. Söz konusu muvafakatta kişiler, yabancının sınır dışı etme sürecinde İl Müdürlüğü ile iş birliği yapacaklarını ve yabancının seyahat masraflarını karşılayacaklarını da taahhüt ederler.

(5) Dördüncü fıkrada belirtilen muvafakatın alınamaması durumunda, yabancı aile temelli geri dönüş yükümlülüğüne tabi tutulamaz.

Geri dönüş danışmanlığı

Madde 12

(1) Geri dönüş danışmanlığı, hakkında sınır dışı etme kararı alınan yabancının, menşe ülkesiyle ilgili doğru bilgi ve belgelerin tespit edilmesi, ülkesine veya üçüncü bir ülkeye çıkışının sağlanması sürecinde hak ve yükümlülüklerine ilişkin bilgilendirilmesi, ülke temsilciliğiyle iş birliği yapması ve gönüllü olarak ülkesine veya üçüncü bir ülkeye dönmesi konusunda teşvik edilmesi amacıyla uygulanır.

(2) Geri dönüş danışmanı yoluyla ülkesine veya üçüncü bir ülkeye çıkışı sağlanan yabancıya Kanunun 60/A maddesinin birinci fıkrası kapsamında destek sağlanabilir.

(3) Geri dönüş danışmanlığı kapsamında ülkesine veya üçüncü bir ülkeye çıkışı sağlanacak yabancılar hakkında yapılan iş ve işlemlerde Kanunun 4'üncü maddesi hükümleri saklıdır.

(4) Geri dönüş danışmanlığı kapsamında ülkesine veya üçüncü bir ülkeye çıkışı sağlanacak yabancıya hak ve yükümlülükleri yazılı olarak tebliğ edilir.

(5) Geri dönüş danışmanlığı kapsamında ülkeden çıkışı sağlanan yabancılar hakkında durumuna uygun tahdit veri girişi yapılır.

Kamu yararına hizmetlerde gönüllülük esasıyla görev alma

Madde 13

(1) Kamu yararına hizmetlerde gönüllülük esasıyla görev alma alternatif yükümlülüğüne ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça düzenlenir.

Teminat

Madde 14

(1) Teminat tutarı, hakkında sınır dışı etme kararı alınan yabancı veya yabancı adına işlem yapmak üzere yabancının yetkilendirdiği kişi tarafından, ilgili muhasebe birimi hesabına yatırılır.

(2) Teminat tutarı, yüz bin Türk Lirasıdır. Bu tutar, her yıl bir önceki yıla ilişkin olarak 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu uyarınca tespit ve ilan edilen yeniden değerleme oranında, takvim yılı başından geçerli olmak üzere artırılarak Başkanlık tarafından İl Müdürlüklerine bildirilir.

(3) Yabancı veya yabancı adına işlem yapmak üzere yabancının yetkilendirdiği kişi, belirlenen tutarı yatırması sonrasında, bu işleme ilişkin dekontu İl Müdürlüğüne teslim etmekle yükümlüdür. Söz konusu belge İl Müdürlüğü tarafından yabancının dosyasında muhafaza edilir.

(4) Dekontun İl Müdürlüğüne teslim edilmesinin ardından yabancının idari gözetimi sonlandırılır.

(5) Teminat yükümlülüğüne tabi tutulan yabancılar, aynı zamanda bildirimde bulunma yükümlülüğüne de tabi tutulur. Birlikte uygulanan bu idari gözetime alternatif yükümlülükte, bildirim yükümlülüğü, İl Müdürlüğünün belirlediği aralıklarla uygulanır.

(6) Teminatın iadesi için İl Müdürlüğü tarafından, yabancıdan ya da yasal temsilcisinden, teminat iadesine ilişkin talep ve hesap numarası bilgileri yazılı olarak alınır.

(7) Yabancının sınır dışı etme kararının yerine getirilmesi, yabancının Ülkemizden çıkış yaptığının tespit edilmesi veya sınır dışı etme kararının idare mahkemesi tarafından iptal edilmesi durumlarında, yatırılan teminat miktarı yabancının ya da yasal temsilcisinin bildirdiği hesap numarasına iade edilir. Yabancının idari gözetime alternatif yükümlülük bağlamında yatırdığı teminat tutarına ilişkin faiz ödemesi yapılmaz.

(8) Teminat yatıran yabancıya Ülkemizden çıkış yapması için tanınan süre, bir aydan az ve altı aydan fazla olamaz. Şahsın kendisine tanınan bu süre içinde ülkeden çıkış yapmaması ya da yükümlülüklerine uymaması durumunda, teminat meblağı Hazineye gelir olarak kaydedilir.

(9) Teminat yükümlülüğü getirilecek yabancılarla, insan ticareti mağduru olup olmadıklarının belirlenmesi ve tacirleri tarafından teminat yatırılmasının önüne geçilmesi amacıyla mülakat yapılması zorunludur. İnsan ticareti mağduru olduğu konusunda kuvvetli şüphe bulunan yabancılarla ilgili olarak 17/3/2016 tarihli ve 29656 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan İnsan Ticaretiyle Mücadele ve Mağdurların Korunması Hakkında Yönetmelik kapsamında işlem yürütülür.

(10) Mücbir sebeplerin varlığı halinde sekizinci fıkrada belirtilen süre işlemez.

(11) Kanunun 54'üncü maddesinin birinci fıkrasının (b), (ç) ve/veya (k) bentleri kapsamında olan yabancılar teminat yükümlülüğüne tabi tutulamaz.

Elektronik izleme

Madde 15

(1) Elektronik izleme, hakkında sınır dışı etme kararı alınan yabancının, bu işlemler yerine getirilinceye kadar, ülke içerisinde takip ve kontrolünün sağlanması amacıyla uygulanır.

(2) Elektronik izleme yükümlülüğü aşağıdaki şekillerde uygulanabilir:

a) Yabancıların iletişim cihazlarına yüklenecek mobil uygulama yoluyla bildirimde bulunmaları ve konumlarının belirlenmesi.

b) Elektronik kelepçe yoluyla izleme.

(3) Elektronik izleme yükümlülüğüne tabi tutulacak yabancının, özel ihtiyaç sahibi ya da hassas durumda olup olmadığı ve kamu düzeni ve kamu güvenliği açısından tehdit oluşturup oluşturmadığı öncelikli olarak değerlendirilir.

(4) Elektronik izleme yükümlülüğüne tabi tutulması gereken ancak özel ihtiyaç sahibi ya da hassas durumda olduğu tespit edilen yabancıya ikinci fıkranın (a) bendi kapsamında yükümlülük getirilir. Bu yabancılara ikinci fıkranın (a) bendi haricinde ilave olarak bildirimde bulunma yükümlülüğü uygulanmaz.

Mobil uygulama

Madde 16

(1) Yabancının iletişim cihazlarına yüklenecek mobil uygulama Başkanlık ve/veya yetkilendireceği kurum ya da kuruluş tarafından geliştirilir/temin edilir.

(2) Başkanlık, mobil uygulamanın ne şekilde kullanılacağı konusunda İl Müdürlüklerini bilgilendirir.

(3) İl Müdürlüğü, bu yükümlülüğe tabi tutacağı yabancının iletişim cihazına bu uygulamayı yüklemesini sağlar ve yabancıyı uygulamanın kullanımına ilişkin olarak yazılı şekilde bilgilendirir.

(4) Mobil uygulama yoluyla elektronik izleme yükümlülüğüne tabi tutulan yabancı, İl Müdürlüğünün belirleyeceği sürelerde söz konusu uygulama yoluyla İl Müdürlüğüne bildirimde bulunur.

(5) Yabancının on beş günden fazla olmamak kaydıyla, yükümlülüğe tabi tutulan ilden başka bir ile seyahat etmeyi talep etmesi ve bu talebin İl Müdürlüğünce uygun görülerek kişiye yol izin belgesi düzenlenmesi durumunda, yabancı mobil uygulama yoluyla elektronik izleme yükümlülüğünü gittiği ilde yerine getirir. Yükümlülüğün yerine getirilip getirilmediği, yabancıyı yükümlülüğe tabi tutan İl Müdürlüğü tarafından takip edilir.

(6) Yabancı, mobil uygulama yoluyla bildirim yükümlülüğünü başka bir ilde yerine getirmek için yazılı talepte bulunduysa;

a) Talebe ilişkin değerlendirme, yabancıyı yükümlülüğe tabi tutan İl Müdürlüğü tarafından yapılır.

b) Yapılacak değerlendirmede, yabancının sağlık durumu, güvenlik riski, eğitim durumu ve aile bağları gibi özel durumları göz önünde bulundurulur. Yabancı, talebine dayanak teşkil edebilecek belgeleri İl Müdürlüğüne sunar. Ayrıca, hakkında Kanunun 54'üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) ve/veya (k) bendinden işlem yapılan yabancılar için Başkanlığın uygun görüşü alınır.

c) Yabancının talebinin uygun görülmesi halinde, yükümlülüğünü yerine getireceği ildeki İl Müdürlüğüne yabancının il değişikliğinin gerekçesini de içerecek şekilde yazılı bilgi verilir.

ç) Yabancının takibini, beşinci fıkra hükümleri saklı kalmak kaydıyla, yükümlülüğünü yerine getireceği ildeki İl Müdürlüğü yapar.

Elektronik kelepçe

Madde 17

(1) Elektronik kelepçe, hakkında Kanunun 54'üncü maddesinin birinci fıkrasının (b), (d) ve/veya (k) bentlerinden sınır dışı etme kararı alınan yabancıların, teknolojik yöntem ve araçlarla izlenmesini, gözetim ve denetim altında tutulmasını sağlayan yöntemdir.

(2) Hakkında Kanunun 54'üncü maddesinin birinci fıkrasının (b), (d) ve/veya (k) bentlerinden sınır dışı etme kararı alınan yabancılar ancak aşağıdaki sebeplerden birinin varlığı halinde, elektronik kelepçe yoluyla elektronik izleme yükümlülüğüne tabi tutulabilir:

a) İdari gözetim süresinin dolması.

b) Sulh ceza hakimliği kararıyla idari gözetimlerinin sonlandırılması.

c) Güvenlik ve istihbarat birimlerinin görüşleri doğrultusunda elektronik kelepçe takılmasının zaruri görülmesi.

ç) Başkanlık tarafından elektronik kelepçe ile takip edilmesine karar verilmesi.

(3) Bir yabancının elektronik kelepçe yoluyla izleme yükümlülüğüne tabi tutulmasına resen veya İl Müdürlüğünün talebi doğrultusunda Başkanlık tarafından karar verilir.

(4) İkinci fıkranın (a) veya (b) bendi kapsamındaki yabancılardan İl Müdürlüğü tarafından elektronik kelepçe yoluyla yükümlülüğe tabi tutulması gerektiği değerlendirilenlere ilişkin olarak;

a) Gerekli onayın alınması amacıyla Başkanlığa görüş sorulur.

b) İl Müdürlüğünün yazılı talebine istinaden, Başkanlık konuya ilişkin olarak güvenlik ve istihbarat birimlerinin görüşünü alır.

c) Elektronik kelepçe takılmasının uygun görülmesi halinde Başkan onayı alınır ve söz konusu onaylar İl Müdürlüğüne yazılı olarak bildirilir. Yabancıya kelepçe takılmasının uygun görülmemesi halinde ise yine Başkanlık İl Müdürlüğünü yazılı olarak bilgilendirir. İl Müdürlüğü, Başkanlığın talimatı doğrultusunda işlem yapar.

(5) İkinci fıkranın (c) ve (ç) bentleri kapsamında elektronik kelepçe yoluyla izleme yükümlülüğü getirilen yabancılarla ilgili olarak doğrudan Başkanlık tarafından Başkan onayı alınır ve Başkanlık konuya ilişkin olarak İl Müdürlüklerini yazılı olarak bilgilendirir. İl Müdürlüğü, Başkanlığın talimatı doğrultusunda işlem yapar.

(6) Elektronik kelepçe takılması uygun görülen yabancıya, kolluk veya özel güvenlik personeli tarafından elektronik kelepçe takılır ve aktif hale getirilir. Elektronik kelepçenin takılması ve aktif hale getirilmesi akabinde kelepçeyi takan ve aktif hale getiren personel tarafından tutanak tutulur.

(7) Elektronik kelepçe yoluyla yükümlülüğe tabi tutulan yabancıya, elektronik kelepçenin kullanımı ile uyulması gereken kurallar ve uymamanın sonuçları konusunda İl Müdürlüğü tarafından yazılı olarak bilgi verilir.

(8) Yabancının söz konusu yükümlülüğü başka ilde yerine getirmeyi talep etmesi halinde, İl Müdürlüğü tarafından dilekçesi alınır ve iş ve işlemler Başkanlığın görüşü çerçevesinde yürütülür.

(9) Yabancının kurallara aykırı davrandığının belirlenmesi halinde, ilgili kolluk birimi derhal bilgilendirilir. İlgili kolluk birimi yabancının yeniden idari gözetim altına alınabilmesi amacıyla yabancıyı ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde yakalandığı yerdeki İl Müdürlüğüne teslim eder.

(10) Elektronik kelepçe, aşağıda sayılan durumlardan birinin varlığı halinde kolluk veya özel güvenlik personeli tarafından çıkarılır:

a) Sulh ceza hakimliği kararıyla.

b) Yabancının sınır dışı edilmesi, gönüllü geri dönüş yapması veya kendi isteğiyle ülkeden çıkış yapması durumunda.

c) Başkanlık veya Bakanlık talimatıyla.

ç) Yabancının ölmesi durumunda.

d) Tam teşekküllü Devlet hastanesinden elektronik kelepçenin çıkarılması gerektiğine ilişkin alınacak rapor doğrultusunda.

e) Mücbir sebeplerin varlığı halinde.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Elektronik izlemeye ilişkin yargı yolu

Madde 18

(1) Elektronik izleme yükümlülüğüne karşı yabancı veya yasal temsilcisi ya da avukatı sulh ceza hakimine başvurabilir.

(2) Başvuru yapılmış olması, elektronik izleme yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz.

(3) Elektronik izleme yükümlülüğüne ilişkin şartların ortadan kalktığı veya değiştiği iddiasıyla yeniden sulh ceza hakimine başvurulabilir.

(4) Sulh ceza hakimi tarafından elektronik izleme yükümlülüğünün sonlandırılmasına karar verilmesi durumunda, söz konusu yükümlülük derhal sonlandırılır. Ancak,

gerekli görülmesi halinde yabancı başka alternatif yükümlülük/yükümlülüklere tabi tutulabilir.

Düzensiz göçmenlerin takibine ilişkin birimlerin görevleri

Madde 19

(1) Düzensiz göçmenlerin takibine ilişkin birimlerde görev yapan personel aşağıdaki iş ve işlemleri titizlikle yerine getirmekle görevlidir:

a) Geri gönderme merkezinde kalmakta iken idari gözetimi sonlandırılarak idari gözetime alternatif yükümlülük getirilen yabancıların tabi tutulduğu yükümlülüğe uygun veri girişleri ve kaydını yapmak, yabancının yükümlülüğünü yerine getirip getirmediğini takip etmek, yerine getirmiyorsa bunu sağlamak, yükümlülüğün yerine getirilmesi sağlanamıyorsa gerekli tahdit veri girişlerini ve yazışmalarını yapmak, gerekli hallerde Başkanlığa bilgi vermek.

b) Hakkında sınır dışı etme kararı alınan ancak idari gözetim kararı alınmaksızın idari gözetime alternatif yükümlülüğe tabi tutulan yabancıların, tabi tutulan yükümlülüğe göre veri girişlerini ve kaydını yapmak, yükümlülüğünü yerine getirip getirmediğini takip etmek, yerine getirmiyorsa bunu sağlamak, yükümlülüğün yerine getirilmesi sağlanamıyorsa gerekli tahdit veri girişlerini ve yazışmalarını yapmak, gerekli hallerde Başkanlığa bilgi vermek.

c) Yabancıların tabi tutuldukları yükümlülüklere ilişkin olarak GöçNet modülüne yapılması gereken veri girişlerini aksatılmadan zamanında ve tüm sekmeler dolacak şekilde yapmak.

ç) GöçNet modülünden bağımsız olarak, tüm bildirim yükümlülükleri için detaylı istatistiki veri tutmak.

d) İdari gözetime alternatif yükümlülüğe tabi tutulan ve düzensiz göçmenlerin takibine ilişkin birimler tarafından takibi yapılan tüm yabancılara ilişkin istatistikleri her ayın ilk haftası içerisinde aylık olarak Düzensiz Göçmen İzleme Daire Başkanlığına e-posta yoluyla ve bilahare üst yazıyla bildirmek.

e) Islak imza yoluyla bildirimde bulunma yükümlülüğüne tabi tutulan yabancılar için gerekli listeleri hazırlamak ve bu listeleri düzenli olarak takip etmek.

f) Getirilen yükümlülüklerin takibi için kiosk cihazlarının aktif kullanılmasını sağlamak, kioskların düzenli çalışmasını takip etmek, konuya ilişkin olarak GöçNet proje sorumlularını bilgilendirmek.

g) Yükümlülüğünü başka bir ilde yerine getirmeyi talep eden ve bu talebi uygun görülen yabancıların yol izin belgelerini düzenlemek, yabancının gittiği ilde yükümlülüğünü yerine getirebilmesi için ilgili İl Müdürlüğüne bilgi vermek ve buna ilişkin olarak GöçNet sisteminde gerekli işlemleri yapmak.

ğ) Belirli adreste ikamet etme yükümlülüğü getirilen yabancılara ilişkin olarak, ihtiyaç duyulması halinde kolluk marifeti ile mahalli tahkikatlarını yaptırmak.

h) İdari gözetime alternatif yükümlülüklere tabi tutulan yabancıların, yükümlülüklerini yerine getiremeyecek olmalarına ilişkin mücbir sebepleri olması durumunda, yabancıların durumlarına ilişkin evrakları (sağlık raporu, doğum

raporu gibi) talep etmek ve kayıt altına alarak dosyalarında muhafaza etmek.

ı) Her yabancı için güncel tutulan bir takip dosyası oluşturmak.

i) Geri dönüş danışmanlığı kapsamında ülkesine dönüş yapacak olan yabancıların geri dönüş danışmanı ile yapacağı görüşmelerin tutanağını teslim alarak kayıt altına alıp yabancının dosyasında muhafaza etmek.

j) Teminat yükümlülüğüne tabi tutulan yabancılara ilişkin olarak, teminatın yatırıldığına dair dekontu teslim alarak kayıt altına almak, muhafaza etmek, yabancının bildirimde bulunma yükümlülüğüne tabi tutulmasını sağlamak, gerekli durumlarda teminat iadesini veya gelir kaydedilmesine ilişkin iş ve işlemlerin yürütülmesini sağlamak.

k) Mobil uygulama yoluyla elektronik izleme yükümlülüğüne tabi tutulan yabancıların telefonlarına Başkanlığın geliştirdiği uygulamayı yüklemek, yabancının bildirim aralıklarını belirlemek, bildirimi takip etmek ve yabancıyı bu konuda yazılı olarak bilgilendirmek.

l) Elektronik kelepçe takılacak yabancılara ilişkin idari iş ve işlemleri takip etmek.

m) Yabancıların idari gözetime alternatif yükümlülükleriyle ilgili üretilen evrakların e-arşiv sistemine taranmasını ve arşiv kayıtlarının güncel tutulmasını sağlamak.

n) İdari gözetime alternatif yükümlülük getirilen yabancılar için yükümlülüğe tabi tutulduklarını gösteren barkodlu/karekodlu belgeleri hazırlamak ve dosyasında muhafaza ederek bir nüshasını yabancıya teslim etmek.

o) Yabancının idari gözetime alternatif yükümlülüğünün sonlandırılması durumunda gerekli veri girişlerini yapmak ve/veya kaldırmak.

ö) Başkanlığın verdiği diğer görevleri yapmak.

İdari gözetime alternatif yükümlülüklerin sonlandırılması

Madde 20

(1) Yabancıların idari gözetime alternatif yükümlülük/yükümlülüklere tabi tutuldukları süre, her halükarda yirmi dört ayı geçemez. Teminat yükümlülüğüne ilişkin süreler saklıdır.

(2) İdari gözetime alternatif yükümlülük/yükümlülükler, aşağıdaki şartların biri veya birkaçının varlığı halinde sonlandırılır:

a) Sulh ceza hâkimi veya idare mahkemesi kararıyla.

b) Yabancının sınır dışı edilmesi, gönüllü geri dönüş yapması veya kendiliğinden ülkeden çıkış yapması durumunda.

c) İdari gözetime alternatif yükümlülüklere ilişkin yirmi dört aylık sürenin dolması durumunda.

ç) Başkanlık talimatıyla.

d) Yabancının yükümlülüğünü ihlal etmesi halinde.

e) İl Müdürlüğü tarafından, yabancının idari gözetime alternatif yükümlülük/yükümlülüklerinin devamında zaruret görülmemesi durumunda.

f) Yabancının idari gözetim altına alınması halinde.

g) Yabancı hakkında alınan sınır dışı etme kararının iptal edilmesi, kaldırılması veya geri alınması durumunda.

ğ) Yabancının ölmesi halinde.

Çeşitli hükümler

Madde 21

(1) Bu Yönetmelikte ayrıca bir hüküm bulunmaması kaydıyla, aşağıdaki hallerden birinin veya birkaçının varlığı halinde yabancıyı yükümlülüğe tabi tutan İl Müdürlüğü tarafından derhal ilgili kolluk birimlerine haber verilir ve yabancı idari gözetim altına alınır:

a) Belirli adreste ikamet etme yükümlülüğüne tabi tutulan yabancının adresini terk ettiğinin tespit edilmesi.

b) Bildirimde bulunma yükümlülüğüne tabi tutulan yabancının iki kez üst üste bildirimde bulunmaması.

c) Aile temelli geri dönüş yükümlülüğüne tabi tutulan yabancının adresini terk ettiğinin tespit edilmesi.

ç) Geri dönüş danışmanlığı verilen yabancının iki kez geri dönüş danışmanı ile görüşmeye gelmemesi.

d) Elektronik izlemenin bir türü olarak mobil uygulama yoluyla bildirimde bulunma yükümlülüğüne tabi tutulan yabancının iki kez üst üste bildirimde bulunmaması veya yükümlülüğe tabi tutulduğu il dışında olduğunun tespit edilmesi.

e) Elektronik izlemenin bir türü olarak elektronik kelepçe yükümlülüğüne tabi tutulan yabancının kuralları ihlal ettiğinin tespit edilmesi.

(2) Bir yabancının idari gözetime alternatif yükümlülüğüne uymadığının tespit edilmesi halinde, öncelikli olarak mücbir sebeplerin varlığı değerlendirilir. Herhangi bir mücbir sebep bulunmaması durumunda, yabancı birinci fıkra kapsamında idari gözetim altına alınır. İdari gözetim altına alınan yabancılar, İl Müdürlüğünün değerlendirmesi neticesinde yeniden idari gözetime alternatif yükümlülük/yükümlülüklere tabi tutulabilir.

(3) Herhangi bir alternatif yükümlülüğe tabi tutulan yabancıya, yabancının talebine istinaden veya şartların değişmesi halinde, yeni bir alternatif yükümlülük getirilebilir ya da yabancının tabi tutulduğu yükümlülük değiştirilebilir.

(4) İdari gözetime alternatif yükümlülük/yükümlülüklerin mahkeme kararı sonucunda sonlandırılması veya mahkemece yürütmenin durdurulması kararı verilmesi halinde, mahkeme kararının gerekçesi göz önünde bulundurularak mümkün olması halinde yabancıya yeni bir alternatif yükümlülük getirilebilir. Ancak, her halükarda yabancının tabi tutulacağı yeni alternatif yükümlülük, mahkemenin sonlandırılmasına karar verdiği yükümlülükten daha kısıtlayıcı olamaz.

(5) İdari gözetime alternatif yükümlülük/yükümlülüklere tabi tutulan yabancılara, bu yükümlülüğe tabi tutulduklarını gösteren barkodlu/karekodlu bir belge düzenlenir.

(6) İdari gözetime alternatif yükümlülüklere tabi tutulan yabancılara ilişkin olarak İl Müdürlüğü tarafından, sınır dışı etmeye ilişkin çalışmalar ivedilikle yürütülür. Yabancının seyahat belgesinin temin edilmesi ve uçuş planlamasının yapılabilmesi amacıyla, yabancı İl Müdürlüğüne davet edilebilir. Gerekli planlamaları yapılan yabancının, Kanunun 53'üncü maddesinin üçüncü fıkrası hükümleri saklı kalmak kaydıyla, Ülkemizden ivedilikle çıkışının sağlanması esastır.

Hüküm bulunmayan haller

Madde 22

(1) Bu Yönetmelikte hüküm bulunmayan hallerde ilgili diğer mevzuat hükümleri uygulanır.

Tereddütlerin giderilmesi

Madde 23

(1) Bu Yönetmeliğin uygulanmasından doğacak tereddütleri gidermeye Bakanlık yetkilidir.

Yürürlük

Madde 24

(1) Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 25

(1) Bu Yönetmelik hükümlerini İçişleri Bakanı yürütür.

KABUL VE BARINMA MERKEZLERİ İLE GERİ GÖNDERME MERKEZLERİNİN KURULMASI, YÖNETİMİ, İŞLETİLMESİ, İŞLETTİRİLMESİ VE DENETİMİ HAKKINDA YÖNETMELİK

ilgili maddeler

R.G Sayısı : 28980
Yayınlanma Tarihi : 22 Nisan 2014

Madde 3: Tanımlar

(1) Bu Yönetmeliğin uygulanmasında; […]

b) Geçici merkez: Olağanüstü veya acil durumların ortaya çıkması halinde kabul ve barınma veya geri gönderme merkezi olarak kurulan merkezleri, […]

c) Genel Müdürlük: Göç İdaresi Genel Müdürlüğünü,

ç) Geri gönderme merkezi: İdari gözetim altına alınan yabancıların barındırılmaları ve kontrol altında tutulmaları amacıyla kurulan ve doğrudan işletilen veya kamu kurum ve kuruluşlarıyla, Türkiye Kızılay Derneği veya kamu yararına çalışan derneklerden göç alanında uzmanlığı bulunanlarla protokol yapılarak işlettirilen merkezleri, […]

ğ) Kabul ve barınma merkezi: Başvuru sahibi veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişilerinin beslenme, barınma, sağlık, sosyal ve diğer ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla Genel Müdürlük tarafından kurulan, valiliklerce (il müdürlüğü) doğrudan işletilen veya kamu kurum ve kuruluşları, Türkiye Kızılay Derneği veya kamu yararına çalışan derneklerden göç alanında uzmanlığı bulunanlarla protokol yapılarak işlettirilen merkezleri, […]

i) Merkez: Kabul ve barınma ile geri gönderme merkezlerini, […]

k) Özel ihtiyaç sahibi: Başvuru sahibi ile uluslararası koruma statüsü sahibi kişilerden, refakatsiz çocuk, engelli, yaşlı, hamile, beraberinde çocuğu olan yalnız anne ya da baba veya işkence, cinsel saldırı ya da diğer ciddi psikolojik, bedensel ya da cinsel şiddete maruz kalmış kişiyi,

l) Refakatsiz çocuk: Sorumlu bir kişinin etkin bakımına alınmadığı sürece, kanunen ya da örf ve adet gereği kendisinden sorumlu bir yetişkinin refakati bulunmaksızın Türkiye'ye gelen veya Türkiye'ye giriş yaptıktan sonra refakatsiz kalan kişileri,

ifade eder.

Madde 4: Merkezlerin çalışma esasları

(1) Merkezlerin kurulması, işletilmesi ve işlettirilmesinde ve bu Yönetmelik kapsamında verilecek hizmetlerin yerine getirilmesinde aşağıdaki usul ve esaslara göre hareket edilir:

a) Yaşam hakkının korunması.

b) İnsan odaklı yaklaşım.

c) Refakatsiz çocuğun yüksek yararının gözetilmesi.

ç) Özel ihtiyaç sahiplerine öncelik tanınması.

d) Kişisel bilgilerin gizli tutulması.

e) Yapılacak işlemlerde ilgililerin bilgilendirilmesi.

f) Barınanların sosyal ve psikolojik açıdan güçlendirilmesi.

g) Barınanların inanç ve ibadet özgürlüklerine saygı gösterilmesi.

ğ) Barınanlara dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin hizmet verilmesi.

Madde 14: Merkezlerde verilecek hizmetler

(1) Merkezlerde verilecek hizmetler şunlardır:

a) Barınma ve beslenme.

b) İç ve dış güvenlik.

c) Yabancı tarafından bedeli karşılanamayan acil ve temel sağlık hizmetleri.

ç) Psikolojik ve sosyal destek faaliyetleri.

d) Özel ihtiyaç sahiplerine uygun alanların tahsis edilmesi.

e) Barınanların kıymetli eşyalarının emanete alınması.

f) Merkezler arası nakil ve sınır dışı nakil işlemleri.

g) Genel Müdürlükçe uygun görülen diğer hizmetler.

(2) Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerin sağlanması ile buna ilişkin standartlar Genel Müdürlük tarafından belirlenir.

İNSAN TİCARETİYLE MÜCADELE VE MAĞDURLARIN KORUNMASI HAKKINDA YÖNETMELİK

ilgili maddeler

R.G Sayısı : 29656
Yayınlanma Tarihi : 17 Mart 2016

Madde 3: Tanımlar

(1) Bu Yönetmelikte geçen;

ğ) Gönüllü ve güvenli geri dönüş programı: Yabancı mağdurun tanımlama işlemi sonrasında, destek programının uygulandığı sırada veya program bitiminde destek programından yararlanmak istemediğini beyan veya talep etmesi hâlinde Genel Müdürlüğün koordinasyonu dâhilinde Müdürlük tarafından kendi ülkesine veya güvenli üçüncü ülkeye gönderilmesini,

i) İnsan ticareti: 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 80 inci maddesinde yaptırıma bağlanan fiilleri,

n) Mağdur: İnsan ticareti suçuna maruz kalan veya kaldığı yönünde kuvvetli şüphe duyulan gerçek kişiyi,

o) Mağdur destek hizmetleri: Düşünme süresinde ve sonrasında mağdurun güvenliği, sağlığı ve özel durumu gözetilerek, bilgilendirme ve rıza esasına dayalı olarak verilen mağdur destek programı ile gönüllü ve güvenli geri dönüş programını,

ö) Mağdur destek programı: İnsan ticareti mağduruna düşünme süresi boyunca, mağdurun güvenliği, sağlığı ve özel durumu gözetilerek, bilgilendirme ve rıza esasına dayalı olarak verilen barınma, sağlık hizmetlerinden yararlanma, eğitim-öğretim, psiko-sosyal, hukuki ve sosyal hizmetler ile iş gücü piyasasına erişim, maddi-manevi destek ve tercümanlık hizmeti sağlanması ve buna benzer hizmetleri içeren program ile yargılama sürecinde Adalet Bakanlığı ile koordineli olarak verilecek destek programını, [...]

ifade eder.

Madde 18: Mağdur tanımlamasındaki esaslar - [...]

(7) Mağdur olduğu veya olabileceği yönünde kuvvetli şüphe duyulan kişiler, tanımlama sürecinde sınır dışı işlemine konu edilmez. [...]

Madde 20: İkamet izni

(1) Mağdur olduğu veya olabileceği yönünde kuvvetli şüphe duyulan yabancılara, yaşadıklarının etkisinden kurtulabilmesi ve yetkililerle işbirliği yapıp yapmayacağına karar verebilmesi amacıyla Valiliklerce otuz gün süreli ikamet izni verilir.

(2) Otuz günlük ikamet izni süresinde mağdurun güvenliği ve özel durumu göz önünde bulundurularak, mağdurun ülkede kalmak istemesi hâlinde sığınma evinde barındırılması esastır.

(3) Bu ikamet izninde, Kanunda sayılan diğer ikamet izinlerinin verilmesindeki şartlar aranmaz.

(4) Genel Müdürlük veri tabanına, tanımlanan mağdurun kişisel verilerinin gizliliği esas alınarak, Müdürlüklerde yetkilendirilen personel tarafından gerekli veri giriş işlemleri yapılır.

(5) Yabancı uyruklu mağdur ve çocuğuna, 2/7/1964 tarihli ve 492 sayılı Harçlar Kanununun 88 inci maddesinin birinci fıkrasının (g) bendine göre ikamet izni verilir. Mağdurun daha önceki dönemlerde vize ve ikamet süresi ihlalinden kaynaklanan cezalarının bulunması, ikamet izni düzenlemesine engel teşkil etmez.

(6) Mağdur olan veya olduğu yönünde kuvvetli şüphe duyulan kişilere verilen düşünme süresi esnasında veya bitiminde destek programından faydalanmak istemediğini ve yetkililerle işbirliği yapmayacağını yazılı olarak açıkça beyan eden kişi de mağdur olarak tanımlanır. Bu durumda, mağdurlara yabancılara ilişkin genel hükümler uygulanır.

Madde 25: Sığınma evleri

(1) Genel Müdürlük, uzman personelin görev yaptığı, mağdurların fiziki, psikolojik tedavilerine erişimi ile koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin olarak uygulanmasına yönelik destek ve izleme hizmetlerinin verildiği, çalışmaları yedi gün yirmi dört saat esasına göre yürütülen sığınma evleri kurar, işletir veya tamamını ya da bir kısım hizmetlerini protokol yaparak işlettirebilir.

(2) Muhtemel veya tanımlanan mağdurlar, Müdürlüğe ait sığınma evlerine, mümkün olmaması halinde kamu kurum ve kuruluşlarına, mahalli idarelere, sivil toplum kuruluşlarına ait sığınma evleri veya benzeri hizmet kuruluşlarından birine yerleştirilir.

(3) Sığınma evlerinin yeri gizlidir. Müdürlük, kolluk, sığınma evi görevlileri, diğer görevliler ve destek programından yararlanan mağdurlar gizlilik kurallarına riayet etmek zorundadır.

(4) Genel Müdürlüğe ait geri gönderme ve kabul barınma merkezlerinde; mağdurların ön tanımlama, tanımlama, sığınma evine sevk, gönüllü ve güvenli geri dönüş işlemleri sırasında kısa süreli kalabileceği ayrı mekânlar tahsis edilebilir. Bu yerler, ikinci fıkrada belirtilen yerlerde kalma imkânı bulunmaması hâlinde yabancı mağdur için hazır bulundurulur.

Madde 30: Gönüllü ve güvenli geri dönüş programı

(1) Gönüllü ve güvenli geri dönüş programı, mağdurun destek programından yararlanmak istemediğini, destek programı uygulandığı sırada veya program bitiminde talep etmesi hâlinde Genel Müdürlüğün koordinasyonu altında Müdürlük tarafından gerçekleştirilir.

(2) Müdürlük tarafından, mağdurun kendi ülkesine veya üçüncü bir ülkeye gitmek istediği durumda, güvenli çıkışının sağlanması ve gerekli koruma önlemlerinin alınabilmesi amacıyla Genel Müdürlüğe bilgi verilir.

(3) Mağdurların sığınma evlerindeki destek programı bitiminde ülkelerine gönüllü ve güvenli geri dönüş işlemlerinin gerçekleştirilmesi amacıyla havalimanlarına sevkleri sığınmaevi görevlilerince, diğer durumlarda da Valilik görevlisi veya protokol yapılan kurum veya kuruluşun yetkilisi tarafından gerçekleştirilir.

(4) Kişinin hayatı veya vücut bütünlüğü bakımından yakın bir tehlikenin mevcut olması hâlinde kolluk refakati talep edilebilir.

(5) Ulaşım ve diğer giderler Müdürlük veya protokol hükümlerine göre ilgili kurum veya kuruluş tarafından karşılanır.

(6) Mağdurların ülkemizden çıkış ve belge kontrol işlemleri, söz konusu mağdurlar pasaport kontrol noktasına götürülmeden, belgeler üzerinden tamamlanır ve kişiler doğrudan uçağın veya diğer ulaşım vasıtalarının kapısına götürülür.

(7) Mağdurların ülkeden çıkışlarında, vize ve ikamet süresi ihlallerinden kaynaklanan cezaların bulunduğu durumlarda, çıkış işlemleri 492 sayılı Kanunun 88 inci maddesinin birinci fıkrasının (g) bendine göre gerçekleştirilir.

(8) Mağdurun vatandaşı olduğu ülke makamları, mağdurun dönüş tarihi ve konu olduğu insan ticareti olayı ile ilgili olarak mağdurun rızasına dayanılarak bilgilendirilir.

ÇOCUK KORUMA KANUNU

ilgili maddeler

Kanun Numarası : 5395
Kabul Tarihi : 3/7/2005
Yayımlandığı Resmî Gazete : Tarih : 15/7/2005 **Sayı :** 25876
Yayımlandığı Düstur : Tertip : 5 **Cilt :** 44

Madde 3: Tanımlar

(1) Bu Kanunun uygulanmasında;

a) Çocuk: Daha erken yaşta ergin olsa bile, onsekiz yaşını doldurmamış kişiyi; bu kapsamda,

1. Korunma ihtiyacı olan çocuk: Bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru çocuğu, [...]

b) Mahkeme: Çocuk mahkemeleri ile çocuk ağır ceza mahkemelerini,

c) Çocuk hâkimi: Hakkında kovuşturma başlatılmış olanlar hariç, suça sürüklenen çocuklarla korunma ihtiyacı olan çocuklar hakkında uygulanacak tedbir kararlarını veren çocuk mahkemesi hâkimini,

d) Kurum: Bu Kanun kapsamındaki çocuğun bakılıp gözetildiği, hakkında verilen tedbir kararlarının yerine getirildiği resmî veya özel kurumları, [...]

ifade eder.

Madde 4: Temel İlkeler

(1) Bu Kanunun uygulanmasında, çocuğun haklarının korunması amacıyla;

a) Çocuğun yaşama, gelişme, korunma ve katılım haklarının güvence altına alınması,

b) Çocuğun yarar ve esenliğinin gözetilmesi,

c) Çocuk ve ailesinin herhangi bir nedenle ayrımcılığa tâbi tutulmaması,

d) Çocuk ve ailesi bilgilendirilmek suretiyle karar sürecine katılımlarının sağlanması,

e) Çocuğun, ailesinin, ilgililerin, kamu kurumlarının ve sivil toplum kuruluşlarının işbirliği içinde çalışmaları,

f) İnsan haklarına dayalı, adil, etkili ve süratli bir usûl izlenmesi,

g) Soruşturma ve kovuşturma sürecinde çocuğun durumuna uygun özel ihtimam gösterilmesi,

h) Kararların alınmasında ve uygulanmasında, çocuğun yaşına ve gelişimine uygun eğitimini ve öğrenimini, kişiliğini ve toplumsal sorumluluğunu geliştirmesinin desteklenmesi,

i) Çocuklar hakkında özgürlüğü kısıtlayıcı tedbirler ile hapis cezasına en son çare olarak başvurulması,

j) Tedbir kararı verilirken kurumda bakım ve kurumda tutmanın son çare olarak görülmesi, kararların verilmesinde ve uygulanmasında toplumsal sorumluluğun paylaşılmasının sağlanması,

k) Çocukların bakılıp gözetildiği, tedbir kararlarının uygulandığı kurumlarda yetişkinlerden ayrı tutulmaları,

l) Çocuklar hakkında yürütülen işlemlerde, yargılama ve kararların yerine getirilmesinde kimliğinin başkaları tarafından belirlenememesine yönelik önlemler alınması,

İlkeleri gözetilir

Madde 5: Koruyucu ve destekleyici tedbirler

(1) Koruyucu ve destekleyici tedbirler, çocuğun öncelikle kendi aile ortamında korunmasını sağlamaya yönelik danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık ve barınma konularında alınacak tedbirlerdir. Bunlardan;

a) Danışmanlık tedbiri, çocuğun bakımından sorumlu olan kimselere çocuk yetiştirme konusunda; çocuklara da eğitim ve gelişimleri ile ilgili sorunlarının çözümünde yol göstermeye,

b) Eğitim tedbiri, çocuğun bir eğitim kurumuna gündüzlü veya yatılı olarak devamına; iş ve meslek edinmesi amacıyla bir meslek veya sanat edinme kursuna gitmesine veya meslek sahibi bir ustanın yanına yahut kamuya ya da özel sektöre ait işyerlerine yerleştirilmesine,

c) Bakım tedbiri, çocuğun bakımından sorumlu olan kimsenin herhangi bir nedenle görevini yerine getirememesi hâlinde, çocuğun resmî veya özel bakım yurdu ya da koruyucu aile hizmetlerinden yararlandırılması veya bu kurumlara yerleştirilmesine,

d) Sağlık tedbiri, çocuğun fiziksel ve ruhsal sağlığının korunması ve tedavisi için gerekli geçici veya sürekli tıbbî bakım ve rehabilitasyonuna, bağımlılık yapan maddeleri kullananların tedavilerinin yapılmasına,

e) Barınma tedbiri, barınma yeri olmayan çocuklu kimselere veya hayatı tehlikede olan hamile kadınlara uygun barınma yeri sağlamaya,

Yönelik tedbirdir. [...]

Madde 6: Kuruma başvuru

(1) Adlî ve idarî merciler, kolluk görevlileri, sağlık ve eğitim kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, korunma ihtiyacı olan çocuğu Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna bildirmekle yükümlüdür. Çocuk ile çocuğun bakımından sorumlu kimseler çocuğun korunma altına alınması amacıyla Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna başvurabilir.

(2) Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu kendisine bildirilen olaylarla ilgili olarak gerekli araştırmayı derhâl yapar.

Madde 7: Koruyucu ve destekleyici tedbir kararı alınması

(1) Çocuklar hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir kararı; çocuğun anası, babası, vasisi, bakım ve gözetiminden sorumlu kimse, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu ve Cumhuriyet savcısının istemi üzerine veya re'sen çocuk hâkimi tarafından alınabilir.

(2) Tedbir kararı verilmeden önce çocuk hakkında sosyal inceleme yaptırılabilir.

(3) Tedbirin türü kararda gösterilir. Bir veya birden fazla tedbire karar verilebilir.

(4) Hâkim, hakkında koruyucu ve destekleyici tedbire karar verdiği çocuğun denetim altına alınmasına da karar verebilir.

(5) Hâkim, çocuğun gelişimini göz önünde bulundurarak koruyucu ve destekleyici tedbirin kaldırılmasına veya değiştirilmesine karar verebilir. Bu karar acele hâllerde, çocuğun bulunduğu yer hâkimi tarafından da verilebilir. Ancak bu durumda karar, önceki kararı alan hâkim veya mahkemeye bildirilir.

(6) Tedbirin uygulanması, on sekiz yaşın doldurulmasıyla kendiliğinden sona erer. Ancak hâkim, eğitim ve öğrenimine devam edebilmesi için ve rızası alınmak suretiyle tedbirin uygulanmasına belli bir süre daha devam edilmesine karar verebilir.

(7) Mahkeme, korunma ihtiyacı olan çocuk hakkında, koruyucu ve destekleyici tedbir kararının yanında 22.11.2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu hükümlerine göre velayet, vesayet, kayyım, nafaka ve kişisel ilişki kurulması hususlarında da karar vermeye yetkilidir.

Madde 8: Tedbirlerde yetki

(1) Korunma ihtiyacı olan çocuklar hakkında koruyucu ve destekleyici tedbirler, çocuğun menfaatleri bakımından kendisinin, ana, baba, vasisi veya birlikte yaşadığı kimselerin bulunduğu yerdeki çocuk hâkimince alınır.

(2) Tedbir kararlarının uygulanması, kararı veren hâkim veya mahkemece en geç üçer aylık sürelerle incelettirilir.

(3) Hâkim veya mahkeme; denetim memurları, çocuğun velisi, vasisi, bakım ve gözetimini üstlenen kimselerin, tedbir kararını yerine getiren kişi ve kuruluşun temsilcisi ile Cumhuriyet savcısının talebi üzerine veya re'sen çocuğa uygulanan tedbirin sonuçlarını inceleyerek kaldırabilir, süresini uzatabilir veya değiştirebilir.

Madde 9: Acil korunma kararı alınması

(1) Derhâl korunma altına alınmasını gerektiren bir durumun varlığı hâlinde çocuk, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından bakım ve gözetim altına alındıktan sonra acil korunma kararının alınması için Kurum tarafından çocuğun Kuruma geldiği tarihten itibaren en geç beş gün içinde çocuk hâkimine müracaat edilir. Hâkim tarafından, üç gün içinde talep hakkında karar verilir. Hâkim, çocuğun bulunduğu yerin gizli tutulmasına ve gerektiğinde kişisel ilişkinin tesisine karar verebilir.

(2) Acil korunma kararı en fazla otuz günlük süre ile sınırlı olmak üzere verilebilir. Bu süre içinde Kurumca çocuk hakkında sosyal inceleme yapılır. Kurum, yaptığı inceleme sonucunda, tedbir kararı alınmasının gerekmediği sonucuna varırsa bu yöndeki görüşünü ve sağlayacağı hizmetleri hâkime bildirir. Çocuğun, ailesine teslim edilip edilmeyeceğine veya uygun görülen başkaca bir tedbire hâkim tarafından karar verilir.

(3) Kurum, çocuk hakkında tedbir kararı alınması gerektiği sonucuna varırsa hâkimden koruyucu ve destekleyici tedbir kararı verilmesini talep eder.

Madde 10: Bakım ve barınma kararlarının yerine getirilmesi

(1) Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından, kendisine intikal eden olaylarda gerekli önlemler derhâl alınarak çocuk, resmî veya özel kuruluşlara yerleştirilir

Madde 13: Tedbir kararlarında usûl

(1) Bu Kanunun 7 nci maddesinin yedinci fıkrasında öngörülen durumlar hariç olmak üzere, suça sürüklenen ve ceza sorumluluğu olmayan çocuklarla korunma ihtiyacı olan çocuklar hakkında duruşma yapılmaksızın tedbir kararı verilir. Ancak, hâkim zaruret gördüğü hâllerde duruşma yapabilir.

(2) Tedbir kararının verilmesinden önce yeterli idrak gücüne sahip olan çocuğun görüşü alınır, ilgililer dinlenebilir, çocuk hakkında sosyal inceleme raporu düzenlenmesi istenebilir.

Madde 14: Kanun yolu

(1) Bu Kanun hükümlerine göre, çocuk hâkimi tarafından alınan tedbir kararlarına karşı itiraz yolu açıktır. İtiraz, 4.12.2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun itiraza ilişkin hükümlerine göre en yakın çocuk mahkemesine yapılır.

Madde 31: Kolluğun çocuk birimi

(1) Çocuklarla ilgili kolluk görevi, öncelikle kolluğun çocuk birimleri tarafından yerine getirilir. [...]

(5) Çocuğun korunma ihtiyacı içinde bulunduğunun bildirimi ya da tespiti veya hakkında acil korunma kararı almak için beklemenin, çocuğun yararına aykırı olacağını gösteren nedenlerin varlığı hâlinde kolluğun çocuk birimi, durumun gerektirdiği önlemleri almak suretiyle çocuğun güvenliğini sağlar ve mümkün olan en kısa sürede Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna teslim eder.

Madde 42: Uygulanacak hükümler

(1) Bu Kanunda hüküm bulunmayan hâllerde Ceza Muhakemesi Kanunu, Türk Medenî Kanunu, 18.6.1927 tarihli ve 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ile 24.5.1983 tarihli ve 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu hükümleri uygulanır. [...]

Madde 45: Kurumlar

(1) Bu Kanunun 5 inci maddesinde yer alan koruyucu ve destekleyici tedbirlerden;

a) (a) ve (e) bentlerinde yazılı danışmanlık ve barınma tedbirleri Milli Eğitim Bakanlığı, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu ve yerel yönetimler,

b) (b) bendinde yazılı eğitim tedbiri Milli Eğitim Bakanlığı ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı,

c) (c) bendinde yazılı bakım tedbiri Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu,

d) (d) bendinde yazılı sağlık tedbiri Sağlık Bakanlığı, Tarafından yerine getirilir.

ÇOCUK KORUMA KANUNUNUN UYGULANMASINA İLİŞKİN USÛL VE ESASLAR HAKKINDA YÖNETMELİK

ilgili maddeler

R.G Sayı : 26386,
Yayınlanma Tarihi : 24 Aralık 2006

Madde 4: Tanımlar

(1) Bu Yönetmeliğin uygulanmasında;

a) Çocuk: Daha erken yaşta ergin olsa bile, on sekiz yaşını doldurmamış kişiyi; bu kapsamda,

1) Korunma ihtiyacı olan çocuk: Bedensel, zihinsel, ahlâkî, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru çocuğu, [...]

ifade eder.

Madde 14: Cumhuriyet savcılığı çocuk bürosu

(1) Cumhuriyet başsavcılıklarında bir çocuk bürosu kurulur. Cumhuriyet başsavcısınca, bu büroda Kanunun 28 inci maddesinin birinci fıkrasında öngörülen nitelikleri haiz olanlar arasından yeterli sayıda Cumhuriyet savcısı görevlendirilir.

(2) Ayrıca, büroda görevli Cumhuriyet savcıları ile çalışmak, büro görevlerini Kanunun 4 üncü maddesine uygun olarak yerine getirmek üzere bir müdür ve yeterli sayıda zabıt kâtibi görevlendirilir.

Madde 15: Cumhuriyet savcılığı çocuk bürosunun görevleri

(1) Çocuk bürosunun görevleri şunlardır: [...]

b) Çocuklar hakkında tedbir alınması gereken durumlarda, gecikmeksizin tedbir alınmasını sağlamak,

c) Korunma ihtiyacı olan, suç mağduru veya suça sürüklenen çocuklardan yardıma, eğitime, işe, barınmaya ihtiyacı olan veya uyum güçlüğü çekenlere ihtiyaç duydukları destek hizmetlerini sağlamak üzere, ilgili kamu kurum ve kuruluşları ve sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği içinde çalışmak, bu gibi durumları çocukları korumakla görevli Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna veya diğer kurum ve kuruluşlara bildirmek,

d) Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik hükümleri gereğince il veya ilçe koordinasyon makamları ile iş birliği içinde çalışmak,

e) Çocuk Koruma Kanununda ve diğer kanunlarla verilen görevleri yerine getirmek.

(2) Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde, bu görevler çocuk bürosunda görevli olmayan Cumhuriyet savcıları tarafından da yerine getirilebilir.

Madde 16: Kolluğun çocuk birimi

(1) Çocuklarla ilgili kolluk görevi, öncelikle kolluğun çocuk birimleri tarafından yerine getirilir.

(2) Kolluk bünyesinde çocuklarla ilgili işlemlerin yürütülmesi sırasında, bunların soruşturma nedeniyle kolluk biriminde bulunan yetişkinlerle karşılaşmalarının engellenmesi için gerekli tedbirler alınır.

(3) Kolluğun çocuk birimi, korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocuklar hakkında işleme başlandığında durumu, derhal çocuğun veli veya vasisine ya da çocuğun bakımını üstlenen kimseye, baroya ve Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna, çocuk resmî veya özel bir kurumda kalıyorsa ayrıca kurum temsilcisine bildirir. [...]

(7) Korunma ihtiyacı içinde olan çocuğun bulunduğunun bildirimi, tespiti veya hakkında acil korunma kararı almak için beklemenin çocuğun yararına aykırı olacağını gösteren nedenlerin varlığı, çocuğun teslim edileceği veli, vasi, kanunî temsilcisi veya bakımını üstlenen kimselerin sosyal, ekonomik ve kültürel durumu ile yörenin örf ve âdetleri dikkate alınarak, çocuğun yaşama, gelişme, korunma ve katılım hakları ile yarar ve esenliğinin tehlikeye düşebileceğinin tespiti hâlinde; kolluğun çocuk birimi, durumun gerektirdiği önlemleri almak suretiyle çocuğun güvenliğini sağlar ve mümkün olan en kısa sürede Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna teslim eder. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, kolluk tarafından getirilen çocukların derhâl teslim alınabilmesi için gerekli önlemleri alır. Kolluğun çocuk birimi, suç mağduru olan korunma ihtiyacı içinde olan çocuklar hakkında Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna teslim işlemini, Cumhuriyet savcısının talimatı doğrultusunda yapar.

AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI ÇOCUK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ REFAKATSİZ ÇOCUKLAR YÖNERGESİ

ilgili maddeler

Yönerge Tarihi : 20/10/2015
Yönerge Sayısı : 152065

Madde 1: Amaç

(1) Bu Yönergenin amacı sorumlu bir kişinin etkin bakımına alınmadığı sürece, kanunen ya da örf ve adet gereği kendisinden sorumlu bir yetişkinin refakati bulunmaksızın Türkiye'ye gelen veya Türkiye'ye giriş yaptıktan sonra refakatsiz kalan çocuklara Genel Müdürlüğümüzce sunulacak hizmetlere ilişkin usul ve esasları belirlemektir.

Madde 4: Tanımlar ve kısaltmalar

(1) Bu Yönergede geçen;

a) Acil korunma kararı: Çocuk Koruma Kanununun 9 uncu maddesinde tanımlanan korunma kararını, [...]

d) Bakım tedbir kararı: Çocuk Koruma Kanununun 5 inci Maddesinin 1 inci fıkrasının (c) bendinde tanımlanan tedbir kararını,

e) Başvuru sahibi: Uluslararası koruma talebinde bulunan ve henüz başvurusu hakkında son karar verilmemiş olan kişiyi, [...]

g) Birim: AFAD işbirliğinde geçici barınma merkezlerinde oluşturulan Genel Müdürlüğümüz bünyesinde hizmet veren kuruluşlara bağlı çocuk koruma birimini, [...]

h) Çocuk: Henüz on sekiz yaşını doldurmamış ve ergin olmamış kişiyi, [...]

i) Geçici barınma merkezi: Geçici koruma sağlanan yabancıların toplu olarak barınma ve iaşelerinin sağlanması amacıyla kurulan merkezleri, [...]

n) Kabul ve barınma merkezi: Başvuru sahibi veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişilerinin beslenme, barınma, sağlık, sosyal ve diğer ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından kurulan, Valiliklerce (Göç İdaresi İl Müdürlüğü) doğrudan işletilen veya kamu kurum ve kuruluşları, Türkiye Kızılay Derneği veya kamu yararına çalışan derneklerden göç alanında uzmanlığı bulunanlarla protokol yapılarak işlettirilen merkezleri,

o) Kuruluş: Çocuk Destek Merkezi, Çocuk Evi, Çocuk Yuvası, Yetiştirme Yurdu ve Çocuk Evleri Sitesini, [...]

p) Refakatsiz çocuk: Sorumlu bir kişinin etkin bakımına alınmadığı sürece, kanunen ya da örf ve adet gereği kendisinden sorumlu bir yetişkinin refakati bulunmaksızın Türkiye'ye gelen veya Türkiye'ye giriş yaptıktan sonra refakatsiz kalan çocuğu, [...]

s) Tedbir kararları: Çocuk Koruma Kanununun 5 inci maddesinde yer alan koruyucu destekleyici tedbir kararlarını, [...]

ifade eder.

Madde 5: Esaslar

(1) Refakatsiz çocuğun da görüşü alınarak kendi uyruğundaki bir ailenin yanında bakımı sağlanabilir.

(2) Çocuğun görüşü ve yüksek yararı dikkate alınarak hakkında bakım tedbir kararı alınmış refakatsiz çocuklar koruyucu aile hizmetleri de dâhil olmak üzere öncelikli olarak aile yanında bakım hizmetlerinden yararlandırılır.

(3) Kuruluş bakımına yönlendirilen refakatsiz çocukların bakımı öncelikle bu alanda ihtisaslaştırılan kuruluş veya birimlerde sağlanır.

(4) Çocukların bilgi ve belgelerinde gizlilik esastır.

Madde 6: Tespit ve sevk işlemleri

(1) Ülkemiz sınırlarında bulunan yabancı uyruklu çocukların refakatsiz olup olmadığı İl Göç İdaresi Müdürlüğünce araştırılır, refakatsiz olduğu tespit edilenlerde çocuğun yüksek yararı gözetilerek aşağıdaki hususlar göz önünde bulundurulur:

a) Refakatsiz çocuğun uluslararası koruma başvurusu, kayıt altına alınması, yabancı kimlik numarası verilmesi ve başvuru sahiplerine kayıt belgesi verilmesine ilişkin iş ve işlemler İl Göç İdaresi Müdürlüğünce yapılır.

b) Geçici koruma statüsündeki refakatsiz çocuğun kayıt altına alınması ve geçici koruma kimlik belgesi verilmesine yönelik iş ve işlemler İl Göç İdaresi Müdürlüğünce yapılır.

c) Yaşını ispatlayacak herhangi bir kimlik belgesi bulunmayan, fiziki gelişimi ile beyan ettiği yaşı uyumlu görülmeyen çocuklar için İl Göç İdaresi Müdürlükleri tarafından yaş tespit raporu alınır. Yaş tespiti yapılacak yabancılara, işlemin amacı ve süreci hakkında bilgi verilir.

ç) Yaş tespiti istenen yabancılar, hakkında kesin rapor verilinceye kadar fiziksel gelişimine uygun Göç İdaresi Genel Müdürlüğünce oluşturulacak kabul ve barınma merkezinde barındırılır. [...]

g) Refakatsiz çocuğun görüşü dikkate alınarak uygun kuruluşa veya birime, yetişkin akrabalarının veya koruyucu bir ailenin yanına yerleştirilir.

ğ) On altı yaşını doldurmuş refakatsiz çocuklar uygun koşullar sağlandığında kabul ve barınma merkezlerinde de barındırılabilir. h) Mümkün olduğu ölçüde, çocukların yararı, yaşları ve olgunluk düzeyleri dikkate alınarak, kardeşler bir arada bulundurulur. Zorunlu olmadığı sürece barınma yerlerinde değişiklik yapılmaz. [...]

Madde 7: Çocukların kuruluşlara kabul işlemleri

(1) Refakatsiz çocukların kuruluşlara kabullerinde aşağıdaki hususlar gözetilir.

(a) Çocukların kuruluşa yerleştirilmesine ilişkin talepler İl Göç İdaresi Müdürlüklerince İl Müdürlüklerine iletilir. İl Müdürlüklerince değerlendirme yapılarak çocuklar; yaş, cinsiyet ve durumlarına uygun kuruluşa yerleştirilir. İlinde uygun kuruluş bulunmaması halinde refakatsiz çocuklar için oluşturulan kuruluşların bulunduğu İl Müdürlüklerine nakil işlemi İl Müdürlükleri arasında koordinasyon sağlanarak gerçekleştirilir.

(b) Çocukların nakil işlemleri İl Göç İdaresi Müdürlükleri bilgilendirilerek İl Müdürlüklerinin koordinasyonu ile gerçekleştirilir. Nakil edilen çocuklar hakkında ilgili mahkeme ve İl Göç İdaresi Müdürlüğüne bilgi verilir.

Madde 8: Geçici koruma sağlanan çocuklar

(1) Geçici koruma sağlanan refakatsiz çocuklardan 0-12 yaş aralığındaki çocuklar kuruluşlara; 13-18 yaş aralığında öz bakımını yapabilen, engeli bulunmayan ve istismar mağduru olmayan çocuklar ise birimlere yönlendirilir.

(2) Geçici barınma merkezleri dışında terk, buluntu ve benzeri sebeplerle bulunan çocukların kayıtları İl Göç İdaresi Müdürlüklerince incelenerek refakatsiz olup olmadığı tespit edilir. [...]

(5) 0-12 yaş grubu refakatsiz çocuklar, yaş ve durumuna uygun kuruluşa yerleştirilir.

(6) 13-18 yaş grubundaki refakatsiz çocuklardan zihinsel ve/veya fiziksel engeli, süreğen hastalığı, psikiyatrik bozukluğu olan çocuklar ile suç mağduru veya suça sürüklenen çocuklar, Bakanlığımıza bağlı durumlarına uygun sosyal hizmet kuruluşlarına yerleştirilir.

Madde 10: Kuruluşlarda veya birimlerde çocuklara yönelik yürütülen işlemler

(1) Kuruluşa veya birime kabulü yapılan çocuklara yönelik yürütülen işlemlerde aşağıdaki hususlar gözetilir. [...]

l) Gönüllü geri dönüş talebi olan çocuklar İl Göç İdaresi Müdürlüğüne bildirilerek gönüllü geri dönüş süreci başlatılır.

m) Gönüllü geri dönüş talebi olan çocuğun uluslararası koruma başvurusu yapılmışsa BMMYK'ya da bildirilir.

n) Çocuğun menşe ülke veya hedef ülkede aile birleşimi talebi varsa ailenin izinin sürülmesi için çocuğun talebi İl Göç İdaresi Müdürlüğüne bildirilir.

SOSYAL HİZMETLER KANUNU

ilgili maddeler

Kanun Numarası : 2828
Kabul Tarihi : 24/5/1983
Yayımlandığı Resmî Gazete : Tarih : 27/5/1983 **Sayı :** 18059
Yayımlandığı Düstur : Tertip : 5 **Cilt :** 22 **Sayfa :** 355

Amaç:

Madde 1

Bu Kanunun amacı; korunmaya, bakıma veya yardıma ihtiyacı olan aile, çocuk, engelli, yaşlı ve diğer kişilere götürülen sosyal hizmetlere ve bu hizmetleri yürütmek üzere kurulan teşkilatın kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklar ile faaliyet ve gelirlerine ait esas ve usulleri düzenlemektir.

Tanımlar:

Madde 3

Kanunda geçen;

a) "Sosyal Hizmetler"; kişi ve ailelerin kendi bünye ve çevre şartlarından doğan veya kontrolleri dışında oluşan maddi, manevi ve sosyal yoksunluklarının gözetilmesi ve ihtiyaçlarının karşılanmasına, sosyal sorunlarının önlenmesi ve çözümlenmesine yardımcı olunmasını ve hayat standartlarının iyileştirilmesi ve yükseltilmesini amaçlayan sistemli ve programlı hizmetler bütününü,

b) "Korunmaya ihtiyacı olan Çocuk"; beden, ruh ve ahlak gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olup; 1. Ana veya babasız, ana ve babasız,

2. Ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan,

3. Ana ve babası veya her ikisi tarafından terkedilen,

4. Ana veya babası tarafından ihmal edilip; fuhuş, dilencilik, alkollü içkileri veya uyuşturucu maddeleri kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve başı boşluğa sürüklenen,

Çocuğu, [...]

f) Sosyal hizmet kuruluşları; bu Kanunun amacına ve belirtilen esaslara uygun faaliyette bulunan kuruluşlar olup bunlardan;

1. "Çocuk Yuvaları"; 0 - 12 yaş arası korunmaya ihtiyacı olan çocuklarla gerektiğinde 12 yaşını dolduran kız çocuklarının, bedensel, eğitsel, psiko sosyal gelişimlerini, sağlıklı bir kişilik veya iyi alışkanlıklar kazanmalarını sağlamakla görevli ve yükümlü yatılı sosyal hizmet kuruluşlarını,

2. "Yetiştirme Yurtları"; 13 - 18 yaş arası korunmaya ihtiyacı olan çocuk-

ları korumak, bakmak ve bir iş veya meslek sahibi delimiter ve topluma yararlı kişiler olarak yetişmelerini sağlamakla görevli ve yükümlü olan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarını,

3. "Kreş ve Gündüz Bakımevleri"; 0 - 6 yaş grubundaki çocukların bakımlarını gerçekleştirmek, bedensel ve ruhsal sağlıklarını korumak ve geliştirmek ve bu çocuklara temel değer ve alışkanlıkları kazandırmak amacıyla kurulan (...)9 ve yatılı olmayan sosyal hizmet kuruluşlarını,

6. (Ek: 30/5/1997 - KHK - 572/5 md.; Değişik: 6/2/2014-6518/14 md.) "Çocuk Destek Merkezleri"; Suça sürüklenmesi, suç mağduru olması veya sokakta sosyal tehlikelerle karşı karşıya kalması sebebiyle haklarında bakım tedbiri veya korunma kararı verilen çocuklardan psikososyal desteğe ihtiyaç duyduğu tespit edilenlerin, bu ihtiyaçları giderilinceye kadar geçici süre ile bakım ve korunmalarının sağlandığı, bu süre içinde aile, yakın çevre ve toplum ilişkilerinin düzenlenmesine yönelik çalışmaların yürütüldüğü; çocukların mağduriyet, suça sürüklenme, yaş ve cinsiyet durumuna göre ayrı ayrı yapılandırılan veya ihtisaslaştırılan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarını,

7. (Ek: 30/5/1997 - KHK - 572/5 md.) "Kadın veya Erkek Konukevleri", fiziksel, duygusal, cinsel ve ekonomik istismara uğrayan kadın veya erkeklerin psiko-sosyal ve ekonomik problemlerinin çözümlenmesi sırasında varsa çocukları ile birlikte ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla geçici bir süre kalabilecekleri yatılı sosyal hizmet kuruluşlarını,

8. (Ek: 30/5/1997 - KHK - 572/5 md.) "Toplum veya Aile Danışma Merkezleri", toplumun ve ailenin gelişmesi için; bireyin katılımcı, üretken ve kendine yeterli hale gelmesi amacıyla koruyucu, önleyici, eğitici, geliştirici, rehberlik ve rehabilite edici işlevlerini, gerekirse diğer kuruluşlar ve gönüllülerle işbirliği içerisinde sunmakla görevli bulunan gündüzlü sosyal hizmet kuruluşlarını, [...]

11. (Ek: 1/7/2005-5378/26 md.) "Çocuk evleri"; 0-18 yaşlar arasındaki korunmaya ihtiyacı olan çocukların kaldığı ev birimlerini,

12. (Ek: 1/2/2007-5579/1 md.;Değişik: 6/2/2014-6518/14 md.) "Çocuk Evleri Sitesi"; Korunma ihtiyacı olan çocukların bakımlarının sağlandığı aynı yerleşkede bulunan birden fazla ev tipi sosyal hizmet biriminden oluşan kuruluşu,

13. (Ek: 1/2/2007-5579/1 md.; Değişik: 6/2/2014-6518/14 md.) "Ev Tipi Sosyal Hizmet Birimleri"; Çocuk, kadın, engelli ve yaşlılar ile bakım veya barınma ihtiyacı olan kişilere hizmet verilen mesken niteliğindeki yatılı sosyal hizmet birimlerini, [...]

15. (Ek: 11/10/2011 - KHK - 662/10 md.) "Sosyal Hizmet Merkezi"; İhtiyaç sahiplerinin tespit edilerek sosyal hizmet müdahalesinin ve takibinin gerçekleştirilmesi, çocuk, genç, kadın, erkek, engelli, yaşlı bireylere ve ailelerine koruyucu, önleyici, destekleyici, geliştirici hizmetler ile rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin bir arada ve en kolay ulaşılabilir biçimde, gerektiğinde kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve gönüllüler ile işbirliği içinde sunulmasından ve bu hizmetlerin koordinasyonundan sorumlu gündüzlü sosyal hizmet kuruluşlarını,

16. (Ek: 11/10/2011 - KHK - 662/10 md.) "Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi"; Çocuk evlerinin illerde planlanması, açılış ve işleyişine ilişkin her türlü işlemler ile harcamaların yapılması, takibi, denetlenmesi ve çocuk evleri arasındaki koordinasyonun sağlanması amacıyla oluşturulan merkezleri,

g) "Kurum"; bu Kanunla kurulan Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğünü,

İfade eder.

Genel esaslar

Madde 4

Sosyal hizmetlere ilişkin genel esaslar şunlardır: [...]

c) Sosyal hizmet programlarının uygulanmasında korunmaya ihtiyacı olan çocuk, ihtiyacı olan engelli ve ihtiyacı olan yaşlıya öncelik tanınır. [...]

h) (Değişik: 30/5/1997 - KHK - 572/6 md.) Çocuk yuvaları ile yetiştirme yurtlarının korunmaya ihtiyacı olan çocukların yaş, cinsiyet, sosyal ve psikolojik özellikleri ile engel dereceleri dikkate alınarak, kaynaştırma anlayışına göre gruplandırılması ve özellikle çocuk yuvalarının, huzurevleri ile aynı mahallerde tesis edilerek dede-torun, nine-torun ilişkilerinin sağlanması esas alınır. [...]

k) Korunmaya ihtiyacı olan çocukların Türk örf, adet, inanç ve milli ahlakına sahip, kendisine güvenen, insan sevgi ve saygısıyla dolu, Atatürkçü düşünce ve Atatürk ilke ve inkılaplarına uygun olarak yetiştirilmeleri, bir iş veya meslek sahibi yapılmaları, koruma kararı kalktıktan sonra da toplum içinde izlenmeleri ve imkanlar ölçüsünde desteklenmeleri esastır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Tespit, İnceleme ve Koruma Tespit ve inceleme

Madde 21

Kurum, korunmaya, bakıma, yardıma ihtiyacı olan aile, çocuk, engelli ve yaşlılar ile sosyal hizmetlere ihtiyacı olan diğer kişileri tespit ve incelemekle görevlidir. Bu kişilerin Kuruma duyurulmasında ve incelemeye ilişkin olarak Kurum ile işbirliğinde bulunulmasında mahalli mülki amirler, sağlık kuruluşları ve köy muhtarları ile genel kolluk kuvvetleri ve belediye zabıta memurları yükümlüdürler.

Korunma kararı

Madde 22

Korunmaya ihtiyacı olan çocukların reşit oluncaya kadar bu Kanun hummerite göre Kurumca kurulan sosyal hizmet kuruluşlarında bakılıp yetiştirilmeleri ve bir meslek sahibi edilmeleri hususundaki gerekli tedbir kararı 3/7/2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk

Koruma Kanununa göre yetkili ve görevli mahkemece alınır. Bu karar için gerekli belgeler Kurumca düzenlenir ve ilgili mahkemeye gönderilir. Haklarında derhal korunma tedbiri alınmasında zorunluluk görülen çocuklar mahkeme kararı alınıncaya kadar, bu Kanuna göre kurulmuş kuruluşlarda veya aile yanında mahalli mülki amirin onayı alınmak suretiyle bakım altına alınır.

(Ek fıkra: 6/2/2014-6518/17 md.) Sosyal hizmet kuruluşlarının kendisine teslim edilen çocuk hakkında yapacağı inceleme sonucunda hazırlayacağı raporda, 5395 sayılı Kanunun 9 uncu maddesi uyarınca çocuğun derhâl korunma altına alınmasını gerektiren bir durum olmadığı ve ailesine teslim edilmesinde herhangi bir sakınca bulunmadığı kanaatine varması hâlinde mülki idare amirinin onayı ile çocuk ailesine teslim edilebilir.

Koruyucu aile

Madde 23

Mahkemece korunma kararı alınan korunmaya ihtiyacı olan çocuğun bakımı ve yetiştirilmesi bu Kanuna göre kurulmuş kuruluşlarda olduğu kadar Kurumun denetim ve gözetiminde bir "Koruyucu Aile" tarafından da yerine getirilebilir.

(Değişik ikinci cümle: 6/2/2014-6518/18 md.) Koruyucu aileye, korunmaya ihtiyacı olan çocuğun bakımı ve yetiştirilmesine karşılık olarak ikinci fıkra kapsamında ödeme yapılabileceği gibi koruyucu aile bu işi gönüllü olarak da üstlenebilir.

(Değişik ikinci fıkra: 6/2/2014-6518/18 md.) Koruyucu aile hizmeti kapsamında aile yanına yerleştirilen çocukların bakım, eğitim, kurs, okul, yemek ve taşıma servisi, harçlık ve benzeri ihtiyaçları esas alınarak koruyucu ailelere, bu giderlerin tamamına karşılık toplu bir ödeme yapılmasına veya her bir gider türü için ayrı ayrı yapılacak ödemelerin kapsamına, ödeme tutarlarına, yapılacak ödemelerin usul ve esası ile koruyucu ailelerin seçimine, çocukla ilgili sorumluluklarına ve hizmetin işleyişine ilişkin usul ve esaslar, Maliye Bakanlığının uygun görüşü üzerine Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından çıkarılan yönetmelikle belirlenir ve bu kapsamda verilecek ödemelerden hiçbir kesinti Yilmaz.

Korunma kararının süresi ve kaldırılması

Madde 24

Korunma kararı genel olarak çocuk reşit olana kadar devam eder. Ancak bu karar, korunma kararına neden olan şartların ortadan kalkması halinde Kurum yetkililerinin önerisi üzerine mahkemece çocuk reşit olmadan önce kaldırılabileceği gibi reşit olduktan sonra da çocuğun rızası alınmak şartıyla devamı hususunda karar verilebilir. Reşit olduktan sonra korunma kararının devamı aşağıda belirtilen şartlara bağlıdır.

a) 18 yaşını tamamlamış olan korunmaya ihtiyacı olan çocuklardan;
   1. Ortaöğrenime devam edenlerin 20 yaşına kadar,
   2. Yüksek öğrenime devam edenlerin 25 yaşına kadar korunma kararları uzatılabilir.

b) Öğrenime devam etmeyen 18 yaşını doldurmuş çocukların bir iş veya meslek sahibi edilerek kendi kendilerine yeterli olabilmelerinin sağlanması ama-

cıyla 20 yaşına kadar korunma kararları uzatılabilir. Bunlardan korunma kararı kalkmış; ancak tek başına yaşamını sürdüremeyecek durumda bulunan kız çocukları, Kurumca himaye olunur. Bu çocukların emek karşılığı iaşe, ibate ve harçlıkları Kurumca karşılanmak kaydıyla Kurum hizmetlerinde çalışmaları da sağlanabilir.

c) Bedensel, zihinsel ve ruhsal engellilikleri nedeniyle sürekli bakıma ihtiyacı olan ve çalışmaktan aciz olan Çocukların korunma kararı uzatılır. Korunma kararı kalkan çocukların Kurumla ilişkilerinin devamı sağlanır. Bu çocuklara gerektiğinde imkanlar ölçüsünde Kurumca yardımcı olunur.

Korunmaya ihtiyacı olan çocukların eğitim ve öğretimlerinin sağlanması veya meslek sahibi yapılmaları

Madde 25

Okul çağındaki korunmaya ihtiyacı olan çocukların eğitim ve öğretimleri Milli Eğitim Bakanlığı ile diğer kamu kurumlarına ait okullarda gerçekleştirilir.

Herhangi bir nedenle okula devam etme imkanı bulamayan çocuklar, kamu ve özel işyerlerinde ücret mukabilinde çalıştırılarak bir meslek sahibi yapılırlar. Bu şekilde çalıştırılan çocukların ücretlerinin yurt idarelerince tespit edilen miktarı kendilerine harçlık olarak verilir. Geri kalan miktar aybaşını takip eden on gün içinde milli bankalarda çocuk namına açtırılan hesaba yatırılır. Çocuğun ücretinin başlama zamanı ve miktarı, yurt idaresi ile işveren arasında mahalli örf ve raylike göre tespit olunur. Bu konuya ilişkin hususlar bir yönetmelikle belirlenir.

(Değişik: 30/5/1997 - KHK - 572/10 md.) Özel eğitim gerektiren korunmaya ihtiyacı olan çocukların eğitim ve öğretimleri Milli Eğitim Bakanlığına bağlı resmi ve özel eğitimöğretim kurumlarında sürdürülür. Korunmaya ihtiyacı olan engelli çocukların eğitimleri Milli Eğitim Bakanlığı ile birlikte planlanır.

Evlenme yardım

Madde 32

Kuruma ait sosyal hizmet kuruluşlarında koruma kararı devam eden kız çocuklarından evlenenlere çeyiz ihtiyaçlarını karşılamak ve bir defaya mahsus olmak üzere en yüksek Devlet memuru aylığının birbuçuk katı tutarında evlenme yardımı yapılır. Bu yardım hiçbir vergi ve kesintiye tabi tutulmaksızın ödenir.

Ek Madde 1 – (Ek: 25/2/1988-3413/1 md.; Değişik: 6/2/2014-6518/20 md.)

Bu Kanun veya 5395 sayılı Kanun uyarınca haklarında korunma veya bakım tedbir kararı alınmış olup fasılalı olarak geçen yararlanma süreleri dâhil iki yıldan az olmamak üzere, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının sosyal hizmet modellerinden yararlanan çocuklardan reşit olduğu tarih itibarıyla bu hizmetlerden yararlanmaya devam edenlerin işe yerleştirilmeleri aşağıdaki usul ve esaslar çerçevesinde yapılır:

a) Kamu kurum ve kuruluşları tarafından hangi statüde olursa olsun serbest kadro ve pozisyonları toplamının binde biri, bu madde kapsamında istihdam edilecekler için ayrılır ve her yıl belirtilen organza kişi istihdam edilir.

Serbest kadro ve pozisyon toplamının binden az olması hâlinde dahi kamu kurum ve kuruluşlarında en az bir hak sahibi istihdam edilir.

b) (Değişik: 21/3/2018-7103/24 md.) Bu hükümden yararlanmak isteyenler, 18 yaşını doldurdukları ve korunma, bakım tedbir kararı veya bu Kanunun 24 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde belirtilen himaye onayının sona erdiği tarihten itibaren beş yıl içinde Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına başvururlar. Bu madde hükümleri çerçevesinde Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından hak sahibi olduğu onaylananlar Devlet Personel Başkanlığına bildirilir. Hak sahiplerinin atamaları il tercihleri de dikkate alınarak Başkanlıkça kura usulü ile yapılır. İşe yerleştirmede öncelik, sırasıyla lisans, ön lisans ve ortaöğretim mezunlarına verilir.

Ek Madde 9- (Ek: 6/2/2014-6518/22 md.)

Haklarında korunma, bakım veya barınma tedbiri kararı alınarak Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına ait sosyal hizmet kuruluşlarına yerleştirilmiş olan çocukların, yüksek yararları gözetilmek kaydıyla, eğitimleri ile hayat veya beden bütünlüklerinin korunması açısından zorunlu olan hâllerde, veli veya vasiye ait yetkiler çocuğun bulunduğu yer sosyal hizmet kuruluşunun belirlenecek yetkilisi veya sorumlusu tarafından kullanılır. Yapılan iş ve işlemler hakkında veli veya vasiye derhâl bilgi verilir. Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Adalet Bakanlığının görüşü alınarak Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığınca çıkarılan yönetmelikle düzenlenir.

ÇOCUK DESTEK MERKEZLERİ YÖNETMELİĞİ

tam metin

R.G Sayı : 29310,
Yayınlanma Tarihi : 29 Mart 2015 Pazar

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç ve kapsam

Madde 1

(1) BuYönetmeliğin amacı suça sürüklenmesi, suç mağduru olması veya sokakta sosyal tehlikelerle karşı karşıya kalması sebebiyle haklarında bakım tedbiri veya korunma kararı verilen çocuklardan psikososyal desteğe ihtiyaç duyduğu tespit edilenlere, Bakanlığa bağlı olarak geçici süre ile hizmet veren Çocuk Destek Merkezlerinin çalışma usul ve esasları ile hizmet standartlarını belirlemektir.

Dayanak

Madde 2

(1) Bu Yönetmelik, 24/5/1983 tarihli ve 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanununun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinin (6) numaralı alt bendine, 3/7/2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununa ve 3/6/2011 tarihli ve 633 sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (g) bendine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 3

(1) Bu Yönetmelikte geçen;

a) Bakan: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanını,

b) Bakanlık: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığını,

c) Bilişim sistemi: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından kullanılan veri sistemlerini,

ç) Çocuk anne: Bebek sahibi olan 18 yaş altı çocuklardan hakkında bakım tedbiri veya korunma kararı verilmiş olanları,

d) Çocuk destek merkezi: Suça sürüklenmesi, suç mağduru olması veya sokakta sosyal tehlikelerle karşı karşıya kalması sebebiyle haklarında bakım

tedbiri veya korunma kararı verilen çocuklardan; psikososyal desteğe ihtiyaç duyduğu tespit edilenlerin, bu ihtiyaçları giderilinceye kadar geçici süre ile bakım ve korunmalarının sağlandığı, bu süre içerisinde aile, yakın çevre ve toplum ilişkilerinin düzenlenmesine yönelik çalışmaların yürütüldüğü; çocukların mağduriyet, suça sürüklenme, yaş ve cinsiyet durumuna göre ayrı ayrı yapılandırılan veya ihtisaslaştırılan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarını,

e) Çocuk haklarına dair sözleşme: Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 20/11/1989 tarihinde kabul edilen ve çocuk haklarını düzenleyen sözleşmeyi,

f) Çocuk komisyonu: Merkezde kalan bütün çocuklardan oluşan komisyonu,

g) Çocuk temsilcisi: Merkezde verilen hizmetlerin verimini artırmak, çocukların hizmete ve yönetime katılımlarını sağlamak amacı ile altı ayda bir kendi aralarında yaptıkları seçimle belirledikleri çocuğu,

ğ) Danışman: Merkeze kabul edilen her çocuğun merkeze uyumunu sağlamak, takibini yapmak, uygulama ve mesleki çalışma planlarını psikososyal destek program çerçevesinde hazırlayarak yürütmek, vaka sunumu yapmak, çocuğun aile ilişkilerini, sosyalleşme ve yaşam becerilerini, öz bakım ve özgüven yeterliliğini geliştirmek, eğitimini yönlendirmek, desteklemek ve çocuğun aldığı sağlık hizmetlerinin sonuçlarını izlemekten sorumlu meslek elemanlarını,

h) Diğer personel: Merkezin ihtiyacına göre teknik, idari ve benzeri hizmetlerin yürütülmesi için istihdam edilecek personeli,

ı) Eğitim görevlisi: Hizmet içi eğitim kapsamında ücretli ders görevi verilenleri,

i) Ekip çalışması: Farklı bilgi, deneyim, yetenek ve mesleki kimlik taşıyan kişilerce ortak bir amaca yönelik olarak işbirliği içerisinde yapılan çalışmaları,

j) Genel Müdürlük: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünü,

k) İhtisaslaşma: Çocukların mağduriyet, suça sürüklenme, sokakta yaşama, yaş, cinsiyet ve ihtiyaçlarına uygun olarak merkezin yapılandırılmasını,

l) Hizmet içi eğitim: Yıllık eğitim planı kapsamında personelin eğitimi amacıyla düzenlenen hizmet içi eğitim, kurs ve seminerler ile konferans, panel, sempozyum, forum, tartışma, staj, araştırma, inceleme ve uygulama gezileri gibi çalışmaları,

m) İl müdürlüğü: Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğünü,

n) Mahkeme: Çocuk mahkemeleri ile çocuk ağır ceza mahkemelerini, bu mahkemelerin bulunmadığı yerlerde 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununun geçici 1 incimaddesinin üçüncü ve dördüncü fıkralarına göre belirlenecek mahkemeleri,

o) Merkez: Çocuk destek merkezini,

ö) Mesleki çalışma: Sosyal hizmet, psikoloji, sosyoloji, sağlık, eğitim ve çocuk gelişimi alanında lisans eğitimi alan ve bu eğitim sonucu bir mesleği icra edenlerin, mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve yöntemleri kullanarak gerçekleştirdiği çalışmaları,

p) Meslek elemanı: Sosyal hizmet, psikoloji, çocuk gelişimi, psikolojik danışmanlık ve rehberlik, öğretmenlik ve sosyoloji alanlarında lisans eğitimi veren kurumlardan mezun meslek mensuplarını,

r) Nakil: Korunma ve bakım altında bulunan çocukların kuruluş değişikliği ile ilgili olarak yapılan işlemi,

s) Psikososyal destek programı: Çocukların bireysel farklılıkları ve ihtiyaçları dikkate alınarak olumlu tutum ve davranış değişikliği oluşturmaya, olumsuz yaşam deneyimlerinden kaynaklanan örselenmeyi veya davranış bozukluklarını sağaltmaya, aile ve sosyal çevre ile uyum sağlamasına yönelik Genel Müdürlükçe hazırlanan veya hazırlattırılan programı,

ş) Psikososyal destek hizmeti: Çocukların bireysel farklılıkları ve ihtiyaçları dikkate alınarak oluşturulan ve psikososyal destek programı çerçevesinde yürütülen mesleki müdahale süreçlerini,

t) Sokakta yaşayan çocuk:Ailesi ile ilişkisi az olan,ailesi olmayan,evden atılan,evden kaçan ve günün tamamını sokakta geçirip, gereksinimlerinin tamamını veya önemli bir kısmını sokakta karşılayan çocuğu,

u) Sosyal inceleme raporu: Çocuğun bireysel özellikleri, yaşam koşulları, ailesi, sosyal çevresi ve yaşadığı sorunun kaynağına ilişkin tespitlerin yer aldığı, ilgili kurum, kuruluş ve kişilerle görüşülerek düzenlenen, sorunun çözümüne yönelik öneri ve planlamayı içeren raporu,

ü) Suça sürüklenen çocuk: Kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine hükmedilen çocuğu,

v) Suç mağduru çocuk: Kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiilin kendisine karşı işlenmesi sonucu mağdur olan çocuğu,

y) Tertip: Hakkında bakım tedbiri veya korunma kararı alınmış çocukların ilk defa yatılı bir sosyal hizmet kuruluşuna yerleştirilmesi işlemini, ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Genel Esaslar, Merkezin Yapısı ve İşleyişi

Genel esaslar

Madde 4

(1) Merkezin ihtisas alanı ve işleyişi Bakanlıkça belirlenir.

(2) Merkezlerde 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununun 4 üncü maddesinde sayılan temel ilkeler ile 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanununun 4 üncü maddesinde sayılan genel esaslara ek olarak;

a) Çocuklara verilen hizmetlerin Çocuk Haklarına Dair Sözleşme çerçevesinde insan haysiyeti ve vakarına yaraşır şekilde yerine getirilmesi, özel hayatın gizliliğinin korunması, kişilik haklarının ihlal edilmemesi ve edilmesine izin verilmemesi, çocuk hakkında alınacak her türlü karar ve yapılacak işlemlerde çocuğun yararının gözetilmesi,

b) Çocuk hakkında yapılacak işlemlerde, çocuğun görüşlerinin de göz önünde bulundurulması,

c) Mahkemece verilen aksi yönde bir karar bulunmadıkça, çocuğun aile ile bağlarının sürdürülmesi ve güçlendirilmesi ile en kısa zamanda ailesine döndürülmesine Azami çaba gösterilmesi,

ç) Merkezlerin çocukların mağduriyet, suça sürüklenme ve sokakta yaşama durumları dikkate alınarak yaş ve cinsiyetine göre ayrı ayrı ihtisaslaştırılması,

d) Merkezlere ihtisas alanları dışında çocuk kabulü yapılmaması,

e) Merkezlere 11-18 yaş grubu çocukların kabulünün sağlanması, 0-10 yaş grubu çocukların ise aile odaklı hizmetlerden yararlandırılması veya uygun diğer sosyal hizmet kuruluşlarında kalmalarının sağlanması,

f) Suç mağduru çocuklara hizmet veren merkezlerin öncelikle 11-18 yaş grubu cinsel istismar mağduru çocuklar alanında ihtisaslaştırılması,

g) Merkezden fiilen yararlanan en fazla on çocuğa bir danışman görevlendirilmesi,

ğ) Psikososyal destek programlarının çocukların bireysel özellikleri ve aile durumları dikkate alınarak yapılması, uygulanması ve ailelerinin bu psikososyal destek sürecine katılımlarının sağlanması,

h) Psikososyal destek süreci sona eren çocukların öncelikle ailelerine teslim edilmesi, bunun mümkün olmaması halinde uygun sosyal hizmet modellerinden yararlandırılması,

ı) Çocuğun merkezde kalış süresinin çocuğa uygulanacak psikososyal destek programının süresi ile sınırlı olması,

i) Merkezde kalan çocukların eğitim ve öğretimlerini sürdürmelerinin sağlanması,

j) Çocukların ilgilerine göre, uğraş yapabilecekleri, mesleki beceri kazanabilecekleri ve yeteneklerini geliştirebilecekleri eğitim merkezlerine yönlendirilmeleri veya merkezde bu faaliyetleri gerçekleştirebilecekleri bölümlerin oluşturulması,

k) Merkezin hizmetleri yürütülürken yükseköğretim kurumları, sivil toplum kuruluşları ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla işbirliği yapılması,

l) Bakım tedbir kararı ile birlikte diğer tedbirlere de hükmedilmesi halinde, tedbirlerin uygulanması amacıyla ilgili kurumlarla işbirliği yapılması, tedbirlerin uygulanmasına yönelik olarak mahkemeye belirlenen süreler içinde bilgi verilmesi,

m) Merkez veya çocuklar hakkında yapılacak araştırma ve çalışmalarda, çocukların tanınmasına neden olacak hiçbir bilgiye yer verilmemesi,

n) Merkeze yerleştirilen çocukların, sosyal çevreleri ile toplumdan gelebilecek olumsuz etkilere karşı korunması amacıyla merkezin adresinin gizli tutulması; iletişim bilgilerinin elektronik ortam da dahil olmak üzere paylaşılmaması ve merkeze tabela asılmaması,

o) Merkezde, Türk örf, adet, inanç, millî değerleri ile Atatürk ilkeleri doğrultusunda dinî ve millî bayramların kutlanması; toplumsal normların öğretilmesi, geleneklerin yaşatılması ve kuşaktan kuşağa aktarılmasının sağlanması, esastır.

Merkezin açılışı, yapısı ve işleyişi

Madde 5

(1) Merkezin hizmete açılışı; ilin göç ve nüfus yoğunluğu, sağlık ve eğitim kuruluşu yönünden yeterliliği, vaka sayısı, ulaşım imkânları ve benzeri nedenler ile hizmet binasının özelliklerini tanıtan belgelerin yer aldığı raporla birlikte il müdürlüğünce Bakanlığa teklif edilir. Bakanlıkça yapılan değerlendirme sonucu, teklifin uygun görülmesi halinde merkez hizmete açılır.

(2) 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (m) bendinde tanımlanan refakatsiz çocuklara, aynı Kanunun 66 ncı maddesi gereğince hizmet veren merkezler oluşturulur. Bu merkezler seksen kişilik kapasiteyi geçemez.

(3) Merkezlerin yaşam üniteleri; çocukların korunma altına alınma nedenleri, cinsiyet ve yaş durumlarına uygun olarak düzenlenir. Merkezin hizmet binası en fazla kırk kişilik kapasite ile hizmete açılır. Gebe çocuk ve çocuk anneler için açılan merkezler bebekler ile birlikte yirmi kişilik kapasiteyi geçemez.

(4) Merkezin fiziki ortamı ve çocukların yaşam alanları, merkezde verilen hizmetin özelliği ve çocukların gelişimsel ihtiyaçları dikkate alınarak çocukların sportif, sosyal, kültürel ve sanatsal etkinlikleri gerçekleştirebileceklerişekilde düzenlenir.

(5) Gebe çocuklar ile çocuk anneler bebeği ile birlikte, gebe çocuklar ve çocuk annelere yönelik hizmet veren merkezlerde kalır. Çocuk anne ve bebeğinin aynı veya farklı odalarda kalmasına ilişkin karar, her bir çocuk annenin bireysel durumu gözetilerek ve görüşü alınarak, danışmanı tarafından verilir.

(6) Gebe çocuklar için mahkemeden sağlık tedbiri kararı verilmesi talep edilir. Çocuklar merkeze kabul edildikten sonra gerekli güvenlik ve sağlık önlemleri alınır. Gebe çocuklar merkezlerde doğumdan sonra bir yıla kadar kalabilirler. Çocuk anne ve bebek arasında ilişkinin devamına karar verilmesi durumunda bu süre ihtiyaç doğrultusunda uzatılabilir. Doğan bebek nüfusa kayıt ettirilerek bebek hakkında da bakım tedbir kararı alınır. Çocuk annenin ve bebeğin sağlık kontrolleri ve takibi yapılır. Çocuk anne ve bebekle ilgili gerekli mesleki çalışma yapılarak uygun hizmet modeli belirlenir.

(7) Merkezde koordinasyon ve değerlendirme komisyonu, sosyal servis, ödül ve disiplin komisyonu, çocuk komisyonu ve mevzuat gereği mali işlerin gerekli kıldığı diğer komisyonlar bulunur.

(8) Merkezde kapasite ve gereksinimler ve hizmet türünün özelliği göz önünde bulundurularak, Bakanlıkça hazırlanacak standart kadrolarda belirtilen sayı ve niteliklere uygun olarak alanda eğitim almış ve deneyimli personel atanır veya görevlendirilir. Merkezde verilen hizmetin sürekliliği açısından personelin başka sosyal hizmet kuruluşlarında görevlendirilmemesine özen gösterilir.

(9) Çocukların, merkeze giriş çıkış saatleri merkez müdürlüğünce koordinasyon ve değerlendirme komisyonu kararı doğrultusunda belirlenir ve uygulanır.

(10) Merkeze kabulü yapılan her çocuğun merkez dışına izinli çıkması ile aktivitelere katılımının refakatli olup olmayacağı, bireysel durumları ve özellikleri dikkate alınarak, vaka tartışma ve değerlendirme toplantısında kararlaştırılır.

(11) Güvenlik riski bulunan ve hizmeti reddeden çocukların merkez dışındaki aktivitelere katılımının refakatli olmasına öncelik verilir; refakatsiz katılımı ise vaka tartışma ve değerlendirme toplantısında kararlaştırılır.

(12) Güvenlik riski bulunan ve hizmeti reddeden çocukların psikososyal destek hizmeti süresince eğitim ve öğrenimlerini merkez bünyesinde alabilmeleri için il milli eğitim müdürlüğü ile işbirliğine gidilir.

(13) Merkeze kabul edilen çocuğa alacağı hizmetler, günlük işleyiş ve düzen açısından uyulması gereken kurallar ve sorumlulukları bildirilir.

(14) Merkezin günlük işleyiş ve düzeni açısından uyulması gereken kurallar; tüm merkez çalışanlarının ve çocukların katılımı ile belirlenir ve 50x70 cm ebatlarında çerçevelenerek merkezin görünür yerlerine asılır.

(15) Merkezde kalan her çocuk için; hafta içi ve hafta sonları yapılacak olan okul, kurs, etüt ve sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif aktiviteleri de içerecek şekilde; günlük yaşam programı hazırlanır. Program, ilgili tüm personelin katılımıyla ve çocukların görüşü alınarak oluşturulur ve merkez müdürünce onaylanır. Program, nöbetçi personel dahil, sorumlu tüm personele ve çocuğa bildirilir.

(16) Merkezde kalan çocukların günlük programlarına uygun olarak etüt yapılır.

(17) Merkezlerde çocukların internete erişimi filtrelenir, telefonun kontrollü kullanımı sağlanır.

(18) Çocukların güvenliklerini sağlamak üzere gerekli güvenlik tedbirleri alınır. Gerekli hâllerde kolluk görevlilerinden yardım talep edilir.

(19) Merkezde verilen hizmetler Bakanlıkça belirlenen standartlar ve değerlendirme kriterlerine uygun olarak yürütülür.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Çocuğa Yönelik İşlemler

Mesleki çalışma raporları ve gizlilik
Madde 6

(1) Çocuk hakkında yapılan tüm mesleki çalışmalar raporlanır.

(2) Çocuğa ilişkin hazırlanan mesleki çalışmalar, raporlar ve yazışmaları içeren kişisel dosyalar ile bilişim sisteminde yer alan tüm kayıtların tutulmasında gizlilik ilkesi esastır.

Çocuğun merkeze kabulü
Madde 7

(1) Çocuğun merkeze kabulü aşağıda belirtilen esaslar çerçevesinde gerçekleştirilir:

a) İl müdürlüğü bünyesinde oluşturulan, sosyal inceleme raporunu düzenle-

yen meslek elemanının da katıldığı üç farklı meslek elemanından oluşan komisyonca psikososyal desteğe ihtiyacı olduğu tespit edilen çocukların merkeze kabulü yapılır.

b) Merkeze yerleştirilecek çocuğun dosyasında sosyal inceleme raporu, psikososyal desteğe ihtiyacı olduğunu gösterir komisyon raporu, varsa acil korunma kararı, bakım tedbiri veya korunma kararı, suça sürüklenme veya mağduriyet durumu ile ilgili adli ve idari süreç ile sağlık, nüfus ve eğitim durumuna ilişkin bilgi ve belgeler bulunur.

c) Psikososyal destek hizmetinden yararlandırılması gereken çocuk, merkez bulunan illerde il müdürlüğünce yerleştirilir; merkez bulunmayan illerde çocuğun en yakın ildeki uygun bir merkeze yerleştirilmesi sağlanır.

ç) Bakım tedbiri kararı ile birlikte, sağlık tedbirine hükmedildiği hallerde öncelikle sağlık tedbiri uygulanır.

d) Merkeze yerleştirilen çocuğa merkez müdürü tarafından danışman görevlendirilir. Danışman, en kısa sürede çocuk ile görüşerek, merkezi ve alacağı hizmetleri çocuğa tanıtır. Çocuğa uygulanacak psikososyal destek programını on gün içinde hazırlayarak uygular.

e) Merkeze kabul aşamasında, nüfus kaydı ile fiziksel görünümü arasında belirgin fark olduğu gözlemlenen çocukların durumu yaş tashihi amacıyla görevli ve yetkili mahkemeye bildirilir. Bu konuda mahkemece karar verilinceye kadar, çocuk fiziksel görünüm ve gelişimine uygun bölüme yerleştirilir.

f) Merkeze nakil yolu ile kabuledilecek çocukların dosyasında, (b) bendinde sayılan belgelere ek olarak, bireysel uygulama planı da bulunur.

g) Gebe çocuk ve çocuk annelere hizmet veren merkezlere gebe çocuklar ile üç yaşını doldurmamış bebeği olan çocuk annelerin kabulü yapılır.

ğ) Hakkında bakım tedbir kararı verilen uçucu, çözücü ve uyuşturucu madde bağımlısı olan çocukların öncelikli olarak madde bağımlılığı tedavisinin başlatılması ile birlikte merkeze kabulü veya nakli sağlanır.

Çocuğun merkezden ayrılması

Madde 8

(1) Merkezde kalan çocuklar hakkında verilen korunma veya bakım tedbir kararının devam edip etmeyeceği 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununun 8 inci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca en geç üçer aylık sürelerle değerlendirilir. Korunma veya bakım tedbiri kararı kaldırılan çocukların merkezden ayrılışı yapılır.

(2) Psikososyal destek hizmetinin tamamlanıp tamamlanmadığına çocuğun danışmanı ve merkezde görev yapan tüm meslek elemanlarının katılımı ile yapılan vaka tartışma ve değerlendirme toplantısında karar verilir.

(3) Bakım tedbiri veya korunma kararının devamına ihtiyaç duyulan çocukların durumları değerlendirilir ve uygun sosyal hizmet modeli belirlenerek il müdürlüğüne bildirilir.

(4) Psikososyal destek süreci tamamlanan çocuğun ailesi yanına dönmesine engel bir durum olup olmadığının tespit edilmesi ve aile bütünlüğünün sağlanması

amacıyla aile veya yakınının yerleşim yeri adresinin bulunduğu il müdürlüğünden sosyal inceleme raporu talep edilir. İlgili il müdürlüğünce en geç onbeş iş günü içinde sosyal inceleme yapılarak talep eden il müdürlüğüne gönderilir.

(5) Çocuğun, sosyal ve ekonomik destek hizmetinden yararlandırılarak ya da yararlandırılmadan ailesi veya yakınlarına teslim edilmesinin uygun bulunması durumunda, işlemler hazırlanacak sosyal inceleme raporu doğrultusunda bakım tedbiri veya korunma kararının değiştirilmesi veya kaldırılması ile gerçekleştirilir.

(6) Çocuğun koruyucu aile ve evlat edindirme hizmetlerinden yararlandırılması yoluyla nakil olarak başka ile gitmesi halinde ilgili mahkemeye bilgi verilir.

(7) Nakli yapılacak çocuk bilgilendirilir ve mesleki çalışma ile bu sürece hazırlanması sağlanır.

(8) Güvenlik riski bulunan çocuğun nakil ve sevklerinde kolluk kuvvetlerinden destek alınır.

(9) Gebe çocuklar ile çocuk annelerin herhangi bir nedenle nakil ve sevklerinin gerekmesi durumunda kolluk birimleri ve il sağlık müdürlükleri ile irtibat kurularak gerekli önlemler alınır. Gerektiğinde sevk ve nakiller sağlık personeli refakatinde yapılır.

(10) Alınan her türlü tedbir ve mesleki çalışmaya ragmen merkezden izinsiz ayrılan çocuklar hakkında ilgili mahkemeye bilgi verilir. Verilen tedbir kararının değiştirilmesi veya kaldırılması için mahkemeden talepte bulunulabilir.

(11) Aile veya yakını yanına döndürülen veya ergin olarak merkezden ayrılan çocukların düzenli aralıklarla izlenmesi ve ihtiyaçlarına göre desteklenmesi ikamet ettiği ildeki il müdürlüğü tarafından sağlanır.

(12) Çocukların tutukluluk veya hükümlülük durumu nedeniyle bakım tedbiri veya korunma kararının fiilen uygulanamaması hallerinde, mahkemeden tedbirin değiştirilmesi talep edilir.

Hukuki danışmanlık ve işlemler

Madde 9

(1) Merkezde kalan çocukların ve ailelerinin hakları ve davranışlarının hukuki neticeleri konusunda bilgilendirilmeleri amacıyla, bünyesinde avukat bulunmayan illerde barolar ile işbirliği yapılır. İhtiyaç duyulması halinde Bakanlık hukuk müşavirliğinden destek alınır. (2) Merkeze kabulü yapılan çocuklardan kanuni temsilcisi bulunmayanlara, öncelikli olarak, kanuni temsilci atanması için işlem başlatılır. Çocukların velâyet, vesayet, kayyum ve nafakalarının tapirine yönelik işlemler mevzuat çerçevesinde geciktirilmeksizin yerine getirilir.

İzin

Madde 10

(1) Çocukların izinli verilmesinde aşağıdaki hususlar dikkate alınır:

a) Çocukların merkeze kabulü öncesinde aile, akraba ve yakın çevreleri ile kişisel ilişkilerinin düzenlenmesi veya sınırlandırılmasına yönelik ilgili mahkemeden alınan karar doğrultusunda, belirlenen kişiler ve süreler dikkate alınarak, izinli verilmeleri veya görüştürülmeleri sağlanır.

b) Çocuğun merkeze kabulünden sonra yapılan görüşmelerde ailesi ile ilişkisini sürdürmesinin güvenliği ya da gelişimi açısından çocuğun yararına aykırı olduğu durumlarda, hazırlanacak sosyal inceleme raporu ile mahkemeden çocuk ve aile üyeleri arasındaki ilişkinin sınırlandırılması veya kaldırılması talep edilir.

c) Merkezlerde kalan ve mahkemeden ailesi veya yakınları ile olan ilişkisinin düzenlenmesi veya sınırlandırılması kararı alınan çocukların ailesi veya yakınları ile görüşmesinde güvenlik riskinin olmadığı ve görüşmenin eğitim ve psikososyal destek hizmetine yarar sağlayacağı kanaatine varılması halinde mahkemeden kişisel ilişkinin yeniden düzenlenmesi talep edilir.

ç) Okula devam eden veya meslek kurslarına katılan çocuklara öğrenim ve iş durumları dikkate alınarak izin verilir.

d) İzinli verilen çocuklar için izin tutanağı doldurulur ve çocuğun dosyasında saklanır. İzin dönüşünde çocuğun izin dönemini nasıl geçirdiğine ilişkin değerlendirilmeleri de içerecek şekilde çocukla görüşülür ve görüşmeler kayıt altına alınır.

e) Çocuğun merkeze uyum sağlaması için, zorunluluk durumları hariç, ilk onbeş gün içinde izin verilmemesine özen gösterilir; ancak çocuğun yüksek yararının söz konusu olduğu hallerde izin verilebilir.

f) Çocuklara psikososyal destek programını aksatmayacak şekilde bir yıl içinde altmış güne kadar izin verilebilir. Çocukların aile bağlarının güçlendirilmesiamacıyla ihtiyaç duyulması halinde vaka tartışma toplantısında alınan karar ile bu süre bir ay daha uzatılabilir.

g) Çocuğun izin süresinin bitiminde bulunduğu merkeze teslim edilmemesi halinde, izinli verildiği kişiye yazılı tebligat yapılarak çocuğun derhal merkeze teslim edilmesi istenir. Teslim edilmeyen çocuk ve ailesi hakkında sosyal inceleme raporu hazırlanır. Bu raporda, bakım tedbiri veya korunma kararının kaldırılması uygun görülen çocuk hakkında ilgili mahkemeye başvurulur. Bakım tedbiri veya korunma kararını gerektiren koşullar ortadan kalkmamışsa gereklimercilere başvurularak çocuğun merkeze teslimi veya dönüşü sağlanır.

ğ) Çocukların izin işlemlerimerkez müdürü tarafından yürütülür.

h) İzinli verilme işlemi ile ilgili diğer konular ilgilimevzuat çerçevesinde gerçekleştirilir.

Merkezden izinsiz ayrılan çocuklar

Madde 11

(1) Çocuğun merkezden izinsiz ayrılması halinde, merkez tarafından en kısa sürede kolluk kuvvetlerine, il müdürlüğüne, ilgili mahkemeye ve ailesi ile ilişkisinisürdürmesinin güvenliği ya da gelişimiaçısından çocuğun yararına aykırı olmadığı durumlarda ailesine bilgi verilir.

(2) Merkezden izinsiz ayrılan çocuğun nerede olduğunun bilinmesi ve hakkında yapılan sosyal inceleme sonucu korunma ihtiyacının olmadığının belirlenmesi halinde, bakım tedbiri veya korunma kararının kaldırılması veya değiştirilmesimahkemeden talep edilir.

(3) Kuruluş bakımını reddederek sıklıkla kuruluştan izinsiz ayrılan veya eldeki tüm verilerin değerlendirilmesine karşın altı ay süreyle kendisine ulaşılamayan ve haber alınamayan çocukların durumunun ilgili belgelerle birlikte mahkemeye bildirilerek, korunma veya bakım tedbir kararının kaldırılması veya diğer tedbirlerin alınmasına dair mahkemeden talepte bulunulur.

(4) Merkezden izinsizayrılma sürecinde on sekiz yaşını tamamlayan çocuğun kaydı silinir.

(5) İkinci ve üçüncü fıkralarda belirtilen durumların sonucu ile ilgili kolluk kuvvetlerine bilgi verilir.

(6) Merkezden izinsizayrılan çocuklara ilişkin diğer iş ve işlemler ilgilimevzuat çerçevesinde yürütülür.

(7) Merkezden izinsizayrılan çocuğun kuruluşa dönmesi halinde kolluk kuvvetlerine bilgi verilir.

(8) Merkezden izinsizayrılan çocukların, izinsizayrıldığı dönemde nakil isteğinde bulunulmaz.

Ziyaret

Madde 12

(1) Ziyaret, merkez müdürlüğünce merkezde kalan çocukların eğitim ve psikososyal destek programını aksatmayacak şekilde düzenlenir.

(2) Ziyaretçilere ziyaret gün, saat ve yeri bildirilir. Ziyaret, gerekli görülmesi halinde bir refakatçi eşliğinde, merkezin ziyaretçi odasında veya başka bir sosyal hizmet kuruluşunda gerçekleştirilir.

(3) Ziyarete ilişkin diğer iş ve işlemler ilgili mevzuat çerçevesinde yürütülür.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Merkezde Uygulanacak Plan ve Programlar

Uygulama planı

Madde 13

(1) Merkeze kabul edilen her çocuk için danışman tarafından çocuğun görüşü, bireysel özellikleri ve durumu dikkate alınarak psikososyal destek programını da içeren bir uygulama planı hazırlanır. Bu plan çocuğun kuruluşa kabulünden itibaren en geç on gün içinde mahkemenin onayına sunulur.

(2) Uygulama planında tedbirin uygulanmasında işbirliği yapılacak kurumlar, psikososyal destek programlarına ilişkin yapılacak çalışmalar,çocuğun kimlere izinli verileceği, çocuğun gereksinimleri ve katılması öngörülen eğitsel, sportif ve diğer faaliyetler, ailesi ile yapılacak çalışmalar ve benzeri konulara yer verilir.

(3) Uygulama planı uyarınca, çocuğa yönelik yürütülen çalışmalar, elde edilen sonuçlar, ulaşılamayan hedefler ile hedefe ulaşılamama nedenleri üçer aylık dönemlerle değerlendirilir ve sonuçları mahkemeye bildirilir. Gerekli görülmesi halinde ise tedbir kararının kaldırılması veya değiştirilmesi mahkemeden talep edilir.

Psikososyal destek programı

Madde 14

(1) Merkezde kalan çocukların öncelikle aileleleri ve sosyal çevreleri ayrıntılı olarak incelenerek çocuklara ve ailelerine yönelik psikososyal destek programı uygulanır.

(2) Psikiyatrik tedaviye ihtiyaç duyduğu tespit edilen çocukların, öncelikle durumlarına uygun en yakın sağlık kuruluşunda tedavileri başlatılır; tedavi programı çocuğun danışmanınca takip edilir.

(3) Psikososyal destek süreci her çocuk için ayrı ayrı değerlendirilir. Değerlendirme sürecinde çocukların gelişimsel ve kişisel özellikleri, yaşadıkları örselenmelerin etkisi, psikolojik ve sosyal durumları,aile durumları ve mahkemenin haklarında almış olduğu karar göz önünde bulundurulur.

(4) Psikososyal destek hizmetleri,çocuğu öncelikle aile bütünlüğü içinde korumaya ve desteklemeye yönelik bir anlayışla planlanır ve uygulanır.

(5) Aile ve çocuğun ayrı illerde ikamet etmeleri halinde psikososyal destek programının uygulanmasında iller arasında koordinasyon sağlanır. Bu programların uygulama ve sonuçları düzenli olarak izlenir ve değerlendirilir.

(6) Merkezde çalışan bütün personele psikososyal destek programı ile ilgili eğitim verilir.

(7) Merkezlerde çocuğun bireysel özelliklerine ve durumuna uygun olarak üç aylık, altı aylık veya azami bir yıllık psikososyal destek programı uygulanır. Çocukla ilgili vaka tartışma ve değerlendirme toplantılarında yapılan değerlendirme sonrasında ve çocuğun özel durumu nedeniyle bu program uzatılabilir.

(8) Psikososyal destek programı süresi çocuğun fiilen merkezde kaldığı süreleri ifade eder.

(9) Psikososyal destek süreci tamamlanan ve korunma şartları devam eden çocuklar, durumlarına uygun sosyal hizmet modellerinden yararlandırılır.

Günlük yaşamın planlanması

Madde 15

(1) Çocuğun merkezde danışman tarafından bir günü planlanırken, katılması gereken psikososyal destek programıçerçevesindeki çalışmalar, etüt, eğitsel ve sportif faaliyetler, oyun, eğlenme, dinlenme, kişisel ve genel kullanım alanlarının tertip ve düzenine ilişkin sorumluluklar dikkate alınır.

(2) Çocuğun üstleneceğisorumluluklar konusunda çocuk bilgilendirilir ve katılımısağlanır.

Yıllık çalışma planı

Madde 16

(1) Merkezin yıllık çalışma planı, koordinasyon ve değerlendirme komisyonunca her yıl ocak ayının onbeşine kadar hazırlanarak uygulamaya konulur; plan doğrultusundaki gelişmeler izlenir ve bu doğrultuda güncellemeler gerçekleştirilir.

(2) Yıllık çalışma planı, değerlendirme raporu ve uygulanan programlar her türlü denetimde gösterilmek üzere merkezde muhafaza edilir.

Çeşitli etkinlikler

Madde 17

(1) Çocukların meslek edinmeleri, bilgi ve beceri kazanmalarıamacıyla kurs programları planlanır. Çocukların istek ve yetenekleri dikkate alınarak bu kurslarda aktif görev ve sorumluluk almalarısağlanır.

(2) Çocukların görüşleri dikkate alınarak müzik, spor, tiyatro, resim ve diğer etkinliklerden, kamu kurum ve kuruluşları veya özel kurum ve kuruluşlar tarafından düzenlenecek kurslardan yararlandırılmaları sağlanır. Çocukların katılacakları kurslar koordinasyon ve değerlendirme komisyonunca çocukların ilgi ve yetenekleri dikkate alınarak belirlenir. Her çocuğun en az bir faaliyete aktif katılması ve sorumluluk almasısağlanır.

(3) Çocuklara yönelik her türlü organizasyon ile çocukların katılacakları kurs, kamp, gezi ve sosyal etkinlik giderleri Bakanlıkça gönderilen ödenekten karşılanır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Komisyonlar

Koordinasyon ve değerlendirme komisyonu

Madde 18

(1) Koordinasyon ve değerlendirme komisyonu; merkez müdürü, müdür yardımcısı, meslek elemanları, hemşire, din görevlisi ve çocuk temsilcisinden oluşur. İhtiyaç duyulması halinde diğer personel toplantıya çağrılır.

(2) Çocuk temsilcisi,çocuklara ilişkin görüşülen konular süresince komisyon toplantısına katılır.

(3) Merkez müdürü komisyonun başkanıdır; bulunmadığızamanlarda vekili komisyona başkanlık eder.

(4) Koordinasyon ve değerlendirme komisyonu her ayın son iş günü toplanır. Merkez müdürü gerekli gördüğü hallerde komisyonu olağanüstü toplantıya çağırabilir. Komisyon en az beş üyenin katılımı ile toplanır. Kararlar oy çokluğu ile alınır. Oyların eşit olması halinde başkanın bulunduğu taraf çoğunlukta kabuledilir.

(5) Komisyonun sekretaryasısosyalservis tarafından yerine getirilir. Çocukla ilgili karar alınması halinde bir örneğiçocuğun dosyasında saklanır.

Koordinasyon ve değerlendirme komisyonunun görevleri

Madde 19

(1) Koordinasyon ve değerlendirme komisyonunun görevlerişunlardır:

a) Yıllık çalışma planını hazırlamak,

b) Yıllık çalışma planı çerçevesinde üç ayda bir uygulamaları değerlendirmek, yaşanan sorunlar ve çözüm yollarına ilişkin öneriler geliştirmek, konuya ilişkin rapor hazırlamak,

c) Merkezin öngörülebilir iç ve dış risklerini belirlemek, risklerin ortadan kaldırılmasına yönelik gerekli tedbirlerialmak,

ç) Çocukların yaş, ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda devam edeceklerieğitim kurumlarının ve kamu veya özel işyerlerinde hangi iş ve meslek dallarında eğitim alabileceklerinin belirlenmesi konusunda değerlendirmeler yapmak,

d) Çocukların eğitimlerine devam edebilmeleri için gerekli olan ihtiyaçlarını belirlemek ve bu konuya ilişkin kararlar almak,

e) Çocukların aileleri ile sağlıklı ilişkiler kurmaları, geliştirmeleri ve toplum içinde desteklenmeleriamacıyla çalışmalarda bulunmak,

f) Merkezde ek ders karşılığında çalışma talebinde bulunan kişilerin başvurularını incelemek, gerekli onaylar alındıktan sonra çalışmalarını izlemek ve değerlendirmek,

g) Çocukların psikolojik ve sosyal yönden gelişimlerinin sağlanmasıamacıyla toplum kaynaklarını da kullanarak sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif etkinlikler düzenlenmesine karar vermek,

ğ) Çocuk temsilcisi tarafından toplantı gündemine getirilen konulara ilişkin çözüm önerileri geliştirmek ve alınan kararlarıçocuklara iletmek,

h) Kuruluştan izinli veya izinsizayrılan çocukların durumlarını değerlendirmek,

ı) Okula servis ile gitmek zorunda olan çocukların durumunu değerlendirmek ve karara bağlamak,

i) Yapılan etkinlikleri gözden geçirmek,etkinliklere ilişkin önerileri değerlendirmek ve karara bağlamak,

j) Personelin gelişim ve eğitim gereksinimlerini belirleyerek yıllık eğitim planlarını oluşturmak,

k) Çocukların merkeze giriş-çıkış saatlerini belirlemek.

(2) Koordinasyon ve değerlendirme komisyonlarında alınan kararların uygulanması amacı ile iş bölümüne ilişkin görevlendirmeler merkez müdürü tarafından yapılır.

Vaka tartışma ve değerlendirme toplantısı

Madde 20

(1) Vaka tartışma ve değerlendirme toplantısına merkez müdürü veya vekili başkanlığında müdür yardımcısı, meslek elemanları, hemşire ve gerekli görülen diğer personel katılır.

(2) Toplantılar ayda bir yapılır. İhtiyaç duyulması halinde süre beklenmeksizin de toplantı yapılabilir. Toplantıda merkezden hizmet almakta olan her çocuk ele alınarak çocuğa ilişkin yapılan çalışmalar, çocuğa uygulanan programlardan yararlanma düzeyi ve psikososyal destek sürecinin işleyişi değerlendirilir. Danışman, çocukla ve ilgili diğer kişilerle yaptıkları görüşmeleri içeren raporların sunumunu yapar. Üyelerin tümü vaka hakkındaki mesleki görüş ve önerilerini ifade eder. Toplantıda sorunlar ve çözüm önerileri değerlendirilir, vakanın çözümüne ilişkin kararlar alınır

ve bu doğrultuda iş bölümü yapılır. Meslekimüdahalelere rağmen uyum sorunu devam eden çocuklar,çok yönlü ele alınarak uygun çözüm yollarıaranır.

(3) Çocuk ve ergen psikiyatristi, yetişkin psikiyatristi veya diğer görevlilerin vakaya ve tedavi sürecine ilişkin değerlendirmeleri vaka tartışma ve değerlendirme toplantılarında göz önünde bulundurulur.

(4) Çocuk kendisi hakkında alınan kararlara ilişkin bilgilendirilir ve alınan kararların uygulanmasına katılımısağlanır.

(5) Çocuğa yönelik psikososyal destek sürecinin devamı veya sonlandırılması, çocuğun aile veya yakınları yanına dönüşü veya farklı sosyal hizmet modellerinden yararlandırılması hususları değerlendirilir.

(6) Uygulama sonuçları değerlendirilir, çalışmalar raporlaştırılır ve vaka takip formuna işlenir. Vakalara ilişkin tüm rapor ve belgeler çocuğun dosyasında saklanır.

Çocuk komisyonu

Madde 21

(1) Çocuk komisyonu merkezde kalan çocuklardan oluşur. Çocukların yönetime katılmaları, kendilerini ifade edebilmeleri, sorumluluk almaları, verilen görevi yerine getirebilmeleri ve sosyalçevrenin gerektirdiği kurallara uygun davranmalarıamacıyla oluşturulur.

(2) Çocuk komisyonu,çocuk temsilcisi başkanlığında her ayın üçüncü haftasının ilk iş gününde toplanır.

(3) Çocuklar sorunlarını bu komisyonda tartışır ve çözüme yönelik öneriler çocuk temsilcisi tarafından koordinasyon ve değerlendirme komisyonunda görüşülmek ve karara bağlanmak üzere idareye iletilir**.**

Çocuk temsilcisi

Madde 22

(1) Çocuk temsilcisi, merkezde kalan ve aday olan çocuklar arasından çocuk komisyonunca bir defaya mahsus olmak üzere, altı ay süre için seçilir.

(2) Çocuk temsilcisi, gizli oy ve açık sayım yapılarak seçilir. Seçimde en yüksek oyu alan çocuk temsilcisi olur. Oyların eşit olması halinde kura çekilir.

(3) Seçim, merkez müdürünün görevlendirdiği personelin yönetimi ve denetimi altında gerçekleştirilir. Seçimlere ilişkin her türlü bilgi ve belge kuruluşta muhafaza edilir.

(4) Çocuk temsilcisiçocuk komisyonu tarafından alınan kararları koordinasyon ve değerlendirme komisyonunda görüşülmek üzere idareye iletir.

Ödül ve disiplin komisyonu

Madde 23

(1) Merkezde bulunan çocukların, merkez kurallarına uygun davranmaları, merkezde ve merkez dışında olumlu sosyal ilişkiler içinde olmaları, okul başarılarının

artırılması, sosyal, kültürel ve sportif etkinliklere katılımlarının desteklenmesi ve olumlu davranışlar kazanması amacıyla merkezde bir ödül ve disiplin komisyonu oluşturulur.

(2) Komisyonun başkanı merkez müdürüdür. Komisyon, merkez müdürü, müdür yardımcısı ve merkezde görevli meslek elemanlarından oluşur. Komisyonun toplanabilmesi için en az beş üyenin bulunması zorunludur. Yeterli meslek elemanı bulunmaması sebebi ile toplantı yeter sayısının sağlanamadığı durumlarda ilmüdürlüğü tarafından görevlendirme yapılır. Kararlar oy çokluğu ile alınır.

(3) Merkezde görevli danışman ve diğer mesleki personel, çocuklara ödül verilmesi ve kısıtlamaların uygulanması için komisyona yazılı olarak öneride bulunur.

(4) Komisyon, her ayın son haftası olağan olarak toplanır. Olağanüstü hallerde merkez müdürünün uygun göreceği günde toplantı yapılır. Toplantıda alınan kararlar rapor haline getirilir ve bir örneği çocuğun dosyasında saklanır. Komisyonun sekretaryası görevlendirilen komisyon üyelerinden biri tarafından yerine getirilir.

(5) Çocuğa yönelik kısıtlama uygulanacağı hallerde çocukla görüşme yapılır.

Ödül ve kısıtlamalar

Madde 24

(1) Olumlu tutum ve davranışlarıyla örnek olan çocuklar ile davranışlarında olumlu gelişme gözlenen, katıldığı eğitim programını başarıyla tamamlayan, sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlerde başarı gösteren çocukların ödüllendirilmesi amacıyla, kamp, gezi ve sosyal etkinliklere katılımlarına öncelik verilir.

(2) Olumlu tutum ve davranışları ile örnek olan, sosyal, sportif ve kültürel etkinliklerde başarı gösteren, okul başarısı yüksek olan veya olumlu ilerleme gösteren çocuklara ödül ve disiplin komisyonunun önerisi, merkez müdürünün teklifi ve il müdürünün onayı ile bir harçlık tutarı ödül olarak verilir.

(3) Merkez kurallarına aykırı davranmayıalışkanlık haline getiren çocuklara aşağıdakişekilde kısıtlamalar getirilebilir: a) Çocuğun merkeze ya da arkadaşına verdiğimaddizararın karşılanmasına yönelik aylık harçlıkları 1/3 oranında eksik tahakkuk ettirilir. b) Sosyal, kültürel ve sportif etkinliklere katılımın sınırlandırılmasıçocuğun psikolojik ve sosyal gelişimini olumsuzetkilemeyecek biçimde uygulanır.

(4) Ödül sistemi kısıtlamaya oranla öncelikli işletilir. Ödüle ilişkin çocuğun görüşü alınır. Ödül ve kısıtlamalar, komisyon tarafından çocuğa bildirilir. Kısıtlamalardan diğer çocukların haberdar olmamasına özen gösterilirken, ödüllendirmeler merkezdeki diğer çocukların da bulunduğu ortamda çocuğu onurlandıracak şekilde açıklanır.

(5) Ödül ve kısıtlamalara ilişkin iş ve işlemler ödül ve disiplin komisyonunca yerine getirilir.

ALTINCI BÖLÜM
Danışman ve Sosyal Servisin Görevleri

Danışman ve görevleri

Madde 25

(1) Danışman meslek elemanlarından oluşur.

(2) Danışmanın görevlerişunlardır:

a) Çocuğun merkeze kabulünü yapmak,

b) Çocuğa merkez ve alacağı hizmetler hakkında bilgi vermek, kurallar listesini bildirmek, merkeze uyum sürecini planlamak, izlemek ve ihtiyaçlarını belirlemek,

c) Mahkeme veya çocuk hâkimine sunulmak üzere çocuğa ilişkin yürütülecek uygulama planını merkeze ilk kabulünü takip eden on gün içinde hazırlamak,

ç) 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu kapsamında verilen koruyucu ve destekleyici tedbir kararlarının alınması, uygulanması, kaldırılması ve değiştirilmesine ilişkin iş ve işlemleri yürütmek,

d) Çocukların sorunlarının çözümlenmesiamacıyla hastane, psikiyatri klinikleri ve benzeri kuruluşlarla iletişime geçerek vaka takibini yapmak,

e) Çocuğa ilişkin yürütülecek psikososyal destek programını en geç on gün içinde hazırlayarak uygulamak ve üç aylık dönemlerde değerlendirme yapmak,

f) Ziyaretçisi gelmeyen ve izinli gitmeyen çocukların varsa ailesi, yoksa akrabaları ile iletişime geçmek,

g) Çocukların yeteneklerine ve isteklerine göre sosyal, kültürel ve sportif etkinliklere düzenli katılımlarını sağlamak, izlemek, denetlemek, değerlendirmek ve raporlamak,

ğ) Çocukların etüt programlarına düzenli katılımlarınısağlamak ve rehberlik yapmak,

h) Danışmanı olduğu çocuk hakkında değerlendirme raporları hazırlamak, vaka tartışma ve değerlendirme toplantısına sunmak ve çocuğun dosyasında muhafaza etmek,

ı) Çocukların sağlıklı gelişimlerinin sağlanması amacıyla toplumsal ve kültürel kurallar, görgü ve nezaket kuralları, kişiler arası iletişim, temizlik, düzen, giyim ve benzeri konularda olumlu alışkanlıklar kazanmalarınısağlamak,

i) Çocukların merkezden ayrıldıktan sonraki hayata hazırlanmasıamacı ile değerlendirme yapmak ve gerekliçalışmaları yürütmek,

j) Çocukların giyim-kuşam ve kırtasiye gibi gereksinimlerinin zamanında belirlenmesi ve karşılanması amacıyla gerekli iş ve işlemleri gerçekleştirmek,

k) Çocuğa ait harçlık, tasarruf ve harcamalara ilişkin iş ve işlemleri yapmak,

l) Çocuklara yaşam becerileri kazandırabilmek amacı ile kendi yaşam alanının tertip, düzen ve temizliği, kişisel bakım konusunda sorumluluk ve görev vermek,

m) Çocuklara toplumsal, kültürel, manevi ve milli değerleri benimsetmek amacıyla, dini ve milli bayramlar ile özel gün ve haftalarda etkinlikler yapılmasınısağlamak ve bu değerleri öğretmek,

n) Çocuğun günlük yaşam programını ve kendisine bağlı bakım elemanlarının günlük çalışma programlarını oluşturmak, takip etmek ve çocuk ile ilgili bakım elemanlarından geri bildirimler almak,

o) Merkezde bulunan çocukların psikososyal özelliklerini göz önünde tutarak aile bağlarını güçlendirici yönde çalışmalarda bulunmak,

ö) Psikososyal destek sürecine ilişkin çocuk,aile ve sosyalçevresi ile gerekli-meslekiçalışmaları planlamak,

p) Kuruluştan ilişiği kesilen veya kuruluştan izinsizayrılan çocuğun kuruluşa dönmesi halinde tekrar danışmanlığını üstlenmek,

r) Çocukların okul başarı durumlarını değerlendirmek, okul, kurs ve iş yeri ile ilgilisorunlarının tespiti ve çözümüne yardımcı olmak.

(3) Danışman, görevlerini diğer meslek elemanları ve kendisine bağlı bakım elemanları ile birlikte yerine getirir.

Sosyal servis

Madde 26

(1) Sosyal servis merkezde meslekiçalışmaları koordineli bir şekilde yürütmek üzere danışmanlardan oluşur. Sosyal servisin arşiv, dosyalama, bilişim ve diğer ofis işlemlerini yürütmek üzere, tercihen bilgisayar işletmeni olmak üzere, bir memur görevlendirilir. Sosyal servis, çalışmalarınımerkez müdürünün yönetiminde yürütür. Sosyal serviste görev alacak kişilerce yürütülecek çalışmalar

Sosyal serviste görev alacak kişilerce yürütülecek çalışmalar

Madde 27

(1) Sosyalserviste görev alacak kişiler tarafından yürütülecek çalışmalar şunlardır:

a) Çocukla ilgili yapılan tüm mesleki çalışmaları ve yazışmaları içeren kişisel dosyalar ile bilişim sisteminde yer alan tüm kayıtların gizlilik ilkesine uygun olarak hazırlanması ve saklanmasınısağlamak,

b) Meslekiçalışmalar, raporlar ve tutanakların kaydedildiğimesleki raporlar kayıt defterini tutmak,

c) Çocuk kütük kayıt defterini düzenli olarak tutmak,

ç) Çocuklara yönelik sosyal, kültürel, sportif ve eğitseletkinlikler düzenlemek,

d) Personele yönelik hizmet içieğitim programlarını planlamak,

e) Merkez hizmetlerinden faydalanan çocukların merkeze geliş nedenleri ve bulundukları sosyo-ekonomik ortam ile ilgili istatistiksel veri ve raporları hazırlayarak koruyucu ve önleyiciçalışmalar yapmak üzere ilmüdürlüğüne göndermek,

f) Tüm verilerizamanında ve eksiksiz olarak bilişim sistemine işlemek ve güncellemek,

g) Tedbir kararlarının alınması, kaldırılması veya değiştirilmesine ilişkin iş ve işlemleri koordine etmek,

ğ) Personele yönelik hizmet içieğitim programlarını düzenlemek ve uygulamak.

YEDİNCİ BÖLÜM

Personel Standardı ile Personelin Görev ve Yetkileri

Personel standardı

Madde 28

(1) Merkezde bir müdür, bir müdür yardımcısı, bir sosyolog, bir çocuk gelişimcisi, bir din görevlisi, üç bilgisayar işletmeni, üç yurt yönetim memuru, iki hemşire veya sağlık memuru, her on çocuğa bir sosyalçalışmacı, bir psikolog ve bir öğretmen bulunur.

(2) Merkezin kapasitesinin otuzun altında olması halinde ise müdür yardımcısı kadrosu bulunmaz.

(3) Merkezlerde ihtiyaca göre teknik, idari ve diğer hizmetlerin yürütülmesi için diğer personel de istihdam edilir. Bu fıkra kapsamındaki personel, ilgili mevzuatıçerçevesinde ve merkez müdürlüğünce verilen işleri yapar. Bunların iş bölümü, iş koşulları ve esasları, merkez müdürlüğünce tespit edilir ve yerine getirilir.

Merkez müdürünün görev ve yetkileri

Madde 29

(1) Merkez müdürünün görev ve yetkilerişunlardır:

a) Psikososyal destek programının uygulanmasınısağlamak,

b) Merkezin idari, mali ve teknik işlerinimevzuat çerçevesinde yürütmek,

c) Çocuklara etkili ve verimli hizmet verilmesi için görevliler arasında iş bölümü yapmak,

ç) Çocukların hizmete aktif katılımlarınısağlamak için gerekli önlemlerialmak,

d) Koordinasyon ve değerlendirme komisyonu, vaka tartışma ve değerlendirme toplantısı ile ödül ve disiplin komisyonuna başkanlık etmek ve alınan kararların uygulamasına yönelik iş bölümünü yapmak ve izlemek,

e) Personel ve çocuklarla ilgili yazışmalar ve işlemlerde gizlilik ilkesine uyulmasınısağlamak,

f) Personelin günlük çalışma programlarını,çalışma saatlerini, nöbet çizelgelerini düzenlemek, onaylamak ve uygulatmak,

g) Hizmet içi eğitim programlarının Bakanlıkça belirlenen esaslar çerçevesinde uygulanmasını sağlamak, olanaklar ölçüsünde yükseköğretim kurumları ile işbirliği yapmak, bilimsel ve eğitsel destek almak,

ğ) Genel Müdürlükçe istenilen bilgi ve belgelerin zamanında,eksiksiz ve gizlilik ilkesine uygun olarak gönderilmesinisağlamak,

h) Merkezin etkin ve verimliçalışması için kamu kurum ve kuruluşları ile işbirliği yapmak,

ı) Çocukların tedavilerinin yapılmasıamacıyla sağlık kuruluşları, yükseköğretim kurumları ve ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile işbirliği yapmak,

i) 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununa göre suç sayılan fiilleri işleyen veya bu fiillerin mağduru olan çocuklara ilişkin gerekli işlemlerimevzuat çerçevesinde gerçekleştirmek,

j) Çocukların hukuki sorunlarının çözümlenmesine yardımcı olmak amacıyla avukat bulunmayan illerde muhakemat müdürlükleri ve barolarla işbirliği yapmak,

k) Yapılan meslekiçalışmalar sonucu hazırlanan ve meslek elemanlarınca mesleki kayıt defterine kaydedilen raporlar doğrultusunda gereken iş ve işlemlerin yapılmasınısağlamak,

l) Çocukların okul başarılarının arttırılmasına yönelik etüt programının uygulanmasınısağlamak,

m) Merkeze kabulü yapılan çocuklara ilk mesai günü bir danışman görevlendirmek,

n) Merkeze kabulü yapılan çocukların gerektiğinde merkez bünyesinde örgün eğitimlerine devamına ilişkin gerekli işlemleri yapmak,

o) Çocuklarla ilgili her türlü adli ve hukuki iş ve işlemlerin takibinisüresinde yapmak,

ö) Mutfak personelinin portör ve sağlık kontrolünün altıayda bir yapılmasınısağlamak,

p) Kuruluşlarda çalışacak tüm personelin hizmete başlamadan önce hizmet grubunun özelliklerine göre oryantasyon eğitimine tabi tutulmalarını sağlamak.

Müdür yardımcısının görev ve yetkileri

Madde 30

(1) Müdür yardımcısının görev ve yetkilerişunlardır: a) Merkez hizmetlerinin yerine getirilmesinde müdüre yardım etmek,

b) Müdür tarafından verilen diğer görevleri yerine getirmek.

Meslek elemanlarının ortak görevleri

Madde 31

(1) Meslek elemanlarının ortak görev ve yetkilerişunlardır:

a) Danışmanlık görevini yerine getirmek,

b) Sosyalservisteki görevleri yerine getirmek,

c) Çocuklarla mesleği ile ilgiliçalışmalar yapmak,çalışmalara ilişkin raporları hazırlamak ve dosyasında muhafaza etmek,

ç) Merkez müdürünce mesleği ile ilgili verilen diğer görevleri yerine getirmek.

(2) Meslek elemanları görevlerini diğer meslek elemanları ile birlikte ekip çalışması içerisinde yürütür.

Sosyal çalışmacının görev ve yetkileri

Madde 32

(1) Sosyal çalışmacı, çocuğa, ailesine ve sosyal çevresine ilişkin inceleme yapmak ve mesleği ile ilgili çalışmaları program dâhilinde planlayarak gerçekleştirmekle görevlidir.

Psikoloğun görev ve yetkileri

Madde 33

(1) Psikolog, çocuğun merkezde kalış süresi içerisinde psikolojik durumunu, yeteneklerini, mesleki yönelimi ve ilgialanlarınıçeşitli test, yöntem ve tekniklerle belirlemek veya belirlenmesinisağlamakla görevlidir.

Çocuk gelişimcisinin görev ve yetkileri

Madde 34

(1) Çocuk gelişimcisinin görev ve yetkileri şunlardır:

a) Çocukların gelişimlerini izlemek ve değerlendirmek,

b) Gebe çocuk ve çocuk annelere beslenme ve bebek gelişimi ile ilgilieğitim vermek,

c) Gebe çocuk ve çocuk annelerin tüm gelişim alanlarını destekleyerek takip etmek.

Öğretmenin görev ve yetkileri

Madde 35

(1) Öğretmenin psikolojik danışma ve rehberlik bölümü mezunu olmasına öncelik verilir.

(2) Öğretmenin görev ve yetkilerişunlardır:

a) Çocukların eğitimlerini sürdürmeleri ve meslek edindirilmeleri amacıyla gerekli eğitim programlarını oluşturmak, uygulamak, sonuçlarını değerlendirmek ve raporları vaka tartışma ve değerlendirme toplantılarında sunmak; raporların çocukların dosyasında saklanmasınısağlamak,

b) Çocuklara programlı ders çalışma alışkanlığını kazandırmak ve etüt yapmak,

c) Her çocuğun eğitim öğretimine yönelik yapılması planlanan eğitsel müdahaleleri belirlemek ve uygulanmasında mesleği ile ilgili görev almak.

Sosyoloğun görev ve yetkileri

Madde 36

(1) Sosyoloğun görev ve yetkileri şunlardır:

a) Merkezde kalan çocukların aile ve ailenin bulunduğu sosyo-ekonomik çevre ile ilgili alan çalışmaları yapmak, değerlendirme yapmak ve sonuçlarına ilişkin önerilerde bulunarak, çocuğun tekrar ailesine döndürülmesi konusunda yapılacak çalışmalara destek vermek,

b) Merkezlerin hizmet verimliliğinin arttırılması, toplumsal kaynakların merkezlerin ihtiyaçları doğrultusunda kullanılması, gönüllü ve sivil toplum kuruluşları ile işbirliğinin arttırılması için projeler oluşturmak,

c) Merkezle ilgili istatistiki bilgileri oluşturarak veri analizlerini yapmak.

Hemşire ve sağlık memurunun görev ve yetkileri

Madde 37

(1) Hemşirenin ve sağlık memurunun görev ve yetkileri şunlardır:

a) Çocukların sağlık ve temizlik durumlarını takip etmek, hasta çocukların doktor kontrolünden geçmelerini sağlamak ve önerilen tedaviyi uygulamak,

b) Sağlık kuruluşlarına sevk edilen çocuklara gerektiğinde refakat etmek ve taburcu edildiklerinde merkeze getirmek ve izlemek,

c) Çocukların sağlığı ile ilgili kayıtları tutmak, revir ile ilgili işleri yürütmek ve revirdeki ilaçların korunmasını sağlamak,

ç) Acil durumlarda ilk yardım yapmak ve gerekli önlemleri almak,

d) Bulaşıcı bir hastalıktan kuşkulandığı durumlarda çocuğu derhal tecrit etmek, durumu merkez idaresine haber vermek, derhal sağlık kuruluşuna sevkini sağlamak,

e) Merkezin bütün bölümlerinin sağlık ve hijyen koşullarına uygun olmasını sağlamak amacı ile çalışmalar yapmak,

f) Yemekhane, mutfak ve uygulama mutfağında verilen hizmetlerin sağlık koşullarına uygun olarak yürütülmesini sağlamak,

g) Gıda numunelerinin usulüne uygun olarak saklanması için gerekli işlemleri yapmak,

ğ) Çocuklara ve personele sağlık ve sağlıklı yaşam konularında gerekli eğitimleri vermek,

h) Gebe çocuk ve çocuk annelere beslenme, doğuma hazırlık ve bebek bakımı ile ilgili eğitim vermek,

ı) Gebe çocukların aylık doktor kontrollerinin ve çocuk annelerin bebeklerinin aşılarının takibini yapmak,

i) Merkez müdürünce verilen mesleği ile ilgili diğer görevleri yerine getirmek.

(2) Hemşire, birinci fıkrada sayılan görevlerini diğer meslek elemanları ile birlikte ekip çalışması içerisinde yürütür.

Din görevlisinin görev ve yetkileri

Madde 38

(1) Çocukların manevi değerleri kazanmalarını sağlamak amacıyla, tercihen lisans veya ön lisans mezunu kişiler din görevlisi olarak görevlendirilir.

(2) Din görevlisinin görev ve yetkileri şunlardır:

a) Kuruluşta kalan çocuklara Mandvi değerlerin kazandırılması amacıyla bir plan dâhilinde çalışmalar yapmak ve eğitim vermek,

b) Merkez müdürünce verilen mesleği ile ilgili diğer görevleri yerine getirmek.

(3) Din görevlisi görevlerini, sosyal servisteki meslek elemanları ile işbirliği ve ekip çalışması içinde yürütür.

Yurt yönetim memurunun görev ve yetkileri

Madde 39

(1) Yurt yönetim memuru, müdür adına merkezin nöbet hizmetlerini yürütür ve merkez müdürünce verilen görevi ile ilgili diğer işleri yapar.

(2) Yurt yönetim memuru görevini meslek elemanları ve diğer personel ile işbirliği ve ekip çalışması içinde yerine getirir.

Bakım elemanının nitelikleri, görev ve sorumlulukları

Madde 40

(1) Bakım elemanları, yirmibeş yaşını doldurmuş, söz ve davranışlarıyla çocuklara rol model olabilecek yapıda ve sağlıklı iletişim becerisine sahip olmalıdır. Bakım elemanları;

a) Kız meslek liselerinin çocuk gelişimi ve eğitimi,ev ekonomisi veya dengi bölümü mezunları,

b) Çocuk gelişimi,ev ekonomisi,ev idaresi, sosyal hizmetler bölümlerinin ön lisans mezunları,

c) Sağlık meslek liselerinin hemşirelik, acil tıp teknisyeni bölümü mezunları ile bu bölümlerin lisans veya ön lisans mezunları,

ç) Lise ve dengi okulu mezunları ile ön lisans mezunu olanlardan çocuk bakımı konusunda Milli Eğitim Bakanlığınca düzenlenen eğitimlerden sertifika alanlar,

d) Lisans mezunları, arasından seçilir.

(2) Bakım elemanlarının görev ve yetkileri şunlardır:

a) Danışmanı tarafından oluşturulan günlük çalışma programına uymak, çocukları takip etmek, çocuklar hakkında danışmana bilgi vermek,

b) Çocukların temel ihtiyaçlarının karşılanmasına yardımcı olmak,

c) Günlük yaşam sürecinde çocuklara rehberlik yapmak, yardımcı olmak,

ç) Çocukların kişisel temizlik, bakım, ders çalışma, düzenli uyku, yemek yeme gibi temel bireyselalışkanlıklar kazanmalarına yardımcı olmak,

d) Öğünlere göre çocukların yemeklerini hazırlamak, sunmak, yemeğe nezaret etmek,

e) Çocukların sağlık durumlarını yakından takip etmek, hastalıklara karşı belirlenen tedbirlerialmak, hastalanan çocukların zamanında tedavileri için hemşire veya sağlık memuruna bilgi vermek,

f) Çocukların olumlu davranış kazanmaları amacıyla onlara uygun rol model olmak,

g) Çocukların psikolojik, sosyal ve fiziksel yönden sağlıklı gelişimleri için verilen görevleri yerine getirmek,

ğ) Çocuğun olası kazalara karşı korunması için gerekli emniyet tedbirlerini almak,

h) Merkez müdürü tarafından verilen diğer görevleri yerine getirmek.

(3) Bakım elemanları danışman ve merkez müdürüne karşı sorumludur.

Personelin çalışma gün ve saatleri

Madde 41

(1) Merkezde görevli tüm personelin çalışma gün ve saatleri, merkez müdürlüğünce her ay,çocukların okul veya kursa gidiş dönüş ve merkezde bulundukları saatler dikkate alınarak düzenlenir. Merkez müdürü, dini ve milli bayramlar ile sosyal etkinliklerin düzenlendiği günlerde gerekli gördüğü personeli görevlendirir. Görevlendirilen personelin izinleri merkezin işleyişini aksatmadan mevzuat çerçevesinde kullandırılır.

Nöbet hizmetleri

Madde 42

(1) Merkezdeki hizmetler yirmi dört saat çalışma esasına göre yürütülür. Mesai ve nöbet hizmetleri buna göre belirlenir.

(2) Merkezlerde, hizmetin sürekliliğini sağlamak amacıyla, millî ve dini bayramlarda, diğer tatil günlerinde ve mesai saatleri dışındaki zamanlarda nöbet hizmeti yürütülür.

(3) Nöbet hizmetlerinde yurt yönetim memurunun mesai yapımı esastır.

(4) Yurt yönetim memuru kadrosunda personel bulunmaması veya sayıca yetersiz olması halinde meslek elemanları, hemşire ve din görevlisi nöbet hizmetlerine dâhil edilir. Sayıca yetersizliğin devam etmesi durumunda, asgari lise mezunu diğer personele kuruluş müdürünün teklifi ve il müdürünün onayı ile nöbet görevi verilebilir.

(5) Merkezde görevli sosyal servis elemanlarının tek olması durumunda sosyal servis elemanlarına nöbet görevi verilmez.

(6) Nöbet tutabilecek personelden durumu uygun olanlara, talep etmeleri halinde, sürekli olarak geceleri ve tatil günlerinde nöbet görevi verilebilir.

(7) Nöbetçi amir olarak görevlendirilen personel nöbet hizmeti süresince merkezin işleyişi ile ilgili hizmetleri yerine getirmekle yükümlüdür.

(8) Nöbet tutmakla yükümlü olan personelin nöbet çizelgesi, nöbet talimatı, idare tarafından düzenlenir.

(9) Nöbet hizmetlerine ilişkin hususlar Bakanlığın mevzuat ve talimatlarına uygun olarak yürütülür.

Nöbetçi amirin görev ve yetkileri

Madde 43

(1) Nöbetçi amirin görev ve yetkileri şunlardır:

a) Mesai bitiminden ertesi gün mesai başlangıcına kadar merkezin işleyişini yürütmek,

b) Nöbet görevini idareden veya bir önceki nöbetçiden teslim almak ve nöbet bitiminden sonra nöbet defterini düzenleyerek idareye veya bir sonraki nöbetçiye teslim etmek,

c) Nöbet saatleri içerisinde, nöbet mahallini terk etmeden, merkezdeki güvenlik tedbirlerini ve bununla ilgili personelin görevlerini yerine getirip getirmediğini kontrol etmek; merkezde işleyişin düzenli yürütülmesini takip etmek, görülen aksaklıkları giderici önlemleri almak, aksayan yönleri görev defterine kaydetmek, merkez müdürüne raporlamak,

ç) Merkezin tertip ve düzeni ile yakından ilgilenmek,

d) Merkeze gelen tertip ve nakilleri kabuletmek,

e) Nöbet hizmetlerine ilişkin diğer hususları ilgili mevzuat ve talimatlara uygun olarak yürütmek.

Hizmet içi eğitim

Madde 44

(1) Merkezde verilen hizmetin niteliğinin geliştirilmesi ve personelin verimliliğinin artırılması amacıyla personel, merkez müdürlüğünce altıayda bir hizmet içi eğitime alınır.

(2) Merkezde göreve başlayacak özel hizmet alımı personeli dahil tüm personele göreve başlaması ile birlikte ilk bir ayda hizmetin niteliğine ilişkin oryantasyon eğitimi verilir.

(3) İllerde hizmet içieğitimler, ihtiyaçlar doğrultusunda yükseköğretim kurumları ve kamu kurum ve kuruluşları ile işbirliği yapılarak gerçekleştirilir.

(4) Merkezlerde sunulan hizmetin geliştirilmesi, sorunların çözümü, kurumlar arası işbirliği ve koordinasyonun sağlanmasıamacıyla ilmüdürlüğünce uygun görülen yerde kurs, seminer gibi organizasyonlar düzenlenebilir.

(5) Organizasyon ve hizmet içi eğitim giderleri bütçe imkânları çerçevesinde Bakanlıkça gönderilen ödenekten karşılanır.

SEKİZİNCİ BÖLÜM
Çocukların İhtiyaçlarının Karşılanması

Harçlık
Madde 45

(1) Merkezde kalan çocuklara aşağıda belirtilen gösterge rakamlarının her yıl tespit edilen memur aylıklarına uygulanan katsayı ile çarpımısonucu bulunacak miktar hiçbir kesinti yapılmaksızın net aylık harçlık olarak verilir. Çocuk grupları:

a) İlkokul 1-4 üncü sınıfa devam edenlere 600,

b) Ortaokul 5-8 incisınıfa devam edenlere 900,

c) Lise ve dengi 9-12 ncisınıfa devam edenlere 1200,

ç) Yükseköğrenime devam edenlere 2000.

(2) Öğrenime devam edenlerin kredi ve burs almaları halinde harçlıkları kesilmez.

(3) Çocuk merkeze kabuledilmesi ile birlikte harçlığı hak eder ve harçlığı o ay için tam olarak verilir.

(4) Merkezden izinsiz ayrılan çocukların harçlığı bir önceki ay içinde merkezde kaldığı gün oranında hesaplanarak ödenir. Bir aydan fazla izinsiz ayrılan çocuklar adına harçlık tahakkuk ettirilmez.

(5) Harçlıklar danışmanın sorumluluğunda, çocuğun gereksinimleri göz önünde bulundurularak günlük, haftalık veya aylık olarak imza karşılığında çocuğa verilir.

(6) Öğrenim kurs ve benzeri nedenlerle yemeklerinimerkezde yeme olanağı bulamayan çocuklara; öğrenim gördüğü yerde yemek çıkması halinde yemek maliyeti kadar tutar, aylık olarak harçlığına ilave edilerek ödenir. Yemeğinin çıkmaması halinde ise, çocuğun öğrenim süresi boyunca harçlıkları bir kat artırılarak ödenir.

(7) Eğitime devam etmeyen çocuklara yaş grupları göz önüne alınarak, kendi yaşındakieğitime devam eden çocukların aldığı harçlık tutarı ödenir.

(8) Danışmanca, çocukların ay içinde kullanmadıkları harçlıkları ile döner sermayeli veya özel işletmelerde çalışan çocukların aldıkları maaş ve ücretlerden kullanmadıkları miktarı çocuklar adına ulusal bankalarda açılan hesaba yatırılır. Banka belgeleri veya diğer belgeler her türlü denetimde gösterilmek üzere muhafaza edilir.

(9) Çocuklar adına ulusal bankalarda açtırılan hesaba para yatırmak veya çekmek için merkez müdürünün onayıalınır.

(10) Tedavi, sosyal ve sportif etkinlikler, kamp, gezi, nakil ve benzeri nedenlerle il dışına çıkan çocuğa, il dışında geçireceği her gün için 150 gösterge rakamının memur aylıklarına uygulanan katsayı ile çarpılmasıyla bulunan tutar ek harçlık olarak ödenir.

Giyim-kuşam ve okul kıyafeti giderleri

Madde 46

(1) Çocukların giyecekleri ve okul kıyafetleriaşağıdaki usul ve esaslara göre karşılanır:

a) Çocukların giyecek gereksinimleri için Ek-1 ve Ek-2'deki miktarlar ile sosyal, kültürel, sportif etkinliklere takım ve bireysel olarak katılan çocukların giysi, forma, müzik ve spor aleti, aksesuarları ve diğer gereksinimleri ile gebe çocuklara yönelik hizmet veren merkez veya birimlerde kalan çocuk annelerin bebeklerinin ihtiyaçları Ek-3'tekimiktarlara göre Bakanlıkça gönderilen ödeneklerden karşılanır.

b) Giyim eşyalarıayni olarak bir tutanakla verilir.

c) Giyim eşyasıstandart beden ölçülerine göre farklımodel renklerde satın alınır veya Merkez Müdürlüğünce yaptırılır.

ç) Çocukların ihtiyaç duyduğu giyim-kuşam ve okul kıyafeti belirlenmesi ve satın alma işlemleri, çocukların tercihleri, gelişimsel özellikleri, bireysel ihtiyaçları ve çevre koşulları dikkate alınarak yapılır. Çocukların eşyaları kendişahsi dolaplarında muhafaza edilir.

d) Merkezin bulunduğu iklim koşulları dikkate alınarak kışlık giyecek en geç Ekim ayında, yazlık giyecek en geç Mayıs ayında, okul kıyafetleri de en geç Eylülayında verilir. Merkeze yeni kabuledilen çocuğa yukarıda belirtilen aylar beklenmeden giyim eşyası verilir.

e) Çocuğa verilen giyim-kuşam, okul kıyafetini ve diğer ayni yardımları gösteren merkez müdürü tarafından onaylanmış bir defter tutulur, bu defter her türlü denetimde gösterilmek üzere hazır bulundurulur.

f) Çocuğun giysileri, başka kuruluşa naklinin yapılması durumunda çocukla birlikte gönderilir.

Ulaşım, konaklama ve yemek giderleri

Madde 47

(1) Sosyal, kültürel ve sportif etkinlikler ile tedavi, iş,eğitim, öğrenim ve benzeri nedenlerle il içinde veya dışında çocukların ulaşım, yemek ve konaklama giderleriaşağıdakişekilde karşılanır:

a) Tedavi, nakil veya eğitim/öğrenim amacıyla başka ile gönderilen çocukların ulaşım, yemek, konaklama giderleri ile öğrenime devam eden ve meslek edinme amacı ile iş yerlerine giden çocukların gidiş gelişlerindeki ulaşım giderleri, otobüs bileti veya abonman kartıalınarak ya da bilet ücretleri harçlıklarına ilave edilerek Bakanlık tarafından gönderilen ödenekten karşılanır.

b) Çocukların okula gidişinin servis ile sağlanmasına öncelik verilir. Servis ücreti Bakanlık tarafından gönderilen ödenekten karşılanır.

Tedavi, ilaç ve sağlık giderleri

Madde 48

(1) Çocukların sağlık harcamaları için 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu hükümleri uygulanır.

(2) Çocukların genel sağlık sigortasından karşılanamayan her türlü tedavi, ilaç, ortez, protez ve benzeri gereksinimleri tabip raporuna istinaden ilgili ödenekten karşılanır.

Eğitim ve öğretim giderleri

Madde 49

(1) Eğitim ve öğretime devam eden çocukların eğitim ve öğrenimlerine ilişkin her türlü araç, gereç ile sınava giriş harç masrafları, kayıt ücretleri ve diğer masrafları Bakanlık tarafından gönderilen ödenekten ödenir.

Yemek çeşitleri, miktarı ve zamanı

Madde 50

(1) Merkezde günlük yemek çeşidi, miktarı ve zamanıaşağıdakiesaslara göre düzenlenir:

a) Yemekler mevcut çocuk sayısına,çocukların özel durumlarına göre ve düzenlenecek sosyaletkinliklerin gerektirdiğimiktarlarda verilir.

b) Merkez müdürünce uygun görülecek etkinlikler ve merkezde bulunan uygulama mutfakları için gerekli olan gıda maddelerinin sağlanması ve yaptırılması için ek tabela hazırlanır.

c) Merkez personeline öğle yemeği, sürekli olarak merkezde kalan nöbetçilere üç öğün yemek ve vardiya uygulanan merkezde de personelin çalışma süresi içinde yer alan öğünlerde yemek verilir. Daimi iaşeye tabi personelden izin, hastalık veya diğer sebeplerle bir günden fazla merkezden ayrılmış bulunanlar ile öğle yemeğinimerkezde yemeyen izinli ve merkezden izinsizayrılmış olan çocuklara ait istihkaklar tabeladan çıkarılır.

ç) Merkezlere organizasyonlar ve çeşitli nedenlerle misafir olarak kabuledilen çocuklar günlük tabelaya eklenir.

d) Gebe çocuk, çocuk anne ve bebeklere hizmet veren merkez veya birimlerde günlük yemek çeşidi, miktar ve zamanı merkez veya birimin ihtiyacına göre düzenlenir.

Bağış

Madde 51

(1) Merkeze yapılan ayni bağışlar merkez müdürlüğünce kabul edilir. Merkeze yapılan ayni bağışlardan merkez müdürlüğünce kabul edilenler bağış veya yardım alma işlem seçeneği ile düzenlenecek taşınır işlem fişi ile kayıtlara alınır ve 18/1/2007 tarihli ve 26407 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Taşınır Mal Yönetmeliğine göre işlem yapılır.

(2) Bağışların bağışçılar tarafından dağıtılmasına, ses veya görüntü kaydı almasına izin verilmez.

DOKUZUNCU BÖLÜM
Merkezin Bölümleri

Merkez binası
Madde 52

(1) Merkez, Bakanlıkça imar planı ve notları ile mevzuata göre hazırlanan tip projeye uygun olarak inşa edilen veya Bakanlıkça onay verilen binalarda hizmet verir.

(2) Merkez binasının eğitim, sağlık ve sosyal imkânlara yakın, ulaşımın kolay ve dış güvenliğin etkin olarak sağlanabileceği yerlerde olmasına özen gösterilir.

(3) Merkezin iç ve dış cephe camları kırılmaz malzemeden yapılır.

(4) Merkezin iç mekan kapıları darbeye dayanıklı dolu kapışeklinde olur ve kapılar dışa açılır.

(5) İç ve dış mekanlardakiaydınlatmalar kırılmalara karşı korunaklı olur.

(6) Çocukların güvenliğinin sağlanması amacıyla, yaşam ünitelerinin iç mekanı hariç, merkezin diğer iç ve dış mekanları güvenlik kamerası ile izlenir. Güvenlik kamerasının en az altıay süreyle kayıt yapabilecek hafızası olmalıdır. Güvenlik kamera kayıtlarıaltıaylık sürelerle elektronik ortamda arşivlenir.

(7) Merkezin girişinde güvenliğin sağlanabilmesiamacıyla ihtiyaca uygun olarak tuvalet-lavabo imkânlı bir güvenlik noktası bulunabilir.

(8) Merkezin kapalı ve açık alanlarında engelliler ve hareket kısıtlılığı olanlar için erişilebilirlik düzenlemeleri yapılır.

(9) Mimari projede, bölgesel özellikler doğrultusunda bölgenin mimari karakteristik özelliklerini yansıtan ve yöreye özgü yapıcephe malzemelerinin kullanılmasına ve binanın çevre dokusuna uygun olmasına özen gösterilir.

(10) Gebe çocuklar ve çocuk anneler için fiziki düzenlemeler çocuk annelerin bebekleri ile birlikte kalacakları şekilde yapılır. Ayrıca bebeklerin gelişimsel özelliklerine uygun düzenlemeler yapılır.

(11) İlgilimevzuata göre yangından korunma ve iş kazalarına karşı güvenlik tedbirleri-alınır.

(12) Sivilsavunma planı oluşturulur.

Bölümler
Madde 53

(1) Merkezin idari binasında müdür, müdür yardımcısı, sosyal servis, bireysel görüşme odası, eğitim odası, revir, çok amaçlı salon, iş ve uğraşı odaları, ziyaretçi odası, nöbet odası, merkez mutfak, merkez çamaşırhane, güvenlik ve kontrol birimi ile ambar, depo ve benzeri birimler bulunur.

(2) Yaşam ünitelerinde yatak odaları, oturma ve yemek odası, mutfak, temizlik odası,çamaşırhane, banyo, tuvalet ve depo bulunur.

(3) Merkezler, bulunduğu yörenin iklim koşulları ve çocukların gereksinimleri göz önünde tutularak belirlenen standartlara uygun malzemelerle döşenir.

Sosyal servis

Madde 54

(1) Her merkezde, meslek elemanlarının meslekiçalışma yapabilecekleri uygun bir mekân sosyalservis olarak düzenlenir.

Bireysel görüşme odası

Madde 55

(1) Bireysel görüşme odası, meslek elemanlarının çocuklar ve aileler ile görüşme yapabilecekleri rahat bir ortam olarak düzenlenir. Odanın kullanımısosyalservisin sorumluluğundadır.

Eğitim odası

Madde 56

(1) Eğitim odaları çocukların görevliler eşliğinde ders çalıştıkları odalardır. Eğitim odaları çocukların eğitim alabileceği ve etüt yapabilecekleri sınıf düzeninde oluşturulur ve bu odalarda yeterli sayıda masa, sandalye, ders kitapları, kitaplık ve benzeri eğitim materyalleri bulundurulur.

Revir

Madde 57

(1) Her merkezde gerekli tıbbi araç ve gereçlerin bulunduğu bir revir bulunur. Hastalanan çocuklar revire alınır ve olanaklar ölçüsünde tedavileri burada sağlanır.

(2) Revir yeteri kadar ışık ve hava almalı, duvar ve zemini temizlenebilir nitelikte olmalı ve yeterli ısıtma sağlanmalıdır.

(3) Revirin sağlık hizmetleri ve kayıt işleri hemşire tarafından yürütülür. Revirde ilaç kullanım, revir protokol ve hasta tedavi defteri tutulur; çocuğun revire geliş nedeni, revirde kalan çocuklar için konulan teşhis ve yattığı günden çıktığı güne kadar hastalığın seyrini, yapılan tedavi biçimlerini, verilen ilaçları gösteren bir müşahede kâğıdı tutulur ve tedavisonrasıçocuğun sağlık dosyasına konulur.

(4) Revirin sağlık gereçleri hemşire tarafından teslim alınarak korunur ve her zaman hizmete hazır halde bulundurulur. Çocukların revir ünitesinde yer alan ilaçlara ve diğer cihazlara ulaşmalarınıengelleyecek gerekli tedbirler alınır.

(5) İlaç dolabında kaza, zehirlenme, böcek sokması gibi acil durumlar dikkate alınarak, ihtiyaca göre ilaçlar bulundurulur. Kullanım tarihi geçen ilaçlar sağlık personeli ve merkez müdürünce hazırlanan bir tutanak ile tespit edilir ve Taşınır Mal Yönetmeliğine uygun olarak gerekli işlem yapılır.

Çok amaçlı salon

Madde 58

(1) Çok amaçlı salon sahneli ve projeksiyon imkanlı, çocukların grup olarak kullanabileceği, gösteri, eğitim, spor, konferans, müzik, sinema gösterimi, resim, el

sanatları ile sergi açmaya elverişli bir mekân olarak düzenlenir. Sahneye arkadan giriş, sahne arkasında soyunma odası ve depo bulunur; koltuklar sabit olmaz.

İş ve uğraşı odaları

Madde 59

(1) Merkezlerde çocukların resim, seramik, boyama gibi faaliyetleri gerçekleştirebilecekleri iş ve uğraş odaları bulunur.

(2) İş ve uğraş odalarının zemini kolay temizlenebilir malzeme ile kaplanır, odalarda malzeme dolapları ile faaliyetlere uygun masa ve sandalyeler bulunur. Oda içinde lavabo bulunur.

(3) Çocukların iş ve uğraş faaliyetleri sonucunda elde edilen ürün ve eserler çocuğun yüksek yararı gözetilerek merkez müdürü başkanlığında oluşturulan bir komisyon kararı ile değerlendirilir.

Nöbet odası

Madde 60

(1) Merkezde nöbet hizmetlerinin yerine getirilmesi için bir oda, nöbet odası olarak düzenlenir.

(2) Nöbet odası idari binada yaşam ünitelerini ve merkez bahçesini gören bir konumda olur.

(3) Nöbet odasında çocuğun kimlerin yanına izinli verilebileceği ve kimler tarafından ziyaret edilebileceğine ilişkin hazırlanan dosyanın bir örneği bulundurulur.

Ziyaretçi odası

Madde 61

(1) Merkezlerde çocukların aileleri veya yakınları ile görüşebilecekleriziyaretçi odası bulunur.

(2) Ziyaretçi odasımerkezin ve çocukların güvenliğinin sağlanacağışekilde oluşturulur.

(3) Ziyaretçi odası dışarıdan da görülebilecek şekilde düzenlenir.

(4) Ziyaretçi odasıçocuk ve ailesinin karşılıklı oturabileceğişekilde düzenlenir. Yeteri kadar malzeme ile tefriş edilir.

(5) Ziyaretler kayıt altına alınarak çocuğun dosyasında saklanır.

Merkez mutfak

Madde 62

(1) Mutfak duvarları ve zemini yıkamaya ve dezenfeksiyona uygun inşaat malzemeleri ile kaplanır.

(2) Yemek hazırlama, pişirme ve bulaşık yıkama yerleriayrı düzenlenir.

(3) Soğuk hava depolarımutfak içinden açılabilme özelliği taşır.

(4) Servis girişinde tartı ve kayıt kabul yeri düzenlenir.

(5) Yemek kokularının bina içinde dağılmasını önlemek için mekanik havalandırma bulunur.

(6) Kuru erzak, sebze, meyve, ekmek, et, temizlik malzemesi gibi malzemelerin korunması için malzemelerin cinsine uygun nitelikte ayrı dolaplar bulundurulur.

(7) Yemeklerin numuneleri yetmiş ikisaat saklanır ve üzerine tarihi yazılır.

(8) Mutfağın düzenli ve temiz olmasısağlanır; haşerelere karşı belirlizamanlarda ilaçlama yapılır.

(9) Merkez mutfaklarında kazalara karşı gerekli önlemler alınır ve bu konuda görevlilerin eğitimi sağlanır.

Merkez çamaşırhane

Madde 63

(1) Merkez çamaşırhanesinde çarşaf, battaniye gibi büyük eşyaların yıkanabilmesi için sanayi tipi bir adet çamaşır makinesi ve bir adet kurutma makinesi ile ütü bulundurulur.

(2) Çamaşırhane taban ve duvarları yıkamaya ve dezenfeksiyona uygun şekilde düzenlenir.

(3) Çamaşırhanenin yeteri kadar havalandırılmasısağlanır.

(4) Çamaşır ve ütü odasında, kazalara karşı gerekli önlemler alınır ve bu konuda görevlilerin eğitimisağlanır.

Yatak odaları

Madde 64

(1) Yatak odaları olanaklar ölçüsünde bir veya üç kişilik olacak şekilde düzenlenir.

(2) Yatak odalarında yatak,ahşap gömme dolap ve etajer bulunur.

(3) Yatak odalarının geceleri hafif şekilde aydınlatılmasısağlanır.

(4) Gebe çocuk ve çocuk annelere hizmet veren merkez veya birimlerde yatak odalarının anne ve bebeğinin birlikte kalacağı tek kişilik odalar şeklinde düzenlenmesine özen gösterilir.

Oturma ve yemek odası

Madde 65

(1) Oturma odaları ortak kullanım alanı olup, çocukların birlikte zaman geçirecekleri şekilde ev ortamına uygun olarak düzenlenir.

(2) Yemek odası çocukların bir arada yemek yiyebileceği büyüklükte ve mutfakla bağlantılı şekilde olur. (3) Yemeklerin ısısı korunarak dağıtımı sağlanır, rahat ve huzurlu yemek yeme ortamı oluşturulur.

Yaşam ünitesi mutfağı

Madde 66

(1) Yaşam ünitelerinde merkez mutfakta pişirilen yemeklerin dağıtımının yapıldığı mutfak bulunur.

(2) Mutfak duvarları ve zemini yıkamaya ve dezenfeksiyona uygun malzemeler ile kaplanır.

(3) Mutfak ile yemek salonu arasında servis penceresi bulunur.

(4) Mutfağın düzenli ve temiz olması sağlanır; haşerelere karşı belirli zamanlarda ilaçlama yapılır.

(5) Kazalara karşı gerekli emniyet tedbirleri alınır.

Ütü odası ve çamaşırhane

Madde 67

(1) Yaşam ünitelerinde çocukların kendi çamaşırlarını yıkayabilecekleri, kurutabilecekleri ve ütüleyebilecekleri mekânlar oluşturulur.

(2) Ütü odası ve çamaşırhanenin taban ve duvarları yıkamaya ve dezenfeksiyona uygun şekilde düzenlenir.

(3) Ütü odası ve çamaşırhanede kazalara karşı gerekli önlemler alınır.

Banyo Madde

68

(1) Merkezin her bir yaşam ünitesinde yeterli sayıda banyo bulunur.

(2) Banyonun taban ve duvarları yıkamaya ve dezenfeksiyona uygun şekilde olur.

(3) Banyoda bulunan cam ve aynalar kırılmayan malzemeden yapılır.

(4) Banyoda kullanılan duş başlıkları tavana gömülü olur ve duş kabinleri kırılmayan malzemeden olur.

Satın alma, ambar, ayniyat ve depolama

Madde 69

(1) Merkez için gerekli tüketim maddeleri, yiyecek, yakacak, temizlik ve benzeri malzeme, demirbaş, döşeme ve gerekli cihazların satın alınması, muayenesi ve tesellümü, ayniyat, ambar ve depolama ve sarf işleri ile her çeşit onarım ve diğer bütün mali iş ve işlemler, ilgili mevzuat hükümleri doğrultusunda yürütülür.

Güvenlik ve kontrol birimi

Madde 70

(1) Çocukları dışarıdan gelebilecek tehlikelere karşı korumak amacıyla merkezin kontrol ve güvenliğini destekleyici önlemler alınır.

(2) Merkeze giriş ve çıkışların kontrol edilebileceği bir alanda güvenlik ve kontrol birimi oluşturulur.

Spor alanı

Madde 71

(1) Merkezde çocukların bir arada spor yapabileceği kapalı veya açık hava spor alanı bulunur.

Bahçe

Madde 72

(1) Merkezin bahçesi çocukların basketbol, futbol ve voleybol gibi sportif etkinlikleri yapabilecekleri spor alanları ile açık hava spor aletlerine uygun şekilde düzenlenir.

(2) Merkezde hobi bahçesi, sera alanları ile evcil ve diğer hayvanlar için barınaklar bulunur.

(3) Bahçe içerisinde pergolalı oturma ve rekreasyon alanları düzenlenir.

ONUNCU BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

İlaçlama

Madde 73

(1) Merkezdeki bölümler haşerelere karşı düzenli olarak, çocuk ve yiyeceklere zarar vermeyecek biçimde ilaçlanır.

Standart formlar

Madde 74

(1) Merkezde, esasları Genel Müdürlük tarafından geliştirilen hizmete ilişkin standart formlar uygulanır. Merkez ve çocuklara ilişkin bilgilerin ve değişikliklerin zamanında bilişim sistemine kaydedilmesi sağlanır. Düzenli istatistiki bilgiler il müdürlüğü aracılığı ile Genel Müdürlüğe belirtilen zamanlarda gönderilir.

Mali hükümler

Madde 75

(1) Merkezin giderleri ilgili mevzuat çerçevesinde Bakanlık tarafından gönderilen ödeneklerden karşılanır.

(2) Merkezde harcamalar, ilgili mevzuat ve Bakanlık tarafından belirlenen genel esaslara uyularak yapılır.

Alt düzenleyici işlemler

Madde 76

(1) Bakanlık, bu Yönetmeliğin uygulanmasını sağlamak üzere her türlü alt düzenleyici işlem yapabilir.

Yürürlükten kaldırılan mevzuat

Madde 77

(1) 30/9/2001 tarihli ve 24539 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Çocuk ve Gençlik Merkezleri Yönetmeliği ile 4/9/2009 tarihli ve 27339 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Koruma Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri ile Bakım ve Sosyal Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliği yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlük

Madde 78

(1) Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 79

(1) Bu Yönetmelik hükümlerini Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı yürütür.

ÇOCUK KORUMA HİZMETLERİ PLANLAMA VE ÇOCUK BAKIM KURULUŞLARININ ÇALIŞMA USUL VE ESASLARI HAKKINDA YÖNETMELİK

tam metin

R.G Sayı : 31945
Yayınlanma Tarihi : 6 Eylül 2022

BİRİNCİ BÖLÜM

Başlangıç Hükümleri

Amaç ve kapsam

Madde 1

(1) Bu Yönetmeliğin amacı, haklarında korunma veya bakım tedbir kararı bulunan 0-18 yaş arası çocuklar ile korunma veya bakım tedbir kararı devam eden 18 yaş üzeri gençlerin temel gereksinimlerini karşılamak, fiziksel, duygusal, psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarını belirleyerek gerekli mesleki müdahaleleri gerçekleştirmek, aile ve yakın çevrelerine dönmelerini veya bir sonraki sosyal hizmet modeline hazır hale gelmelerini sağlamak amacıyla açılan Bakanlığa bağlı çocuk bakım kuruluşlarının ve hizmet birimlerinin çalışma usul ve esasları ile hizmet standartlarının belirlenmesidir.

Dayanak

Madde 2

(1) Bu Yönetmelik, 24/5/1983 tarihli ve 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanununun 3 üncü, 21 inci, 22 nci ve 24 üncü maddelerine, 3/7/2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu, 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 65 inci ve 69 uncu maddelerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 3

(1) Bu Yönetmeliğin uygulanmasında;

a) Aile odaklı hizmetler: Sosyal ve ekonomik destek ile aile yanında bakım, koruyucu aile ve evlat edindirme hizmetlerini,

b) Bakan: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanını,

c) Bakanlık: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığını,

ç) Bakım personeli: Çocukların gelişiminden ve bakımından sorumlu personeli,

d) Bakım standartları: Çocuk koruma ve bakım hizmetlerinin kalitesini güvence altına almak amacıyla Bakanlık tarafından belirlenen hizmet standartlarını,

e) Bakım zinciri: Çocuk bakım kuruluşlarının ilin veya bölgenin kapasite gereksinimleri ile çocukların yaşlarına, cinsiyetlerine veya psikososyal destek ihtiyaçlarına göre bölgesel olarak planlanmasını,

f) Bilişim sistemi: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından kullanılan veri sistemini,

g) Çocuk: Daha erken yaşta ergin olsa bile 18 yaşını doldurmamış bireyi,

ğ) Çocuk bakım kuruluşları: Korunma ihtiyacı olan çocukların bakım ve barınma ihtiyacının karşılandığı ev tipi sosyal hizmet birimlerinden olan çocuk evlerinin bağlı olduğu çocuk evleri koordinasyon merkezleri ile aynı yerleşkede bulunan birden fazla ev tipi sosyal hizmet biriminden oluşan ve çocukların psikososyal ihtiyacına veya suça sürüklenme durumuna göre ihtisaslaştırılan çocuk evleri sitelerini,

h) Çocuk evleri: Korunma ihtiyacı olan çocukların bakımlarının sağlandığı, mesken niteliğindeki yatılı ev tipi sosyal hizmet birimlerini,

ı) Çocuk evleri koordinasyon merkezi: Çocuk evlerinin illerde planlanmasını, açılış ve işleyişine ilişkin her türlü işlem ile harcamaların yapılmasını, takibini, denetlenmesini, çocuk evine kabulü yapılacak çocukların belirlenmesi ve uyumuna yönelik çalışmalar ile çocuk evleri arasındaki koordinasyonu sağlamak amacıyla oluşturulan merkezi,

i) Çocuk evleri sitesi: Korunma ihtiyacı olan çocukların bakımlarının sağlandığı aynı yerleşkede bulunan birden fazla ev tipi sosyal hizmet biriminden oluşan kuruluşu,

j) Çocuk koruma ilk müdahale ve değerlendirme işlemleri: Korunma ihtiyacı olan ve Bakanlık tarafından gözetim altına alınan çocuklar hakkında yapılan ilk değerlendirme hizmetleri ile uygun hizmet modeli belirleninceye kadar veya çocukların yasal temsilcilerine teslim edilmelerine kadar geçen sürede barınma ve temel gereksinimlerinin karşılanmasına yönelik işlemleri,

k) Çocuk temsilcisi: Kuruluşlarda verilen hizmetlerin verimini artırmak ve çocukların hizmete ve yönetime katılımlarını sağlamak amacı ile kendi aralarında yılda bir kez yapılan seçimle yetki verilen çocuğu,

l) Genç: Korunma veya bakım tedbiri kararı devam eden 18 ila 25 yaş aralığında olan bireyi,

m) Genel Müdürlük: Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünü,

n) Grup/ev sorumlusu: Hizmet birimine veya çocuk bakım kuruluşuna kabul edilen her bir çocuğun uyumunu sağlamak, takibini yapmak, uygulama ve mesleki çalışma planlarını psikososyal destek programı çerçevesinde ha-

zırlayarak yürütmek, vaka sunumu yapmak, çocuğun aile ilişkilerini, sosyalleşme ve yaşam becerilerini, öz bakım ve özgüven yeterliliğini geliştirmek, eğitimini yönlendirmek, desteklemek ve çocuğun aldığı sağlık hizmetlerinin sonuçlarını izlemek konularında sorumlu sosyal çalışma görevlisini,

o) Harcama belgesi: Ödemeler ve harcamalarda 31/12/2005 tarihli ve 26040 üçüncü mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Merkezi Yönetim Harcama Belgeleri Yönetmeliğinde belirtilen fatura veya fatura yerine geçen belgeleri,

ö) Hizmet birimi: Sosyal Hizmetler Kanununa göre faaliyet gösteren ve korunma ihtiyacı içerisindeki çocuklara uygun sosyal hizmet modellerini uygulayan Bakanlığa bağlı birimleri,

p) Hizmet bölgesi: Çocuk bakım kuruluşları arasında bakım zinciri oluşturacak şekilde bir veya birden fazla ilin dâhil olduğu bölgeyi,

r) Hizmet içi eğitim: Yıllık eğitim planı kapsamında personelin eğitimi amacıyla düzenlenen hizmet içi eğitim, kurs ve seminerler ile konferans, panel, sempozyum, forum, tartışma, staj, araştırma, inceleme ve uygulama gezileri gibi çalışmaları,

s) İhtisaslaşma: Çocuk bakım kuruluşlarının, çocukların özel surette korunmaları amacıyla yaş ve cinsiyet durumları ile psikososyal ihtiyaçlarına ve ilk kabul işlemlerine yönelik yapılandırılmasını,

ş) İl değerlendirme kurulu: Bakanlığın görev, yetki ve sorumlulukları çerçevesinde korunma ihtiyacı olan çocuklar hakkında tedbirlere ve hizmet modellerine karar vermek ya da daha önce mesleki çalışmalar sonucunda verilmiş kararlara yapılmış itirazları görüşmek üzere il müdürlüğü bünyesinde oluşturulan kurulu,

t) İl Müdürü: Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürünü,

u) İl Müdürlüğü: Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğünü,

ü) İşlemi devam eden çocuk: Bakım tedbiri altında iken hizmet modeli değişikliği süreci devam eden ve fiilen kuruluşta kalmayan çocuğu,

v) Korunma ihtiyacı olan çocuk: Bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru çocuğu,

y) Kurul: İl değerlendirme kurulunu,

z) Kuruluş koordinasyon komisyonu: Çocuk bakım kuruluşlarında, kuruluş müdürü başkanlığında oluşturulan ve ayda bir toplanarak çocuklara ilişkin çalışmaları planlayan komisyonu,

aa) Mahkeme: Çocuk Koruma Kanununa göre yetkili ve görevli mahkemeyi,

bb) Mesleki çalışma: Belirli bir alanda eğitim alan ve bu eğitim sonucu bir mesleği icra edenlerin mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve yöntemleri kullanarak gerçekleştirdiği çalışmaları,

cc) Misafir çocuk: Sınav, kardeş ziyareti, sosyal, sportif ve kültürel etkinlik ile tedavi gibi nedenlerle geçici bir süre farklı bir hizmet kuruluşunda kalması gereken çocukları,

ççj) Nakil: Hakkında korunma ve bakım tedbiri uygulanan çocukların il içinde veya il dışında hizmet değişikliği ile ilgili olarak yapılan işlemi,

dd) Psikososyal destek hizmeti: Çocukların bireysel farklılıkları ile ihtiyaçları dikkate alınarak oluşturulan ve psikososyal destek programı çerçevesinde yürütülen mesleki müdahale süreçlerini,

ee) Psikososyal destek programı: Çocukların bireysel farklılıkları ve ihtiyaçları dikkate alınarak olumlu tutum ve davranış değişikliği oluşturulmasına, olumsuz yaşam deneyimlerinden kaynaklanan örselenmeyi veya davranış bozukluklarının ortadan kaldırılmasına, aile ve sosyal çevre ile uyum sağlamasına yönelik hazırlanan veya hazırlattırılan programı,

ff) Refakatsiz çocuk: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununa göre sorumlu bir kişinin etkin bakımına alınmadığı sürece, kanunen ya da örf ve âdet gereği kendisinden sorumlu bir yetişkinin refakati bulunmaksızın Türkiye'ye gelen veya Türkiye'ye giriş yaptıktan sonra refakatsiz kalan çocuğu,

gg) Sosyal çalışma görevlisi: Psikolojik danışmanlık ve rehberlik, psikoloji, sosyoloji, çocuk gelişimi, öğretmenlik, aile ve tüketici bilimleri ve sosyal hizmet alanlarında eğitim veren kurumlardan mezun meslek mensuplarını,

ğğ) Sosyal inceleme raporu: Bireyin engel veya yoksunluk nedeniyle benliği, ailesi veya toplum ile bozulan ilişkilerini onarma sürecinde yapılması gereken mesleki çalışma, alınması gereken tedbir veya uygulanması gereken sosyoekonomik desteklerin, sosyal çalışma görevlisi tarafından, bütüncül ve bağımsız bir değerlendirme ile belirlendiği raporu,

hh) Suç mağduru çocuk: Kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiilin kendisine karşı işlenmesi sonucu mağdur olan çocuğu,

ıı) Suça sürüklenen çocuk: Kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuğu,

ii) Tertip: Hakkında bakım tedbiri veya korunma kararı alınmış çocukların ilk defa yatılı bir sosyal hizmet kuruluşuna yerleştirilmesi işlemini,

jj) Uygulama planı: Sunulan hizmetlerin planlı ve etkin bir şekilde yürütülmesini sağlamak amacıyla hazırlanan bireyselleştirilmiş planı,

kk) Vaka değerlendirme komisyonu: Çocukların bireysel olarak ele alındığı, çocuğa ilişkin yapılan çalışmaların, uygulanan programların ve psikososyal destek sürecinin işleyişinin değerlendirildiği komisyonu,

ifade eder.

Genel esaslar

Madde 4

(1) Bu Yönetmeliğin uygulanmasında Çocuk Koruma Kanununun 4 üncü maddesinde sayılan temel ilkelere bağlı olarak;

a) Çocuklara ilişkin kararlarda çocuğun yüksek yararının gözetilmesi ve haklarının güvence altına alınması,

b) Çocukların güvenliği için gereken tüm tedbirlerin alınması,

c) Çocukların özel hayatının gizliliğine ve mahremiyetinin korunmasına yönelik gerekli tedbirlerin alınması,

ç) Çocuklarla ilgili yapılacak tüm çalışmalarda; çocuğun durumu, yaşı, cinsiyeti, gelişim özellikleri, ihtiyaçları, ilgileri, istekleri, yetenekleri ve varsa engellilik hallerinin göz önünde bulundurulması,

d) Çocuklara öncelikle ailesinin yanında bakılması, aileleri ile olan ilişkilerinin korunması ve güçlendirilmesi, mümkün olmayan hallerde öncelikle diğer aile odaklı sosyal hizmet modellerinden yararlandırılması,

e) Çocuklarla ilgili yürütülen işlemler hakkında, yasal bir engel bulunmuyorsa, çocuğun ailesinin ve yakınlarının bilgilendirilmesi ve katılımlarının sağlanması,

f) Çocukların günlük yaşam sürecine katılımlarının sağlanarak aile ortamına en yakın koşulların oluşturulması,

g) Çocukların ilgi, yetenek ve becerilerinin keşfi, bireysel gelişimlerinin desteklenmesi, her çocuk için bireyselleştirilmiş uygulama planının hazırlanması ve uygulanması, çocukların sonraki yaşamlarına hazırlanması yönünde gerekli çalışmaların yapılması, toplum içinde izlenmesi, desteklenmesi ve ihtiyaç duydukları rehberlik hizmeti çalışmalarının gerçekleştirilmesi,

ğ) Çocukla ilgili tutulan kayıt ve raporlarda sade, açık ve anlaşılır ifadelerin kullanılmasına dikkat edilmesi, verilerin kayıt altına alınması, bilişim sistemine işlenmesi, istatistiki çalışmaların yapılması ve raporlanması,

h) Çocuklara verilen hizmetlerin Bakanlık tarafından belirlenen standartlara uygun olarak yürütülmesi, izlenmesi, değerlendirilmesi, denetlenmesi ve sürekli geliştirilmesi,

ı) Çocukla ilgili karar alma süreçlerine çocuğun ve ailesinin katılımının sağlanması,

esastır.

İKİNCİ BÖLÜM

Çocuk Bakım Kuruluşlarının Planlanması, Açılışı, Yapısı, İşleyişi, Kapanışı ve Personele İlişkin Hükümler

Kuruluşların planlanması, hizmet bölgesi, bakım zinciri ve ihtisaslaşma

Madde 5

(1) Kuruluş bakımına alınan çocukların sosyal çevrelerine en yakın yerde bakımlarının sağlanabilmesi amacıyla Bakanlıkça çocuk kuruluşları arasında bakım zinciri oluşturacak şekilde bir veya birden fazla ilin dâhil olduğu hizmet bölgeleri oluşturulur.

(2) Hizmet bölgesi içinde ilin veya bölgenin kapasite gereksinimleri ve çocukların yaş ve cinsiyet durumları ile psikososyal destek ihtiyaçlarına uygun şekilde çocuk bakım kuruluşlarının yeniden planlanması ile bakım zinciri oluşturulur.

(3) Bakanlıkça belirlenecek ihtisas alanlarında, ülke genelinde veya bir ya da birden fazla hizmet bölgesini kapsayacak şekilde, bakım zinciri dışında kuruluş oluşturulabilir.

(4) Hizmet bölgesi, bakım zinciri ve ihtisaslaşma alanlarına ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça belirlenir.

Yönetim ve planlama

Madde 6

(1) İl müdürlükleri her yılın mayıs ayı sonuna kadar ilin mevcut durumuna ve ihtiyaçlarına ilişkin yönetim sürecini değerlendirerek bir sonraki yıla ilişkin hazırladıkları planları Bakanlığa gönderir. Planda;

a) İçinde bulunulan yıla ve bir önceki yıla ait sosyal hizmet modellerine ilişkin ekonomik destek, koruyucu aile, evlat edindirme, ilk kabul, alınan koruyucu ve destekleyici tedbirler, sosyal inceleme, aileye dönüş istatistikleri ile bütçe, satın alma, eğitim, sosyal faaliyet, personel, kapasite ve altyapı gerçekleşme verileri,

b) Bir sonraki yıla ait;

1) Ödenek ihtiyaçlarına ilişkin bütçe tahmini,

2) Satın alma işlemlerine ilişkin ihalelerin aylık planlaması (araç, mamul yemek ve diğer ihaleler),

3) Kuruluşların mevcut kapasitelerinin değerlendirilmesi,

4) Personel ihtiyacının değerlendirilmesi ve planlaması,

5) Hizmette kullanılacak araç ve şoför ihtiyacının belirlenmesi, planlaması ve bütçelendirilmesi,

6) Kuruluşlar bazında hizmet içi eğitim ve mesleki eğitim ile sosyal etkinlik faaliyetleri ve diğer projelerin planlanması ve bütçelendirilmesi,

7) Sosyal hizmet modellerine ilişkin ekonomik destek, koruyucu aile, evlat edindirme, ilk kabul, koruyucu ve destekleyici tedbirler, sosyal inceleme ve aileye dönüş,

hedefleri yer alır.

(2) Bakanlığa mayıs ayı sonuna kadar gelen raporlar Genel Müdürlükçe konsolide edilir. Cari yılı bütçe plan takvimi başlangıcına kadar planlamalar hazırlanır.

Planlama ve açılış işlemleri

Madde 7

(1) Bakanlığın geliştirdiği stratejik plan ve politikalar doğrultusunda il müdürlüğünce hazırlanan ve valilikçe uygun bulunan bir sonraki yıla ait proje, yatırım veya kiralama teklifleri ihtiyaç analiziyle birlikte her yılın haziran ayında Bakanlığa gönderilir.

(2) Bakanlıkça mali yılı bütçe ödenekleri de göz önünde bulundurularak yapılan değerlendirme sonucunda uygun bulunan teklifler için açılış ön izin onayı verilir. Ön izin onayında kuruluşun veya hizmet biriminin özellikleri, kapasitesi, açılması planlanan tarih aralığı ve personel durumu belirtilir.

(3) Çocuk bakım kuruluşlarının açılış ön izin onayında belirtilen tarih aralığı sonu esas alınarak İl Müdürlüğü tarafından açılış için gerekli işlemler tamamlanır. Alınacak Bakanlık onayı ile kuruluş hizmete açılır.

(4) Ön izin onayında belirtilen tarih aralığı sonu itibarıyla açılış işlemleri tamamlanamayan kuruluş veya hizmet birimine ilişkin gerekçeli rapor İl Müdürlüğünce Bakanlığa bildirilir. Gerekçesi uygun değerlendirilen raporlar hakkında bir defaya mahsus olmak üzere kuruluşun açılış ön izin onayı en fazla 3 ay süreyle uzatılabilir. Bu süre sonunda kullanılmayan veya gerekçesi uygun görülmeyen ön izin onayları iptal edilmiş sayılır.

(5) Bakanlık gerekli gördüğü hallerde resen açılış ön izin onayı vererek bu yetki doğrultusunda, çocuk bakım kuruluşunun belirli bir süre içinde kurulması için illere talimat verebilir.

Çocuk bakım kuruluşları ve kapasite

Madde 8

(1) Çocuk bakım kuruluşları; korunma ihtiyacı olan çocukların bakım ve barınma ihtiyacının karşılandığı ev tipi sosyal hizmet birimlerinden olan çocuk evlerinin bağlı olduğu çocuk evleri koordinasyon merkezleri ile aynı yerleşkede bulunan birden fazla ev tipi sosyal hizmet biriminden oluşan ve çocukların psikososyal ihtiyacına göre ihtisaslaştırılan çocuk evleri siteleridir.

(2) Çocuk evi en fazla yedi çocuk için hizmete açılır, açılışta eksik kalan kapasite takip eden süreçte tamamlanır. Çocukların kardeş olması durumunda, hizmeti aksatmayacak şekilde, kapasite sınırı aranmaz.

(3) Çocuk evleri sitesinde her bir evin kapasitesi en fazla on çocuğa hizmet verilecek şekilde çocukların yaş, cinsiyet ve gelişim özelliklerine göre belirlenir.

(4) Gebelik durumu veya bebeği olan ergenler için açılan kuruluşlarda bebek sayısı kapasiteye dâhil edilir.

Yetki değişiklik işlemleri

Madde 9

(1) Çocuk bakım kuruluşları ve hizmet birimleri açılışında verilen personel yetki durumu ve sayısında yapılacak değişiklik ile adres, cinsiyet grubu, ihtisas, isim, kapasite, fonksiyon değişikliği ve kira yetkisinin verilmesi, yenilenmesi ile kaldırılması işlemleri Bakanlık tarafından gerçekleştirilir.

(2) Adres değişikliği işlemleri; binanın fiziksel ve çevresel koşullarından kaynaklanan riskler, kiralanan binalarda kira sözleşmesinden doğan uyuşmazlık ya da kira sözleşmesinin sona ermesi gibi nedenlerle yapılabilir.

Kapanış işlemleri

Madde 10

(1) Çocuk bakım kuruluşları ve hizmet birimlerinin kapatılması; valilik tarafından hazırlanan gerekçeli rapor doğrultusunda ve valiliğin teklifi üzerine veya resen

Bakanlık onayı ile gerçekleştirilir. Kapatma onayı verilenlerin tasfiye işlemleri il müdürlüğünce yerine getirilir.

Çocuk bakım kuruluşlarının yapısı ve işleyişi

Madde 11

(1) Çocuk bakım kuruluşlarında, Bakanlık tarafından oluşturulan standartlar dâhilinde, idari ve mesleki birimler ile ihtiyaç duyulan diğer birimler veya bölümler bulunur. Çocuk bakım kuruluşlarının yapısı, işleyişi ve ihtisaslaşma durumuna göre bulunması gerekli birimler ve bölümler mevcut durum ile bütçe imkânları göz önünde bulundurularak Bakanlıkça belirlenir.

(2) Hizmet alanları, ev ortamına uygun şekilde tefriş edilir. Çocukların yaşlarına ve özelliklerine uygun olarak düzenlenmiş, birlikte vakit geçirebilecekleri, etkileşimde bulunabilecekleri, etkinlik yapabilecekleri, ders çalışabilecekleri ve günlük paylaşımda bulunabilecekleri, kütüphane, çalışma odası, salon ile günlük ihtiyaçlarına yönelik mutfak, yatak odaları, banyo, tuvalet ve ihtiyaç duyulan diğer bölümler bulunur.

(3) Çocukların yaşam alanları, verilen hizmetin özelliği ve gelişimsel ihtiyaçları dikkate alınarak sosyal, kültürel ve sanatsal etkinlikleri gerçekleştirebilecekleri şekilde düzenlenir.

(4) Çocukların bireysel farklılıkları ve ihtiyaçları dikkate alınarak olumlu tutum ve davranış değişikliği oluşturmaya, yaşam becerilerini geliştirmeye, hayata hazırlamaya, eğitimlerini desteklemeye, aile ve sosyal çevresi ile uyum sağlamasına yönelik psikososyal destek programı uygulanır.

(5) Hizmetin sürekliliği ve evlerde güvenliğin sağlanması amacıyla, özel hayatın gizliliği ilkesi ihlâl edilmeden, merkezi bir güvenlik kamera sistemi kurulur.

(6) Hizmetler yirmi dört saat esasına göre yürütülür.

(7) Mesleki çalışmaların ve sağlık çalışmalarının koordineli bir şekilde yürütülmesi amacıyla sosyal servis ve sağlık servisi oluşturulur.

(8) İhtisaslaştırılan bakım kuruluşlarında;

a) Çocuğun bireysel özelliklerine ve durumuna uygun olarak üç aylık, altı aylık veya bir yıllık psikososyal destek programları uygulanır. İhtiyaç halinde kuruluş koordinasyon komisyonunun teklifi ve il değerlendirme kurulunun kararı doğrultusunda bu programın süresi uzatılabilir.

b) Çocukların psikososyal ve gelişimsel özellikleri dikkate alınarak çocuk kabulü yapılması esastır.

Kuruluş komisyonları

Madde 12

(1) Çocuk bakım kuruluşlarında kuruluş koordinasyon komisyonu ile vaka değerlendirme komisyonu olmak üzere iki komisyon oluşturulur.

(2) Kuruluş koordinasyon komisyonu; kuruluş müdürü başkanlığında, müdür yardımcısı, sosyal çalışma görevlisi ile gereken durumlarda çağırılmak üzere ço-

cuk temsilcisinden oluşur. Müdürün bulunmadığı zamanlarda, vekili komisyona başkanlık eder. İhtiyaç duyulması halinde diğer personel de toplantıya çağrılır. Komisyon en az üç üyenin katılımı ile ayda bir ve gerekli hallerde müdürün davetiyle toplanır. Kararlar oy çokluğu ile alınır. Oyların eşit olması halinde, başkanın bulunduğu taraf çoğunluk kabul edilir.

(3) Kuruluş koordinasyon komisyonunun görevleri şunlardır:

a) Çocuk bakım kuruluşunun amaçlarını ve hedeflerini belirlemek, yıllık çalışma programını hazırlamak, uygulamaları izlemek, sonuçları üç ayda bir değerlendirmek ve iyileştirmeler için alınması gereken tedbirleri belirlemek.

b) Çocukların eğitimi, katılacakları kurslar, tercih edecekleri iş ve meslek alanlarıyla ilgili değerlendirmeler yapmak ve kararlar almak.

c) Çocuk temsilcisi tarafından iletilen görüş ve talepleri değerlendirmek.

ç) Akademik, sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif etkinlikleri planlamak, uygulama sonuçlarını değerlendirmek.

d) Çocukların ödüllendirilmesi veya sınırlandırılması ile ilgili teklifleri ve çocuk üzerindeki etkilerini değerlendirmek ve verilen kararı il müdürünün onayına sunmak.

e) Çocuğun izinli gideceği adrese ulaşımında refakatçi olacak kişi hakkında velisi ya da vasisi tarafından yapılan yazılı talepleri karara bağlamak.

f) 15 yaş ve üstü ergin olmayan çocuğun izinde bulunacağı adrese refakatsiz gidebilmesi için velisi ya da vasisi tarafından bildirilen yazılı talepleri karara bağlamak.

g) Çocukların aileleri ile sağlıklı ilişkiler kurmaları, geliştirmeleri ve toplum içinde desteklenmeleri amacıyla çalışmalarda bulunmak.

ğ) Çocuklarla ilgili vaka değerlendirme toplantıları düzenlemek.

h) İzinli ve izinsiz ayrılan çocukların durumlarını değerlendirmek.

ı) Çocuklar hakkında tedbir kararlarının alınmasına, kaldırılmasına veya değiştirilmesine yönelik değerlendirme yapmak ve il değerlendirme kuruluna sunmak.

i) Çocukların nakil durumunu değerlendirmek ve il değerlendirme kuruluna sunmak.

j) Çocuklar hakkında hazırlanan bireysel uygulama planı çerçevesinde, çocukların bireysel ve gelişimsel özellikleri, ihtiyaçları, ilgileri, istekleri ve yetenekleri göz önünde bulundurularak öncelikle aile odaklı hizmetler olmak üzere uygun hizmet modellerini değerlendirmek ve il değerlendirme kuruluna sunmak.

k) Çocuğun kuruluşa kabulünden sonra yapılan araştırma ve görüşmeler çerçevesinde gizlilik kararı, kişisel ilişkinin düzenlenmesi, velayet, vesayet, kayımlık, nafaka ve miras hukuku gibi çocuğa özgü hukuki işlemlere yönelik değerlendirme yapmak ve il değerlendirme kuruluna sunmak.

(4) Vaka değerlendirme komisyonu; kuruluş müdürünün başkanlığında, müdür yardımcısı, sosyal çalışma görevlisi ve grup/ev sorumlusundan oluşur. Gerekli

hallerde çocukla ilgili diğer personelin katılımı sağlanır. Müdürün bulunmadığı zamanlarda müdür yardımcısı komisyona başkanlık eder. Komisyon en az üç üyenin katılımı ile zorunlu olarak ayda bir, ihtiyaç halinde ise derhal toplanır. Kararlar oy çokluğu ile alınır. Oyların eşit olması halinde, başkanın bulunduğu taraf çoğunluk kabul edilir.

(5) Aylık toplantılarda, hizmet almakta olan çocuklar bireysel olarak ele alınarak çocuğa ilişkin yapılan çalışmalar, çocuğun uygulanan programlardan yararlanma düzeyi ve psikososyal destek sürecinin işleyişi değerlendirilir. Grup/ev sorumlusu veya sosyal çalışma görevlisi, çocukla ve ilgili diğer kişilerle yaptıkları görüşmeleri içeren raporların sunumunu yapar. Üyelerin tümü çocuk hakkındaki mesleki görüşlerini ve önerilerini ifade eder. Her çocuk hakkında ay içerisinde yapılan çalışmalar değerlendirilir ve çocuklara yönelik yeni hedefler ve programlar belirlenir.

(6) Aylık toplantılarda, çocuğa yönelik psikososyal destek sürecinin devamı veya sonlandırılması, çocuğun ailesinin veya yakınlarının yanına dönüşü veya farklı sosyal hizmet modellerinden yararlandırılması hususları değerlendirilir ve il müdürlüğüne bilgi verilir.

(7) Vaka durumlarında, süre beklenmeksizin yapılan toplantılarda gündem konusu, çocuğa ilişkin durumlar ve çözüm önerileri değerlendirilir, gerekli kararlar alınır ve bu doğrultuda iş bölümü yapılır. Mesleki müdahalelere rağmen uyum sorunu devam eden çocuklar, çok yönlü ele alınarak uygun çözüm yolları aranır.

(8) Çocuk ve ergen psikiyatristi, yetişkin psikiyatristi veya diğer görevlilerin vakaya ve tedavi sürecine ilişkin değerlendirmeleri vaka değerlendirme toplantılarında göz önünde bulundurulur.

(9) Çocuklar, komisyonlarda haklarında alınan kararlara ilişkin bilgilendirilir ve alınan kararların uygulanmasına katılımları sağlanır.

(10) Komisyon kararları raporlaştırılır ve kararlara ilişkin tüm bilgi ve belgeler çocuğun dosyasında saklanır.

Sosyal servis

Madde 13

(1) Sosyal servis, mesleki çalışmaları ilgili taraflarla koordineli bir şekilde yürütmek üzere sosyal çalışma görevlilerinden oluşur. Sosyal servis personeli aynı zamanda grup/ev sorumlusu olarak görev yapabilir. Sosyal serviste arşivleme, dosyalama, bilişim ve diğer işlemleri yürütmek üzere personel görevlendirilebilir.

(2) Sosyal serviste görev alacak personel tarafından yürütülecek çalışmalar şunlardır:

a) Çocuğun kabulü, uyumu, bakımı ve gelişimi ile ilgili gerekli mesleki çalışmaları yürütmek, çocuklar için hazırlanan uygulama planlarını ilgili mahkemeye sunmak, süreç içerisinde koruma veya bakım tedbiri kararlarının uygulanmasına yönelik değerlendirme yaparak koruma altına alınmasını gerektiren koşulların devam edip etmediğine ilişkin mevzuatta belirlenen sürelerde mahkemeye bilgi vermek.

b) Uygulama planı hazırlık çalışmalarına grup/ev sorumlusunun, çocuğun ailesinin ve yakınlarının, çalışmalara destek verebilecek resmi kurumların, gönüllülerin ve sivil toplum kuruluşlarının katılımını sağlamak.

c) Çocukların eğitimleri ile psikolojik ve sosyal gelişimlerine katkıda bulunacak programları oluşturmak, uygulamak ve değerlendirmek.

ç) Sağlık sorunları nedeniyle tedaviye ihtiyacı olduğu değerlendirilen çocuğun ilgili sağlık personeliyle iş birliği içerisinde tedavisini yaptırmak ve takip etmek.

d) Çocukların bireysel ihtiyaçlarına göre çalışmalarda bulunmak.

e) Misafir olarak gelen çocuklara ilişkin gerekli işlemleri yürütmek.

f) Çocukla ilgili yapılan tüm mesleki çalışmaları ve yazışmaları içeren kişisel dosyalar ile bilişim sisteminde yer alan tüm kayıtların gizlilik ilkesine uygun olarak hazırlanmasını ve saklanmasını sağlamak.

g) Mesleki çalışmalar, raporlar ve tutanakların kaydedildiği mesleki raporlar kayıt defterini tutmak.

ğ) Çocuk kütük kayıt defterini düzenli olarak tutmak.

h) Çocuklara yönelik sosyal, kültürel, sportif ve eğitsel etkinlikler düzenlemek.

ı) Çocuklarla ilgili tüm verileri zamanında ve eksiksiz olarak bilişim sistemine işlemek ve güncellemek.

i) Tedbir kararlarının alınmasına, kaldırılmasına veya değiştirilmesine ilişkin iş ve işlemleri takip ve koordine etmek.

j) Reşit olarak bakım tedbir kararı kaldırılan gençlerin toplum içinde izleme, destekleme ve rehberlik çalışmalarını yürütmek, gençler hakkındaki kayıtları takip etmek.

(3) Çocuklara sunulan hizmetin niteliğinin artırılması ve uygun psikososyal destek programlarının geliştirilebilmesi amacıyla gerekli hallerde Bakanlıkça belirlenen ölçekler ve testler uygulanabilir.

(4) Sosyal servis yürüttüğü tüm çalışmalarda kuruluş müdürlüğüne karşı sorumludur.

Personel standardı

Madde 14

(1) Çocuk bakım kuruluşlarında Bakanlık tarafından belirlenen sayı ve unvanlarda personel istihdam edilir. İhtisas alanlarına göre ortaya çıkacak ihtiyaçlar doğrultusunda istihdam edilen personelin niceliği, niteliği, görevi, yetkileri ve sorumlulukları Bakanlık tarafından belirlenir.

(2) Çocuk hizmet birimleri ve çocuk evleri koordinasyon merkezlerinde ihtiyaca göre mesleki, idari, teknik ve diğer hizmetlerin yürütülmesi için personel istihdam edilir. Bu fıkra kapsamındaki personel, ilgili mevzuat çerçevesinde kuruluş müdürü tarafından verilen işleri yapar. Bu personelin iş bölümü, iş koşulları ve esasları, kuruluş idaresince tespit edilir ve yerine getirilir. Kuruluşlarda;

a) Müdür,

b) Müdür yardımcısı ve her elli çocuk için ilave bir müdür yardımcısı,

c) Her on çocuğa bir sosyal çalışma görevlisi,

ç) Her otuz çocuğa bir hemşire veya sağlık memuru,

d) Yeterli sayıda bakım personeli,

e) Her on çocuğa bir temizlik personeli,

f) Yeterli sayıda diyetisyen, din görevlisi, yurt yönetim memuru, teknisyen veya teknisyen yardımcısı, memur, veri hazırlama ve kontrol işletmeni, bilgisayar işletmeni, bahçıvan, şoför, güvenlik personeli,

görevlendirilmesine yönelik Bakanlık tarafından gerekli tedbirler alınır.

(3) Bir ev sorumlusuna en fazla üç çocuk evi sorumluluğu verilir. Çocuk evleri sitesinde en fazla yirmi çocuğa, ihtisaslaştırılmış çocuk evleri sitelerinde ise en fazla on çocuğa bir grup sorumlusu görevlendirilir.

(4) Sunulan hizmetin niteliğinin artırılması, personelin bu konudaki kapasitesinin geliştirilmesi ve performansının ölçülmesine yönelik gerekli hallerde Bakanlıkça belirlenen ölçekler ve testler uygulanabilir.

(5) 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 48 inci maddesinin birinci fıkrasının (A) bendinin (5) numaralı alt bendinde sayılan suçlardan dolayı mahkûmiyeti bulunanlara çocuk hizmet birimlerinde görev verilmez.

Müdürün görev, yetki ve sorumlulukları

Madde 15

(1) Müdür, çocukların ihtiyaçlarının en iyi şekilde karşılanmasından, çocuklar için uygun programların hazırlanmasından, izlenmesinden, grup/ev sorumlularının belirlenmesinden, çocuk hizmet birimlerinin idari, mesleki, teknik ve diğer tüm işlerini amacına ve mevzuata uygun yürütmekten birinci derecede sorumludur.

(2) Müdürün görev, yetki ve sorumlulukları şunlardır:

a) İdari, mali, mesleki ve teknik tüm iş ve işlemlerin mevzuata uygun şekilde yürütülmesini sağlamak.

b) Yıllık çalışma programının oluşturulması, uygulanması, izlenmesi, sonuçlarının değerlendirilmesi, raporlanması konusunda iş bölümünü yapmak ve izlemek, elde edilen sonuçlara göre hizmeti geliştirmek.

c) Çocukların aile odaklı hizmetlerden yararlandırılmasına yönelik çalışmaları koordine etmek.

ç) Çocukların eğitim başarılarını takip etmek ve eğitim başarılarının artırılmasına yönelik çalışmalar yapmak, ayrıca sağlık durumları ile tedavi süreçlerini takip etmek ve gerekli tedbirleri almak.

d) Çocukların milli, manevi ve ahlaki değerlere uygun şekilde yetiştirilebilmeleri amacıyla programlar hazırlamak, uygulamak, izlemek, programların sonuçlarını değerlendirmek, raporlamak ve elde edilen sonuçlara göre hizmeti geliştirmek.

e) Dini, milli ve örfi günlerin ve haftaların niteliğine uygun etkinlikler ve programlar düzenlemek ve çocukların katılımını sağlamak.

f) Çocuklara, toplumda gereksinim duyulan iş alanlarının tanıtımı, yetenekle-

rine uygun meslek seçimi ve benzeri konularda rehberlik hizmetlerinin verilmesini, kamu ve özel işyerlerinde çalışan çocuklarla işverenleri arasındaki ilişkilerin düzenlenmesini sağlamak.

g) Çocuklarla ilgili hukuki işlemlerin yerine getirilmesi için çocuğa ait bilgi ve belgelerin hak kaybına mahal verilmeden, zamanında İl Müdürlüğüne bildirilmesini sağlamak.

ğ) Psikososyal destek programlarının uygulanmasını sağlamak ve bu programları izlemek, sonuçlarını değerlendirmek, raporlamak ve elde edilen sonuçlara göre hizmeti geliştirmek.

h) Uygulama planları ile izleme raporlarının zamanında hazırlanarak ilgili mahkemeye sunulmasını sağlamak.

ı) Personelin görev yerini ve alanlarını belirlemek, çalışma programlarını, çalışma saatlerini ve nöbet çizelgelerini düzenlemek, onaylamak ve programların uygulanmasını sağlayarak takip ve kontrol etmek, personelin özlük hakları ile ilgili işlemlerini yürütmek.

i) Personele yönelik işe uyum eğitimleri ile hizmet içi eğitimlerin planlanmasını ve uygulanmasını sağlamak.

j) Kuruluş koordinasyon komisyonu ve vaka değerlendirme komisyonunda alınan kararların uygulanması amacı ile iş bölümüne ilişkin görevlendirmeler yapmak.

k) Bakanlık tarafından gönderilen ödeneklerin mevzuata uygun olarak harcanmasını sağlamak ve denetlemek.

l) Hizmet birimlerinin bütçe çalışmalarına ilişkin iş ve işlemleri yürütmek.

m) Kanunların suç saydığı fiillerin tespiti halinde mevzuat çerçevesinde gerekli işlemleri gerçekleştirmek.

n) Bakanlıkça istenilen bilgilerin ve belgelerin zamanında, eksiksiz ve gizlilik ilkesine uygun olarak gönderilmesini sağlamak.

o) Personel ve çocuklarla ilgili yazışmalarda ve işlemlerde gizlilik ilkesine uyulmasını sağlamak.

ö) Çocuklar için gerekli olacak kefalet senetlerini ve benzeri evrakları Kurum adına imzalamak.

p) Verilen koruma ve bakım hizmetlerinin niteliğini artırmak için gönüllü kurum ve kuruluşlar ile kamu kurum ve kuruluşları arasında iş birliği yapmak.

r) Mutfak personelinin portör ve sağlık kontrolünün altı ayda bir yapılmasını sağlamak.

s) Kuruluşun acil durum, afet ve sivil savunma konularında gerekli çalışmalarını yapmak ve tedbirleri almak.

ş) Müdür yardımcıları arasında iş bölümü yapmak.

t) İl müdürlüğünün verdiği diğer görevleri yerine getirmek.

Müdür yardımcısı

Madde 16

(1) Müdür yardımcısı, hizmetlerin yerine getirilmesinde müdüre yardım eder.

(2) Müdür yardımcıları müdüre karşı sorumludur.

(3) Birden fazla müdür yardımcısı olması halinde, müdür yardımcıları kuruluş müdürünce verilen iş bölümüne uygun olarak görevlerini yerine getirir.

Grup/ev sorumlusu

Madde 17

(1) Grup/ev sorumlusu, sosyal çalışma görevlileri arasından müdür tarafından görevlendirilir. Grup/ev sorumlusu görev, yetki ve sorumluluklarını yerine getirirken diğer personel ile ekip çalışması anlayışı içerisinde eşgüdümlü olarak çalışır.

(2) Grup/ev sorumlusunun görev, yetki ve sorumlulukları şunlardır:

a) Hizmet birimine kabul edilen her çocuğun kuruluşa uyumunun sağlanmasına ilişkin işlemleri yürütmek.

b) Çocuğa, hizmetin amacı, hedefi, işleyişi, hak ve sorumlulukları ile ilgili bilgiler vermek ve çocuğun uyum sürecini planlamak, izlemek ve ihtiyaçlarını belirlemek, çocuğun takibini yapmak, uygulama ve mesleki çalışma planlarını psikososyal destek programı çerçevesinde hazırlayarak yürütmek.

c) Çocukların okula devamını, ders çalışma ve eğitim durumlarını takip etmek, değerlendirmek, okul, kurs ve iş yeri ile ilgili sorunlarının tespiti ve çözümüne yardımcı olmak, eğitim durumuna ilişkin bilgileri raporlamak ve çocuğun dosyasında muhafaza etmek, ayrıca hizmet biriminde çocukların etüt programlarına düzenli katılımlarını sağlamak ve çocuklara rehberlik yapmak.

ç) Çocukların yaş ve gelişim özelliklerine uygun eğitim araç ve malzemeleri ile kırtasiye, giyim, kuşam gibi ihtiyaçlarının zamanında temini için gerekli iş ve işlemleri yerine getirmek.

d) Çocukların bireysel becerilerini ve yeteneklerini geliştirmeye yönelik çalışmaları planlamak ve yürütmek, çocukları bireysel gelişim özellikleri, ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda akademik, sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif etkinliklere yönlendirmek, çocuklara kurs, iş ve meslek seçimlerinde rehberlik yapmak.

e) Çocukların sağlıklı ve sosyal gelişimlerinin sağlanması amacıyla toplumsal ve kültürel kurallar, görgü ve nezaket kuralları, kişiler arası iletişim ve benzeri konularda olumlu alışkanlıklar kazanmalarını sağlamak.

f) Çocukların kişisel temizlik, bakım, düzenli uyku, giyim ve yemek yeme gibi temel bireysel alışkanlıkları kazanmalarını sağlamak.

g) Gerektiğinde sorumlu olduğu çocuklarla ilgili bilgilendirme yapmak, kuruluş koordinasyon komisyonuna ödül ve sınırlandırma teklifinde bulunmak.

ğ) Ailesi, yakınları veya diğer kişilerle görüşmesi uygun görülen çocukların ne kadar süre ile kimlerle görüştürüleceği konularında teklifte bulunmak, belirlenen mekanda görüşmelerini sağlamak, görüşmenin çocuk üzerindeki

etkilerini izlemek, kayıt altına almak, ziyaretçisi gelmeyen ve izinli gitmeyen çocukların varsa ailesi, yoksa akrabaları ile iletişime geçmek, çocukların psikososyal özelliklerini göz önünde tutarak aile bağlarını güçlendirici yönde çalışmalarda bulunmak.

h) Gönüllüler tarafından çocuklara yönelik düzenlenen ve kuruluş müdürlüğünce uygun bulunan etkinliklerde görev almak; etkinlikleri koordine ve takip etmek, sonuçları kuruluş müdürlüğüne raporlamak.

ı) Çocukların, yemeklerin hazırlanması ve sunumuna yaş ve gelişim özelliklerine göre katılımlarını sağlamak.

i) Çocukların sağlık hizmetlerinden zamanında yararlandırılmasını ve düzenli aralıklarla sağlık kontrollerinden geçirilmesini sağlamak, çocukların aldığı sağlık hizmetlerinin sonuçlarını izlemek, acil hallerde çocukları sağlık servisine ulaştırmak ve kuruluş müdürlüğüne bilgi vermek.

j) Bakım personeli sorumluluğundaki iş ve işlemleri, günlük çalışma programlarını düzenlemek ve takip etmek, bakım personeline iş başında rehberlik etmek, denetlemek ve bakım personelinin işe uyumunu sağlamak.

k) Çocukların güvenliğine yönelik gerekli tedbirleri almak, tespit ettiği eksiklikleri kuruluş müdürlüğünce bildirmek, takibini yapmak ve neticelendirmek.

l) Çocuklarla ilgili yapılan her türlü mesleki çalışmaya ve diğer faaliyetlere katkıda bulunmak.

m) Çocuklara hak olarak verilen harçlık ile maaş, miras, nafaka, bağış gelirleri ve diğer ayni/nakdi kazanımları çocukların ihtiyaçlarını, taleplerini ve özelliklerini dikkate alarak menfaatlerini gözetecek şekilde ve gelir/intikal eden hakların niteliklerine göre günlük, haftalık veya aylık olarak imza karşılığında dağıtmak ve kayıt altına almak.

n) Çocukların akademik becerilerini desteklemek, akademik yönden gelişim gösterme konusunda zorluk yaşayan çocukların iş ve meslek edinmesine yönelik uygun eğitim programlarına katılımlarını sağlamak, ilgili işlemleri takip etmek ve neticelendirmek.

o) Reşit olarak kuruluştan ayrılacak olan çocuğu bakım sonrası hayata hazırlamak, reşit olarak bakım tedbir kararı kaldırılan gençleri toplum içinde izleme, destekleme ve rehberlik çalışmalarını sosyal servisle koordineli yürütmek ve takip etmek.

ö) Eğitim ve psikososyal destek programları ile milli ve manevi değerleri kazandırabilecek programlar uygulamak, bu programları izlemek, sonuçlarını değerlendirmek, raporlamak ve elde edilen sonuçlara göre hizmeti geliştirmek.

p) Çocukları akademik, sportif ve sanatsal, yabancı dil, müzik aleti kullanabilme gibi ilgi, beceri ve yeteneklerine uygun faaliyetlere yönlendirmek, çocukları desteklemek, teşvik etmek ve takibini yapmak.

r) Çocukların yaş durumuna uygun kitaplık/kütüphane oluşturulmasında destek olmak, çocuklara kitap okuma alışkanlığı kazandırmak üzere rol model olmak, çocukların kitap okumalarını teşvik etmek, günlük yaşam programlarına eklemek ve birlikte tatbik etmek.

s) Çocukların ortak yaşam alanlarının tertip ve düzenini sağlama, genel temizlik, alışveriş yapma, bütçe planlama, ev ekonomisi ve tasarruf gibi alanlarda işleyişe katılımlarını sağlamak.

ş) Çocukların sağlıklı ve dengeli beslenmeleri ile özel beslenme ihtiyacı olan çocuklara yönelik tedbirleri almak, gıda maddelerinin hijyenik koşullarda saklanmasını, hazırlanmasını ve sunumunu izlemek ve kontrol etmek, yemeklerin çeşidini, miktarını ve zamanını, çocukların sayısını, yaşlarını, gelişim özelliklerini, özel durumlarını, isteklerini, sağlıklı ve dengeli beslenmelerini dikkate alarak diyetisyenin önerileri doğrultusunda bakım personeli ile birlikte belirlemek.

(3) Çocuk evinde çocuklar adına yapılan harcama ve ödemelere ilişkin iş ve işlemleri ev sorumlusu yürütür. Bu iş ve işlemleri harcama belgeleri ile birlikte kayıt altına alarak harcama belgelerini ay sonunda denetime esas olmak üzere çocuk evleri koordinasyon merkezine teslim eder.

(4) Grup/ev sorumlusu yürüttüğü tüm çalışmalarda kuruluş müdürlüğüne karşı sorumludur.

Bakım personeli

Madde 18

(1) Bakım personeli;

a) Mesleki ve teknik orta öğretim kurumlarının çocuk gelişimi, bakım, sağlık hizmetleri, sosyal hizmet bölümlerinden mezun olanlar,

b) Herhangi bir ön lisans ya da lisans programı mezunu olanlardan pedagojik formasyon veya çocuk bakımı konusunda Millî Eğitim Bakanlığınca düzenlenen eğitimlerden sertifika alanlar,

c) Çocuk gelişimi ve eğitimi, sosyal hizmetler, aile ve tüketici bilimleri, ev ve kurum hizmetleri veya sosyal destek hizmetleri programları ve dengi ön lisans mezunu kişiler,

ç) Psikolojik danışmanlık ve rehberlik, psikoloji, sosyoloji, çocuk gelişimi, öğretmenlik, aile ve tüketici bilimleri ve sosyal hizmet lisans programı mezunu kişiler,

arasından seçilir.

(2) Bakım personeli, yirmi iki yaşını doldurmuş olmalıdır.

(3) Bakım personeli, yemek hazırlama ve pişirme konusunda bilgi ve beceriye sahip olmalıdır.

(4) Bakım personeli bir evin sorumluluğunu üstlenebilecek, görevlerini yerine getirirken sorumluluklarını aksatmayacak olgunlukta ve yapıda olmalıdır.

(5) Bakım personelinin görev ve sorumlulukları şunlardır:

a) Çocukların öz bakımlarını yapmak veya yapmalarını sağlamak, temel ihtiyaçlarını karşılamak veya bu konuda çocuklara yardımcı olmak.

b) Günlük yaşam sürecinde çocuklara rehberlik yapmak, yardımcı olmak, olumlu davranış kazanmaları amacıyla çocuklara rol model olmak.

c) Çocukların kişisel temizlik, bakım, düzenli uyku, sofra adabı gibi temel bireysel alışkanlıkları kazanmalarına yardımcı olmak.

ç) Öğünlere göre çocukların yemeklerini hazırlamak, sunmak, yemeği sofrada çocuklarla birlikte yiyerek çocuklara refakat etmek.

d) Çocukların sağlık durumlarını takip etmek, hastalıklara karşı belirlenen tedbirleri almak, hastalanan çocukların tedavilerinin zamanında yapılması için grup/ev sorumlusuna veya sağlık görevlilerine bilgi vermek ve süreci takip etmek.

e) Günlük yaşam programına uymak, çocukların ders çalışma ve okula devam durumlarını takip etmek, grup/ev sorumlusunu bilgilendirmek.

f) Sorumlusu olduğu evin/birimin tertibini, düzenini ve temizliğini sağlamak.

g) Ev kazalarına karşı ve çocukların güvenliğine yönelik emniyet tedbirlerini almak.

ğ) Kuruluş müdürlüğü tarafından verilen diğer görevleri yerine getirmek.

(6) Bakım personelinin görevlendirileceği çocuk hizmet biriminin belirlenmesinde, çocukların yaş ve cinsiyet durumu dikkate alınır.

(7) Bakım personeli, grup/ev sorumlusuna ve kuruluş müdürlüğüne karşı sorumludur.

Çalışma saatleri ve nöbet

Madde 19

(1) Çocuk bakım kuruluşlarında millî ve dini bayramlarda, diğer tatil günlerinde ve mesai saatleri dışındaki zamanlarda hizmetin sürekliliğine uygun olarak nöbet hizmeti yürütülür.

(2) Çocuk bakım kuruluşlarında nöbet hizmetlerini yürütmek üzere nöbetçi personel görevlendirilir. Nöbet hizmetlerinde öncelikle sosyal çalışma görevlilerinin görev yapması esastır. Nöbet tutmaya uygun personel bulunmaması veya sayıca yetersiz olması halinde Bakanlıkça belirlenen usullere göre nöbet hizmeti yürütülür. Sayıca yetersizliğin devam etmesi durumunda, asgari lise mezunu diğer personele il müdürlüğü onayı ile nöbet görevi verilebilir. Nöbet hizmetlerini yürütecek personel ile ilgili bu Yönetmelikte hüküm bulunmayan hususlarda Bakanlığın görüşü esas alınır.

(3) İki ve daha fazla müdür yardımcısı olması durumunda, müdür yardımcılarının hafta sonu tatillerinde görev yapacağı şekilde nöbet düzenlemesi yapılır. Nöbet tutabilecek personelden durumu uygun olanlara, talep etmeleri halinde, sürekli olarak geceleri ve tatil günlerinde nöbet görevi verilebilir.

(4) Nöbet tutmakla yükümlü olan personelin nöbet çizelgesi ve nöbet talimatı, kuruluş müdürlüğü tarafından düzenlenir.

(5) Nöbet hizmetlerine ilişkin hususlar ilgili mevzuata ve Bakanlığın talimatlarına uygun olarak yürütülür.

(6) Daimî işçi statüsünde çalışan personelin çalışma usul ve esasları, 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu, 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş

Kanunu, toplu iş sözleşmesi ve diğer ilgili mevzuat hükümlerine göre Bakanlıkça belirlenir ve yürütülür.

Nöbetçi amir

Madde 20

(1) Nöbetçi amir olarak görevlendirilen personel nöbet hizmeti süresince çocuk evleri koordinasyon merkezi ve çocuk hizmet birimlerinin işleyişi ile ilgili hizmetleri yerine getirmekle yükümlüdür. Nöbetçi amirin görev ve yetkileri şunlardır:

a) Mesai bitiminden ertesi gün mesai başlangıcına kadar işleyişi yürütmek.

b) Çocuklara ilişkin faaliyetlerin sürdürülmesini sağlamak.

c) Çocukların izinsiz ayrılmasıyla ve gerektiğinde acil sağlık hizmetleri ile adli vakalarla ilgili iş ve işlemleri yürütmek, konu hakkında ilgili kurumları ve amirlerini derhal bilgilendirmek.

ç) Nöbet görevini kuruluş müdürlüğünden veya bir önceki nöbetçi personelden teslim almak ve nöbet bitiminden sonra nöbet defterini düzenleyerek kuruluş müdürlüğüne veya bir sonraki nöbetçiye teslim etmek.

d) Nöbet saatleri içerisinde, nöbet mahallini terk etmeden, güvenlik tedbirlerini ve bununla ilgili personelin görevlerini yerine getirip getirmediğini kontrol etmek, işleyişin düzenli yürütülmesini takip etmek, görülen aksaklıkları giderici önlemleri almak, aksayan yönleri görev defterine kaydetmek, kuruluş müdürlüğüne bildirmek ve raporlamak.

e) Nöbet hizmetinin yürütüldüğü birimin düzenini takip etmek ve gerekli tedbirleri almak.

f) Nöbet hizmetinin yürütüldüğü birime gelen tertip ve nakilleri kabul etmek.

g) Nöbet hizmetlerine ilişkin diğer hususları ilgili mevzuat ve talimatlara uygun olarak yürütmek.

Personelin hizmet içi eğitimi

Madde 21

(1) Personel, hizmetin niteliğinin geliştirilmesi ve verimliliğin artırılması amacıyla bütçe imkanları dâhilinde Bakanlık tarafından düzenlenen hizmet içi eğitime alınır.

(2) Göreve başlayacak tüm personele göreve başlaması ile birlikte ilk bir ayda hizmetin niteliğine ilişkin işe uyum eğitimi İl Müdürlüklerince verilir.

(3) İllerde hizmet içi eğitimler, ihtiyaçlar doğrultusunda yükseköğretim kurumları ve diğer kamu kurum ve kuruluşları ile iş birliği yapılarak İl Müdürlükleri tarafından yılda en az iki kez gerçekleştirilir.

(4) Sunulan hizmetin geliştirilmesi, sorunların çözümü, kurumlar arası iş birliğinin ve koordinasyonun sağlanması amacıyla İl Müdürlüğünce uygun görülen yerde kurs, çalıştay, panel, seminer gibi organizasyonlar düzenlenebilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Çocuklara İlişkin İş ve İşlemler

İl değerlendirme kurulu

Madde 22

(1) Bakanlığın görev, yetki ve sorumlulukları çerçevesinde korunma ihtiyacı olan çocuklar hakkında tedbirlere ve hizmet modellerine karar vermek ya da daha önce mesleki çalışmalar sonucunda verilmiş kararlara yapılmış itirazları görüşmek üzere il müdürlüğü bünyesinde il değerlendirme kurulu oluşturulur.

(2) Kurul; il müdürünün onayı ile başkan dâhil en az üç, en fazla dokuz üyeden oluşur. Kurulda, asil üye sayısını aşmamak üzere yedek üye de görevlendirilir.

(3) Kurul; il müdürü, il müdür yardımcısı veya şube müdürü başkanlığında, tercihen il müdürlüğünde veya farklı kuruluşlarda çalışan, idareci olmayan sosyal çalışma görevlilerinden oluşturulur. Gerek görüldüğü takdirde kurulda görüşülen vakaya ilişkin konularda ilgili personel, kurul toplantısına davet edilebilir.

(4) İş yükü veya planlama gereği birden fazla kurul kurulabilir. Böyle hâllerde kurullar arası iş bölümü ve ihtisaslaşma il müdürlüğü tarafından sağlanır.

(5) Kurulun çalışma takvimi il müdürlüğünce planlanır. Kurul, il müdürlüğü tarafından ihtiyaç duyulması halinde toplantıya çağrılır.

(6) Kurulun gündemi başkan tarafından belirlenir.

(7) Kararlar, üyelerin görüşlerini açıklamalarından sonra oy birliği veya oy çokluğu ile alınır. Oyların eşitliği halinde kurul başkanının oy verdiği yönde çoğunluk sağlanmış kabul edilir. Karşı oy şerhi, gerekçesiyle tutanağa yazılır ve imzalanır.

(8) Kurul tarafından ihtiyaç duyulması hâlinde ilgili kuruluşlardan yeni bilgi veya belge istenebilir.

(9) Kurul kararları il müdürünün onayı ile yürürlüğe girer ve il müdürlüğüne bağlı bütün kuruluşları bağlar. İl müdürü gerekli görmesi halinde yetki devri yapabilir.

İl değerlendirme kurulunun görevleri

Madde 23

(1) İl değerlendirme kurulunun görevleri şunlardır:

a) Sosyal hizmete ihtiyacı olduğu bildirilen çocuk ve gençlerin durumlarına uygun sosyal hizmet modelini değerlendirerek karara bağlamak.

b) Sosyal hizmet merkezleri bünyesinde kurulan sosyal hizmet komisyonları, kuruluş koordinasyon komisyonları ve Bakanlığın diğer komisyonları tarafından talep edilen bakım tedbiri kararlarının alınması, hizmet modeli değişikliği, bakım tedbirinin kaldırılması veya uzatılması ile ilgili talepleri ilgisine göre mahkemeden talep etmek veya gerekli işlemleri gerçekleştirmek üzere karara bağlamak.

c) Sosyal inceleme sürecinde korunma ihtiyacı olan çocuk hakkında, kuruluşlar arasında ortaya çıkan mesleki görüş ayrılıkları ve uygulanacak tedbirler hakkındaki ihtilafları görüşerek karara bağlamak.

ç) İlgili kamu kurum ve kuruluşlarının sosyal hizmet birimlerinin ve sosyal çalışma görevlilerinin yaptığı ve bildirime esas teşkil eden sosyal incelemeleri değerlendirmek ve karara bağlamak.

d) Bakım ve korunma altına alınan çocukların öncelikle aile odaklı hizmet modelleri olmak üzere, ev tipi sosyal hizmet birimleri ve çocuk evleri sitelerinden hizmet almaları, ihtiyaç duyacakları psikososyal destek programlarını veya durumuna uygun ihtisas kuruluşuna yerleştirilmelerini değerlendirerek karara bağlamak.

e) Çocukların bireysel özelliklerine ve durumuna uygun olarak uygulanan psikososyal destek programının ihtiyaç hâlinde uzatılmasına ilişkin değerlendirme yapmak ve karar vermek.

f) Bakım ve korunma altındaki çocukların hizmet aldığı ihtisas kuruluşunun değişmesini veya yeniden değerlendirilmesini gerektiren hallerde karar vermek.

g) Bakım ve korunma altında bulunan çocukların kuruluşlar arası nakil talepleri ile il dışı nakillere konu çocukların nakil taleplerini değerlendirmek ve karara bağlamak.

ğ) Tedbir kararına neden olan şartların ortadan kalkması durumunda, çocuğun gelişimi göz önünde bulundurularak tedbir kararlarının kaldırılmasına, kanunda öngörülen sebepler ile uzatılmasına veya değiştirilmesine dair talepleri mahkemeden talep etmek üzere değerlendirmek ve karara bağlamak.

h) Sosyal hizmet ve psikososyal destek süreçleri hakkında ilde ortaya çıkan mesleki sorunlara ilişkin il müdürlüğüne görüş vermek.

ı) İl müdürlüğüne bağlı kuruluşların kapasitelerindeki, ihtisas alanındaki veya hizmet modelindeki değişiklik taleplerini değerlendirerek ilgili makamlara iletmek üzere raporlamak.

i) İl müdürlüğünün görevlendirmesi hâlinde Bakanlığın tüm sosyal hizmet modellerine ilişkin mesleki değerlendirmeleri yapmak ve karara bağlamak.

j) Okul, hastane, belediye, kolluk, adli makamlar veya göç idaresi sosyal hizmet birimleri ile koordinasyon içinde çalışarak her yılın sonunda sosyal hizmet faaliyet raporu hazırlamak ve bu rapor çerçevesinde bir sonraki yıla ait sosyal hizmet iş birliği planını oluşturarak il müdürlüğüne sunmak.

k) Sivil toplum kuruluşları ile yapılacak iş birliği ve ortak projeler hakkında, talep edilmesi hâlinde, fayda analizini ve mesleki değerlendirmeleri rapor hâlinde il müdürlüğüne sunmak.

l) İl müdürlüğü ve bağlı kuruluşlarca yürütülen sosyal inceleme süreçlerine ilişkin, hizmet alanlar tarafından yapılan itirazları değerlendirmek ve karara bağlamak.

m) İl müdürlüğüne bağlı birim veya kuruluşlarda bulunan sosyal hizmet komisyonu, kuruluş koordinasyon komisyonu, vaka değerlendirme komisyonu ve diğer komisyonların sosyal hizmet modellerine ilişkin kararlarına hizmet alanlar tarafından yapılan itirazları, gerekirse yeni bir inceleme yaptırmak suretiyle değerlendirmek ve karara bağlamak.

Korunma ihtiyacı olan çocukların bildirimi, tespiti, başvuru ve yükümlülükler

Madde 24

(1) Adlî ve idarî merciler, kolluk görevlileri, sağlık, eğitim ve sivil toplum kuruluşları korunma ihtiyacı olan çocuğu Bakanlığa bildirmekle yükümlüdür.

(2) Korunma ihtiyacı olan çocukların tespiti ve durumlarının incelenmesi görevi il müdürlüklerinin sorumluluğundadır. İl müdürlükleri korunma ihtiyacı olan çocuklar hakkında basın ve yayın organları ile benzeri iletişim araçlarında çıkan haberleri ve her türlü duyumu ihbar kabul edip derhal harekete geçerek bunları araştırmakla yükümlüdür.

(3) İlgili mevzuat gereği il müdürlüğü kendisine bildirimi yapılan çocuklar hakkında her türlü araştırmayı yapar, yapılan araştırmalar sonucunda çocuk hakkında uygulanacak hizmetin belirlenmesi ve değiştirilmesi il değerlendirme kurulu tarafından karara bağlanır.

Çocuğa uygun sosyal hizmet modelinin belirlenmesi ve yerleştirme

Madde 25

(1) Korunma ihtiyacı olan çocuk hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir kararı alınıncaya veya uygun hizmet modeli belirleninceye kadar çocuk, ilk müdahale ve değerlendirme hizmetlerinden yararlanır.

(2) Çocuk, il müdürlüğü tarafından yetkili ve görevli mahkemenin verdiği bakım tedbiri kararından sonra, hakkında belirlenen sosyal hizmet modeline uygun çocuk hizmet birimine yerleştirilir. Yapılan işlemler il müdürlüğü tarafından bilişim sistemine kayıt edilir.

(3) Çocuğun yararlanacağı hizmet modelinin belirlenmesi ve yerleştirme sonrası yapılacak ilk işlemler aşağıda belirtilen şekilde, il müdürlüğü tarafından yürütülür:

a) Çocuk hizmet birimlerine özellikle aile odaklı bakım hizmetlerinden yararlandırılamayan çocuklar yerleştirilir. Süreç içerisinde çocuğun aile odaklı hizmetlerden yararlanması yönünde mesleki çalışmalar yürütülür.

b) Çocuk yaşına, cinsiyetine veya psikososyal destek ihtiyaçlarına göre değerlendirilerek durumuna uygun kuruluşa yerleştirilir.

c) İlk kabul işlemleri kapsamında; sosyal çalışma görevlisi tarafından çocukla ilk görüşme kabul aşamasında yapılır, çocuğun dosyası incelenir, çocukla ilgili bilgiler kayıt altına alınır, kütük defterine ve bilişim sistemine işlenir, gerekli hukuki işlemler başlatılır ve takip edilir. Çocuk hizmet birimlerine yerleştirilecek çocuğun dosyasında; sosyal inceleme raporu, varsa acil korunma kararı, bakım tedbiri veya korunma kararı, sağlık, nüfus ve eğitim durumuna ilişkin bilgi ve belgeler bulunur. Nakil yolu ile kabul edilecek çocukların dosyasında ek olarak bireysel uygulama planı da bulunur.

ç) Çocuğa, yaşına ve gelişim düzeyine uygun olarak hizmetin amacı, hedefi, işleyişi, çocuğun hak ve sorumlulukları ile ilgili ön bilgilendirme yapılır, görüşmeler raporlaştırılır ve çocuğun dosyasında muhafaza edilmek üzere kayıt altına alınır.

d) Çocuğun yerleştirilmesiyle beraber genel sağlık kontrolü yaptırılır. Sonuçlar,

sağlık dosyasında muhafaza edilir. Bakım tedbiri kararı ile birlikte sağlık tedbirine hükmedildiği hallerde öncelikle sağlık tedbiri uygulanır.

e) Kabulü yapılan her çocuk için sosyal çalışma görevlisi görevlendirilir.

f) Kabul aşamasında, nüfus kaydı ile fiziksel görünümü arasında belirgin fark olduğu gözlemlenen çocukların durumu, yaş tashihi amacıyla görevli ve yetkili mahkemeye bildirilir. Bu konuda mahkemece karar verilinceye kadar çocuk, fiziksel görünümüne ve gelişimine uygun birime yerleştirilir.

g) Can güvenliği riski bulunan, haklarında gizlilik kararı alınmış veya mahkeme kararı ile ebeveyni ile kişisel ilişkisi kısıtlanmış çocuklar ile koruyucu aile hizmetinden faydalandırılan çocuklar hariç olmak üzere, kuruluş bakımında bulunan çocukların ailesinin veya akraba çevresinin olduğu ilde/hizmet bölgesinde bakılmaları sağlanır.

ğ) Çocuğun durumuna uygun çocuk hizmet biriminin ilde olmaması halinde, durumu hizmet bölgesindeki kuruluşlardan birine yerleştirilmek üzere değerlendirilir. Çocuğun durumuna uygun çocuk hizmet biriminin hizmet bölgesinde bulunmaması halinde, çocuk hakkında hazırlanacak sosyal inceleme raporunu ve kurul kararını içeren dosyası ile birlikte İl Müdürlüğünce Bakanlıktan tertip talebinde bulunulur. Bakanlık kararı doğrultusunda gerekli işlem tesis edilir.

h) İl müdürlükleri, kabulü yapılan çocuklardan tertip/nakil sürecinde gecikmesinde sakınca bulunan acil tedavi ihtiyaçları, eğitim ve öğretim gereksinimleri, hukuki, adli zorunlulukları veya kişisel güvenlik tehditleri ve benzeri durumlarda, çocuğun yararına uygun önlemleri derhal alarak ilgili kişi ve kurumlarla iş birliği içinde gerekli çalışmaları yürütür.

(4) Kapasite ya da çeşitli nedenlerle ailesinin veya akraba çevresinin olduğu il dışındaki diğer illere tertibi/nakli yapılan çocukların, tekrar kendi iline/hizmet bölgesine gelmesine ilişkin durumu aylık olarak İl Müdürlüğünce değerlendirilir. Tertip/nakil isteyen İl Müdürlüğünce ilinde kapasite boşluğu oluşması durumunda çocuğun bulunduğu il ile koordinasyon sağlanarak öncelikle bu çocuklarla kapasitenin tamamlanması sağlanır. Bakanlıkça üç aylık periyotlar halinde bu durumdaki çocukların değerlendirmesi ve takibi yapılır.

(5) Çocukların birimlere yerleştirilmesinde; aynı evde/yaşam biriminde kalacak yedi yaş ve üzeri çocuklarda yaş farkının en fazla üç olması ve hemcins olması şartı aranır. Aynı evde/yaşam biriminde kalan çocukların tamamının kardeş olması halinde, yaş ve cinsiyet farkı şartı aranmaz. Farklı kardeş grubundan çocuklar olması hâlinde, sadece aynı cinsiyet grubunda olan çocuklar bir arada kalabilir.

(6) İl değerlendirme kurulu tarafından psikososyal desteğe ihtiyaç duyduğuna karar verilen çocuklar, öncelikle bakım zinciri içindeki ihtisas kuruluşlarından hizmet alır. Hizmet bölgesi içinde uygun ihtisas kuruluşu bulunmaması halinde bu çocuklar diğer hizmet bölgelerindeki illerde yer alan, durumlarına uygun kuruluşa tertip/nakil edilir.

(7) Bakanlık tarafından çocuk bakım kuruluşları arasında, çocukların korunma altına alınma nedenlerine, yaş ve cinsiyet durumları ile psikososyal destek ihtiyaçlarına göre ülke geneline hizmet vermek üzere ihtisaslaşma yapılır. İhtisaslaşma alanlarına ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça belirlenir.

Tertip ve nakil işlemleri

Madde 26

(1) Çocuğun yüksek yararı gözetilerek eğitim, sağlık, güvenlik ve benzeri zorunlu haller dışında iller arası tertip ve nakil işlemlerine yer verilmemesi esastır.

(2) İl içindeki tertip ve nakiller çocuğa hizmet veren kuruluşun teklifi, il değerlendirme kurulunun kararı ve il müdürlüğünün onayı ile gerçekleştirilir. İller arası tertip ve nakiller Bakanlığın yetkisindedir.

(3) Hizmet bölgesi içindeki tertip ve nakiller çocuğun kaldığı kuruluşun talebi, il değerlendirme kurulu kararı, il müdürlüğünün teklifi ve Bakanlığın onayı ile yapılır.

(4) Hizmet bölgeleri arasındaki tertip ve nakiller, çocuk hakkındaki tedbir kararını, çocuk hakkında hazırlanacak sosyal inceleme raporunu, çocuğun bakım altında bulunduğu kuruluşun teklifini ve il değerlendirme kurulu kararını içeren dosya ile birlikte Bakanlıktan talep edilir. Bakanlık kararı doğrultusunda gerekli işlem tesis edilir.

(5) Eğitim veya sağlık nedenleri ile yapılacak iller arası tertip ve nakiller, çocuğun eğitim veya sağlık durumunu gösteren belgeler hazırlanarak sosyal inceleme raporu veya il değerlendirme kurulu kararı aranmaksızın iller arası koordinasyonla gerçekleştirilir ve tertip veya nakli talep eden il müdürlüğü tarafından Bakanlığa bilgi verilir.

(6) Koruyucu aile yanına yerleştirme veya evlat edindirme gerekçesiyle yapılacak nakil işlemleri iller arası koordinasyonla gerçekleştirilir ve Bakanlığa bilgi verilir.

(7) Çocuğun yararını gerektiren acil hallerde Bakanlıkça resen tertip veya nakil işlemi yapılabilir.

(8) Çocuk bakım kuruluşundan izinsiz ayrılan ve bu durumu devam eden çocuklar için nakil talep edilemez.

(9) Tertip veya nakil talep edilen çocuklar hakkında başka bir il müdürlüğünden istenen sosyal inceleme raporları, ilgili il müdürlüğünce en geç 15 gün içinde hazırlanır ve talep eden il müdürlüğüne gönderilir.

(10) Refakatsiz çocukların nakilleri iller arası koordinasyon ile yapılır. Sosyal inceleme raporu ve il değerlendirme kurulu kararı aranmaz. İl müdürlüğünce çocuğun hangi tarihte ve hangi ile nakil edileceği ile ilgili, ayrıldığı ve nakil edileceği il göç idaresi müdürlüklerine bilgi verilir.

(11) Bu maddenin beşinci, altıncı ve yedinci fıkralarında sayılan işlemlerde tertip ve nakil işlemlerinin aynı hizmet bölgesi içerisinde yapılması şartı aranmaz.

(12) Bakım zinciri, hizmet bölgesi ve ihtisaslaşma kapsamında yapılacak tertip ve nakil işlemlerine ilişkin hususlar Bakanlıkça belirlenir. Tertip ve nakile ilişkin diğer hususlar ilgili mevzuata ve Bakanlığın talimatlarına uygun olarak yürütülür.

Tedbir kararları uygulama planı ve raporu

Madde 27

(1) Mahkemece hakkında korunma veya bakım tedbir kararı verilen çocukların demografik bilgileri, gelişim özellikleri, ilgileri, istekleri ve yetenekleri göz önünde bulundurularak tedbir kararı verilen her çocuğa özgü uygulama planı hazırlanır.

(2) Uygulama planı çocuğun kabulünden itibaren en geç on gün içinde, tedbiri uygulayan sosyal çalışma görevlisi tarafından, ilgili mahkemeye veya çocuk hâkiminin onayına sunulur. Uygulama planı süreç içerisinde gerek görülmesi halinde aynı usulle güncellenebilir.

(3) Uygulama planında; çocuğun aile ve sosyal çevre ilişkilerinin güçlendirilmesi ile eğitim, sağlık ve gelişim süreçlerinin takibine ilişkin hedefler gözetilerek çocuğun kendisi, ailesi, sosyal çevresi ve diğer ilgili kurum ve kişilerle yapılacak mesleki çalışma takvimi yer alır.

(4) Uygulama planı uyarınca, çocuğa yönelik yürütülen çalışmalar, elde edilen sonuçlar, ulaşılamayan hedefler ile hedeflere ulaşılamama nedenleri sosyal çalışma görevlisi tarafından, çocukla ilgili personelin, çocuğun, ailesinin ve yakınlarının görüşleri de alınarak değerlendirilir ve sonuçları tedbir uygulama raporu olarak ilgili mahkemeye üçer aylık dönemler halinde bildirilir.

(5) Uygulama raporunda çocuk hakkında alınmış koruyucu ve destekleyici tedbir kararının kaldırılmasının veya değiştirilmesinin yanı sıra çocuğun velayetinin sınırlandırılması, kaldırılması, değiştirilmesi, çocukla kişisel ilişki tesisi kurulması ya da çocuğa yasal olarak bakmakla yükümlü kişilere nafaka davası açılması gibi çocuğa özgü tedbirler de değerlendirilir. Gerekli görülmesi halinde üçer aylık süre beklenmez. Bu fıkra kapsamındaki işlemler öncelikle çocuk mahkemesinden talep edilir.

(6) Koruma ve bakım altında bulunan çocuk hakkında ilgili birim tarafından ayrıca en az altı ayda bir kez sosyal inceleme raporu hazırlanır ve gerektiğinde güncellenerek Bakanlık tarafından belirlenen diğer standart formlar ile birlikte çocuğun dosyasında muhafaza edilir.

Psikososyal destek hizmeti

Madde 28

(1) Psikososyal destek hizmetleri çocuğun, öncelikle aile bütünlüğü içinde sosyal uyumunun sağlanmasına, korunmasına ve desteklenmesine yönelik bir anlayışla planlanır ve uygulanır.

(2) Psikososyal destek süreci her çocuk için ayrı ayrı değerlendirilir. Çocukların bireysel farklılıkları ve ihtiyaçları dikkate alınarak psikososyal destek programı oluşturulur ve mesleki müdahale süreçleri bu program çerçevesinde yapılandırılır.

(3) Aile ve çocuğun ayrı illerde ikamet etmeleri halinde psikososyal destek programının uygulanmasında iller arasında koordinasyon sağlanır. Bu programların uygulanması ve sonuçları düzenli olarak izlenir ve değerlendirilir.

(4) Çocukların meslek edinmeleri, bilgi ve beceri kazanmaları ile okul başarılarının artırılması amacıyla ders ve kurs programları planlanır. Çocukların istek ve yetenekleri dikkate alınarak bu kurslarda aktif görev ve sorumluluk almaları sağlanır.

(5) Çocukların görüşleri dikkate alınarak müzik, spor, tiyatro, resim ve diğer etkinliklerden, kamu kurum ve kuruluşları veya özel kurum ve kuruluşlar tarafından düzenlenecek kurslardan yararlandırılmaları sağlanır. Çocukların katılacakları kurslar, kuruluş koordinasyon komisyonunca çocukların ilgileri ve yetenekleri dikkate alınarak belirlenir. Her çocuğun en az bir faaliyete aktif katılması ve sorumluluk alması sağlanır.

(6) Salgın hastalık, kriz, afet durumlarında çocukların ihtiyaçlarına uygun her türlü tedbir alınır.

İzin ve ziyaret

Madde 29

(1) Çocukların ailesi, yakınları veya gönüllü kişiler ile uygun görülecek diğer kişilere ne kadar süre ile izinli verileceği ve kimlerle görüştürüleceği, çocuk hakkında verilmiş koruyucu ve destekleyici tedbir kararı ile kişisel ilişki tesisi hakkında verilen mahkeme kararları göz önünde bulundurularak yapılacak sosyal inceleme doğrultusunda kuruluş koordinasyon komisyonu tarafından belirlenir. Çocuklar gönüllü kişilere, mülki idare amiri onayı alınarak izinli verilir. Çocukların izin durumları nöbet dosyasında da bulundurulur.

(2) Gerektiğinde çocuğun yüksek yararı doğrultusunda sosyal inceleme raporu hazırlanarak ilgili mahkemeden çocuk ve aile üyeleri arasındaki kişisel ilişkinin kaldırılması, sınırlandırılması veya daha önce bu konuda verilmiş olan kararlar ile ilgili yeniden düzenleme talep edilebilir.

(3) Çocuklara psikososyal destek programını aksatmayacak şekilde bir yıl içinde fasılalı ya da fasılasız olarak altmış güne kadar izin verilebilir. Çocukların aile bağlarının güçlendirilmesi amacıyla, ihtiyaç duyulması halinde, bu süre otuz güne kadar uzatılabilir. İzin dönüşü çocuk ve ailesiyle izin dönemine ilişkin görüşme yapılır, raporlanır ve dosyasında muhafaza edilir.

(4) Çocuğun hizmet biriminden izinsiz ayrılması halinde, en kısa sürede kolluk kuvvetlerine, İl Müdürlüğüne, ilgili mahkemeye, yasal temsilcisine ve çocuğun güvenliğine ya da yüksek yararına aykırı olmadığı durumlarda vasisine veya ailesine bilgi verilir.

(5) Yapılan araştırma sonucu yasal temsilcisi/akrabaları yanında olduğu tespit edilen veya izin süresi bitiminde kuruluşa teslim edilmeyen çocuklar kuruluşa döndürülünceye veya farklı bir hizmet modelinden yararlandırılıncaya kadar işlemi devam eden çocuk statüsünde değerlendirilir, çocuk hakkında kolluk kuvvetlerine yapılmış arama bildirimi sonlandırılır. İşlemi devam eden çocuk statüsü en fazla üç ay devam eder. Koruyucu aile ve evlat edinme gibi aile odaklı hizmetlerden yararlandırma sürecindeki çocuklar da bu statüde değerlendirilir.

(6) Çocuğun izin süresinin bitiminde bulunduğu hizmet birimine getirilmemesi halinde, izinli verildiği kişiye yazılı tebligat yapılarak çocuğun derhal getirilmesi istenir. Getirilmeyen çocuk ve ailesi hakkında sosyal inceleme raporu hazırlanır. Bu raporda, bakım tedbiri veya korunma kararının kaldırılması uygun görülen çocuk hakkında ilgili mahkemeye başvurulur. Bakım tedbiri veya korunma kararını gerektiren koşullar ortadan kalkmamışsa gerekli mercilere başvurularak çocuğun birime teslimi veya dönüşü sağlanır.

(7) Koruma ve bakım hizmetini reddederek sıklıkla hizmet biriminden izinsiz ayrılan ve gerçekleştirilen çalışmalara karşın altı ay süreyle kendisine ulaşılamayan ya da kendisinden haber alınamayan çocukların durumunun ilgili belgelerle birlikte mahkemeye bildirilerek korunma veya bakım tedbir kararının kaldırılmasına dair mahkemeden talepte bulunulur.

(8) Çocukların ziyaret edilmeleri, bu maddenin birinci fıkrası doğrultusunda, kuruluş müdürlüğü tarafından, çocukların eğitim ve psikososyal destek hizmetini aksatmayacak şekilde düzenlenir. Ziyaretçilere ziyaret günü, saati ve yeri bildirilir. Ziyaret, gerekli görülmesi halinde bir refakatçi eşliğinde, uygun görülen yerde veya başka bir sosyal hizmet biriminde gerçekleştirilir.

Günlük yaşam programı ve çocuğun hayata hazırlanması

Madde 30

(1) Koruma ve bakım altına alınan çocukların kuruluşa kabulünden itibaren hayata hazırlanması konusunda gerekli tedbirler alınır. Bu konuda kuruluş müdürlüğünce aşağıda belirtilen konularda çalışmalar yürütülür:

a) Kuruluşun hafta içi ve hafta sonu günlük faaliyetlerini, personelin görev ve sorumluluklarını, her bir çocuk için bireyselleştirilmiş olarak gün boyunca yapacakları faaliyetleri, faaliyetlerin başlangıç ve bitiş sürelerini ve uygulamada dikkat edilecek hususları içeren günlük yaşam programı hazırlanır.

b) Günlük yaşam programında; ilin coğrafi konumundan kaynaklanan koşullar, mevsimler, hafta sonu ve resmi tatiller dikkate alınarak okul, kurs, etüt, iş, sosyal ve kültürel faaliyet saatleri, kuruluştan çıkış ve kuruluşa dönüş saatleri belirlenir ve ilgili personele bildirilir.

c) Programda, okula giden çocuklar için kuruluşta bulundukları zaman dikkate alınarak her gün en az üçer saat etüt/kitap okuma etkinliği yapılması planlanır.

ç) Günlük yaşam programında, kuruluş müdürlüğünce her bir faaliyetin hangi personel tarafından ne zaman yerine getirileceği açıkça belirtilir ve ilgili personele bildirilir.

d) Programda yapılacak değişiklikler mesai saatleri içinde müdürlük tarafından iletişim panosunda duyurulur. Mesai saatleri dışında ve hafta sonlarında ise grup sorumlusu ve/veya nöbetçi amir tarafından gerekçesi ile birlikte iletişim panosunda duyurularak nöbet defterine işlenir.

e) Kuruluşta çalışan personelin mesaileri çocukların kuruluşta oldukları zaman dilimleri dikkate alınarak düzenlenir.

(2) Çocukların akademik, sportif, sanatsal ve mesleki yetenek taramaları yapılır. Çocuklar ilgi, beceri ve yeteneklerine uygun olarak akademik, sportif, sanatsal ve mesleki faaliyetlere yönlendirilir, desteklenir ve teşvik edilir.

(3) Çocukların görüşleri ve yetenekleri dikkate alınarak müzik, spor, izcilik, tiyatro, resim ve diğer etkinliklerden, kamu kurum ve kuruluşları veya özel kurum ve kuruluşlar tarafından düzenlenecek kurslardan yararlandırılmaları sağlanır. Bu kapsamda her çocuğun en az bir yabancı dil öğrenmesi, müzik aleti kullanması ve en az bir spor dalına aktif katılımı ve sorumluluk alması sağlanır. Çocukların katılacakları kurslar, kuruluş koordinasyon komisyonunca çocukların ilgi ve yetenekleri doğrultusunda belirlenir.

(4) Çocukların sorumluluk bilincinin gelişmesi ve toplumsal yaşama hazırlanmaları amacıyla yaşına ve fiziksel gelişimine uygun olarak;

a) Yemek yapma, sofra hazırlama, ortak yaşam alanlarının tertip ve düzenini sağlama, genel temizlik, alışveriş yapma gibi konularda kuruluş işleyişine katılmaları yönünde sorumluluk almaları sağlanır.

b) Dini, milli ve örfi gün ve haftaların niteliğine uygun etkinlik ve programlara katılımı sağlanır.

(5) Çocuklardan yaş, cinsiyet, fiziksel, zihinsel ve duygusal gelişimleri ile sosyal durumları koordinasyon kurulu tarafından uygun görülenlere, çocukların serbest zamanlarında, kuruluş müdürlüğünün uygun göreceği süre ve koşullarda günlük izin verilebilir.

(6) Topluma açık mekanlarda uygun davranış geliştirmeleri amacıyla çocukların toplu taşıma araçlarını kullanmaları sağlanır. Çocuklar cami ve benzeri ibadet yerleri, şehitlik, müze, lokanta, resmi kurumlar, kamp, kütüphane gibi yerlere götürülür ve bu mekanlarda çocuklara nasıl davranmaları gerektiği konusunda bilgilendirme yapılır. Çocukların yaşam becerilerini deneyimleyerek öğrenmeleri konusunda programlar düzenlenir.

(7) Çocukların bakım sonrası yaşam sürecinde, ihtiyaç duyacakları konularda farkındalıklarının artırılması yönünde finansal okuryazarlık, bütçe planlama, ev ekonomisi ve tasarruf, iş hayatı ve hukuk konularında 15 yaşından itibaren eğitimler almaları konusunda programlar hazırlanır.

(8) Çocukların kuruluş iş ve işleyişine katılımını düzenleyen plan, kuruluş koordinasyon komisyonu tarafından aylık hazırlanır. Kuruluş müdürünce onaylanan program nöbetçi personel dahil sorumlu bütün personele ve çocuklara bildirilir.

Çocukların eğitimi ile iş ve meslek edindirilmeleri

Madde 31

(1) Çocukların öncelikle akademik becerileri desteklenir, iş ve meslek edinmelerine yönelik uygun eğitim programlarına katılımı sağlanır.

(2) Örgün eğitimine devam edemeyen ya da zorunlu eğitimini tamamlamamış olan çocuklar, zorunlu eğitimi tamamlamaları için desteklenir. Bunun yanı sıra çocuklar ilgi ve yetenekleri doğrultusunda uygun meslek alanlarında öğrenim görmeleri ve meslek edinmeleri için Millî Eğitim Bakanlığına bağlı mesleki eğitim merkezlerine yönlendirilir ve takibi yapılır.

(3) İkinci fıkra kapsamında mesleki eğitim merkezine devam etmeyen ve yasal olarak çalışma yaşının üzerinde olan çocuklar, iş ve meslek sahibi olabilmeleri için kamu veya özel iş yerlerinde ilgili mevzuat kapsamında çalışabilir.

(4) Öğrenime devam eden çocukların görüşleri de alınarak bilgi ve becerilerini geliştirme, psikososyal gelişimlerini destekleme, boş zamanlarını değerlendirme ve iş/meslek hayatı konusunda tecrübe edinmeleri amacıyla; eğitim ve öğretimlerini aksatmadan, sağlık ve güvenliklerini, fiziksel, zihinsel, ahlaki ve sosyal gelişmeleri ile ekonomik istismara uğramalarını engelleyici tedbirler de alınarak tatil ve boş zamanlarında İş Kanunu kapsamında belirlenen yaş kriterleri dikkate alınarak kuruluş idaresince uygun görülen iş yerlerinde ilgili mevzuat kapsamında çalıştırılabilir.

(5) Çalışan çocuklara harçlıkları tam olarak verilir. Öğle veya akşam yemeğini hizmet biriminde yeme imkânı olmayan çocuklara harçlıkları bir kat artırılarak verilir.

Ödül ve sınırlamalar

Madde 32

(1) Ödül ve sınırlamalar, çocukların psikolojik ve sosyal gelişimini olumlu yönde etkileyecek şekilde yapılır. Çocuğun ödüllendirilmesi veya sınırlanmasına yönelik grup/ev sorumlusu tarafından yapılan teklif, kuruluş koordinasyon komisyonunca değerlendirilir.

(2) Eğitim-öğretim dönemleri sonunda teşekkür belgesi alan çocuklara bir harçlık tutarı, takdir belgesi alan çocuklara ve en az il düzeyinde ve resmi olarak düzenlenen akademik, sosyal, kültürel, sanatsal, sportif etkinliklerde ve yarışmalarda dereceye giren çocuklara iki harçlık tutarı kadar ödül verilir. Bu kapsamda ayrıca gezi veya sosyal aktiviteler de düzenlenebilir.

(3) Günlük yaşam kurallarına aykırı davranmayı alışkanlık haline getiren çocuklara psikolojik ve sosyal gelişimini olumsuz etkilemeyecek biçimde sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif etkinliklere katılım ile izin kullanımına ilişkin sınırlamalar uygulanabilir. Kasten kişi veya eşyalarda maddi ve/veya manevi zarara sebebiyet veren çocukların bir aylık harçlığından, kuruluş koordinasyon komisyonu tarafından takdir edilecek oranda kesinti yapılır. Kesinti tutarı harçlık tutarının 3/4'ünü aşamaz.

(4) Ödül ve sınırlamalar ayda bir, yılda ise dört defadan fazla olamaz.

(5) Ödül ve sınırlamalar çocuğa yazılı olarak bildirilir. Sınırlamalar diğer çocuklara duyurulmazken, ödüllendirmeler diğer çocukların da bulunduğu ortamda çocuğu onurlandıracak şekilde açıklanır.

Tedbir kararlarının uzatılması, değiştirilmesi ve kaldırılması

Madde 33

(1) Korunma kararı genel olarak çocuk reşit olana kadar devam eder. Ancak bu karar, korunma kararına neden olan şartların ortadan kalkması halinde, il değerlendirme kurulunun önerisi üzerine mahkemece çocuk reşit olmadan önce kaldırılabileceği gibi reşit olduktan sonra da çocuğun rızası alınmak şartıyla korunma kararının devamı hususunda karar verilebilir.

(2) 2828 sayılı Kanunun 24 üncü maddesi ve 5395 sayılı Kanunun 7 nci maddesinin ilgili hükümlerince tedbir kararına neden olan şartların ortadan kalkması veya değişmesi halinde çocuğun gelişimi, eğitim durumu, sağlık durumu, engellilik durumu ve diğer ihtiyaçları göz önünde bulundurularak hazırlanacak sosyal inceleme raporu il değerlendirme kurulu tarafından değerlendirilir ve verilen karar doğrultusunda il müdürlüğünce çocuğun korunma/tedbir kararının kaldırılması, değiştirilmesi veya uzatılması mahkemeden talep edilir.

(3) Korunma/bakım tedbiri kararlarının mahkemece kaldırılması için yapılan başvurularda çocuğun annesi, babası veya yasal temsilcisi taraf olarak gösterilir ve mahkemece verilen karar ve kesinleşme şerhi örneği çocuğun dosyasında saklanır.

(4) Engel durumu nedeniyle bakım tedbiri kararı uzatılan çocukların engel durumuna uygun hizmet sunan kuruluşlara yerleştirilmesi iş ve işlemleri Bakanlıkça yapılır.

(5) Korunma/tedbir kararının uzatılması süreçleri çocuğun reşit olmasına bir yıl kala değerlendirilir ve bu değerlendirme sonucuna göre gerekli işlemler tesis edilir.

(6) Eğitim ve öğretime devam edebilmesi amacıyla korunma/tedbir kararının uzatılması mahkemeden talep edilen çocuklar, haklarında mahkemece karar verilinceye kadar bulundukları kuruluşta kalmaya devam eder.

(7) Korunma kararı kalkmış ancak gidecek yeri olmayan gençler, kuruluş müdürünün teklifi, il değerlendirme kurulu kararı ve il müdürünün onayı ile kuruluşta bir yıla kadar himaye/misafir edilebilir. Himaye/misafir onayında gençlerin hangi sebeplerle, ne kadar süre ve hangi koşullarda kalacağı belirtilir. İl değerlendirme kurulu tarafından uygun görülmesi halinde imkanlar ölçüsünde bu süre uzatılabilir. Bu çocukların emek karşılığı iaşe, ibate ve harçlıkları hizmet birimince karşılanmak kaydıyla çocuk bakım kuruluşunda çalışmaları da sağlanabilir. Olumsuz tutum ve davranışlar sergileyen ya da iş hayatına katılmak istemeyen çocukların durumu kuruluş koordinasyon komisyonu tarafından yeniden değerlendirilir.

(8) Korunma kararı kalkmış ancak gidecek yeri olmayan ve bu maddenin yedinci fıkrası kapsamında barınma ihtiyacı karşılanamayan çocuklara imkanlar ölçüsünde İl Müdürlüğü tarafından destek olunur.

(9) Altı aydan fazla süre ile kuruluştan izinsiz ayrılmış ve bu süre zarfında kendisine ulaşılamamış çocukların durumları kuruluş tarafından değerlendirilerek hazırlanacak mesleki raporlar doğrultusunda kuruluş müdürünün teklifi ve il değerlendirme kurulunun uygun görüşü ile birlikte il müdürlüğü tarafından mahkemeye bildirilerek çocuk hakkında verilmiş tedbir kararının kaldırılması talep edilebilir.

(10) Çocukların tutukluluk veya hükümlülük durumu nedeniyle bakım tedbiri veya korunma kararının fiilen uygulanamaması halinde, çocuğun kayıtlı olduğu ilin il müdürlüğünce mahkemeden tedbirin değiştirilmesi veya kaldırılması talep edilir. Tutukluluk/hükümlülük süresi biten çocuklar hakkında çocuğun tutuklu/hükümlü olduğu ilin il müdürlüğünce koruyucu ve destekleyici tedbir durumu yeniden değerlendirilir.

Çocuğun kuruluştan ayrılışı ve bakım sonrası hayata hazırlanması

Madde 34

(1) Çocuğun koruma altına alınmasını gerektiren hallerin ortadan kalkması, çocuğun koruyucu aile/evlat edindirme hizmetinden yararlandırılması veya reşit olması halinde ayrılış planı hazırlanarak ayrılış işlemi gerçekleştirilir.

(2) Çocuğun korunma/tedbir kararının kalkması halinde yapılacak işlemler şunlardır:

a) Ayrılış planı, çocuk, aile ve yakınlarının katılımı ile hazırlanır. Çocuk, aile ve yakınları ayrılış sonrasında sağlanacak hizmetler hakkında bilgilendirilerek iş birliğine katılımları teşvik edilir.

b) Ailesinin veya yakınının yanına döndürülen çocukların ikamet ettikleri ildeki il müdürlüğünce en az bir yıl düzenli aralıklarla izlenmesi ve ihtiyaçlarına göre diğer tedbirler ile desteklenmesi sağlanır.

c) İhtisaslaştırılan kuruluşlardan hizmet alan çocuğun psikososyal destek hizmetinin tamamlanıp tamamlanmadığına, çocuğun takibini yapan sosyal serviste görevli sosyal çalışma görevlisinin de katıldığı kuruluş koordinasyon komisyo-

nunun teklifi üzerine il değerlendirme kurulu tarafından karar verilir. Bu çocuklardan bakım tedbirinin veya korunma kararının devamına ihtiyaç duyulan çocukların durumları değerlendirilir ve il değerlendirme kurulu tarafından uygun sosyal hizmet modeli veya yerleştirileceği çocuk hizmet birimi belirlenir.

(3) Çocuğun koruyucu aile/evlat edindirme hizmetinden yararlandırılarak ayrılması halinde çocukla ilgili her türlü iş ve işlem ile çocuğun aile yanında izlenmesi, çocuğun hizmetten yararlandırıldığı ilin il müdürlüğü tarafından gerçekleştirilir.

(4) Reşit olarak ayrılacak çocuklara ilişkin;

a) Çocuğun toplumsal hayata hazır olma durumuna yönelik değerlendirme, reşit olmasına iki yıl kala yapılarak bu süreç içerisinde çocuk için belirlenen plan dahilinde toplumsal yaşama ve istihdam hayatına hazırlık çalışmaları tamamlanır. Ayrılış planı çocuk, aile ve yakınlarının katılımı ile hazırlanır.

b) Reşit olarak ayrılan çocuğun dosyası bakım sonrası rehberlik ve izleme kapsamında değerlendirilmek üzere il müdürlüğüne gönderilir.

c) Çocuğun ikamet ettiği il müdürlüğünce görevlendirilecek bakım sonrası rehberlik ve izleme görevlisi ile çocuğun ayrıldığı kuruluş koordineli olarak çalışır.

ç) Çocuğun bakım sonrası rehberlik ve izleme ile toplumsal destek kapsamında yeni yaşantısına uyumu ve ihtiyaç duyacağı konulara yönelik çalışmalar kişinin rızası ile en az bir yıl süreyle yapılır.

(5) Koruma ve bakım tedbiri kararı sona ererek reşit olarak ayrılan gençlere 2828 sayılı Kanunun ek 1 inci maddesindeki istihdam hakkı, bu hakkı kullanma süresi ile hak sahibinin kimler olabileceğini gösteren ve Bakanlık tarafından hazırlanan belge, imzalamaları için sunulur. İki nüsha olarak hazırlanıp sunulan belgenin imzalanması halinde bir örneği ilgiliye verilir; bir örneği dosyasına konulur.

(6) Refakatsiz çocukların kurumdan ayrılışı ve ayrılış nedeni, çocuğun ayrıldığı kuruluşun bulunduğu il göç idaresi müdürlüğüne yazılı olarak bildirilir.

Sivil toplum kuruluşları ile iş birliği ve gönüllü hizmetler

Madde 35

(1) Sosyal hizmetlere ilişkin faaliyetler Devletin denetim ve gözetiminde sivil toplum kuruluşları ile halkın gönüllü katkı ve katılımı da sağlanarak bir bütünlük içinde yürütülür.

(2) Bakım ve korunma altındaki çocukların psikososyal ihtiyaçları, sosyal yaşam etkinlikleri, eğitim, sağlık ve diğer ihtiyaçları gibi hayata hazırlanmalarına yönelik çalışmalara gönüllü olarak katkıda bulunmak isteyen gerçek ve tüzel kişiler/kuruluşlar ve sivil toplum örgütlerinin talepleri, il müdürlüğünce gerekli araştırma ve değerlendirme yapıldıktan sonra mülki idare amirinin onayı alınmak sureti ile gerçekleştirilir. Talebi uygun bulunanlar gönüllü olarak kabul edilir.

(3) İş birliği ile yürütülen tüm faaliyetler mahremiyet, gizlilik ve kişisel verilerin korunması ilkeleri ile çocuğun üstün yararı gözetilerek uygun şekilde yürütülür.

(4) Bu madde kapsamında gerçek ve tüzel kişiler ile yapılan iş birlikleri ve gönüllü faaliyetler Bakanlık bilişim sistemlerine işlenir ve Bakanlık yapacağı çalışmalarda bu verilerden yararlanır.

(5) Gönüllü hizmetler Bakanlık tarafından belirlenecek usul ve esaslar kapsamında yürütülür.

Hukuki işlemler

Madde 36

(1) Çocukların velayet, vesayet, kayyım, nafaka, kişisel ilişki tesisi ve benzeri hukuksal işlemleri hak kaybına mahal verilmeksizin başlatılır.

(2) Durumu hukuki inceleme ve müdahale gerektiren çocuklar, hizmet birimi müdürlüğünce derhal cumhuriyet başsavcılığına, kolluk kuvvetlerine ve il müdürlüğüne bildirilir. Adli işlem sürecinde çocuğun durumuna uygun ihtisaslaştırılmış hizmet birimine nakil durumu değerlendirilir.

(3) Bu madde kapsamındaki iş ve işlemler il müdürlüğü koordinesinde çocuğun kaldığı hizmet birimi ile il müdürlüklerindeki hukuk birimi tarafından takip edilir ve yürütülür.

(4) Bu Yönetmelik kapsamında çocuklara yönelik hizmet veren kuruluşlarda ve koruyucu aile yanında kalan çocukların eğitimleri ile hayat veya beden bütünlüklerinin korunması, toplum sağlığının korunması açısından zorunlu olan hâllerde veli veya vasiye ait yetkiler İl Müdürü veya yetkilendirdiği personel tarafından kullanılır. Yapılan iş ve işlemler hakkında veli veya vasiye derhâl bilgi verilir.

(5) Çocuğun üstün yararının gerektirdiği durumlarda ilgili mevzuatınca aile onayının alınmasına ilişkin şart aranmaz.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Mali Hükümler

Harçlıklar

Madde 37

(1) Çocuklardan ilköğretim 1-4 üncü sınıfa devam edenlere 800, ilköğretim 5-8 inci sınıfa devam edenlere 1200, ortaöğretim kurumu ve dengi okula devam edenlere 1800, yükseköğretime devam edenlere 2500 gösterge rakamlarının memur aylık katsayısı ile çarpımı sonucu elde edilecek tutarda, aylık olarak, hiçbir kesinti yapılmaksızın harçlık ödenir.

(2) Harçlıkların ödenmesinde aşağıdaki esaslar göz önünde bulundurulur:

a) Öğrenime devam edenlerin kredi veya burs almaları halinde harçlıkları kesilmez.

b) Tam gün öğrenim görüp yemeklerini çocuk bakım kuruluşunda veya hizmet biriminde yeme imkânı bulamayan çocuklara, öğrenim süresince harçlıkları bir kat artırılarak verilir veya okulda yemekhane hizmeti verilmesi halinde yemek ücreti Bakanlık tarafından karşılanır. Bu durumda yemek ücreti ödenen çocukların harçlıkları artırımlı olarak verilmez.

c) Kuruluş koordinasyon komisyonu marifetiyle yapılan değerlendirmede zorunlu nedenlerle öğrenime devam etmediği tespit edilen çocuklara, yaş

grupları göz önüne alınarak bulunacakları öğrenim durumuna denk gelecek miktarda harçlık verilir. Zorunlu nedenler dışında örgün eğitime devam etmeyen çocukların harçlıkları yüzde elli kesintili ödenir.

ç) Misafir çocuk statüsündeki çocukların harçlıkları kayıtlı bulundukları hizmet birimi müdürlüğü tarafından verilir.

d) İzinsiz ayrılan çocuklara izinsiz bulunduğu günler için harçlık tahakkuk edilmez.

e) Harçlıklar çocuklara grup/ev sorumlusu tarafından çocukların durumu, ihtiyaçları ve talepleri göz önünde bulundurularak günlük, haftalık veya aylık olarak imza karşılığı dağıtılır. Grup/ev sorumlusu tarafından ihtiyaca göre çocuklar adına yapılan harcamalar, çocuğa bir yıl içinde verilen harçlıkları ile varsa diğer gelirleri ve giderleri kayıt altına alınır. Bu kayıtlar her türlü denetimde gösterilmek üzere hazır bulundurulur.

f) Çocukların harçlık, maaş, miras, nafaka, bağış gelirleri ve diğer ayni/nakdi kazanımları veya diğer gelirlerinden tasarruf ettikleri ya da meslek öğrenmek amacıyla bir iş yerine devam eden çocukların aldıkları ücretlerden ihtiyaç fazlası olan miktar, çocuğun isteği doğrultusunda, çocuk adına kamu bankalarında açtırılan hesaba aylık olarak yatırılır. Hesap açma ve para çekme işlemleri kuruluş müdürlüğünce yetkilendirilecek kişi ya da çocuğa atanacak vasi veya kayyım tarafından gerçekleştirilir ve kaydedilir. Kuruluş müdürlüğünce söz konusu hesaplar en az üç ayda bir denetlenir ve denetim evrakları saklanır.

g) Çocuk, hizmet birimine ilk defa kabul edilmesi ile birlikte harçlığı hak eder ve harçlık o ay için tam olarak verilir.

ğ) Tedavi, sosyal ve sportif etkinlikler ile kamp, gezi, nakil ve benzeri nedenlerle il dışına çıkan çocuklara, il dışında geçireceği her gün için 150 gösterge rakamının memur aylık katsayısı ile çarpımından elde edilen tutarda ek harçlık ödenir.

Hizmetin yürütülmesine ilişkin giderler

Madde 38

(1) Çocuk bakım kuruluşu/hizmet birimlerinde hizmetin yürütülmesine ve kiralamaya ilişkin tüm giderler Bakanlık tarafından gönderilen ödenekten karşılanır. Harcamalar, ilgili mevzuat ve belirlenen genel esaslara göre yürütülür.

(2) Çocuk evinin kira, elektrik, su, yakıt, bina aidatı ve telefon giderleri aylık toplam 18500 gösterge rakamının memur aylık katsayısı ile çarpımından elde edilecek tutarı geçmemek üzere Bakanlık tarafından gönderilen ödenekten karşılanır.

(3) Çocuk evinde kalan çocukların iaşe ve ibate giderleri, çocuk başına aylık 4135 gösterge rakamı ile memur aylık katsayısının çarpımı sonucu elde edilecek tutarı geçmemek üzere, hane halkına yapılacak transferler tertibinden ödenir. Harcamalar çocuk evleri koordinasyon merkezinin denetiminde, ev sorumlusu tarafından belge karşılığı yapılır.

Diğer giderler

Madde 39

(1) İldeki iklim koşulları dikkate alınarak yazlık giyecekler en geç mayıs ayında, okul kıyafetleri ise en geç eylül ayında, kışlık giyecekler en geç ekim ayında Ek-1'de yer alan listeye uygun olarak Bakanlıkça gönderilen ödenekten çocukların ihtiyaç, istek ve tercihleri göz önünde bulundurularak alınır. İhtisas kuruluşlarında anneleriyle birlikte kalan bebeklerin ihtiyaçları ayrıca giderilir.

(2) Çocukların Devlet üniversitelerini tercih etmesi ya da tam burslu özel üniversitelere yerleştirilmesi esastır. Devlet okullarında veya üniversite dahil tüm özel okullarda ücretsiz veya tam burslu eğitim ve öğretime devam eden çocukların eğitim ve öğrenimlerine ilişkin her türlü kitap, kırtasiye, araç, gereç, okul servis ücretleri, sınava giriş ücretleri ve kamu veya özel kurum ve kuruluşlar tarafından düzenlenecek kurs ve eğitim programına ilişkin giderler ile diğer masrafları bütçe imkanları dâhilinde Bakanlık tarafından gönderilen ödenekten karşılanır. Yurt dışı eğitim programları konusunda Bakanlık görüşü alınır.

(3) Çocukların tedavi, eğitim-öğretim ve benzeri nedenlerle geçici bir süre ile il içi, il dışı veya yurt dışı ulaşım, servis, günlük iaşe ve konaklama giderleri, çocuklara yönelik her türlü organizasyon, çocukların katılacakları sosyal, kültürel, sanatsal ve spor etkinlikleri ile kamp ve gezilere ait giderler bütçe imkânları dahilinde Bakanlık tarafından gönderilen ödenekten ödenir.

(4) Çocukların öncelikle kamu ve üniversite hastanelerinde tedavi edilmesi esastır. Tedavinin söz konusu hastanelerde gerçekleştirilemediğinin belgelendirilmesi halinde, çocukların tedavisi Sosyal Güvenlik Kurumu ile anlaşmalı özel hastanelerde yaptırılır. Sağlık harcamaları 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu hükümleri ve tabip raporuna istinaden ilgili ödenekten karşılanır.

(5) Çocukların, her türlü tedavi, ilaç, ortez, protez ve benzeri gereksinimleri tabip raporuna istinaden Bakanlık tarafından gönderilen ödenekten karşılanır.

(6) Misafir çocukların yol giderleri kayıtlı oldukları, iaşe giderleri ise misafir oldukları hizmet birimi tarafından karşılanır.

(7) Çocuk evlerinde yapılan tüm harcamalar ev sorumlusu tarafından harcama belgesi karşılığında yapılır ve çocuk evleri koordinasyon merkezi müdürü tarafından onaylanmış bir defterde kayıt altına alınır.

(8) Çocuk bakım kuruluşunda çalışan personele öğle öğününde ve vardiya uygulanan çocuk bakım kuruluşunda vardiyaya kalan personelin çalışma süresi içerisinde yer alan öğünlerinde yemek verilir.

Bağışlar ve taşınır işlemleri

Madde 40

(1) Yapılan ayni bağışlar ile edinilen taşınırların kayda alınmasında, kullanıma verilmesinde ve izlenmesinde 28/12/2006 tarihli ve 11545 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Taşınır Mal Yönetmeliğine göre işlem yapılır.

(2) Nakdi bağışlarda 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun 40 ıncı maddesi hükümleri uygulanır.

(3) Çocukların sosyal gelişimlerini ve onurlarını zedeleyecek, duygusal ve psikolojik sorunlara yol açacak şekilde, bağışçılar tarafından bağış dağıtılmasına izin verilmez.

Standart formlar

Madde 41

(1) Bu Yönetmelik kapsamında yürütülen iş ve işlemler için Bakanlık tarafından geliştirilen standart formlar kullanılır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Bilişim sistemi

Madde 42

(1) Hizmete ilişkin tüm veriler zamanında ve eksiksiz olarak, sisteme veri girişi yapmak üzere yetkilendirilmiş personel tarafından bilişim sistemine kayıt edilir. Hizmetlerin geliştirilebilmesi kapsamında çocukların üstün yararı ilkesine uygun olarak araştırmalarda çocukların kişisel bilgileri gizli kalmak üzere bilgi sisteminin kullanılmasına Bakanlıkça izin verilebilir.

Yetki devri

Madde 43

(1) Bu Yönetmelik kapsamında Bakanlığın uhdesinde bulunan iş ve işlemlere ilişkin yetkiler, gerek görülmesi halinde Genel Müdürlüğe, Valiliğe veya İl Müdürlüklerine devredilebilir.

(2) Bu Yönetmeliğin uygulanmasına ilişkin hususlar yönerge/genelge ile düzenlenir.

Yürürlükten kaldırılan mevzuat

Madde 44

(1) 28/11/1983 tarihli ve 18235 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Korunmaya Muhtaç Çocukların İş ve Meslek Sahibi Olabilmeleri İçin İşyerlerinde Çalıştırılma Esaslarına İlişkin Yönetmelik, 28/11/1983 tarihli ve 18235 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Korunmaya Muhtaç Çocukların Tespiti, İnceleme Korunma Kararlarının Alınması ve Kaldırılmasına İlişkin Yönetmelik, 13/11/1995 tarihli ve 22462 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yetiştirme Yurtlarının Kuruluş ve İşleyişine İlişkin Yönetmelik, 7/1/1999 tarihli ve 23576 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Çocuk Yuvaları Yönetmeliği, 5/10/2008 tarihli ve 27015 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü Çocuk Evleri Çalışma Usul ve

Esasları Hakkında Yönetmelik ve 29/3/2015 tarihli ve 29310 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Çocuk Destek Merkezleri Yönetmeliği yürürlükten kaldırılmıştır.

Mevcut bakım personeli

Geçici Madde 1

(1) Bu Yönetmeliğin yayımı tarihinde çocuk bakım kuruluşunda/ hizmet birimlerinde bakım personeli olarak çalışanlara 18 inci maddenin birinci fıkrası hükümleri uygulanmaz.

Yürürlük

Madde 45

(1) Bu Yönetmeliğin;

a) 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (d) ve (n) bendi, 5 inci maddesi, 25 inci maddesinin yedinci fıkrası ile 26 ncı maddesinin on ikinci fıkrası yayımı tarihinden altı ay sonra,

b) Diğer hükümleri yayımı tarihinde,

yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 46

(1) Bu Yönetmelik hükümlerini Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı yürütür.

EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ ÇOCUK ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ/BÜRO AMİRLİĞİ KURULUŞ, GÖREV VE ÇALIŞMA YÖNETMELİĞİ

ilgili maddeler

R.G Sayısı : 24372
Yayınlanma Tarihi : 13/04/2001

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Hukuki Dayanak ve Tanımlar

Amaç

Madde 1

Bu Yönetmeliğin amacı; korunmaya muhtaç olan, ihmal ve istismara maruz kalan, bulunan, evden veya kurumdan kaçan, mülteci, refakatsiz, sokakta yaşayan, sokakta çalıştırılan, oturduğu yeri haber vermekten aciz, hakkında koruma, ıslah ve/veya tedavi tedbiri alınan, suça maruz kalan, suç işlediği şüphesi altında bulunan, kimliği tespit edilemeyen çocuklara yönelik olarak polis tarafından yürütülecek hizmetleri düzenlemektir.

Tanımlar

Madde 4

Bu Yönetmelikte geçen deyimlerden;

Çocuk: Kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç on sekiz yaşına kadar her insanı,

Korunmaya Muhtaç Çocuk: Beden, ruh ve ahlak gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olan; anasız ve/veya babasız, anası ve/veya babası belli olmayan, anası ve/veya babası tarafından terk edilen, anası ve/veya babası tarafından ihmal ve istismara maruz bırakılıp fuhuş, dilencilik, alkollü içki veya uyuşturucu maddeleri kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen, mülteci, refakatsiz, çalışan ve başıboşluğa sürüklenmese bile ihmal ve istismar nedeni ile mağdur olan çocuğu,

Yardıma Muhtaç Çocuk: Bakım, sağlık, barınma, eğitim ve öğretim ihtiyacı olan çocuğu,

Buluntu Çocuk: Kanuni mümessili tarafından terk edilmiş veya evinden veya bulunduğu kurumdan kaçmış halde bulunan çocuğu,

Kimliği Tespit Edilemeyen Çocuk: Kimliği bir belge ile veya kolluk kuvvetince tanınmış veya güvenilir kişilerin tanıklığı ile ispat edilemeyen veya gösterdiği belgelerin doğruluğundan şüphe edilen çocukları,

Suç İşlediği Şüphesi Altında Bulunan Çocuk: Suç işlediğine ilişkin hakkında basit şüphe bulunan, bu nedenle Cumhuriyet Savcısı tarafından hazırlık soruşturması yapılan veya hazırlık soruşturması açılmadan kolluk kuvvetinin yaptığı araştırmaya konu olan onbir yaşını bitirmiş ancak onsekiz yaşını tamamlamamış çocukları,

Sokakta Yaşayan Çocuk: Yoksulluk, aile parçalanması, istismar gibi nedenlerle evlerinden kaçmış ya da uzaklaştırılmış, sokakları mesken edinmiş, sorumlu bir büyüğün korumasından yoksun, aileleri ile bağları gittikçe azalmakta olan ve her tür istismara açık olan çocukları,

Sokakta Çalıştırılan Çocuk: Aile bütçesine katkıda bulunmak amacı ile sokakta beceri gerektirmeyecek bir işte çalışan, günün büyük bir zamanını sokakta geçirip geçte olsa evlerine dönen, bazen okula devam eden çocukları,

Mülteci: Vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan veya orada bulunmaktan korktuğu için yararlanmak istemeyen veya vatandaşı olmadığı halde önceden yaşadığı ikamet ülkesi dışında bulunan, oraya dönmeyen veya korku nedeniyle dönmek istemeyen kişileri,

Refakatsiz Çocuk: Mülteci durumunda olan ve ölüm, kaybolma ve gözaltı gibi nedenlerle aile birliği bozulan ailenin tek başına kalan ve bir yetişkinin refakatinde olmayan çocuğu,

Çocuk Birimi: Çocuklarla ilgili olarak mevzuatla verilen görevleri yerine getiren, İl Emniyet Müdürlüklerinde Çocuk Şube Müdürlüğü, İlçe Emniyet Müdürlükleri/Amirliklerinde Çocuk Büro Amirliği düzeyinde kurulan polis ihtisas birimini,

Çocuk Birimi Amiri: Çocuklarla ilgili olarak mevzuatla verilen görevleri yerine getiren, İl Emniyet Müdürlüklerinde Çocuk Şube Müdürlüğü, İlçe Emniyet Müdürlükleri/Amirliklerinde Çocuk Büro Amirliği düzeyinde kurulan polis ihtisas birimi amirini,

Çocuk Polisi: Polisin çocuklara yönelik olarak yürüteceği hizmetler konusunda, sıfır-onsekiz yaş grubu gelişim özellikleri, davranış bilimleri, mülakat teknikleri, iletişim becerisi gibi konularda hizmet içi eğitim almış, sivil istihkak alan emniyet hizmetleri sınıfı personelini ve hizmet branşını,

Çocuk Polisi Meslek Standardı: Çocuk polisinin görevleri, kullandığı araç gereç ve ekipmanları, sahip olması gereken genel bilgi ve beceriler ile tutum ve davranışları, mevcut durumu ve gelecekte ulaşacağı seviyeyi,

Sosyal Çalışmacı: Çocukların ve ailelerinin kendileri veya çevre şartlarından doğan veya kontrolleri dışında oluşan maddi, manevi ve sosyal sorunların tespit edilmesi çalışmalarını yürüten, lisans düzeyinde eğitim almış sosyal hizmet uzmanı, pedagog, psikolog, çocuk gelişimcisi gibi emniyet hizmetleri sınıfı dışındaki personeli,

Sosyal İnceleme Raporu: Çocuğun kimlik bilgileri, bireysel özellikleri ve kişilik yapısı, ailevi özellikleri, ailesi ile olan ilişkileri, arkadaş çevresi, okul durumu, içinde yetiştiği ve bulunduğu koşullar, sorunları, polise intikal eden eyleminin nitelikleri ile değerlendirme, sonuç ve öneriler gibi bölümleri içeren ve sosyal çalışmacı tarafından mülakat, gözlem ve ziyaretler yoluyla gerçekleştirilen inceleme sonucu hazırlanan raporu,

Çocuk Bakım Ünitesi: Korunmaya muhtaç olan, ihmal ve istismara maruz kalan, bulunan, evden veya kurumdan kaçan, mülteci, refakatsiz, sokakta yaşayan, sokakta çalıştırılan, oturduğu yeri haber vermekten aciz, suça maruz kalan, kimliği tespit edilemeyen çocukların, ailelerine veya ilgili bir kurum yada kuruluşa teslim edilinceye

kadar geçici olarak yemek, bakım, temizlik, oyun gibi ihtiyaçlarını karşılamak üzere hazırlanan birimi,

Veli: Çocuğun bakım ve idaresi üzerinde olan, onun hal ve hareketlerinden sorumlu bulunan, bakım ve korunmalarını sağlamak için onların kişilikleri ve malları üstünde hak ve yetkiye sahip olan ana ve/veya babayı,

Vasi: Çocuğun bakım ve korunmasını sağlamak için mahkemece tayin edilen ve çocuğun kişiliği ve malları üstünde tasarruf yetkisine sahip kişiyi,

Kanuni Mümessil: Kaynağını yasadan alan temsilciyi, ana-baba ve vasiyi,

Velayet: Ana-babanın çocuğu üzerinde sahip olduğu eğitim ve terbiye hakkını,

İhmal: Ailenin veya çocuktan sorumlu kişilerin çocuğa karşı yasal yükümlülüklerini yerine getirmemesini,

İstismar: Ailenin veya çocuktan sorumlu kişi veya diğer şahısların, çocuğun fiziksel, duygusal, cinsel şiddete maruz bırakan ve psiko-sosyal yönden gelişimini örseleyecek fuhuş, dilencilik, suça yönlendirme gibi tutum ve davranışlarını,

Çocuk Biriminin görevleri

Madde 7

Çocuk polisi hizmetlerinin yürütülmesinde çocuk birimi;

a) Korunmaya ve yardıma muhtaç, mağdur, kaybolan ve bulunan çocuklarla ilgili işlemleri yürütmek,

b) Suç işlediği şüphesi altında bulunan çocukla ilgili olarak, ilgili Cumhuriyet Savcısının emirleri doğrultusunda suçun iz, eser, emare ve delillerini toplamak, ilk işlemleri yapmak ve olayın gelişimine göre diğer birimlerle koordineli çalışmak,

c) Ailesine veya İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğüne teslim edilmesi gereken, hakkında ıslah ve/veya tedavi tedbiri alınan veya gözaltında tutulan çocuğun ailesine, ilgili kuruma veya adli mercilere teslimine kadar muhafaza etmek, barınma, beslenme, haberleşme, temizlik gibi zorunlu ihtiyaçlarını karşılamak, gerektiğinde sağlık tedavilerini yaptırtmak,

d) Çocuğa karşı ve çocuk tarafından suç işlenmesini önleyici çalışmalar yürütmek,

e) Suç işlemiş veya suça yönelmiş çocuklar ile korunmaya muhtaç çocukları suça iten etkenlerin tespiti için sosyal çalışmacı tarafından araştırma yapılmasını sağlamak,

f) Çocuk bakım ünitesi kurulmasını önermek ve işletilmesini sağlamak,

g) Nakil giderleri ile muhafaza altındaki veya gözaltındaki çocuğun zorunlu ihtiyaçlarının bütçe ödeneklerinden karşılanmasını teklif etmek,

h) Nezarethanelerin standartlara uygunluğunu sağlamak,

ı) Bu Yönetmelik ve 1/10/1998 tarihli ve 23480 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiş olan Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği'ne ekli formların her çocuk için doldurulmasını sağlamak,

i) EK-3 de yer alan Çocuk İstatistik Formu'nun aylık ve yıllık olarak düzenlenmesini sağlayarak Daire Başkanlığına göndermek,

ile görevlidir.

Korunmaya ve yardıma muhtaç çocuklar

Madde 8

Çocuk polisi, mevzuatın verdiği yetkiye göre; korunmaya muhtaç olduğundan şüphe edilen, ihmal ve istismara maruz kaldığı ihbar edilen, evden veya bulunduğu kuruluştan kaçan, suça maruz kalan, suç işleme eğiliminde olan, sokakta yaşayan, sokakta çalıştırılan, oturduğu yeri haber vermekten aciz, kendini ifade edemeyen, kimliği tespit edilemeyen, buluntu, mülteci ve refakatsiz çocukların;

a) Kimlik tespitini yapmak,

b) Muhafazasını sağlamak,

c) Kanuni mümessillerini araştırmak,

d) Haklarında yetkili idari veya adli makamlarca verilen kararın niteliğine göre ilgili kuruluşa veya kanuni mümessiline teslimini yapmak ile görevlidir.

Mağdur çocuklar

Madde 9

Suçun mağduru küçükse, bunlara karşı işlenen meşhut suçlarda, kovuşturulması suçtan zarar gören kimsenin şikayetine bağlı olan fiillerde şüphelinin yakalanması ve soruşturma yapılması için şikayete gerek yoktur.

Mağdur çocukla yapılacak görüşmeler sosyal çalışmacı tarafından gerçekleştirilir, ayrıca sosyal inceleme raporu hazırlanır.

Suça maruz kalan çocuğun kimliği gizli tutulur.

Çocuk polisi ayrıca çocuğun suça maruz kalmaması için;

a) Çocukların çalışmaları mevzuatla yasaklanmış umuma mahsus ve umuma açık yerlerde çalıştırılıp çalıştırılmadığını kontrol etmek,

b) Çocuklara satılması mevzuatla yasaklanmış malların kendilerine satılıp satılmadığını araştırmak,

c) Çocukların girmesi mevzuatla yasaklanmış umuma açık yerlere girip girmediklerini araştırmak,

d) Mevzuata aykırı hareket ettiği tespit edilen yerler ve işletmecisi hakkında gerekli işlemlerin yapılması için ilgili birimlere bildirmek,

ile görevlidir.

Suç işlediği şüphesi altında bulunan çocuklar

Madde 10

Suç işlediği şüphesi altında bulunan çocukların hazırlık soruşturması 765 sayılı Türk Ceza Kanunu, 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu, 2253 sayılı Çocuk

Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun, 2845 sayılı Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun, 3005 sayılı Meşhut Suçların Muhakeme Usulü Hakkında Kanun, 1/10/1998 tarihli ve 23480 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiş olan Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği ve diğer ilgili mevzuat hükümlerine göre yürütülür.

Sosyal hizmet büro / kısım amirliği

Madde 13

Sosyal hizmet büro / Kısım amirliği;

a) Korunmaya muhtaç olan, ihmal ve istismara maruz kaldığı ihbar edilen, buluntu, evden veya bulunduğu kurum yada kuruluştan kaçan, suça maruz kalan, mülteci, refakatsiz, sokakta yaşayan, sokakta çalıştırılan, oturduğu yeri haber vermekten aciz ve hakkında ıslah ve/veya tedavi tedbiri alınan çocuğun, kanuni mümessiline veya İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğüne teslim edilmesine kadar çocuk bakım ünitesinde muhafazasını sağlamak, [...]

h) Muhafaza altındaki çocuğun, barınma, beslenme, haberleşme, temizlik gibi zorunlu ihtiyaçlarını karşılamak, gerektiğinde sağlık tedavilerini yaptırtmak,

Suç önleme büro/kısım amirliği

Madde 14

Suç önleme büro/Kısım amirliği;

a) Korunmaya muhtaç olduğundan şüphe edilen, ihmal ve istismara maruz kaldığı ihbar edilen, bulunan, evden veya bulunduğu kurum yada kuruluştan kaçan, suça maruz kalan, mülteci, refakatsiz, sokakta yaşayan, sokakta çalıştırılan ve oturduğu yeri haber vermekten aciz çocukların kimlik tespitlerini yapmak, kanuni mümessillerini araştırmak ve işlemleri yürütmek,

b) Çocuğa karşı ve çocuk tarafından suç işlenmesini önleyici çalışmalar yapmak, [...]

e) Çocukların içki satışı yapılan bar, kafeşantan ve meyhane gibi yerler ile çocukların girmesi mülki amirler tarafından yasaklanan kahvehane, kıraathane, elektronik oyun yerleri, bilardo salonları gibi açılması izne bağlı yerlere alınıp alınmadıklarını veya buralarda çalıştırılıp çalıştırılmadığını kontrol etmek,

f) Eğitici veya özel mahiyette olan sinema ve tiyatrolara gündüz, altı yaşından büyük olanların getirilmesi istisna olmak üzere, oniki yaşından aşağı çocukların yalnız başlarına sinema, tiyatro ve dans salonu gibi yerlere alınıp alınmadığını kontrol etmek,

g) Belgeli turizm işletmeleri hariç olmak üzere; onsekiz yaşından küçüklerin yanlarında veli veya vasileri olsa dahi içkili yerlere kabul edilip edilmediği; onsekiz yaşından küçüklere her nevi ispirtolu içki verilip verilmediğini kontrol etmek,

h) Çocuklara ispirtolu içki, tütün mamulü, pornografik malzeme, müstehcen yayın, uyuşturucu, uçucu ve psikotrop maddelerin satılıp satılmadığını ve kullandırılıp kullandırılmadığını kontrol etmek, [...]

i) Çocuğun cinsel faaliyet için kandırılması veya zorlanmasını, fuhuş veya pornografik nitelikli gösterilerde ve malzemede kullanılarak sömürülmesini önleyici çalışmalar yapmak,

j) Uçucu, uyuşturucu ve psikotrop madde kullanan veya kullandığından şüphe edilen çocuğu sağlık kuruluşu veya rehabilitasyon merkezine teslim etmek, çocuğun korunmasının sağlanması için konu hakkında İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğüne bilgi vermek,

k) Okullarda risk gruplarını tespit etmek, bu gruba giren öğrencilerin iyileştirilmesi ve tedbir alınması için İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü, okul idareleri, rehber öğretmenler ve aileler ile ortak çalışmalar yapmak,

l) Zorunlu temel eğitim çağında olduğu halde okula gitmediği/devam etmediği tespit edilen öğrenciler hakkında İl/İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne bilgi vermek, talep edilmesi halinde yardımcı olmak,

m) Hakkında ıslah veya tedavi tedbiri alınan çocukları mahkeme kararında belirtilen kuruluşa veya kişilere teslim etmek ile görevlidir.

Kayıp çocuklar büro/kısım amirliği

Madde 15

Kayıp çocuklar büro / kısım amirliği, evden veya bulunduğu kuruluştan kaçan, bulunan, sokakta yaşayan, kaybolduğu yakınları ve kurumu tarafından haber verilen çocukların;

a) EK-4 de yer alan bilgiler ile defter, form, bilgisayar gibi kayıtlarını tutmak,

b) Fotograf albümünü hazırlamak,

c) Ülke genelinde arattırılmasını sağlamak,

d) Bulunan çocukların kayıp olarak arananlardan olup olmadıklarının tespitini yapmak,

e) Kimliği belirsiz buluntu çocuk cesedi bilgilerinin kayıp çocuk müracaatları ile irtibatını sağlayarak kayıp çocukların bu yönde araştırılmasını sağlamak,

f) Sosyal inceleme raporu hazırlatmak, evden kaçma nedeninin aile ve yakınlarının tutumlarından kaynaklandığının anlaşılması halinde, durumu İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğüne bildirmek,

g) Buluntu bebeği buluntu tutanağı ile birlikte derhal İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğüne teslim etmek,

h) Kayıp ve buluntu çocuk istatistiği hazırlamak,

ile görevlidir.

Adli işlemler büro/kısım amirliği

Madde 16

Adli işlemler büro / kısım amirliği, suç işlediği şüphesi altında bulunan çocuklar hakkında; [...]

c) Suç işlediği yönünde kuvvetli şüphe nedeniyle yakalanan çocuğa kanuni haklarını anlatmak ve ayrıca çocuğun istediği yakınına bildirmek, çocuğun ailesi tarafından müdafi tayin edilmemesi halinde baroya haber vermek ve müdafi tayin edilmesini sağlamak,

d) Cumhuriyet Savcısı tarafından gözaltında tutulması istenen çocuğun barınma, beslenme, haberleşme, temizlik gibi zorunlu ihtiyaçlarını karşılamak, gerektiğinde sağlık tedavilerini yaptırtmak, [...]

f) Çocukla yapılacak ilk görüşmenin sosyal çalışmacı tarafından gerçekleştirilmesini sağlamak,

g) Kullanılan dili anlamayan ve/veya konuşamayan çocuğu tercüman yardımından yararlandırmak, [...]

ı) Çocuk hakkında sosyal inceleme raporu düzenlenmesini sağlamak,

i) Suç işlediği şüphesi altında bulunan çocuk ve suç işlemeyi alışkanlık haline getiren çocuk hakkında suçun nevileri ve sebeplerini içeren dosya hazırlamak,

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Sosyal Çalışmacı

Görevlendirme ve sorumluluk

Madde 17

Çocuk polisinin yaptığı hizmette verimin artırılması için çocuk biriminde oryantasyon eğitiminden geçirilmiş, yeteri kadar sosyal çalışmacı görevlendirilebilir.

Sosyal çalışmacı, sosyal yardım büro / kısım amirliğinde görev yapar, yürüteceği işlemlerde mesleki gerekler dışında Çocuk Birim Amirine karşı sorumludur.

Görev

Madde 18

Sosyal çalışmacı;

a) Sosyal inceleme raporu hazırlanması için muhafaza altına veya gözaltına alınan çocukla ilk görüşmeyi yapmak,

b) Çocuk hakkında sosyal inceleme raporu hazırlamak ve ilgili büro / kısım amirliğine vermek,

c) Çocukları suça iten fiziki, psikolojik ve sosyolojik etkenleri araştırmak,

d) Suçluluğu ortadan kaldırmaya yönelik plan ve programlar geliştirmek,

e) Korunmaya muhtaç olan, ihmal ve istismara maruz kalan, evden veya bulunduğu kurum ya da kuruluştan kaçan, sokakta yaşayan ve sokakta çalıştırılan, uçucu, uyuşturucu ve psikotrop madde bağımlısı olan, suça itilen ve mağdur çocuğun kendisine ve kanuni mümessiline rehberlik hizmetinde bulunmak,

f) Çocuğun durumunu iyileştirmek için ailesi ve okul, sosyal ve sağlık hizmetleri gibi kuruluşlarla işbirliğinde bulunmak,

g) Uçucu, uyuşturucu, psikotrop madde bağımlısı olan çocuğun tedavisi için sağlık müdürlükleri ve tedavi kuruluşları ile işbirliği yapmak,

h) Geçici barınma ünitesinde kalan çocuklar için sosyal, kültürel ve eğitici programlar geliştirmek,

ile görevlidir.

Gizlilik

Madde 21

Çocuk birimlerinde yürütülen işlemlerde gizlilik esastır. Hakkında işlem yürütülen bir çocuğun kamuoyuna duyurulmasına, basın önüne çıkartılmasına, yer gösterme gibi soruşturmaya ilişkin işlemlerin basın önünde veya iştirakiyle yapılmasına, basınla sorulu-cevaplı görüştürülmelerine, görüntülerinin alınmasına, teşhir edilmelerine, evrakının yayımlanmasına imkân ve sebebiyet verilmez, bunun için gereken tedbirler alınır. Basına, bilgi işlem araçlarından yayın yapan kuruluşlara, haber ajanslarına veya radyo ve televizyon kurumlarına bilgi veya demeç verilemez.

ÇOCUK KORUMA KANUNUNA GÖRE VERİLEN KORUYUCU VE DESTEKLEYİCİ TEDBİR KARARLARININ UYGULANMASI HAKKINDA YÖNETMELİK

tam metin

R.G Sayı : 26386
Yayınlanma Tarihi : 24 Aralık 2006 Pazar

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

Madde 1

(1) Bu Yönetmeliğin amacı, korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocukların korunmasına, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınmasına ilişkin usûl ve esasları düzenlemektir.

Kapsam

Madde 2

(1) Bu Yönetmelik, korunma ihtiyacı olan çocuklar hakkında alınacak tedbirler ile suça sürüklenen çocuklar hakkında uygulanacak güvenlik tedbirlerinin usûl ve esaslarına, bu kararların yerine getirilmesinde kurumların görev ve sorumluluklarına ilişkin hükümleri kapsar.

Dayanak

Madde 3

(1) Bu Yönetmelik, 3/7/2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununun 47 nci maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 4

(1) Bu Yönetmeliğin uygulanmasında;

a) Çocuk: Daha erken yaşta ergin olsa bile, onsekiz yaşını doldurmamış kişiyi; bu kapsamda,

1) Korunma ihtiyacı olan çocuk: Bedensel, zihinsel, ahlâkî, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru çocuğu,
2) Suça sürüklenen çocuk: Kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuğu,
   b) Çocuk hâkimi: Hakkında kovuşturma başlatılmış olanlar hariç, suça sürüklenen çocuklarla korunma ihtiyacı olan çocuklar hakkında uygulanacak tedbir kararlarını veren çocuk mahkemesi hâkimini,
   c) Kanun: 3/7/2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununu,
   ç) Kurum: Bu Yönetmelik kapsamındaki çocuğun bakılıp gözetildiği, hakkında verilen tedbir kararlarının yerine getirildiği resmî veya özel kurumları,
   d) Mahkeme: Çocuk mahkemeleri ile çocuk ağır ceza mahkemelerini, çocuk mahkemesi bulunmayan yerlerde aile ya da asliye hukuk mahkemeleri ile ceza mahkemelerini,
   e) Sosyal çalışma görevlisi: Psikolojik danışmanlık ve rehberlik, psikoloji, sosyal hizmet alanlarında eğitim veren kurumlardan mezun meslek mensuplarını,

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM
Koruyucu ve Destekleyici Tedbirler

Koruyucu ve destekleyici tedbirler
Madde 5

(1) Koruyucu ve destekleyici tedbirler, çocuğun yararı göz önünde bulundurularak, öncelikle kendi aile ortamında korunmasının sağlanması ile yaşına ve gelişimine uygun eğitim ve öğreniminin desteklenmesini, kişiliğinin ve toplumsal sorumluluğunun geliştirilmesini sağlamaya yönelik;
   a) Danışmanlık,
   b) Eğitim,
   c) Bakım,
   d) Sağlık,
   e) Barınma,

tedbirleridir.

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna başvuru, bildirim mükellefiyeti ve yükümlülükler
Madde 6

(1) Adlî ve idarî merciler, kolluk görevlileri, köy ve mahalle muhtarları, belediye zabıta memurları, sağlık ve eğitim kuruluşları, diğer kamu kurum ve kuruluşlarının

görevlileri, sivil toplum kuruluşları ile bir çocuğun korunma ihtiyacı olduğundan haberdar olanlar, durumu il ve ilçelerdeki sosyal hizmetler müdürlüklerine bildirmekle yükümlüdür.

(2) Çocuk veya çocuğun bakımından sorumlu kimseler, çocuğun korunma altına alınması amacıyla il ve ilçelerdeki sosyal hizmetler müdürlüklerine başvurabilir.

(3) İl ve ilçe sosyal hizmet müdürlükleri, korunma ihtiyacı olan çocuklar hakkında basın ve yayın organları ile benzeri iletişim araçlarında çıkan haberleri ve her türlü duyumu ihbar kabul ederek ayrıca bir resmî duyuru gelmesini beklemeden harekete geçerek bunları araştırmakla yükümlüdür.

(4) İl ve ilçe sosyal hizmet müdürlükleri, çevrelerinde korunma ihtiyacı olan Kurum hizmetinden yararlanamayan çocukları tespit etmek ve gerekli tedbirleri almak amacıyla ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği içerisinde bulunur.

(5) Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu kendisine bildirilen olaylar ve yükümlülükleri ile ilgili olarak gerekli incelemeyi derhâl yapar. İnceleme ve müteakip işlemler, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğünün çocuklara ilişkin mevzuatına göre yürütülür.

(6) Yapılan inceleme sonucu, müracaatçının gereksinim ve aciliyet durumu göz önünde bulundurularak, Kurumun vermiş olduğu hizmet modellerinden yararlandırılabilir ya da ilgili kurumlara yönlendirilebilir.

(7) Koruyucu ve destekleyici tedbir kararı alınması gereken hâllerde, il veya ilçe sosyal hizmetler müdürlüğünce çocuk hakkında Çocuk Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usûl ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 21 inci maddesine uygun olarak hazırlanacak sosyal inceleme raporu, talep yazısı ekinde mahkemeye veya çocuk hâkimine sunulur.

Acil korunma kararı alınması

Madde 7

(1) Derhâl korunma altına alınmasını gerektiren bir durumun varlığı hâlinde çocuk, sağlık kontrolü yaptırıldıktan sonra Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından bakım ve gözetim altına alınır.

(2) Acil korunma kararının alınması için Kurum tarafından çocuğun Kuruma geldiği tarihten itibaren en geç beş gün içinde çocuk hâkimine müracaat edilir. Hâkim tarafından, üç gün içinde talep hakkında karar verilir. Hâkim, çocuğun bulunduğu yerin gizli tutulmasına ve gerektiğinde kişisel ilişkinin tesisine karar verebilir.

(3) Acil korunma kararı alınıncaya kadar geçen sürede çocuk; sosyal hizmetler il müdürünün oluruna istinaden Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumunun hizmet modellerinden yararlandırılır.

(4) Acil korunma kararı en fazla otuz günlük süre ile sınırlı olmak üzere verilebilir. Bu süre içinde Kurumca çocuk hakkında sosyal inceleme yapılır. Kurum, yaptığı inceleme sonucunda, tedbir kararı alınmasının gerekmediği sonucuna varırsa bu yöndeki görüşünü ve sağlayacağı hizmetleri hâkime bildirir. Çocuğun, ailesine teslim edilip edilmeyeceğine veya uygun görülen başkaca bir tedbire hâkim tarafından karar verilir.

(5) Kurum, çocuk hakkında tedbir kararı alınması gerektiği sonucuna varırsa hâkimden koruyucu ve destekleyici tedbir kararı verilmesini talep eder.

Koruyucu ve destekleyici tedbir kararı alınmasında yetki ve usûl

Madde 8

(1) Çocuklar hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir kararı; çocuğun anası, babası, vasisi, bakım ve gözetiminden sorumlu kimse, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu ve Cumhuriyet savcısının istemi üzerine veya re'sen çocuğun menfaatleri bakımından kendisinin, ana, baba, vasisi veya birlikte yaşadığı kimselerin bulunduğu yerdeki çocuk hâkimince alınır.

(2) Çocuk mahkemesi bulunmayan yerlerde, bu mahkeme kurulup göreve başlayıncaya kadar hakkında kovuşturma başlatılmış olanlar hariç, korunma ihtiyacı olan çocuklar hakkında tedbir kararları, aile mahkemeleri kurulan yerler bakımından bu mahkemeler, kurulu bulunmayan yerler bakımından asliye hukuk mahkemelerince alınır.

(3) Hakkında kovuşturma başlatılmış olan çocuklar için koruyucu ve destekleyici tedbir kararı kovuşturmanın yapıldığı mahkemece alınır.

(4) Soruşturma sırasında, suça sürüklenen çocuk hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir talebinde bulunulup da mahkeme veya çocuk hâkiminden tedbir kararı alınmış ise kararın bir sureti soruşturma dosyası içine konularak kovuşturma makamlarının bilgisine sunulur.

(5) Fiili işlediği sırada oniki yaşından küçük çocuklar ile onbeş yaşını doldurmamış sağır ve dilsizler hakkında mahkemece, 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 31 inci maddesinin birinci fıkrası ile 33 üncü maddesi uyarınca çocuklara özgü güvenlik tedbirleri uygulanabilir.

(6) Fiili işlediği sırada oniki yaşını bitirmiş onbeş yaşını doldurmamış bulunan çocuklar ile onbeş yaşını doldurmuş ancak onsekiz yaşını doldurmamış sağır ve dilsizlerin işledikleri fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamamaları veya davranışlarını yönlendirme yeteneklerinin yeterince gelişmemiş olması hâlinde mahkemece, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 31 inci maddesinin ikinci fıkrası ile 33 üncü maddesi uyarınca çocuklara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur.

(7) Çocuk hâkimi veya mahkemece, suça sürüklenen ve ceza sorumluluğu olmayan çocuklarla korunma ihtiyacı olan çocuklar hakkında verilecek tedbir kararlarının usûlünde, Kanunun 13 üncü maddesinin birinci fıkrası hükmü uygulanır.

(8) Çocuk hâkimi veya mahkemece, koruyucu ve destekleyici tedbir kararı verilmeden önce yeterli idrak gücü bulunan çocuğun yazılı veya sözlü olarak görüşü alınır. Gerektiğinde koruyucu ve destekleyici tedbir kararını istemeye yetkili olan çocuğun anası, babası, vasisi, bakım ve gözetiminden sorumlu kimse ile Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu temsilcileri de dinlenebilir.

(9) Kanunun 7 nci maddesinin yedinci fıkrası uyarınca görevli mahkeme, korunma ihtiyacı olan çocuk hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir kararının yanında 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu hükümlerine göre velayet, vesayet, kayyım, nafaka ve kişisel ilişki kurulması gereken hâllerde de duruşma yaparak karar vermeye yetkilidir.

(10) Aile mahkemeleri, bakmakta oldukları davalar ile ilgili koruyucu ve destekleyici tedbir kararı verebilir.

(11) Tedbir kararı verilmeden önce çocuk hakkında sosyal inceleme yaptırılabilir. Ancak, fiili işlediği sırada oniki yaşını bitirmiş onbeş yaşını doldurmamış bulunan çocuklar ile onbeş yaşını doldurmuş ancak onsekiz yaşını doldurmamış sağır ve dilsizlerin işledikleri fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama yeteneğinin ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin olup olmadığının takdiri bakımından sosyal inceleme yaptırılması zorunludur.

(12) Mahkeme veya çocuk hâkimi bir veya birden fazla tedbire karar verebilir. Tedbir kararı verilirken, Kanunun 4 üncü maddesinde öngörülen; kurumda bakım ve kurumda tutmanın son çare olarak görülmesi, kararların verilmesinde ve uygulanmasında toplumsal sorumluluğun paylaşılmasının sağlanması temel ilkesinden hareketle çocuğu öncelikle aile içinde destekleyen danışmanlık, eğitim ve sağlık tedbirlerinin alınması esası gözetilir. Ancak; çocuğun teslim edileceği veli, vasi, kanunî temsilcisi veya bakımını üstlenen kimselerin sosyal, ekonomik ve kültürel durumu ile yörenin örf ve âdetleri dikkate alınarak, çocuğun yaşama, gelişme, korunma ve katılım hakları ile yarar ve esenliğinin tehlikeye düşebileceğinin tespiti hâlinde; diğer tedbirler yanında kurumda bakım veya barınma tedbiri kararı alınması öncelikle değerlendirilir.

(13) Tedbir kararında; tedbirin türü ile tedbiri uygulayacak kişi, kurum veya kuruluş adları gösterilir. Gerektiğinde kararda tedbirin süresi de belirtilir.

(14) Tedbir kararları verilirken, tedbirin belirli bir yerde uygulanması sonucunu doğuracak şekilde hizmet sunumu bakımından idarenin takdir alanını kısıtlayacak veya hizmet modellerini ve sınırlarını daraltabilecek uygulamalara sebebiyet verilmemesine özen gösterilir.

(15) Çocuk hâkimi veya mahkeme, hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir kararı verdiği çocuğun denetim altına alınmasına da karar verebilir.

Koruyucu ve destekleyici tedbir kararlarının gönderilmesi

Madde 9

(1) Mahkeme veya çocuk hâkimince bu Yönetmelik uyarınca verilen;

a) Danışmanlık ve barınma tedbir kararları, ilgisine göre il millî eğitim müdürlükleri, ilçe veya il sosyal hizmetler müdürlükleri ya da yerel yönetimlere,

b) Eğitim tedbiri kararı, ilgisine göre il millî eğitim müdürlüklerine veya Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı bölge müdürlüklerine,

c) Bakım tedbiri kararı, ilçe veya il sosyal hizmetler müdürlüklerine,

ç) Sağlık tedbiri kararı, il sağlık müdürlüklerine,

gönderilir.

(2) Koruyucu ve destekleyici tedbir kararı, kesinleştirilmesi beklenmeksizin derhâl uygulanır.

(3) Tedbir kararlarının, kararı veren mahkemenin veya çocuk hâkimliğinin bulunduğu yerde uygulanması esastır. Ancak, tedbir kararının uygulanmasının, kararın gönderildiği ildeki kurum veya kuruluşlar tarafından yerine getirilmesi mümkün olma-

dığı taktirde çocuğun yararı gözetilerek tedbir kararını yerine getirmekle sorumlu kurum tarafından tedbirin nerede yerine getirileceğine karar verilir.

Tedbir kararının değiştirilmesi veya süresinin uzatılması

Madde 10

(1) Hâkim veya mahkeme; denetim görevlileri, çocuğun velisi, vasisi, bakım ve gözetimini üstlenen kimselerin, tedbir kararını yerine getiren kişi ve kuruluşun temsilcisi ile Cumhuriyet savcısının talebi üzerine veya re'sen çocuğa uygulanan tedbirin sonuçlarını inceleyerek, süresini uzatabilir veya değiştirebilir.

(2) Hâkim veya mahkeme, koruyucu ve destekleyici tedbir kararının değiştirilmesi veya süresinin uzatılması yönünde bir karar vermeden önce tedbir kararını uygulayan kişi, kurum veya kuruluştan tedbirin uygulanması hakkında gerekçeli bir rapor isteyebilir.

Tedbir kararının kaldırılması veya sona ermesi

Madde 11

(1) Hâkim, çocuğun gelişimini göz önünde bulundurarak koruyucu ve destekleyici tedbirin kaldırılmasına karar verebilir. Bu karar acele hâllerde, çocuğun bulunduğu yer hâkimi tarafından da verilebilir. Ancak bu durumda karar, önceki kararı alan hâkim veya mahkemeye bildirilir.

(2) Tedbir kararının kaldırılmasını, denetim görevlileri, çocuğun velisi, vasisi, bakım ve gözetimini üstlenen kimseler, tedbir kararını yerine getiren kişi ve kuruluşun temsilcileri ile Cumhuriyet savcısı talep edebilir.

(3) Tedbirin uygulanması, onsekiz yaşın doldurulmasıyla ayrıca bir karara gerek kalmaksızın kendiliğinden sona erer. Ancak hâkim, eğitim ve öğrenimine devam edebilmesi için ve çocuğun rızası alınmak suretiyle tedbirin uygulanmasına belli bir süre daha devam edilmesine karar verebilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Yerine Getirilmesi

Danışmanlık tedbiri

Madde 12

(1) Danışmanlık tedbiri, çocuğun bakımından sorumlu olan kimselere çocuk yetiştirme konusunda; çocuklara da eğitim ve gelişimleri ile ilgili sorunlarının çözümünde yol göstermeye yönelik rehberlik tedbirleridir.

(2) Danışmanlık tedbirleri, çocuğun ailesi yanında korunmasını sağlamak veya çocuk hakkında verilen tedbir kararlarının uygulanması sırasında onu desteklemek ya da uygulanması muhtemel tedbirler hakkında bilgilendirmek amacıyla uygulanır.

(3) Özel veya kamu sosyal hizmet kurum veya kuruluşlarında ya da ailesi yanında kalmakta olan ve hakkında danışmanlık tedbirine karar verilen çocukların beden-

sel, zihinsel, psiko-sosyal, duygusal gelişimini desteklemek, okul, aile ve sosyal çevresi ile uyumunu güçlendirmek ve yeteneklerine uygun bir meslek sahibi olarak hayata hazırlanmalarını sağlamak amacıyla okul başarısını arttırma, madde kullanımı, davranış bozukluğu, ergenlik sorunları, aile içi iletişim gibi çocuğun, ailesinin ve çocuğun bakımını üstlenen kişilerin ihtiyaçlarına uygun konularda uzmanlaşmış bir veya birden fazla kişi danışman olarak görevlendirilebilir.

(4) Çocuğun bakımından sorumlu olan kimselere; anne baba eğitimi, aile danışmanlığı, aile tedavisi gibi konularda danışmanlık hizmetleri sunulur. Ayrıca, davranış değişikliği için bu anne ve babalar aile eğitimi programlarına yönlendirilebilir.

(5) Danışmanlık hizmeti, kurumlarda görevli sosyal çalışma görevlileri ile alanında meslekî eğitim almış görevlilerce yürütülür. Danışmanlık hizmeti verecek uzman kişilerin uygulayacakları meslekî çalışmalar ve programlara ilişkin standartlar, uygulama esasları ve değerlendirme ölçütleri tedbiri yerine getirecek kurumlar tarafından belirlenir. Uzmanlar alanları da belirtilmek suretiyle tedbiri yerine getirmekle sorumlu kurumların taşra birimleri tarafından, il ve ilçelerdeki koordinasyon makamlarına, mahkeme veya çocuk hâkimlerine bildirilir.

(6) Danışmanlık hizmeti verecek olan kişilerin konularında meslekî eğitim almış olmalarının yanı sıra yeterliliklerini sertifikaları ile belirten ve alanlarında çalıştıklarını hizmet belgesi ile ispat edenler öncelikli olarak tercih edilir.

(7) Danışmanlık tedbiri, Millî Eğitim Bakanlığı, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu ve yerel yönetimler tarafından yerine getirilir. Danışmanlık tedbirini yerine getirmekle sorumlu kurumlar, bu Yönetmeliğin yayımından itibaren altı ay içinde uygulama usûl ve esaslarını oluşturarak birer örneğini il ve ilçe koordinasyon makamları ile merkezî koordinasyonun sekretarya hizmetlerini yürüten Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığına gönderir.

Eğitim tedbiri

Madde 13

(1) Eğitim tedbiri, çocuğun bir eğitim kurumuna gündüzlü veya yatılı olarak devamına; bu şekilde eğitim alması mümkün olmayan çocukların evde eğitim almalarına, özel eğitim almaları gereken çocukların eğitsel ihtiyaçları doğrultusunda ilgili eğitim kurumuna devamına, kendilerine, ailelerine, öğretmenlerine ve okul personeline; uzman personel, araç gereç sağlanmasına yönelik tedbirler ile çocuğun iş ve meslek edinmesi amacıyla bir meslek veya sanat edinme kursuna gitmesine veya meslek sahibi bir ustanın yanına yahut kamu ya da özel sektöre ait işyerlerine yerleştirilmesine yönelik tedbirlerdir.

(2) Mahkeme veya çocuk hâkimi, eğitim tedbirine karar vermeden önce çocuğun eğitim alacağı kişi, kamu veya özel kurumlardan bu konuda bilgi isteyebilir.

(3) Halk eğitimi ve meslekî eğitim merkezleri ile Türkiye İş Kurumu il müdürlükleri, açtıkları ve açacakları kurs ya da programlar hakkında süre, konu, hedef kitle gibi hususları içeren listeleri oluşturarak periyodik olarak mahkeme veya çocuk hâkimi ile il ve ilçelerdeki koordinasyon makamlarına bilgi verir.

(4) Millî Eğitim Bakanlığı ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, özel eğitime gereksinim duyan engelli çocuklar için eğitim tedbirinin uygulanmasına ilişkin gerekli önlemleri alır. Bu konuda ilde yapılan

faaliyet ve programlar hakkında mahkeme veya çocuk hâkimi ile il ve ilçelerdeki koordinasyon makamlarına periyodik olarak bilgi verilir.

(5) Eğitim tedbiri kararının verilmesinde onbeş yaşını doldurmamış çocuklar bakımından uluslararası sözleşmeler ve kanunların öngördüğü sınırlar dikkate alınır. Bunlar hakkında eğitimlerinin devamına ilişkin tedbir kararı verilebilir.

(6) Onbeş yaşını doldurmuş çocuk hakkında, iş ve meslek edinmesi amacıyla bir meslek veya sanat edinme kursuna gitmesine, meslek sahibi bir ustanın yanına yahut kamu ya da özel sektöre ait işyerlerine yerleştirilmesine yönelik verilen tedbir kararında; Milli Eğitim Bakanlığınca yerine getirilmesinin hükme bağlandığı hâllerde bu Bakanlığın koordinasyonunda meslekî eğitim merkezleri, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca yerine getirilmesinin hükme bağlandığı hâllerde ise Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğünce geliştirilen işgücünün istihdam edilebilirliğini artırmaya yönelik işgücü yetiştirme, meslekî eğitim ve işgücü uyum programlarına yönlendirilmek suretiyle yerine getirilir. Bu eğitim programlarına erişimde güçlük yaşanıyorsa, tedbir kararı verilen çocuğun Türkiye İş Kurumuna Genel Müdürlüğüne müracaatı sonrasında vasıflarına uygun işçi arayan özel işyerleri ile bağlantısı sağlanır. Kamuda işe yerleştirme ise, kamuda işe alınacaklarla ilgili kanun hükümleri çerçevesinde yerine getirilir.

(7) Hiç eğitim almamış veya zorunlu eğitimini yarıda bırakmış, zorunlu eğitim yaşını tamamlamış olup haklarında koruyucu ve destekleyici tedbir kararı verilen çocukların; eğitimlerini sürdürebilmeleri, kapasitelerini geliştirebilmeleri, iş ve meslek edinebilmeleri amacıyla Millî Eğitim Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ve Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğünce gerekli önlemler alınır.

(8) Eğitim tedbiri, Millî Eğitim Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının ilgili birimleri tarafından yerine getirilir.

Bakım tedbiri

Madde 14

(1) Bakım tedbiri, çocuğun bakımından sorumlu olan kimsenin herhangi bir nedenle görevini yerine getirememesi hâlinde, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından çocuğun resmî veya özel bakım yurduna yerleştirilmesi ya da koruyucu aile hizmetlerinden veya Kurumun bu kapsamda yürüttüğü hizmet modellerinden yararlandırılmasına yönelik tedbirdir.

(2) Bakım veya barınma tedbir kararı alınan ve ihmal veya istismara uğrayan, psiko-sosyal sorunları nedeniyle uyum sorunu yaşayanlar ile olumsuz yaşam deneyimlerini devam ettirmeleri nedeniyle rehabilitasyona ihtiyacı olduğu tespit edilen çocukların, rehabilitasyonu sağlanıncaya kadar korunma ihtiyacı olan diğer çocuklarla aynı ortamda bakılmamaları esastır. Bu çocukların öncelikle Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından bu amaçla kurulmuş merkezlerde rehabilitasyonları sağlanır.

(3) Sağlık ve bakım tedbirinin birlikte uygulanacağı hallerde, öncelikle suça sürüklenen veya korunma ihtiyacı olan çocuklardan tedavisi gereken ağır ruhsal hastalığı veya madde bağımlılığı nedeniyle fiziksel sorunları olanların rehabilitasyonu bu amaçla kurulmuş resmî veya özel sağlık kuruluşlarında gerçekleştirilir. Bunlardan bakım tedbirini gerektirenler, yatarak tedavileri tamamlandıktan sonra bakım amacıyla aile yanına veya bu amaçla kurulmuş resmî veya özel kuruluşa yerleştirilir.

(4) Bakım tedbiri kararı verilen çocukların kolluk kuvvetlerince Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna teslim edileceği hâllerde, çocuğun ilk sağlık kontrolü yapıldıktan sonra teslimi sağlanır. Bulaşıcı hastalığı olan çocukların tedavisi Sağlık Bakanlığınca gerçekleştirilir. Bu durumdaki çocuklar hakkında derhâl sağlık tedbiri alınması için mahkeme veya çocuk hâkimine başvurulur.

(5) Bu tedbirin uygulanmasında Kurum tarafından ilgili mevzuat çerçevesinde yabancı uyruklu çocukların vatandaşı olduğu ülkenin konsoloslukları ile irtibat sağlanır.

(6) Sağlık kontrolü ve tedaviye ilişkin hizmetlerden doğan tüm giderler Sağlık Bakanlığınca karşılanır.

(7) Bakım tedbiri, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından yerine getirilir.

Barınma tedbiri

Madde 15

(1) Barınma tedbiri, yaşamını devam ettirmek için yeterli ve sağlıklı bir barınma yeri olmayan çocuklu kimselere veya hayatı tehlikede olan hamile kadınlar ile bunların çocuklarına uygun barınma yeri sağlamaya yönelik tedbirlerdir.

(2) Barınma tedbiri uygulanan kimselerin, talepleri hâlinde kimlikleri ve adresleri gizli tutulur.

(3) Barınma tedbiri kararı verilen kimselerin, kolluk kuvvetlerince tedbir kararını uygulayacak Kuruma teslim edileceği hâllerde, bu kimselerin ilk sağlık kontrolü yapıldıktan sonra teslimi sağlanır. Bulaşıcı hastalığı olanların tedavisi Sağlık Bakanlığınca gerçekleştirilir. Bu durumdaki kimseler hakkında derhâl sağlık tedbiri alınması için mahkeme veya çocuk hâkimine başvurulur.

(4) Bu tedbirin uygulanmasında kurum tarafından ilgili mevzuat çerçevesinde yabancı uyruklu kimselerin vatandaşı olduğu ülkenin konsoloslukları ile irtibat sağlanır.

(5) Sağlık kontrolü ve tedaviye ilişkin hizmetlerden doğan tüm giderler Sağlık Bakanlığınca karşılanır.

(6) Barınma tedbiri, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Millî Eğitim Bakanlığı ve yerel yönetimler tarafından yerine getirilir.

Sağlık tedbiri

Madde 16

(1) Sağlık tedbiri, çocuğun fiziksel ve ruhsal sağlığının korunması ve tedavisi için gerekli geçici veya sürekli tıbbî bakım ve rehabilitasyonu ile madde bağımlısı olanların tedavilerinin yapılmasına yönelik tedbirdir.

(2) Suça sürüklenen veya korunma ihtiyacı olan akıl hastası çocuklar hakkında ruhsal sağlığının tedavisi için öncelikle sağlık tedbirine karar verilmesi esastır.

(3) Mahkeme veya çocuk hâkimi acil korunma kararı veya koruyucu ve destekleyici tedbir kararlarını vermeden önce çocuğun sağlık durumu hakkında sağlık kuruluşlarından rapor isteyebilir.

(4) Akıl hastalığı veya madde bağımlılığı sebebiyle sağlık tedbirine hükmetmeye ve kısıtlamaya resmî sağlık kurulu raporu üzerine karar verilir. Ancak, çocuğun akıl hastalığı veya madde bağımlılığının açıkça belli olduğu hallerde; kendisi veya anası, babası, vasisi, bakım ve gözetiminden sorumlu kimsenin tedavi talep etmesi üzerine veya re'sen rapor alınmadan da sağlık tedbirine karar verilebilir.

(5) Sağlık kurulunca düzenlenen rapora göre toplum açısından tehlikeli olan suça sürüklenen veya korunma ihtiyacı olan akıl hastası çocuklar hakkında sağlık tedbiri, yüksek güvenlikli sağlık kurumlarında korunma ve tedavi altına alınmak suretiyle yerine getirilir.

(6) Akıl hastası çocuk hakkında toplum açısından tehlikeliliğinin devam edip etmediği veya önemli ölçüde azalıp azalmadığı hususunda en geç üçer aylık dönemler hâlinde mahkeme veya çocuk hâkimine bilgi verilir.

(7) Yerleştirildiği kurumun sağlık kurulunca düzenlenen raporda toplum açısından tehlikeliliğinin ortadan kalktığının veya önemli ölçüde azaldığının belirtilmesi üzerine mahkeme veya çocuk hâkimi kararıyla çocuğun yüksek güvenlikli sağlık kurumunda koruma ve tedavi altına alınmasına ilişkin karar kaldırılarak çocuk serbest bırakılabilir.

(8) Sağlık kurulu raporunda akıl hastalığının ve işlenen fiilin niteliğine göre güvenlik bakımından çocuğun tıbbî kontrol ve takibinin gerekip gerekmediği, gerekiyor ise bunun süre ve aralıkları belirtilir.

(9) Tıbbî kontrol ve takip, raporda gösterilen süre ve aralıklarla, çocuğun ana, baba, vasisi, bakım ve gözetimini üstlenen kimseler ya da hakkında bakım veya barınma tedbiri verilmiş ise bu tedbiri yerine getirmekle yükümlü kurum ya da kuruluşlarca bu çocukların teknik donanımı ve yetkili uzmanı olan sağlık kuruluşuna gönderilmeleri ile sağlanır.

(10) Tıbbî kontrol ve takipte, çocuğun akıl hastalığı itibarıyla toplum açısından tehlikeliliğinin arttığı anlaşıldığında, hazırlanan rapora dayanılarak, yeniden koruma ve tedavi amaçlı olarak sağlık tedbirine hükmedilir. Bu durumda, yukarıdaki işlemler tekrarlanır.

(11) Yatarak tedavisi tamamlanan çocuklardan haklarında bakım veya barınma tedbir kararı bulunanlar, kararı uygulamakla görevli kurum tarafından aile yanına, kuruma veya bu amaçla kurulmuş resmî veya özel kuruluşlara yerleştirilir.

(12) Sağlık tedbirleri kapsamında uygulanan tedavinin özelliklerine bağlı olarak bir aile veya kurum yanında bakımı gereken çocuklar hakkında verilen sağlık ve bakım tedbirleri birlikte uygulanır. Bunun için ilgili kurum veya kuruluşlar işbirliği yapar.

(13) Alkol ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlısı olan çocukların, koruyucu ve destekleyici sağlık tedbiri olarak, alkol ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlılarının tedavi altına alınmasına yönelik olarak verilen kararların yerine getirilmesinde tedavi için çocuğun rızası aranmaz. Tedbirin uygulama süresince ilgili kurum uzmanı tarafından, çocuğa uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanılmasının etki ve sonuçları hakkında bilgi verilir, sorumluluk bilincinin gelişmesine yönelik olarak öğütte bulunulur ve yol gösterilir.

(14) Sağlık Bakanlığı, il sağlık müdürlükleri marifetiyle sağlık tedbirinin yerine getirileceği uygun sağlık kurum veya kuruluşunu belirleyerek, çocuğun bu kuruma ilk müracaatını sağlamak zorundadır. Ayakta tedavisi uygun görülen çocukların te-

davisi; ana, baba, vasisi, bakım ve gözetimini üstlenen kimseler ya da haklarında bakım ve barınma tedbiri verilmiş ise bu tedbiri yerine getirmekle yükümlü kurum ya da kuruluşlarca belirlenen sağlık kurumlarına gönderilmeleri ile sağlanır. Gerektiğinde kolluk birimlerinden güvenliğin sağlanması için yardım istenebilir.

(15) Sağlık tedbiri, Sağlık Bakanlığı tarafından yerine getirilir.

Bakım ve barınma tedbirleri ile ilgili yardım ve destek talebi

Madde 17

(1) Bakım ve barınma tedbirlerinin yerine getirilmesi sırasında ihtiyaç duyulan kolluk hizmetleri ilgili birimlerden talep edilir. Kolluk birimleri, bu talepleri geciktirmeksizin yerine getirir.

(2) Bakım ve barınma tedbir kararı alınan kişiler ile çocukların rehabilitasyonu, eğitimi ve diğer bakanlıkların görev alanına giren hususlarla ilgili olarak Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından yapılan her türlü yardım ve destek talepleri Millî Eğitim Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, ilgili diğer bakanlıklar ile kamu kurum ve kuruluşları tarafından geciktirilmeksizin yerine getirilir.

Tedbir kararlarının uygulanması, takibi ve denetimi

Madde 18

(1) Tedbir kararlarını yerine getirmekle görevli kişi, kurum veya kuruluşlarca, bu tedbir kararlarının nasıl yerine getirileceği konusunda bir plân hazırlanarak uygulamaya konulur. Bu plân çocuğun teslim edildiği ya da teslim alındığı tarihten itibaren en geç on gün içerisinde mahkeme veya çocuk hâkiminin onayına sunulur. Mahkeme veya çocuk hâkimi, gerektiğinde uygulama plânının değiştirilmesini isteyebilir.

(2) Uygulama plânı hazırlanırken çocuk hakkında düzenlenmiş sosyal inceleme raporundan da yararlanılabilir.

(3) Uygulama plânında, kararın uygulanmasından sorumlu kişi, tedbirin türü ve süresi, tedbirin uygulanmasında hangi kurumlarla işbirliği yapılacağı ve hangi hizmetlerin sağlanacağı, nelerin amaçlandığı ve ilerlemenin nasıl ölçüleceğine ilişkin bilgilere yer verilir.

(4) Tedbir kararını veren mahkeme veya çocuk hâkimi, tedbir kararlarının uygulanmasını, tedbirden beklenen gayenin gerçekleşip gerçekleşmediğini, uygulanan tedbirin çocuğun gelişimini hangi yönde etkilediğini en geç üçer aylık sürelerle incelettirir.

(5) Tedbirlerin uygulanmasına ilişkin inceleme, mahkemede görevli sosyal çalışma görevlilerine yaptırılır.

(6) Hakkında bakım ve barınma tedbiri kararı verilen ve Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumunda bulunan çocukla ilgili inceleme görevi öncelikle bu kurumda çalışan sosyal çalışma görevlilerine yaptırılır. Ancak, çocuğun yüksek yararının gerektirdiği durumlarda inceleme görevi mahkemeye atanan sosyal çalışma görevlilerine de yaptırılabilir.

(7) Sosyal çalışma görevlilerinin bulunmaması veya görevin bunlar tarafından yapılmasında fiili ya da hukukî bir engel bulunması hâlinde, Kanunun 33 üncü

maddesinin birinci fıkrasında öngörülen nitelikleri haiz olmak şartıyla diğer kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan veya serbest meslek icra eden sosyal çalışma görevlileri, inceleme için görevlendirilebilir.

(8) Sosyal çalışma görevlilerinin görev alanı haricinde başka bir uzmanlık dalına ihtiyaç duyulması hâlinde, Kanunun 33 üncü maddesinin birinci fıkrasında öngörülen nitelikleri haiz olmak şartıyla mahkemece, diğer kamu kurum ve kuruluşlarında çalışanlar ile serbest meslek icra edenlere de inceleme yapma görevi verilebilir.

(9) Yedinci ve sekizinci fıkralarda sayılanlar arasından temin edilemediği takdirde inceleme yaptırmak için denetimli serbestlik görevlisi olarak istihdam edilen sosyal çalışma görevlisinden de yararlanılabilir.

(10) Görevlendirme yapılırken bilirkişilerin iş durumu gözetilerek 1/6/2005 tarihli ve 25832 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Ceza Muhakemesi Kanununa Göre İl Adlî Yargı Adalet Komisyonlarınca Bilirkişi Listelerinin Düzenlenmesi Hakkında Yönetmelik hükümlerine göre hazırlanan listelerden yararlanılır.

(11) Yedinci, sekizinci ve dokuzuncu fıkralara göre yapılan görevlendirmelerde, incelemeyi yapanlara mahkeme veya çocuk hâkimi tarafından bilirkişilik esasları çerçevesinde tayin edilecek ücret Cumhuriyet başsavcılığının suçüstü ödeneğinden ödenir.

(12) İncelemeyi yapan sosyal çalışma görevlisi ya da uzman, inceleme sonucunda bir rapor düzenleyerek on gün içinde mahkemeye veya hâkime verir. Gerekli görüldüğünde raporu düzenleyen uzman dinlenebilir. Rapor yeterli görülmezse yeniden inceleme yaptırılır.

(13) Kanunda yazılı tedbirlerin uygulanması amacıyla özel ve resmî kişi, kurum ve kuruluşlarca verilecek hizmetler, Kanunun ilgili tedbiri yerine getirmekle sorumlu tuttuğu Bakanlığın denetiminde yürütülür. Ancak bu tedbirlerin yerine getirilmesinde ceza infaz kurumlarına herhangi bir görev yüklenemez.

(14) Haklarında bakım veya barınma tedbiri kararı verilen ve uygulanması amacıyla kurum ve kuruluşlara teslim edilen çocuklara ilişkin nakiller, kuruluştan izinsiz ayrılan çocuklara ilişkin işlemler ile izin, ziyaret, harçlık, giyim-kuşam, kırtasiye ve benzeri işlemler, tedbiri uygulayan kurum veya kuruluşların kendi mevzuatı çerçevesinde yürütülür.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Koordinasyon

Merkezî Koordinasyon

Madde 19

(1) Koruyucu ve destekleyici tedbirlerin yerine getirilmesinde kurumların koordinasyonu Adalet Bakanlığınca sağlanır.

(2) Koordinasyonun sekretarya hizmetleri Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı tarafından yürütülür.

(3) Koruyucu ve destekleyici tedbirlerin yerine getirilmesinde kurumların koordinasyonunu sağlamak üzere Adalet Bakanlığı müsteşarının veya görevlendireceği bir

müsteşar yardımcısının başkanlığında; İçişleri Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı müsteşar yardımcıları, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürü ile Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürü ve Eğitim Dairesi Başkanının katılımı ile gerek görülen hâllerde toplântı düzenlenerek gündeme alınan konular görüşülür.

(4) İlgili özel veya kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarının konulara ilişkin görüşleri alınabileceği gibi temsilcileri de toplântıya çağrılabilir.

(5) Toplântının gündemi, Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı tarafından hazırlanır ve on beş gün önce toplântıya katılacaklara bildirilir. Tedbir kararlarını uygulamakla görevli kurumlar, uygulamada karşılaştıkları sorunları ve çözüm önerilerini Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığına yazılı olarak bildirerek, toplântı gündemine alınmasını teklif edebilirler.

(6) Toplântıda tavsiye niteliğinde alınan kararlar, tedbir kararlarını uygulamakla görevli kurumlar tarafından değerlendirilerek genelge veya duyuru hâlinde teşkilatlarına bildirilebilir.

(7) Adalet Bakanlığınca koruyucu ve destekleyici tedbirlerin yerine getirilmesinde kurumlar arasında bağlantı, uyum, düzen sağlama ve eşgüdüm hâlinde; kanunda yazılı tedbirlere işlerlik kazandırmak ve uygulanmasını sağlamak üzere temel ilkeler ve ihtiyaçlar belirlenerek ilgili kurum ve kuruluşlara iletilir, gerekli tedbirlerin alınması sağlanır.

(8) İl ve ilçelerden gelen teklifler ve konuyla ilgili istatistikler Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı tarafından değerlendirilerek koordinasyon toplântısına sunulur. Bu doğrultuda kısa ve uzun vadeli politikalar geliştirilir, yasal ve idarî tedbirlere ilişkin teklifler hazırlanır. Kurumların hazırladıkları çalışma ve projeler görüşülerek karara bağlanır.

İllerde koordinasyon

Madde 20

(1) İllerde koruyucu ve destekleyici tedbirlerin yerine getirilmesinde kurumlar arasında bağlantı, uyum, düzen ve eşgüdüm; vali veya vali yardımcısının başkanlığında, Cumhuriyet başsavcısı veya görevlendireceği Cumhuriyet başsavcı vekili ya da Cumhuriyet savcısı ile il emniyet müdürü, il jandarma komutanı, il millî eğitim müdürü, il sağlık müdürü, büyükşehir, il ve merkez ilçe belediye başkanları, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı bölge müdürü, olmadığı yerlerde Türkiye İş Kurumu il müdürü, gençlik ve spor il müdürü, sosyal hizmetler il müdürü, il özel idaresi müdürü ya da görevlendirecekleri yardımcıları veya vekilleri, denetimli serbestlik ve yardım merkezî şube müdürü ve baro temsilcisi marifetiyle yerine getirilir.

(2) Gerek görülen hâllerde toplântı düzenlenerek gündeme alınan konular görüşülür. İstekleri hâlinde üniversiteler, Kanunda yazılı tedbir kararlarını almaya yetkili mahkeme hâkimleri ile davet edilen sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri de toplântıya katılabilirler. Toplântı gündemi valinin görüş ve direktifleri ile diğer kurum ve kuruluşların görüşleri alınarak sosyal hizmetler il müdürlüğünce hazırlanır. Toplântı gündemi ve günü sekretarya görevini yürüten koordinatör birim tarafından bu kişilere on beş gün önceden bildirilir.

(3) Valinin ya da görevlendireceği vali yardımcısının tedbir kararının yerine getirilmesinde koordinasyona ilişkin emir ve talepleri ile toplântıda alınan kararlar; ilgili kişi, kurum ve kuruluşlarca uygulanır.

(4) İllerde koordinasyonun sekretarya hizmetleri sosyal hizmetler il müdürlüğü tarafından yürütülür.

(5) İllerde valiliklerce;

a) Koruyucu ve destekleyici tedbirlerin eşgüdüm hâlinde yerine getirilmesini sağlamak üzere Kanunda öngörülen tedbir ve hizmetlerin hızlı, etkili, amaca uygun ve verimli yürütülmesi,

b) Tedbir kararlarının yerine getirileceği kurumların yapısı ve özellikleri ile tedbir kararlarını uygulayacak kişilerin tespit edilerek mahkemelerin bilgilendirilmesi,

c) Kanunun 6 ve 9 uncu maddelerine göre, çocuğun ihbarı ve Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna teslimi ile başlayan süreçte; çocuğun tedavisi ve sosyal inceleme raporu ile benzeri hizmetlerin yerine getirilmesi için mekan ve personel tahsisi dahil olmak üzere gereken tüm tedbirlerin alınması,

sağlanır.

İlçelerde koordinasyon

Madde 21

(1) İlçelerde koruyucu ve destekleyici tedbirlerin yerine getirilmesinde kurumların koordinasyonu, 20 nci madde hükümlerine göre kaymakamlıkca yerine getirilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Tedbir Kararlarının Kaydı, Tutulacak Defterler ve Kartonlar

Tedbir kararlarının kaydı ve işlemlerin başlatılması

Madde 22

(1) Koruyucu ve destekleyici tedbir kararları, hâkim veya mahkemelerce tutulacak koruyucu ve destekleyici tedbir kararları defterine kaydedilir.

(2) Koruyucu ve destekleyici tedbir kararlarını yerine getirmekle görevli kişi, kurum veya kuruluşlar, mahkeme veya hâkim tarafından verilen kararın kendilerine bildirildiği veya tebliğ edildiği tarihten itibaren çocuğu teslim alarak derhâl gerekli işlemleri başlatır.

(3) Çocuğun bulunamaması hâlinde durum ilgili kolluk birimlerine bildirilir. Mahkeme veya çocuk hâkimi tedbir kararının yerine getirilmesi için çocuğun bulunması ve ilgili kuruma tesliminin kolluğun çocuk birimi tarafından sağlanmasına karar verebilir. 1/6/2005 tarihli ve 25832 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliğinin 5 inci maddesi hükmü saklıdır. Yakalanan çocuklar ilgili kurumlara teslim edilir. Tedbir kararını uygulayacak kurumlar çocuğun teslim alınması için kolluk birimleri ile işbirliği ve koordinasyon içerisinde hareket ederek gerekli önlemleri alır.

(4) Haklarında bakım veya barınmaya ilişkin tedbir kararı alınan ve tedbirin uygulanacağı kurum veya kuruluşa teslim edilen çocukların, izinsiz olarak kurum veya kuruluştan ayrılmaları durumunda tutanak tutulur. Durum, en seri iletişim araçları ile kolluk birimine bildirilir. Bildirim, en kısa sürede yazılı hâle getirilir. Ayrıca mahkeme veya çocuk hâkimine de bilgi verilir. Bu durumda yukarıdaki fıkraya göre hareket edilir.

Koruyucu ve destekleyici tedbir kararları defteri

Madde 23

(1) Koruyucu ve destekleyici tedbir kararları defteri; koruyucu ve destekleyici tedbir kararlarının aksamayacak şekilde yerine getirilmesini sağlamak amacıyla tedbir kararını veren mahkeme veya çocuk hâkimince tutulan bir defterdir.

(2) Bu defter; sıra numarası, hakkında tedbir uygulanan çocuğun Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası, kimliği, kararın tarih ve numarası, tedbirin türü, süresi, kararın gönderildiği tarih, kararı uygulayacak kurum, kararın uygulanmasına başlanıldığı, bitirildiği tarih ve yapılan işlem ile düşünceler sütunlarını içerir.

(3) Bir hüküm ile aynı çocuk hakkında birden fazla koruyucu ve destekleyici tedbir kararı verilmesi hâlinde bu tedbirlere ait kararlar ayrı ayrı numaralara kaydedilir.

Koruyucu ve destekleyici tedbir kararları kartonu

Madde 24

(1) Koruyucu ve destekleyici tedbir kararları kartonu; çocuk hâkimi veya mahkemelerce verilen, koruyucu ve destekleyici tedbir kararlarının düzenli bir şekilde tarih ve karar sırasıyla konulduğu kartondur.

(2) Bu kartonlara konulacak karar nüshâlarında ilgisine göre hâkim veya mahkeme başkanı ile zabıt katibinin imzalarının ve mahkeme mührünün bulunması zorunludur.

ALTINCI BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Hizmet içi eğitim

Madde 25

(1) Korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocuklar hakkında verilen koruyucu ve destekleyici tedbir kararlarının uygulanmasında; olumlu sonuçların alınması, çalışanların kapasitelerinin geliştirilmesi amacıyla hizmet içi eğitim programları düzenlenir. Bu programlar gerektiğinde tedbir kararlarını yerine getirmekle görevli kurumlarla işbirliği hâlinde yapılır.

(2) Çocuk birimlerinde görevli kolluk personeline, kendi kurumları tarafından çocuk hukuku, çocuk suçluluğunun önlenmesi, çocuk gelişimi ve psikolojisi, sosyal hizmet gibi konularda eğitim verilir. Kolluğun ihtiyaç duyduğu alanlarda eğitim talepleri konusunda, Adalet Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu il teşkilâtları ve üniversitelerden gerekli destek sağlanır.

(3) Bu eğitimlerde; mevzuat hükümleri, kurumlar arası işbirliği, meslekî uygulamalar, çocuğun psiko-sosyal durumu ve gelişimi, mülakat teknikleri, çocuğun ihmal ve istismarı gibi ihtiyaç duyulan konulara da yer verilir.

Gizlilik

Madde 26

(1) Çocuklara ilişkin koruyucu ve destekleyici tedbir kararlarının alınması ile uygulanmasına ilişkin tüm süreçlerde çocuğun avukatı hariç olmak üzere çocuğun kimliği, adresi, fotoğrafları, yaşadığı travmalar gibi çocuğa ve yakınlarına ait her türlü bilgi ve bu bilgilerin yer aldığı rapor ve belgeler ile kayıtlar gizli tutulur. Yazışmalar gizlilik ilkesine uygun bir şekilde gerçekleştirilir.

Giderler

Madde 27

(1) Koruyucu ve destekleyici tedbirlerin uygulanmasından doğan giderler, Kanunun 45 inci maddesinin ikinci fıkrasındaki hâller saklı kalmak kaydıyla, tedbiri yerine getirmekle yükümlü kurumlar tarafından karşılanır.

Malî hükümler

Madde 28

(1) Kanun kapsamındaki tedbirleri uygulayan Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumunda görevli sosyal çalışma görevlilerine almakta oldukları aylıklarının brüt tutarının yüzde ellisi oranında aylık ödenek verilir.

Elektronik ortamda kayıt

Madde 29

(1) Elektronik ortamda kayıtların tutulmasına başlandığı takdirde, defterlerle birlikte tüm kayıt ve bilgiler ayrıca elektronik ortamda tutulur ve saklanır. Elektronik ortamda tutulan kayıtların ihtiyacı karşıladığının tespiti hâlinde, kayıtların yazılı olarak tutulması uygulamasından vazgeçilebilir.

Yürürlük

Madde 30

(1) Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 31

(1) Bu Yönetmelik hükümlerini Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğünün bağlı olduğu Bakan ile Adalet Bakanı birlikte yürütür.

NÜFUS HİZMETLERİ KANUNU

ilgili maddeler

Kanun Numarası : 5490
Kabul Tarihi : 25/4/2006
Yayımlandığı Resmî Gazete : Tarih : 29/4/2006 **Sayı :** 26153
Yayımlandığı Düstur : Tertip : 5 **Cilt :** 45

Bulunmuş çocuklar ve zihinsel engelli kişiler[5]

Madde 19

(1) Yaşının küçüklüğü nedeniyle kendisini ifade edemeyen bulunmuş çocukların nüfus kütüklerine kaydedilmesi, kolluk görevlileri veya ilgili kurumların bu durumu belirten tutanaklarına veya ilgililerin beyanlarına dayanılarak bulundukları yerin nüfus müdürlüğünce yapılır.

İKİNCİ BÖLÜM

ULUSLARARASI MEVZUAT, ESNEK HUKUK KURALLARI ve BİRLEŞMİŞ MİLLETLER KOMİTE KARARLARI SEÇKİSİ

Bu derlemede, çocukların idari gözetimine ilişkin olarak Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası hukuk sistemindeki düzenlemelere yer verilmektedir. Uluslararası mevzuatın yanı sıra, esnek hukuk kurallarını içeren temel metinler de bu kapsamda incelenmiştir. Ayrıca, Türkiye'nin taraf olduğu Birleşmiş Milletler sözleşmelerinin denetim organları olan Birleşmiş Milletler Komiteleri tarafından verilen ilgili kararların seçkisi sunulmaktadır. [1]

1 Konuya ilişkin daha fazla kaynak için Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan *Draft Bibliography on Alternatives to Immigration Detention* başlıklı bibliyografyaya bakabilirsiniz.

ULUSLARARASI MEVZUAT

Uluslararası mevzuat kapsamındaki çocukların idari gözetimine ilişkin hukuki araçlara, bu tedbirlerin istisnasını oluşturduğu özgürlük ve güvenlik hakkı ile birlikte aşağıda yer verilmektedir.

Birleşmiş Milletler Mevzuatı

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi: Birleşmiş Milletler örgütünün kuruluşunun ardından uluslararası insan hakları hukukunun kurucu belgesi olarak kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, bağlayıcı olmamakla birlikte, bağlayıcı uluslararası insan hakları sözleşmelerinin temelini oluşturmuştur. Beyannamenin kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkını düzenleyen 3. Maddesi, keyfi tutulma yasağını içeren 9. Maddesi ve çocuk haklarına ilişkin 25. Maddesi, konumuz açısından büyük önem taşımaktadır.

Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi: Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi, temel hak ve özgürlükleri düzenleyen ve Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi ile birlikte ikiz sözleşmelerden biri olarak kabul edilmektedir. Bu sözleşme, Evrensel İnsan Hakları Beyannamesi'nde açıklanan iradeyi, Türkiye dahil olmak üzere Sözleşme'ye taraf devletler için bağlayıcı bir taahhüde dönüştürmüştür. Sözleşme'nin özgürlük ve güvenlik hakkını düzenleyen 9. Maddesi, tutulanların haklarını ele alan 10. Maddesinin 1. Fıkrası ve çocuk haklarını düzenleyen 24. Maddesi, bu bağlamda özel bir öneme sahiptir. Türkiye, Sözleşme'nin denetim organı olan Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi'ne bireysel başvuru hakkını tanımış olup, Sözleşme Türkiye'de 2003 yılında yürürlüğe girmiştir.

Çocuk Hakları Sözleşmesi: Bilindiği üzere, çocuklar dünya genelinde zorla yerinde edilen nüfus içinde önemli bir yere sahiptir. BMMYK verilerine göre, 2022 yılında yerinden edilen nüfusun %40'ını çocuklar oluşturmaktadır.[2] Bu sebeple, göç yönetimi bağlamında yapılan idari gözetim uygulamalarında çocuk haklarını korumak için özel bir çaba gösterilmesi gerektiği, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi ile açıkça düzenlenmiş olup Sözleşme'nin 37. maddesi bu kapsamda son derece önemli bir çerçeve sunmakta, çocukların hukuksuz ve keyfi olarak tutulmalarını yasaklamaktadır. Sözleşme'nin çocuklarla ilgili her türlü işlemde çocuğun üstün yararının gözetilmesi ilkesini düzenleyen 3. maddesini ve mülteci çocukların korunmasını düzenleyen 22. maddesini de bu bağlamla birlikte düşünmek kritik bir önem taşımaktadır. Türkiye bakımından 1995 yılında yürürlüğe giren ÇHS'nin denetim organı olan Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi'ne bireysel başvuru hakkı da Türkiye tarafından tanınmış ve 2018 yılında yürürlüğe girmiştir.

Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair 1951 Cenevre Sözleşmesi: Uluslararası mülteci hukuku ile mültecilerin haklarını düzenleyen temel sözleşme olan ve 1951 yılında imzalanan Cenevre Sözleşmesi, Türkiye'de alanı düzenleyen 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu tarafından da dayanak metin olarak alınmıştır.

2 Birleşmiş Milletler Küresel Trendler 2022 Raporu, s.3

Sözleşme'nin iltica ülkesinde düzensiz statüde bulunan mültecilere yönelik 31.madde düzenlemesi, getirdiği haklar ve yükümlülükler açısından önemlidir. Sözleşme'nin Türkçe tercümesi 5 Eylül 1961 tarihli ve 10898 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmış, onay belgeleri 30 Mart 1962 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği'ne tevdi edilmiştir.

Engelli Haklarına İlişkin Sözleşme: Türkiye'de 2009 yılında yürürlüğe giren Engelli Haklarına İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 14.maddesi, engelli bireylerin kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkını düzenlemektedir. Türkiye, Sözleşme'nin denetim organı Engelli Hakları Komitesi'ne bireysel başvuru hakkını da 2015 yılında tanımıştır.

Birleşmiş Milletler İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Küçültücü Muamele ve Cezaya Karşı Sözleşme: Türkiye'de 1988 yılında yürürlüğe giren sözleşme, işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele ya da cezaların önlenmesi, cezalandırılması ve mağdurların korunması amacıyla devletlere bir dizi yükümlülük getiren uluslararası bir anlaşmadır. İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin denetim organı, İşkenceye Karşı Komite'dir.

Avrupa Konseyi Mevzuatı

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi: Türkiye dahil olmak üzere Avrupa Konseyi üyesi ülkeler tarafından akdedilen bölgesel bir sözleşme niteliğinde olan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Sözleşme'nin denetim organı Taraf Devletler için bağlayıcı yargı kararları verme yetkisini haiz Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi olduğundan, özgürlük ve güvenlik hakkının korunması açısından özel bir önem taşımaktadır. AİHS Madde 5(1)(f), tutulmanın hukuka uygun olarak addedileceği istisnai durumu düzenlemektedir. Aynı zamanda aile hayatına saygı hakkını düzenleyen 8. maddesi de konumuz açısından önemlidir. AİHS Türkiye'de 1954 yılında yürürlüğe girmiştir.

İşkencenin ve Gayriinsani ya da Küçültücü Ceza veya Muamelenin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi: Sözleşme, Türkiye bakımından 1 Şubat 1989 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Sözleşme ile kurulan Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi'nin (CPT) amacı, taraf devletlerde tutulan kişilere yönelik işkence ve insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya ceza risklerini önlemektir.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi

Madde 3: Herkesin yaşama hakkı ile kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı vardır.

Madde 9: Hiç kimse keyfi olarak tutuklanamaz, gözetim altına alınamaz veya sürgün edilemez.

Madde 25:

1. Herkesin, kendisinin ve ailesinin sağlığı ve iyi yaşaması için yeterli yaşama standartlarına hakkı vardır; bu hak, beslenme, giyim, konut, tıbbi bakım ile gerekli toplumsal hizmetleri ve işsizlik, hastalık, sakatlık, dulluk, yaşlılık ya da kendi denetiminin dışındaki koşullardan kaynaklanan başka geçimini sağlayamama durumlarında güvenlik hakkını da kapsar.
2. Anne ve çocukların özel bakım ve yardıma hakları vardır. Tüm çocuklar, evlilik içi ya da dışı doğmuş olmalarına bakılmaksızın, aynı toplumsal korumadan yararlanır.

BM Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme

Madde 9:

1. Herkesin kişi özgürlüğü ve güvenlik hakkı vardır. Hiç kimse keyfi olarak tutuklanamaz veya gözetim altına alınamaz. Hiç kimse kanunun tayin ettiği sebeplere ve usule uygun olmaksızın özgürlüğünden yoksun bırakılamaz.
2. Tutuklanan herkese, tutuklandığı anda, tutuklanma nedenleri ve hakkında ileri sürülen iddialar derhal bildirilecektir.
3. Bir suç işlediği iddiasıyla tutuklanan ya da gözetim altına alınan herkes, derhal bir yargıcın ya da yasalarla yargı erkini kullanmaya yetkili kılınmış bir başka resmi görevlinin önüne çıkarılacak ve uygun bir süre içinde yargılanma ya da salıverilme hakkına sahip olacaktır. Yargılanmayı bekleyen kişilerin gözaltında tutulmaları genel kural olmayacaktır; ancak, salıverme, sanığın duruşmalarda, adli takibatın diğer safhalarında ve gerekli hallerde hükmün infazında hazır bulunması için güvencelere bağlanabilir.
4. Tutuklanma ya da gözetim yoluyla özgürlüğünden yoksun bırakılan herkesin, mahkemenin gecikmeksizin gözetimin yasallığı konusunda karar vermesini ve gözetimin yasal olmaması halinde, salıverilmesini kararlaştırması için mahkemeye başvurma hakkı vardır.
5. Yasal olmayan bir tutuklama ya da gözetim işleminden mağdur olan herkesin, icrası kabil zorunlu tazminat hakkı olacaktır.

Madde 10:

1. Özgürlüğünden yoksun bırakılan herkes, insani muamele ve insanın doğuştan sahip olduğu insanlık onuruna saygı görme hakkına sahiptir.

Madde 24: Çocukların hakları

1. Her çocuğun ırk, renk, cinsiyet, dil, din, ulusal veya toplumsal köken, mülkiyet, doğum gibi bir ayrımcılığa tabi tutulmaksızın ailesi, içinde yasadışı toplum ve Devlet tarafından, bir küçük olarak statüsünün gerektirdiği koruma tedbirlerine hakkı vardır.
2. Her çocuk doğumundan hemen sonra nüfusa kaydedilir ve kendisine bir isim verilir.
3. Her çocuk bir vatandaşlık kazanma hakkına sahiptir.

BM Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair 1951 Cenevre Sözleşmesi

Madde 31:

1. Taraf Devletler, hayatlarının veya özgürlüklerinin, madde 1'de gösterilen şekilde tehdit altında bulunduğu bir ülkeden doğruca gelerek izinsizce kendi topraklarına giren veya bu topraklarda bulunan mültecilere, gecikmeden yetkili makamlara başvurarak yasadışı girişlerinin veya bulunuşlarının geçerli nedenlerini göstermeleri koşuluyla, yasadışı yollardan girişleri veya bulunuşlarından dolayı ceza vermeyeceklerdir.
2. Taraf Devletler, bu mültecilerin hareketlerine gerekli olanların dışında kısıtlama uygulamayacaklardır ve bu kısıtlamalar ancak ülkedeki statüleri belirleninceye veya bir başka ülkeye kabulleri sağlanıncaya kadar uygulanacaktır. Taraf Devletler, bu mültecilerin diğer bir ülkeye kabullerini sağlamak için makul bir süre ve gerekli bütün kolaylıkları sağlarlar.

BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme

Madde 3: Kamusal ya da özel sosyal yardım kuruluşları, mahkemeler, idari makamlar veya yasama organları tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde, çocuğun yararı temel düşüncedir.

Taraf Devletler, çocuğun ana–babasının, vasilerinin ya da kendisinden hukuken sorumlu olan diğer kişilerin hak ve ödevlerini de göz önünde tutarak, esenliği için gerekli bakım ve korumayı sağlamayı üstlenirler ve bu amaçla tüm uygun yasal ve idari önlemleri alırlar.

Taraf Devletler, çocukların bakımı veya korunmasından sorumlu kurumların, hizmet ve faaliyetlerin özellikle güvenlik, sağlık, personel sayısı ve uygunluğu ve yönetimin yeterliliği açısından, yetkili makamlarca konulan ölçülere uymalarını taahhüt ederler.

Madde 6: Taraf Devletler, her çocuğun temel yaşama hakkına sahip olduğunu kabul ederler.

Taraf Devletler, çocuğun hayatta kalması ve gelişmesi için mümkün olan azami çabayı gösterirler.

Madde 12: Taraf Devletler, görüşlerini oluşturma yeteneğine sahip çocuğun kendini ilgilendiren her konuda görüşlerini serbestçe ifade etme hakkını bu görüşlere çocuğun yaşı ve olgunluk derecesine uygun olarak, gereken özen gösterilmek suretiyle tanırlar.

Bu amaçla, çocuğu etkileyen herhangi bir adli veya idari kovuşturmada çocuğun ya doğrudan doğruya veya bir temsilci ya da uygun bir makam yoluyla dinlenilmesi fırsatı, ulusal yasanın usule ilişkin kurallarına uygun olarak çocuğa, özellikle sağlanacaktır.

Madde 22: Taraf Devletler, ister tek başına olsun isterse ana–babası veya herhangi bir başka kimse ile birlikte bulunsun, mülteci statüsü kazanmaya çalışan ya da uluslararası veya iç hukuk kural ve usulleri uyarınca mülteci sayılan bir çocuğun, bu Sözleşmede ve insan haklarına veya insani konulara ilişkin ve söz konusu Devletlerin taraf oldukları diğer Uluslararası Sözleşmelerde tanınan ve bu duruma uygulanabilir nitelikte bulunan hakları kullanması amacıyla koruma ve insani yardımdan yararlanması için gerekli bütün önlemleri alırlar.

Bu nedenle, Taraf Devletler, uygun gördükleri ölçüde, Birleşmiş Milletler Teşkilatı ve onunla işbirliği yapan hükümetlerarası ve hükümetdışı yetkili başka kuruluşlarla bu durumda olan bir çocuğu korumak, ona yardım etmek, herhangi bir mülteci çocuğun ailesi ile yeniden biraraya gelebilmesi için ana–babası veya ailesinin başka üyeleri hakkında bilgi toplamak amacıyla işbirliğinde bulunurlar. Herhangi bir nedenle kendi aile çevresinden sürekli ya da geçici olarak ayrı düşmüş bir çocuğa bu Sözleşmeye göre tanınan koruma, aynı esaslar içinde, ana–babası ya da ailesinin başkaca üyelerinden hiçbirisi bulunmayan çocuğa da tanınacaktır.

Madde 37: Taraf Devletler aşağıdaki hususları sağlarlar:

1. Hiçbir çocuk, işkence veya diğer zalimce, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele ve cezaya tabi tutulmayacaktır. On sekiz yaşından küçük olanlara, işledikleri suçlar nedeniyle idam cezası verilemeyeceği gibi salıverilme koşulu bulunmayan ömür boyu hapis cezası da verilmeyecektir.
2. Hiçbir çocuk yasadışı ya da keyfi biçimde özgürlüğünden yoksun bırakılmayacaktır. Bir çocuğun tutuklanması, alıkonulması veya hapsi yasa gereği olacak ve ancak en son başvurulacak bir önlem olarak düşünülüp, uygun olabilecek en kısa süre ile sınırlı tutulacaktır.
3. Özgürlüğünden yoksun bırakılan her çocuğa insancıl biçimde ve insan kişiliğinin özünde bulunan saygınlık ve kendi yaşındaki kişilerin gereksinimleri göz önünde tutularak davranılacaktır. Özgürlüğünden yoksun olan her çocuk, kendi yüksek yararı aksini gerektirmedikçe, özellikle yetişkinlerden ayrı tutulacak ve olağanüstü durumlar dışında ailesi ile yazışma ve görüşme yoluyla ilişki kurma hakkına sahip olacaktır.
4. Özgürlüğünden yoksun bırakılan her çocuk, kısa zamanda yasal ve uygun olan diğer yardımlardan yararlanma hakkına sahip olacağı gibi özgürlüğünden yoksun bırakılmasının yasaya aykırılığını bir mahkeme veya diğer yetkili, bağımsız ve tarafsız makam önünde iddia etme ve böylesi bir işlemle ilgili olarak ivedi karar verilmesini isteme hakkına da sahip olacaktır.

BM Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme

Madde 14: Kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı

1. Taraf Devletler engellilerin diğer bireylerle eşit koşullar altında aşağıdaki haklardan yararlanmasını sağlar: (a) Kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkından yararlanma; (b) Özgürlüklerinden hukuka aykırı veya keyfi bir şekilde mahrum bırakılmamaları, özgürlüğün kısıtlandığı hallerin hukuka dayalı olması ve engelliliğin, hiçbir koşulda özgürlüğün kısıtlanmasının gerekçesi olarak gösterilmemesi. 2. Taraf Devletler engelli kişiler eğer herhangi bir süreç sonunda özgürlüklerinden mahrum edildiyse; bunun diğer bireylerle eşit koşullar altında yapılmasını; engellilerin uluslararası insan hakları hukukuna uygun olarak güvencelere sahip olmasını ve makul düzenlemeye ilişkin hükümler dahil olmak üzere Sözleşme'nin hedefleri ve ilkeleriyle uyumlu muamele görmesini sağlar.

Birleşmiş Milletler İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Küçültücü Muamele ve Cezaya Karşı Sözleşme

Madde 11: Gözaltı Yerlerinin Denetimi
Taraf devletler, tutma, sorgulama ve gözaltı uygulamalarını sistematik olarak incelemekle yükümlüdür.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

Madde 2: Yaşam hakkı

1. Herkesin yaşam hakkı yasayla korunur. Yasanın ölüm cezası ile cezalandırdığı bir suçtan dolayı hakkında mahkemece hükmedilen bu cezanın infaz edilmesi dışında, hiç kimsenin yaşamına kasten son verilemez.

2. Ölüm, aşağıdaki durumlardan birinde mutlak zorunlu olanı aşmayacak bir güç kullanımı sonucunda meydana gelmişse, bu maddenin ihlaline neden olmuş sayılmaz:
   a) Bir kimsenin yasa dışı şiddete karşı korunmasının sağlanması;
   b) Bir kimsenin usulüne uygun olarak yakalanmasını gerçekleştirme veya usulüne uygun olarak tutulu bulunan bir kişinin kaçmasını önleme;
   c) Bir ayaklanma veya isyanın yasaya uygun olarak bastırılması

Madde 3 İşkence yasağı

Hiç kimse işkenceye veya insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya cezaya tabi tutulamaz.

Madde 5: Özgürlük ve Güvenlik Hakkı

1. Herkes özgürlük ve güvenlik hakkına sahiptir. Aşağıda belirtilen haller dışında ve yasanın öngördüğü usule uygun olmadan hiç kimse özgürlüğünden yoksun bırakılamaz:
   […] f) Kişinin, usulüne aykırı surette ülke topraklarına girmekten alıkonması veya hakkında derdest bir sınır dışı ya da iade işleminin olması nedeniyle yasaya uygun olarak yakalanması veya tutulması.

Madde 8: Özel ve Aile Hayatına Saygı Hakkı

1. Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir. 2. Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir

ESNEK HUKUK KURALLARI[3]

Her ne kadar devletler üzerinden doğrudan bağlayıcı olmasalar da Türkiye'nin de parçası olduğu uluslararası mekanizmaların görüşlerini ve tavsiye niteliğindeki kararlarını içermeleri açısından çok önemli yok gösterici metinler olan esnek hukuk kuralları araçlarına çalışmamızda yer verilmiştir.

Birleşmiş Milletler Kaynakları Seçkisi

Birleşmiş Milletler (BM) kaynakları seçkisi kapsamında; ilgili BM Genel Kurul kararlarına, BM sözleşme organlarının genel yorumlarına, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) Yürütme Kurulu (ExCom) kararlarına, BM Keyfi Gözetim Çalışma Grubu kararlarına, Göçmenlerin İnsan Hakları Özel Raportörü ve İşkence, İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele ya da Ceza Özel Raportörü raporları yer almaktadır.

BM Genel Kurulu
BM Güvenli, Sistemli ve Düzenli Göç için Küresel Mutabakatı (2018)
Hedef 13. Göçmenlerin gözetim altına alınmasının son çare tedbiri olarak kullanılması ve alternatif seçenekler üzerinde çalışılması 29. Devletler uluslararası göç çerçevesinde göçmenlerin gözetim altına alınmasının kanuna uygun olduğunu, keyfi olmadığını, ihtiyaçtan kaynaklandığını, orantılı olduğunu ve bireysel olarak değerlendirildiğini, gözetimin giriş ve transit geçiş anında veya geri dönüş işlemleri esnasında gerçekleşip gerçekleşmediğine bakılmaksızın ve gözetimin meydana geldiği yerin türü dikkate alınmaksızın yetkili makamlar tarafından en kısa zaman zarfında yapıldığını teminat altına almayı taahhüt ederler. Ayrıca özgürlükten mahrum bırakmayı içermeyen gözetime alternatif seçeneklerin uluslararası hukuk ile bağlantılı olmasına öncelik vermeyi ve gözetimi sadece son çare olarak kullanarak göçmenlerin gözetim altına alınmasında insan hakları temelli bir yaklaşımı benimseyeceklerini taahhüt ederler. Bu taahhüdü hayata geçirmek amacıyla, aşağıdaki eylemlerden faydalanacaklardır: a) Göçmenlerin gözetim altına alınmasının bir son çare tedbiri olarak görülmesi, insan hakları ihlallerinin gerçekleşmemesinin sağlanması ve Devletlerin özellikle aileler ve çocuklar söz konusu olduğunda özgürlükten yoksun bırakmayı içermeyen tedbirleri ve toplum temelli hizmet düzenlemelerini destekleyerek gözetime alternatif seçenekleri teşvik etmesi, uygulaması ve genişletmesinin sağlanması, göçmenlerin gözetiminde bağımsız denetimler geliştirmek için ilgili mevcut insan hakları mekanizmalarının kullanılması

3 Bu kısımda yer alan derlemedeki kaynaklara ve daha fazlasına Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı'nın 9 Ekim 2015 tarihli "Sığınmacıların ve geri dönüş prosedürlerindeki kişilerin gözetiminin alternatifleri (Alternatives to detention for asylum seekers and people in return procedures)" başlıklı yayını ile BMMYK'nın 2018 tarihli "Compilation of International Human Rights Law and Standards on Immigration Detention (Göç Bağlamında Gözetime Dair Uluslararası İnsan Hakları Hukuku ve Standartlar Derlemesi)" yayını üzerinden ulaşabilirsiniz.

b) Devletler arasında ve Devletler ile ilgili paydaşlar arasında başarılı uygulamalara yönelik düzenli paylaşımların kolaylaştırılması ve girişimlerin geliştirilmesi yolu dâhil uluslararası göç çerçevesinde gözetime insan hakları temelli alternatiflerde iyi uygulamaları yaymak için kapsamlı bir veri tabanının oluşturulması

c) Uluslararası hukuk uyarınca göçmenlerin keyfi olarak gözetim altına alınmadığından, gözetim kararlarının kanuna uygun, orantılı, meşru gerekçeler ile münferit olarak hukukun gereğini ve hukuki güvencelerin tam olarak yerine getirilerek alındığından ve gözetimin göçmenler için caydırıcı veya zalimane, insanlık dışı veya aşağılayıcı bir muamele biçimi olarak kullanılmasının teşvik edilmediğinden emin olarak göçmenlerin gözetim altına alınması ile ilgili ilgili mevzuatın, politikaların ve uygulamaların gözden geçirilmesi ve tekrar düzeltilmesi

d) Göçmenlerin hukuki danışmanlığa ve yetkin, bağımsız bir avukat yardımına ücretsiz ve uygun fiyata ulaşmalarının ve ayrıca gözetim emrine ilişkin bilgilendirmeye ve düzenli gözden geçirme hakkına erişmelerinin kolaylaştırılması yolu dâhil gözetim altındaki veya gözetim altına alınabilecek transit ve hedef ülkelerdeki tüm göçmenlerin adalete erişimlerinin sağlanması

e) Gözetim altındaki tüm göçmenlerin gözetim gerekçeleri hakkında bilgilendirildiğinden emin olunması ve uluslararası hukuk ile hukukun gereği güvenceler ile uyumlu olacak şekilde ilgili konsolosluk ve diplomatik temsilcilikler ile gecikmeksizin, yasal temsilciler ve aile üyeleri ile iletişime geçme dâhil haklarından yararlanmasının kolaylaştırılması

f) Uluslararası insan hakları hukuku ile uyumlu olacak şekilde gözetimin hukukun gereği olarak orantılı ve mümkün olan en kısa süre için geçerli olduğu, fiziksel ve ruhsal bütünlüğü güvenceye aldığı ve asgari düzeyde yiyecek, temel sağlık hizmeti, yasal yönlendirme ve yardım, bilgi ve iletişim ve ayrıca yeterli barınmanın sağlandığı garanti edilerek, gözetimin göçmenler üzerindeki olumsuz ve muhtemel kalıcı etkilerinin azaltılması

g) Göçmenlerin gözetim altına alınmasını usulüne uygun olarak icra etmekle yükümlü tüm devlet yetkililerinin ve özel aktörlerin; gözetimi insan hakları ile tutarlı bir biçimde yapmasının ve uluslararası göç bağlamında ayrımcılık yapmama, keyfi tutuklama ve gözetimin önüne geçilmesi konularında eğitimli olmasının ve insan haklarının ihlal ve suistimal edilmesi durumunda sorumlu tutulmasının sağlanması

h) Çocukların göçmen statülerine bakılmaksızın; özgürlükten yoksun bırakılmayı içermeyen bağlamlarda gözetime alternatif geçerli seçeneklerin uygunluğunu ve erişilebilirliğini sağlayarak, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimlerini sağlayacak ve onların aile yaşamı ve aile birleşimi hakkına saygı duyan toplum temelli hizmet düzenlemelerini destekleyerek ve uluslararası göç bağlamında çocuk gözetimi uygulamasına son vermek için çalışarak daima çocuğun haklarının ve yüksek yararının korunması ve saygı duyulması

BM Genel Kurul Kararı: Mülteciler ve Göçmenler için New York Deklarasyonu (K.T. 19 Eylül 2016, No. A/Res/71/1)

33. Devletler idari gözetim yerine idari gözetime alternatifleri uygulamayı taahhüt ederler. Dahası, gözetimin göçmen statüsünü tespit etmek için kabul edilmesi nadiren ve yalnızca çocuğun yüksek yararına uygun olduğunda, sadece son çare tedbiri olarak, en az kısıtlayıcı şekilde, mümkün olan en kısa süre için, insan haklarına saygılı koşullarda ve çocuğun yüksek yararını birincil önemde dikkate alarak uygulayacak ve bu uygulamayı bitirmek için çalışacaklardır.

BM Genel Kurul Kararı: Göçmenlerin korunması (K.T. 3 Nisan 2013, No. A/Res/67/172)

4. Ayrıca, Devletlerin, Göçmenlerin İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ve taraf oldukları uluslararası sözleşmelere uygun olarak, tüm göçmenlerin, özellikle kadınların ve çocukların, göçmenlik statülerine bakılmaksızın insan haklarını ve temel özgürlüklerini etkin bir şekilde teşvik etme ve koruma görevini yeniden teyit eder ve bu nedenle:

   (a) Tüm Devletler göçmenlerin insan hakları ile doğuştan sahip oldukları insanlık onurlarına saygı duymaya, keyfi tutuklama ile gözetime son vermeye ve gerekli olduğunda, düzensiz göçmenlerin aşırı uzun süreli gözetim altında tutulmasından kaçınmak için gözetim sürelerini gözden geçirmeye ve uygulanabilir olduğunda idari gözetime alternatif tedbirleri kabul etmeye davet edilmektedir…

   (d) Bazı Devletlerin belgesiz göçmenlere ilişkin olarak tüm Devletler tarafından değerlendirilmeye değer idari gözetime alternatif tedbirlere dair başarılı uygulamaları takdirle not edilmektedir…

BM Genel Kurul Kararı: (K.T. 19.12.2017 No. A/RES/72/150)

29. Sığınmacılar, mülteciler ve vatansız kişilerin birçok durumda keyfi olarak gözetim altına alınmalarına dair artan bir endişe ile not edilmektedir ve bu uygulamanın sonlandırılması yönünde çalışılması teşvik edilmektedir. Özellikle çocuklar için idari gözetim yerine alternatiflerin giderek daha fazla kullanılmasını memnuniyetle karşılamaktadır ve Devletlerin, sığınmacılar, mülteciler ve vatansız kişilerin idari gözetim altına alınmasını sadece gerekli olduğu durumlarla sınırlamaları gerektiğini, alternatif olasılıkları tam olarak dikkate alarak vurgulamaktadır.

Birleşmiş Milletler Çocuk Adalet Sisteminin Uygulanması Hakkında Asgari Standart Kurallar (Pekin Kuralları) (K.T. 29 Kasım 1985 tarih ve A/RES/40/33)

13. Tutuklu yargılama

13.1 Yargılamanın tutuklu olarak yapılmasına en son çare olarak başvurulmalı ve süre mümkün olduğu kadar kısa tutulmalıdır.

13.2 Tutukluluk yerine mümkün olduğu kadar yakın gözetim, yoğun bakım veya bir aile yanına yahut eğitim kurumuna yerleştirme gibi alternatif önlemler getirilmelidir.

13.3 Tutuklu olarak yargılanmakta olan çocuklara Birleşmiş Milletlerce kabul edilen Hükümlülerin Islahı İçin Asgari Standart Kuralların tanıdığı tüm haklar tanınmalıdır.

13.4 Tutuklu olarak yargılanmakta olan çocuklar yetişkin olan suçlulardan ayrı bir kurumda veya aynı kurum içinde ayrı bir bölümde tutulmalıdır.

13.5 Tutukluluk sırasında bütün çocuklar, yaşlarının, cinsiyetlerinin ve kişiliklerinin gerektirdiği bütün sosyal, kültürel, eğitim, psikolojik ve tıbbi yardım ve bakımlardan yararlandırılmalıdır.

Kadın Mahpuslara Yönelik Muamele ve Kadın Failler için Gözetimsiz Önlemler Kuralları (Bangkok Kuralları) (K.T. 6 Ekim 2010, No. A(C.3/65/L.5)

Kural 49

Çocukların hapishanede anneleriyle birlikte kalmalarına izin verilmesine ilişkin kararlar, çocukların yüksek yararına dayandırılmalıdır. Anneleriyle birlikte hapishanede bulunan çocuklara asla mahpus muamelesi yapılamaz.

Kural 51

1. Hapishanede anneleri ile birlikte yaşayan çocuklara sürekli sağlık hizmetleri sağlanacak ve gelişimleri, uzmanlar tarafından toplum sağlığı hizmetleri ile işbirliği içinde izlenecektir.

2. Bu çocukların yetiştirilmesi için sağlanan ortam, hapishane dışındaki bir çocuğunkine mümkün olduğu kadar yakın olacaktır.

Özgürlüğünden Yoksun Bırakılan Gençlerin Korunmasına Dair BM Kuralları (K.T. 14 Aralık 1990, No. A/Res/45/113)

17. Tutuklama ya da yargılama öncesi dönemde gözetim altına tutulan gençler masumiyet karinesinden yararlanmalı ve kendilerine buna göre muamele edilmelidir. Duruşma öncesi gözetimden olabildiğince kaçınılmalı ve gözetim istisnai durumlarla sınırlı olmalıdır. Bu nedenle, alternatif tedbirlerin uygulanması için tüm çabalar gösterilmelidir. […]

BM Sözleşme Organlarının Genel Yorumları

BM İnsan Hakları Komitesi, Genel Yorum No.35, Madde 9, Kişi özgürlüğü ve güvenliği (K.T. 30 Ekim 2014, No.CCPR/C/GC/35)

18. Göç kontrolü prosedürleri kapsamında gözetim tek başına keyfi değildir, ancak gözetim makul, gerekli ve durumun koşulları ışığında orantılı olmalı ve zaman içinde aşırı hale gelebileceğinden yeniden değerlendirmeye tabi tutularak meşrulaştırılmalıdır. Bir Taraf Devletin topraklarına yasa dışı şekilde giriş yapan sığınmacılar şüphe bulunması halinde kısa bir süre için girişlerini belgelemek, iddialarını kayıt altına alkan ve kimlik tespiti amacıyla gözetim altına alınabilirler. İddiaları değerlendirilirken, bireysel kaçma şüphesi, başkalarına karşı suç işleme tehlikesi ya da ulusal güvenliğe karşı eylemde bulunma riski gibi kişiye özgü spesifik gerekçeler olmaksızın tutulmaya devam edilmeleri halinde gözetim keyfi olacaktır. Karar, ilgili faktörler her bir vaka için ayrı ayrı değerlendirilerek verilmeli, geniş bir kategoriye yönelik emredici hükümlere dayanmamalı, aynı amaçlara yönelik bildirim yükümlülüğü, teminat ya da kaçmayı engelleyecek diğer durumlar gibi daha hafif tedbirleri dikkate almalıdır ve periyodik yeniden değerlendirme ile yargısal denetime tabi olmalıdır. […] Çocuklar mümkün olan en kısa süre ile son çare olmadığı sürece özgürlüklerinden yoksun bırakılmamalı, gözetimin süresi ve koşullarında yüksek yararları en birincil öncelikte dikkate alınmalı ve ayrıca refakatsiz çocukların bakım ihtiyacı ile aşırı derecedeki kırılganlıkları nazara alınmalıdır.

BM Çocuk Hakları Komitesi, Çocuğun Yüksek Yararının Birinci Planda Dikkate Alınması Hakkı ile ilgili Genel Yorum No:14 (K.T. 01.02.2013 No: CRC/C/GC/14)

Taraf Devletlerin yükümlülüklerinin mahiyeti ve kapsamı

13. Taraf Devletlerden her biri, çocuğun yüksek yararının değerlendirilmesi ve birinci planda göz önünde bulundurulması hakkına saygı gösterip bu hakkı yaşama geçirmelidir ve her taraf Devlet bu hakkın eksiksiz biçimde yaşama geçmesi için gerekli, bilinçli ve somut tüm önlemleri alma yükümlülüğü altındadır.

14. Madde 3 paragraf 1, taraf Devletlere üç tür farklı yükümlülük getirerek bir çerçeve oluşturmaktadır:

    a. Çocuğun yüksek yararının, herhangi bir kamu kurumu tarafından gerçekleştirilecek her girişimde gerektiği gibi içselleştirilmesini ve tutarlı olarak uygulanmasını sağlama yükümlülüğü. Bu söylenen, çocuklar üzerinde doğrudan ya da dolaylı etkisi olan tüm uygulama önlemleri, idari ve yargısal işlemler için özellikle geçerlidir.

    b. Çocukları ilgilendiren tüm yargısal ve idari kararların, ayrıca politikaların ve yasal düzenlemelerin, çocuğun yüksek yararının birinci planda dikkate alınarak gerçekleştirildiğini gösterme yükümlülüğü. Yüksek yararın nasıl incelenip değerlendirildiğinin, alınan kararda buna ne ölçüde ağırlık tanındığının anlatılması da buna dahildir.

c. Çocuğun yararının, özel sektörün her kararında ve eyleminde değerlendirilip birinci planda göz önüne alınmasını sağlama yükümlülüğü. Buna, hizmet sunan kuruluşlar, ya da çocuğu ilgilendiren ya da çocuk üzerinde etkili olabilecek kararlar alan diğer herhangi bir özel birim ya da kurum da dahildir.

[….]

16. Çocuğun yüksek yararının tam olarak gerçekleşebilmesinde aşağıdaki parametreler dikkate alınmalıdır:

a. Çocuk haklarının evrensel, bölünemez, karşılıklı bağımlı ve karşılıklı ilişkili niteliği;

b. Çocukların hak sahipleri olarak tanınmaları;

c. Sözleşme'nin küresel niteliği ve kapsamı;

d. Taraf Devletlerin Sözleşme'de yer alan tüm haklara saygı gösterme, koruma ve yaşama geçirme yükümlülükleri;

e. Çocuğun gelişimi süresince ona gösterilen davranışın kısa, orta ve uzun vadede çocuğun gelişimine etkileri.

BM İnsan Hakları Komitesi Genel Yorum No. 21, Özgürlüklerinden Yoksun Bırakılan Herkese İnsanca Davranılması (1992)

13. Ayrıca, Komite bazı taraf Devlet raporlarında küçük suçlulara nasıl davranıldığına dair hiçbir bilgiye rastlamamaktadır. 10. maddenin, (b) paragrafına göre, küçük sanıklar ve küçük suçlular yetişkin olanlardan ayrı tutulmalıdır. Raporlarda verilen bilgilerden anlaşıldığı üzere, bazı taraf Devletler bu hükmün uyulması zorunlu bir hüküm olduğu gerçeğine gereken önemi vermemektedir. Aynı hükme göre, küçük sanıklarla ilgili davaların karara bağlanması için mümkün olan en kısa sürede mahkeme önüne çıkarılmaları gereklidir. Raporlar, taraf Devletlerin bu hükme etkililik kazandırmak için aldığı tedbirlere yer vermelidir. Son olarak, 10. maddenin 3. paragrafına göre küçük suçlular, ıslah ve rehabilitasyonun amacına ulaşması için, yetişkinlerden ayrı tutulmalı ve kendilerine yaşlarına ve yasal statülerine uygun biçimde, daha kısa çalışma saatleri ve akrabalarla görüşmenin sağlanması gibi, davranılmalıdır. 10. madde küçük suçlularla ilgili herhangi bir yaş sınırı içermemektedir. Yaş sınırı, her Devlet tarafından ilgili sosyal, kültürel ve diğer şartlar dâhilinde belirlenecektir. Ancak, Komi-te'ye göre, 6. maddenin 5. paragrafı, on sekiz yaşın altındakileri, en azından ceza adaletini ilgilendiren konular bakımından, çocuk olarak kabul etmektedir. Devletler, çocuk olarak kabul edilecek yaş gruplarıyla ilgili bilgi vermelidir. Bu bağlamda, taraf Devletler, Pekin Kuralları (1987) olarak bilinen Küçükler için Adalet Sistemine dair Birleşmiş Milletler Asgari Standart Kuralları'nı (United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice, "Beijing Rules") uygulayıp uygulamadıklarını belirtmeye davet edilmektedir.

Tüm Göçmen İşçiler ve Aile Fertlerinin Haklarının Korunması Komitesi ve Çocuk Hakları Komitesi Ortak Genel Yorumu No. 3 (K.T. 16 Kasım 2017, No: CMW/C/GC/4-CRC/C/GC/22)

30. […] çocuğun yüksek yararı; bir çocuğun ülkeye girişi, ülkede bulunması ya da geri gönderilmesi, yerleştirilmesi ya da bakımı veya göçmen statüsüne bağlı olarak bir ebeveyninin gözetim altına alınması ya da sınır dışı edilmesi ile ilgili herhangi bir idari ya da yargısal kararın ayrılmaz bir parçası olarak bireysel prosedürlerde açıkça sağlanmalıdır.

Tüm Göçmen İşçiler ve Aile Fertlerinin Haklarının Korunması Komitesi ve Çocuk Hakları Komitesi Ortak Genel Yorumu No. 4 (K.T. 16 Kasım 2017, No: CMW/C/GC/4-CRC/C/GC/23)
5. Çocuk Hakları Komitesi herhangi bir çocuğun kendisinin ya da ailesinin göçmen statüsü nedeniyle gözetim altında tutulmasının bir çocuk hakları ihlali olduğunu ve çocuğun yüksek yararı ilkesine aykırı olduğunu belirtmektedir. Bu doğrultuda, her iki Komite de çocukların kendilerinin ya da ailelerinin göçmen statülerinden dolayı asla gözetim altına alınmamaları gerektiğini ve Devletlerin süratle ve tamamıyla çocukların göç ile bağlantılı gözetimlerini kesmesi ve ortadan kaldırması gerektiğini tekrar kabul etmektedir. Çocukların göç ile bağlantılı olarak herhangi bir gözetimi yasa ile yasaklanmalı ve bu yasak pratikte tümüyle uygulanmalıdır. 7. […] Çocuklar kendi göç durumları ya da anne babalarının göç durumu nedeniyle suçlulaştırılmamalı ya da idari gözetim gibi cezai tedbirlere tabi tutulmamalıdır. Düzensiz giriş ve kalış, kişilere, mülke ya da ulusal güvenlie yönelik suç teşkil etmez. Düzensiz giriş ve kalışın suçlaştırılması, Taraf Devletlerin göçü kontrol edip düzenlemekteki meşru yararını aşar ve keyfi idari gözetime yol açar.
BM Çocuk Hakları Komitesi, Genel Yorum No. 6, Menşe Ülkeleri Dışında Bulunan Refakatsiz ve Ayrı Düşmüş Çocuklara Yönelik Muamele (K.T. 1 Eylül 2005, No. CRC/GC/2005/6)
61. Sözleşme'nin 37.maddesi ve çocuğun yüksek yararı ilkesinin uygulaması kapsamında refakatsiz ya da ayrı düşmüş çocuklar genel bir kural olarak gözetim altına alınmamalıdır. Gözetim, yalnızca çocuğun refakatsiz ya da ayrı düşmüş olması ya da göçmen veya ikamet statülerine bağlı olarak veya bu statülerin yokluğuna bağlılık temelinde meşru kılınamaz. Gözetimin istisnai olarak meşru olduğu diğer durumlarda, gözetim, Sözleşme madde 37(b) hükmü uyarınca ilgili ülke hukukuna uygun olmalıdır ve sadece uygun olan en kısa süre için son çare olarak kullanılmalıdır. Sonuç olarak, refakatsiz ve ayrı düşmüş çocukların derhal salıverilmesi ve diğer formlardaki uygun barınma yerlerine yerleşimlerinin sağlanması için ilgili prosedürlerin hızlandırılması dahil tüm çabalar gösterilmelidir.
BMMYK Yürütme Kurulu (ExCom)
ExCom Kararları No. 47, K.T. 1987
[….] (c) Çocukların öncelikle koruma ve yardım alması gereken kişiler olduğu konusunda yaygın bir şekilde kabul gören ilkeyi yeniden dile getirmiştir; (d) Çocuk mülteciler adına atılan tüm adımların ailenin bütünlüğü ilkesine olduğu kadar, çocukların üstün yararı ilkesine göre de yönlendirilmesi gerektiğini vurgulamıştır; (e) Çocuk mültecilerin fiziksel şiddet ve diğer temel insan hakları ihlalleri ile cinsel suiistimal, çocuk ticareti, korsanlık eylemleri, askeri veya silahlı saldırı, cebri çalıştırma, siyasi suiistimal veya keyfi olarak gözaltına alma uygulamalarına maruz kalmasını kınamış ve bu tür ihlallerin önlenerek kurbanlara yardım edilmesi için ulusal ve uluslararası adımların atılması yönünde çağrıda bulunmuştur; […] (i) Refakatsiz çocukların ve ebeveynlerinden ayrı olarak başka ailelerin yanında bulunan çocukların ihtiyaçlarına bağlı olarak statülerinin ve fiziksel ve duygusal anlamda desteklenmeleri için gerekli koşulların yaratılması ve aile ya da akrabalarının bulunması yönünde çaba gösterilmesi gerektiren özel durumlarına dikkati çekmiş ve bu bağlamda Ailenin Biraraya Getirilmesi konusundaki 24 No.lu (XXXII) Karar'ın ilgili paragraflarını hatırlatmıştır;

[….]

(m) Kamplarda uzun süre kalmanın çocuk mültecilerin gelişimi üzerindeki yıkıcı etkilerini ciddi bir kaygıyla kaydetmiş ve bu etkileri hafifletmek ve en kısa zamanda kalıcı çözümler sağlamak üzere uluslararası eylemde bulunma çağrısı yapmıştır;

ExCom Kararları No. 85 (XLIX), K.T. 9 Ekim 1998

Sığınmacıların İdari Gözetimi

(Dd) Birçok ülkenin rutin olarak sığınmacıları (çocuklar dahil), BMMYK'ya ve gözetim statülerinin düzenli olarak gözden geçirilmesi için adil prosedürlere yeterli erişim imkanı sağlamadan gereksiz şekilde uzun sürelerle keyfi şekilde gözetim altına almaya devam etmesinden, bu tür gözetim pratiklerinin mevcut insan hakları standartları ile uyumlu olmadığını ve Devletleri gözetime alternatif tüm öngörülebilir tedbirleri aktif şekilde keşfetmeleri için uyardığını not ederek üzüntü duymaktadır.

ExCom Kararları No. 84 (LXXXIV), K.T. 1997

[….]

Çocuk ve genç mültecilerle ilgili olan 47 (XXXVIII) ve 59 (XL) sayılı Kararlarını hatırlatarak bunların geçerliliğini koruduğunu kaydetmekte;

(a) Devletleri ve ilgili tarafları, uluslararası insan hakları ve insaniyet hukukuna uygun olan ve uluslararası mülteci koruması için ve özellikle de çocuk ve genç mültecilerin korunması için önem taşıyan hak ve ilkelere ve aşağıdaki kurallara saygı göstererek bunları gözetmeleri çağrısında bulunmakta:

(i) çocukların üstün yararının gözetilmesi ilkesi ve çocuk ve gençlerin korunması ve gözetilmesi konusunda toplumun en temel grubu olarak ailenin rolü;

(ii) çocuk ve gençlerin yaşam, özgürlük, kişilik güvenliği ile işkence ve zalimce, insanlık dışı veya onur kırıcı muamele ya da cezaya maruz kalmama gibi asli hakları;

(iii) çocuk ve gençlerin eğitim, yeterli yiyecek ve elde edilebilecek en yüksek sağlık standartlarına ulaşma hakkı

(iv) çocuk mültecilerin yaralanma, suistimale uğrama ve silahlı çatışmaya bağlı olarak ölüm tehlikelerine zorla maruz bırakılma konusunda özellikle hassas oldukları düşünülerek, çocukların silahlı çatışmaya karşı koruma özel muamele görme hakları

(v) çocukların zararlı geleneksel uygulamalardan ve diğer tüm suiistimal türlerinden korunma hakları

(b) Devletleri ve ilgili tarafları, diğerlerinin yanısıra, çocuk ve genç mültecileri korumak için olası tüm önlemleri alarak aşağıdaki çalışmaları yapmaya çağırmaktadır:

(i) çocuk ve genç mültecilerin ailelerinden ayrılmasının önlenmesi ve refakatsiz küçüklerin aileleriyle yeniden biraraya getirilerek bakım, korunma ve izleme çalışmalarının yapılması

(ii) çocuk ve genç mültecilerin fiziksel güvenliklerinin sağlanarak, kamp ve yerleşimlerinin menşe ülkelerinin sınırlarından makul bir uzaklıkta tutulması ve mülteci kamp ve yerleşim yerlerinin sivil niteliği ve insani özelliklerini korumak için adımların atılması;

(iii) cinsel şiddet, suiistimal, uyuşturucu kaçakçılığı ve kötüye kullanmanın önlenmesi, çocuk ve genç kurbanların ihtiyaç ve haklarını gözetmek üzere gerekli yasal ve rehabilitasyon önlemlerinin alınması ve Çocuklara Karşı Cinsel Suiistimal Konulu 1996 Dünya Kongresi'nin Eylem Planı'nın izlenmesi

(iv) askeri personel ve barış görevlilerinin çocuk ve genç mültecilerin sahip olduğu insan hakları ve insani koruma konularında doğru eğitimi alması ve mülteci olaylarında bu tür hakların ve korumaların ihlal edilmesi konusunda tüm tarafların sorumlu kılınması

(v) çocukların eğitim almalarının ve düşünce, vicdan ve din özgürlüğünün sağlanması

(vi) çocuk ve genç mültecilerin ve özellikle de refakatsiz veya anne ve babası ölmüş çocukların sosyal olarak toplumla bütünleşmelerine yardımcı olabilmek için rehabilitasyon yardımıyla birlikte tıbbi veya diğer özel bakımın sağlanması

[…]

(e) Devletleri, çocukların silahlı çatışmalara girmesi konusunda Çocuk Hakları Sözleşmesine opsiyonel bir protokol hazırlanmasıyla ilgili görüşmelerde, metin üzerinde erkenden bir anlaşmaya varmak bakımından yapıcı bir şekilde katılımda bulunmaya çağırmaktadır.

BM Keyfi Gözetim Çalışma Grubu

Keyfi Gözetim Çalışma Grubu Raporu: Göçmenlerin Özgürlükten Yoksun Bırakılması Üzerine Gözden Geçirilmiş 5 sayılı Mütalaa (R.T. 2 Temmuz 2018, No. A/HRC/39/45)

8. Keyfi idari gözetim yasağı mutlaktır; yani, olağan uluslararası hukukun yok sayılamaz bir normu, bir buyruk kuraldır. Keyfi idari gözetim hiçbir zaman ulusal olağanüstü hal, kamu güvenliğinin sağlanması ya da büyük göçmen ya da sığınmacı hareketleri gibi faktörlere bağlı nedenlerle dahi gerekçelendirilemez. Bu kural, bir Devletin hem ülkesel yargı yetkisine hem de etkili kontrolüne uzanır.

11. Refakatsiz ya da ailelerinden ayrı düşmüş çocuklar dahil olmak üzere sığınma talep eden, mülteci, vatansız ya da göçmen çocukların özgürlükten yoksun kılınması yasaklanmıştır.

40. Çocukları, ebeveynlerinin göçmenlik durumu nedeniyle gözaltına almak, her zaman çocuğun üstün yararı ilkesini ihlal eder ve çocuğun haklarının ihlali anlamına gelir. Çocuklar ebeveynlerinden ve/veya yasal vasilerinden ayrılmamalıdır. Ebeveynleri gözaltında olan çocukların gözaltına alınması, aile birliğini sürdürme gerekçesiyle haklı gösterilemez ve bunun yerine tüm aile için gözaltı alternatifleri uygulanmalıdır.

Keyfi Gözetim Çalışma Grubu Raporu: Özgürlüğünden Yoksun Bırakılan Kişilerin Mahkemeye Başvurma Hakkına Dair Başvuru Yolları ve Prosedürleri Hakkında Birleşmiş Milletler Temel Prensipleri ve Kılavuz İlkeleri (Yayım Tarihi: 6 Temmuz 2015, No. A/HRC/30/37)

Kılavuz İlke 18: Çocuklar için Özel Tedbirler

34. Çocuklar, yalnızca son çare olarak ve en kısa süreyle özgürlüğünden mahrum bırakılabilir. Özgürlüğünden mahrum bırakılan çocuklarla ilgili alınan her türlü kararda ve eylemde, çocuğun üstün yararının birincil öncelik olarak dikkate alınması hakkı temel olmalıdır.

35. Çocukların gözaltına alınmasının keyfiliği ve yasallığını sorgulama hakkının kullanımı öncelikli olmalı ve erişilebilir, yaşa uygun, çok disiplinli, etkili ve çocukların özel hukuki ve sosyal ihtiyaçlarına duyarlı olmalıdır.

36. Çocukların gözaltından sorumlu yetkililer, resen mahkemelerden, gözaltının keyfiliği ve yasallığını incelemesini talep etmelidir. Bu, özgürlüğünden mahrum bırakılan her çocuğun, kendi adına veya üstün yararına olacaksa bir temsilci ya da uygun bir kuruluş aracılığıyla, böyle bir yargı sürecini başlatma hakkını ortadan kaldırmaz.

Keyfi Gözetim Çalışma Grubu Raporu (R.T. 18 Ocak 2010, No. A/HRC/13/30)

60. Çocukların, bilhassa da refakatsiz çocukların gözetimi daha fazla meşru gerekçe sunulmasını gerektirmektedir. Gözetime alternatif tedbirlerin uygulanabilirliği düşünüldüğünde, bir refakatsiz çocuğun gözetiminin, gözetimin ancak son çare olarak uygulanabileceğini öngören Çocuk Hakları Sözleşmesi madde 37(b) bent 2 ile uyumlu olduğunun düşünülmesi zordur.

Keyfi Gözetim Çalışma Grubu Raporu (R.T. 16 Şubat 2009, No. A/HRC/10/21)

75. Çalışma Grubu, gözetimin son çare olarak uygulanması gerektiğini ve mümkün olan en kısa süre için meşru olacağını, alternatif tedbirlerin mümkün olan her durumda uygulanması gerektiğini ve bu hususlarının tamamının bilhassa özgürlüğünden yoksun bırakılan sığınmacılar, mülteciler ve düzensiz göçmenlere ilişkin olduğunu tekrarlama ihtiyacı duymaktadır. Dahası, Çalışma Grubu düzensiz durumdaki göçmenlerin suçlu olarak nitelenmemesi ve muamele görmemesi gerektiğini ve kendilerine yalnızca ulusal güvenlik perspektifinden yaklaşılmaması gerektiğini değerlendirmektedir.

Göçmenlerin İnsan Hakları Özel Raportörü

Özel Raportör François Crepeau'nın Raporu, Bölgesel çalışma: Avrupa Birliği'nin dış sınırlarının yönetimi ve göçmenlerin insan haklarına etkisi (R.T. 24 Nisan 2013, No. A/HRC/23/46)

48. Elbette not edilmelidir ki, aslında Dönüş Yönergesi gözetimin bir son çare tedbiri olarak uygulanmasını şart koşmaktadır. Ancak uygulamada, birkaç gözetime alternatif tedbirin Avrupa Birliği tarafından kurumsal olarak ya da Avrupa Birliği ülkeleri tarafından bireysel olarak keşfedildiği görülmektedir. Ziyaret edilen ülkelerde Özel Raportör, çocuklar dahil olmak üzere geniş ölçekte hazır ve uygulanabilir gözetime alternatiflerin neredeyse hiç mevcut olmadığına tanıklık etmiştir.

Genel tavsiyeler:

[…] 92. Uygulanabilir gözetim alternatiflerini teşvik etmek ve gözetim merkezlerinin genişleme ağını desteklemek suretiyle daha fazla gözetimin bir göç kontrol mekanizması olarak kullanılmasındaki ısrara son verilmesi. Gözetim her zaman bir son çare tedbiri olmalıdır ve çocuklar hiçbir zaman gözetim altına alınmamalıdır.

Özel Raportör François Crepeau'nın Raporu (R.T. 2 Nisan 2012, No. A/HRC/20/24)

38. İdari gözetimde tutulan çocuklar sıklıkla travma yaşar ve bir suç işlemedikleri halde neden "cezalandırıldıklarını" anlamakta zorlanır. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 37. maddesinin (b) fıkrasına göre, hiçbir çocuk yasa dışı veya keyfi bir şekilde özgürlüğünden mahrum bırakılmamalıdır. Bir çocuğun tutuklanması, gözaltına alınması veya hapsedilmesi yalnızca kanuna uygun olarak yapılmalı ve yalnızca son çare olarak, en kısa uygun süreyle sınırlandırılmalıdır.

39. Ayrıca, Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, Devletler tarafından çocuklarla ilgili alınan her türlü eylemde çocuğun üstün yararının birincil öncelik olarak değerlendirilmesini zorunlu kılar (madde 3). Sözleşme ayrıca, çocukların ebeveynlerinden onların rızası dışında ayrılmama hakkını (madde 9) ve mülteci statüsü arayan ya da tanınmış mülteci olan, ister refakatli ister refakatsiz olsun, çocuklara uygun koruma ve yardım sağlamak için Devletlerin gerekli önlemleri alma yükümlülüğünü (madde 22) ortaya koyar.

40. Göçmen çocuklar bazen ebeveynlerinin düzensiz bir durumda bulunması gerekçesiyle, aile birliğini koruma bahanesiyle, ebeveynleriyle birlikte idari gözetim altına alınmaktadır. Bu durum, yalnızca çocuğun üstün yararı ilkesini ve çocuğun yalnızca son çare olarak gözetim altına alınması hakkını ihlal etmekle kalmaz, aynı zamanda çocukların ebeveynlerinin eylemleri nedeniyle cezalandırılmama hakkını da (madde 2, paragraf 2) ihlal edebilir. Ancak bu, ebeveynlerin idari gözetim altına alınması ve çocuklarının alternatif bakım sistemine devredilmesi yoluyla ailenin bölünmesinin çocuğun en yüksek yararına olduğu anlamına gelmez. Ebeveynlerin gözetim altına alınması çocuklar üzerinde olumsuz etkiler yaratır ve çocukların ebeveynlerinden rızaları dışında ayrılmama hakkını ve AİHS'in 23. maddesi ile Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nin 10. maddesinde belirtilen aile koruma hakkını ihlal edebilir. Bu nedenle, çocuklarıyla birlikte olan göçmenlerin gözaltına alınmasına ilişkin kararlar yalnızca çok istisnai durumlarda alınmalıdır. Devletler, bu tür durumlarda gözaltı ihtiyacını dikkatle değerlendirmeli ve aile birliğini korumak için tüm aileye yönelik gözetim dışı alternatifler uygulamalıdır.

41. Çocuklar bazen kendi başlarına göç yolculuğuna çıkabilir, bazen de ebeveynlerinden veya diğer yetişkin akrabalarından ayrılmış olabilir. Bu refakatsiz veya ayrılmış çocuklar, insan hakları ihlallerine, örneğin cinsel ve ekonomik sömürü ile insan ticaretine karşı savunmasızdır ve durumları özel bir dikkat gerektirir. Çocuk Hakları Komitesi, Refakatsiz çocukların menşe ülkeleri dışında korunmasına dair 6 No'lu Genel Yorumunda (2005), refakatsiz çocukların genel olarak idari gözetim altına alınmaması gerektiğini belirtmiştir. Gözetim, yalnızca göçmenlik veya ikamet statüsüne veya bu statünün eksikliğine dayanarak haklı çıkarılamaz, aynı şekilde düzensiz giriş veya ülkede bulunma nedeniyle kriminalize edilmemelidir. Keyfi Gözaltı Çalışma Grubu, idari gözetim dışı alternatiflerin mevcut olduğu durumlarda, refakatsiz bir çocuğun gözetim altına alınmasının, Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 37. maddesinin (b) fıkrasındaki gerekliliklerle uyumlu olabileceği bir durumun hayal edilmesinin zor olduğunu ifade etmiştir (A/HRC/13/30, para. 60). Devletler, refakatsiz veya ayrılmış bir çocuğun tespit edilmesinden hemen sonra bir vasi veya danışman atamalı ve bu vesayet düzenlemelerini, çocuk yaşı dolana veya kalıcı olarak devletin topraklarını ve/veya yetki alanını terk edene kadar sürdürmelidir.

İşkence, İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele ya da Ceza Özel Raportörü

Juan E. Mendez'in Raporu (R.T. 5 Mart 2015, No. A/HRC/28/68)

3. İdari gözetim altındaki göçmen çocuklar

59. Devletler, genellikle mülteci, sığınmacı veya düzensiz göçmen çocukları, sağlık ve güvenlik taramaları yapmak, kimliklerini doğrulamak ya da ülkeden sınır dışı edilmelerini kolaylaştırmak gibi çeşitli nedenlerle gözaltına alır. Bazen çocuklar, yaşlarını kanıtlayamadıkları durumlarda, yetişkin göçmenlerden ayırt edilememeleri nedeniyle istemeden gözaltına alınabilir. Özel Raportör daha önce, refakatsiz göçmen çocukların sistematik bir şekilde polis karakollarında, sınır muhafaza istasyonlarında veya göçmenlerin gözaltına alındığı merkezlerde tutulduğunu, bunun yerine kabul merkezlerinde barındırılmaları gerektiğini endişeyle belirtmiştir. Ancak, uygulamada bu merkezlerin genellikle yeterli sayıda olmadığı ya da aşırı kalabalık olduğu gözlemlenmiştir (bkz. A/HRC/16/52/Add.4, para. 68-69). Refakatsiz çocukların çoğu, sığınma prosedürleri ya da hakları hakkında yeterli bilgiye sahip değildir, hukuki danışmanlığa ya da vasilerine erişimleri yoktur ve genel olarak sistemi bilmemektedirler. Ayrıca, çocukları tespit etme, yaşlarını ve kırılganlık durumlarını değerlendirme prosedürü tamamen yetersiz görünmektedir, çünkü birçok çocuk kendilerini yetişkin olarak kaydedildiklerini bildirmiştir (bkz. A/HRC/16/52/Add.4, para. 68-73 ve CAT/C/USA/CO/3-5, para. 19).

62. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne göre, göçmen çocukların kısa süreliğine gözaltına alınması bile işkence yasağı ve diğer kötü muamele yasağının ihlali anlamına gelir. Mahkeme, bir çocuğun kırılganlığı ve üstün yararının, devletin düzensiz göçü durdurma çıkarından daha ağır bastığını belirtmiştir. Amerikan İnsan Hakları Mahkemesi ise, bir çocuğun bir devlete iadesi, sınır dışı edilmesi, geri gönderilmesi, reddedilmesi ya da herhangi bir şekilde transfer edilmesi veya çıkarılması olasılığı değerlendirilirken, çocuğun üstün yararının belirlenmesi gerekliğini ifade etmiştir. Bu üstün yarar değerlendirmesi, çocuğun uygun şekilde gelişimi ve hayatta kalma bileşenlerini de içermektedir.

85. Özgürlüğünden yoksun bırakılan çocukların hassasiyeti ve politika reformları uyarınca Özel Raportör tüm Devletleri:

[…]

(m) Göç kaynaklı gözetimin, düzensiz girişler ya da düzensiz bulunma dahil olmak üzere göçmen çocuklar için hiçbir zaman bir yaptırım ya da ceza aracı olarak kullanılmamasını sağlamaya ve çocuğun bakımı ile esenliğini teşvik eden gözetime alternatif tedbirleri uygulamaya davet etmektedir.

Avrupa Konseyi Kaynakları Seçkisi

Bakanlar Komitesi

Zorla Göndermeler Hakkında Yirmi Kılavuz İlke (K.T. 4 Mayıs 2015)

Kılavuz İlke 11. Çocuklar ve Aileler

1. Çocuklar yalnızca son çare olarak ve en kısa uygun süreyle gözetim altında tutulmalıdır.
2. Sınır dışı edilmeyi bekleyen ailelere, yeterli mahremiyeti garanti eden ayrı konaklama sağlanmalıdır.
3. Çocuklar, ister gözetim tesislerinde olsun ister olmasın, eğitim hakkına ve yaşlarına uygun oyun ve eğlence faaliyetlerine katılma hakkına sahiptir. Eğitimin sağlanması, kalış sürelerinin uzunluğuna bağlı olabilir.
4. Ayrı düşmüş çocuklara, yaşlarının gerektirdiği ihtiyaçları göz önünde bulunduran personel ve olanaklarla donatılmış kurumlarda konaklama imkânı sağlanmalıdır.
5. Çocukların sınır dışı edilmeyi bekledikleri süreçte gözetim altında tutulması durumunda, çocuğun üstün yararı öncelikli bir değerlendirme konusu olmalıdır.

Sığınmacıların Gözetim Tedbirleri Hakkında Tavsiye Karar No. 5 (2003) (K.T. 16 Nisan 2003)

14. Gözaltı tesislerinde erkekler ve kadınlar arasında, ayrıca çocuklar ve yetişkinler arasında ayrı konaklama, kural olarak, sağlanmalıdır. Ancak, ilgili kişiler bir aile biriminin parçası olduğunda, birlikte konaklamalarına olanak tanınmalıdır. Özel ve aile hayatına saygı hakkı garanti edilmelidir.

22. Eğer çocuklar gözaltında tutuluyorsa, hapishane benzeri koşullarda barındırılmamalıdırlar. Onların gözaltından mümkün olan en kısa sürede serbest bırakılmaları ve başka bir konaklama yerine yerleştirilmeleri için her türlü çaba gösterilmelidir. Bu mümkün olmadığı takdirde, çocuklar ve aileleri için uygun özel düzenlemeler yapılmalıdır.

Uluslararası koruma başvuru sahiplerinin kabulüne ilişkin standartları belirleyen Avrupa Parlamentosu ve Konsey Yönergesi 2013/33/EU (K.T. 26 Haziran 2013)
Madde 23: Çocuklar Üye Devletler, bu Yönerge çocukları kapsayan hükümlerini uygularken çocuğun üstün yararını birincil öncelik olarak dikkate almalıdır. Üye Devletler, çocuğun fiziksel, zihinsel, ruhsal, ahlaki ve sosyal gelişimine uygun bir yaşam standardını sağlamalıdır. Çocuğun üstün yararını değerlendirirken, Üye Devletler özellikle aşağıdaki faktörleri dikkate almalıdır: (a) Aile birleşimi olanakları; (b) Çocuğun refahı ve sosyal gelişimi, özellikle çocuğun geçmişi dikkate alınarak; (c) Güvenlik ve emniyet hususları, özellikle çocuğun insan ticareti mağduru olma riski bulunduğu durumlarda; (d) Çocuğun görüşleri, yaşı ve olgunluk düzeyine uygun olarak.
Parlamenterler Meclisi
Karar 2020 – Çocukların göçe dayalı idari gözetimine alternatifler (K.T. 3 Ekim 2014)
9. […] Meclis bu nedenle Devletleri: […] 9.7. çocuğun yüksek yararını karşılayan gözetime alternatif tedbirleri kabul etmeye ve göç statüleri değerlendirilirken çocukların gözetim-dışı, toplum temelli bağlamlarda aile üyeleri ve/veya vasileri ile kalmalarına izin vermeye;
9.8. göçmen çocukların gözetimine alternatifler geliştirmek için gerekli kaynakları sağlamaya; 9.9. "Çocuk-duyarlı Toplum Değerlendirmesi ve Yerleştirmesi (CCAP) Modeli" kullanarak çocuklara ve ailelerine yönelik gözetim dışı, toplum temelli alternatifler geliştirmeyi ve uygulamayı aramaya, 9.10. polis, savcılar ve yargıçlar dahil tüm kamu personelinin göç ile ilişkin konularda, çocukların haklarına ve gözetim dışı alternatiflere vurgu yapılarak uluslararası insan hakları standartlarına dair farkındalığını artırmaya, 9.11. tüm üye Devletlerde göçmen çocukların gözetimine alternatiflere dair en iyi uygulama örneklerini paylaşmaya, 9.12. üye Devletlerin hükümetleri, Avrupa Konseyi, Birleşmiş Milletler kuruluşları, hükümetler arası örgütler ve sivil toplum kuruluşları arasında, çocukların göç kaynaklı gözetimini bitirmek ve çocuklar ile aileleri için gözetim dışı, toplum temelli gözetim alternatiflerini uygulamak için iş birliğini teşvik etmeye davet etmektedir.
Karar 1707(2010) – Avrupa'daki sığınmacıların ve düzensiz göçmenlerin gözetimi
9.1.9. Kırılgan gruplar, kural olarak, gözaltına alınmamalıdır ve özellikle refakatsiz çocuklar asla gözaltına alınmamalıdır.

Avrupa İşkenceyi ve İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele ve Cezayı Önleme Komitesi, CPT'nin 19. Genel Faaliyet Raporu, Ekim 2009, para. 97-98-99.

97. CPT, reşit olmayan bir düzensiz göçmenin özgürlüğünden mahrum bırakılmasına başvurmaktan kaçınmak için her türlü çabanın gösterilmesi gerektiğini düşünmektedir. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 3. maddesinde formüle edilen "çocuğun yüksek yararı" ilkesi uyarınca, refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş çocuklar da dahil olmak üzere çocukların alıkonulması nadiren haklı görülebilir ve Komite'nin görüşüne göre, kesinlikle yalnızca ikamet statüsünün bulunmaması gerekçe gösterilemez.

    Çocukların istisnai olarak gözetim altına alınması durumunda, özgürlükten yoksun bırakılma en kısa süreyle sınırlı olmalıdır; refakatsiz ya da ailesinden ayrı düşmüş çocukların bir gözaltı tesisinden derhal serbest bırakılmaları ve daha uygun bir bakım ortamına yerleştirilmeleri için tüm çabalar gösterilmelidir. Ayrıca, bir çocuğun savunmasız yapısı nedeniyle, bir çocuk gözetim altına alındığında, özellikle ebeveynlerinden ya da diğer bakım sağlayıcılarından ayrı oldukları ya da refakatsiz, ebeveynsiz, bakıcısız veya akrabasız oldukları durumlarda, ek koruma önlemleri uygulanmalıdır.

98. Bir çocuğun varlığı yetkililer tarafından öğrenilir öğrenilmez, çocuğun anladığı bir dilde, profesyonel olarak nitelikli bir kişi tarafından ilk görüşme yapılmalıdır. Çocuğun yaş, sağlık, psikososyal faktörler ve şiddet, insan ticareti ya da travmadan kaynaklanan koruma ihtiyaçları dahil olmak üzere, özel savunmasızlık durumlarına ilişkin bir değerlendirme yapılmalıdır. Özgürlüğünden yoksun bırakılan refakatsiz ya da ailesinden ayrı çocuklara, bir vasi ya da yasal temsilcinin atanması dahil olmak üzere, derhal ve ücretsiz olarak hukuki ve diğer uygun yardımlar sağlanmalıdır. Ayrıca, vasiliğin sürekli kalitesini izlemek için inceleme mekanizmaları da oluşturulmalıdır.

99. Çocukların tutulduğu yerlerde düzenli olarak bir sosyal hizmet uzmanının ve bir psikoloğun bulunmasını ve bireysel temas kurmasını sağlamak için adımlar atılmalıdır. Karışık cinsiyetli personel bulundurulması, kötü muamelenin önlenmesi için başka bir koruma önlemidir; hem erkek hem de kadın personelin varlığı, gözetim anlayışı açısından olumlu bir etki yaratabilir ve bir gözaltı yerinde belirli bir normalleşme derecesi sağlayabilir. Özgürlüğünden yoksun bırakılan çocuklara, eğitimlerine devam etmelerini sağlayacak faaliyetlere özellikle önem verilerek, çeşitli yapıcı etkinlikler sunulmalıdır.

    Sömürü riskini sınırlamak amacıyla, çocuklar için uygun yaşam alanları oluşturulmalı, örneğin çocuklar yetişkinlerden ayrılmalı, aksi çocuğun üstün yararına olduğu değerlendirildiği durumlar hariç. Bu durum, örneğin çocukların ebeveynleri veya diğer yakın akrabalarıyla birlikte olduklarında geçerli olabilir. Böyle durumlarda, aileyi ayırmaktan kaçınmak için her türlü çaba gösterilmelidir.

Avrupa Konseyi, Genel Sekreterin Göç ve Mülteciler Özel Temsilcisi, Thematic Report on migrant and refugee children*,* SG/Inf(2017)13, 10 Mart 2017.

[…] İdari gözetim hiçbir zaman çocuğun üstün yararına değildir. Ayrıca, bir çocuğun ailesinden ayrılması yalnızca çocuğun üstün yararına olduğu durumlarda gerçekleşmelidir. Bununla birlikte, göçmen ve mülteci çocuklar idari gözetim altına alınmakta ve birçoğu idari gözetim altına alınan bir ebeveynlerinden ayrılmaktadır. İdari gözetim alternatiflerinin eksikliği, çocukları etkileyen en zararlı yapısal sorunlardan biridir ve acilen ele alınması gerekmektedir. Avrupa Konseyi, çocukların idari gözetimine son verilmesine yönelik Küresel Kampanyayı desteklemiştir ve çocuk haklarının bu ihlaline son vermek için çabalarımızı sürdürmeye devam edeceğiz. […]

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER KOMİTE KARARLARI SEÇKİSİ

- Norveç'ten sığınma talep eden Afganistan uyruklu ailenin Norveç göç makamları tarafından henüz 1,5 yaşlarındaki oğullarıyla birlikte 76 gün boyunca idari gözetim altında tutulmasının BM Medeni ve Siyasi Hakları Sözleşmesi'nin çocukların haklarını düzenleyen 24. maddesini ihlal ettiğine dair karar için bkz. BM İnsan Hakları Komitesi, Imran Ali ve Bakhtaware Ali/Norveç kararı (Başvuru No: 2926/2017, Karar Tarihi: 14 Temmuz 2022)[4].
- Sınır dışı etme amacıyla idari gözetim altında tutulan dört çocuk hakkında yüksek yarar değerlendirmesi yapılmaması ve idari gözetime alternatiflerin değerlendirilmemesi gibi nedenlerle BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin çocukların keyfi olarak özgürlüklerinden yoksun bırakılmasını yasaklayan 37. maddesinin tek başına ve çocuğun yüksek yararı ilkesini düzenleyen 3.madde ile bağlantılı olarak ihlal edildiğinin tespitine ilişkin karar için bkz. BM Çocuk Hakları Komitesi, E.H. ve diğerleri/Belçika kararı (Başvuru No: 55/2018, Karar Tarihi: 3 Şubat 2022).
- Göç prosedürleri kapsamındaki idari gözetimin devamına yönelik etkili bir itiraz mekanizması bulunmaması durumunda idari gözetimin keyfi olacağına dair BM İnsan Hakları Komitesi kararları için bkz. Bay C/Avustralya kararı (Başvuru No: 900/1999, Karar Tarihi: 28 Ekim 2002); Baban ve diğerleri/Avustralya (Başvuru No: 1014/2001, Karar Tarihi: 6 Ağustos 2003); Shafiq/Avustralya (Başvuru No: 1324/2004, Karar Tarihi: 31 Ekim 2006); Bakhtiyari/Avustralya (Başvuru No: 1069/2002, Karar Tarihi: 28 Ekim 2003); D. ve E. ile çocukları/Avustralya (Başvuru No: 1050/2002, Karar Tarihi: 11 Temmuz 2006); Nasir/Avustralya (Başvuru No: 2229/2012, Karar Tarihi: 29 Mart 2016); F.J. ve diğerleri/Avustralya (Başvuru No: 2233/2013, Karar Tarihi: 22 Mart 2016).
- Somut olayda, aynı amaca ulaşmak için Devletin göç politikaları ile uyumlu, bildirim yükümlülüğü, teminat vb. tedbirler gibi daha hafif müdahale içeren tedbirler bulunmadığına dair argüman sunamamasının BM Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin özgürlük ve güvenlik hakkını düzenleyen 9.maddesini ihlal ettiği hususundaki BM İnsan Hakları Komitesi kararları için bkz. Baban ve diğerleri/Avustralya (Başvuru No: 1014/2001, Karar Tarihi: 6 Ağustos 2003); Bay C/Avustralya kararı (Başvuru No: 900/1999, Karar Tarihi: 28 Ekim 2002); Kwok/Avustralya (Başvuru No: 1442/2005, Karar Tarihi: 23 Ekim 2009).

4 Karara dair detaylara, Mülteci Hakları Merkezi'nin Sığınma Hukuku Bülteni 2023 Nisan Sayısı üzerinden ulaşabilirsiniz.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ KARARLARI SEÇKİSİ

- *Göç Bağlamında Çocukların İdari Gözetimi: Uygulayıcılara Yönelik Rehber*'in bu bölümünde, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin refakatsiz çocukların, çocuklu ailelerin ve yine çocuklarıyla birlikte olan yalnız ebeveynlerin idari gözetim altına alınmalarını ele alan önemli kararlarının bir seçkisini sunuyoruz.

  Her bir kararı, ilgili kararı seçkiye neden eklediğimizi anlatan kısa bir giriş, olayların özeti, tarafların iddiaları ve Mahkeme'nin değerlendirmesinden oluşan bir akış içerisinde okurlarımıza sunuyoruz.

  Seçkimizde, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde (AİHS) güvence altına alınan çeşitli haklar bakımından ihlal tespitine varılan kararların yanı sıra ihlal iddialarının kabul edilemez bulunduğu ya da esastan reddedildiği kararlara da yer verdik. Bu sayede Mahkeme'nin idari gözetim kapsamında kırılganlığı ele alış biçimini ve başvurunun taraflarına yüklediği ispat külfetini daha etraflı biçimde dikkatinize sunmayı umduk.

  Rehber'in bu bölümünde kullanılan kararların daha detaylı incelemesini Mülteci Hakları Merkezi'nin hazırladığı ve internet sitesi üzerinden yayımladığı *Hassas Durumdaki Kişilerin İdari Gözetimine Dair AİHM Kararları Derlemesi* başlıklı yayınımızda bulabilirsiniz.

Mubilanzila Mayeka ve Kaniki Mitunga / Belçika

Başvuru No: 13178/03,
Birinci Bölüm, 12.10.2006

Refakatsiz çocukların idari gözetiminin ele alındığı ilk kararlardan biri olan bu oldukça eski tarihli karar, Mahkeme'nin konuya ilişkin içtihadında önemli bir yere sahiptir ve güncel kararlarında dahi sıklıkla referans olarak kullanılmaktadır. Refakatsiz çocukların idari gözetimi söz konusu olduğunda devletler bakımından uyulması gereken pozitif yükümlülükleri detaylı biçimde ele alan bu karara emsal niteliği sebebiyle bu karar seçkisinde yer verilmiştir.

Olayların Özeti

Başvuru, Kanada'da sığınmacı statüsüyle ikamet eden annesi ile birleşmek üzere Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nden dayısının refakatinde ayrılarak Belçika'ya ulaşan beş yaşındaki çocuk başvurucunun (ikinci başvurucu) ülkeye usulüne uygun giriş için gerekli belgeleri taşımaması sebebiyle sınır dışı edilmek üzere iki ay boyunca idari gözetim altında tutulması ile ilgilidir. Çocuk başvurucunun annesi de Kanada'da bulunduğu sırada Belçika'da gelişen ve müdahale edemediği olaylar sebebiyle duyduğu ızdırap nedeniyle bu başvuruda başvurucu (birinci başvurucu) sıfatını haizdir.

Kanada'da bulunan annesinin yanına gitmek üzere Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nden dayısı ile birlikte ayrılan ikinci başvurucu, 17 Ağustos 2002 tarihinde Brüksel Havalimanına ulaşmıştır. Ülkeye giriş için gerekli belgeleri taşımadığı gerekçesiyle hakkında sınır dışı etme kararı tesis edilen ikinci başvurucu idari gözetim altına alınırken; dayısı, vatandaşı olduğu Hollanda'ya gitmiştir. İkinci başvurucuya destek için 18 Ağustos 2022 tarihinde Belçika makamları tarafından bir avukat görevlendirilmiştir. Aynı gün ikinci başvurucu için sığınma talebinde bulunulmuş, ancak bu talep hakkında 27 Ağustos 2002 tarihinde kabul edilemezlik kararı verilmiştir. Durum hakkında bilgilendirilen ve o esnada Kanada'da bulunan birinci başvurucu, kızının yanına gelebilmesi için kızı adına Kanada makamlarına vize başvurusunda bulunmuştur. 26 Eylül 2002 tarihinde başvurucuların avukatı, birinci başvurucunun Kanada'da mülteci statüsü kazandığını ve ikinci başvurucu için vize başvurusu yaptığını, Belçika'da geri gönderme merkezinde tutulan ikinci başvurucunun yaşının çok küçük olduğunu ve burada tanımadığı yetişkinlerle birlikte kaldığını göç makamlarına açıklamış ve Kanada makamlarının vizeyi onaylayacağı tarihe kadar koruyucu bir aile yanına yerleştirilmesini talep etmiştir. 9 Ekim 2002 tarihinde ikinci başvurucunun idari gözetiminin sonlandırılması için yargısal itirazda bulunulmuş ve 16 Ekim 2002 tarihinde itirazı inceleyen mahkeme, devam eden idari gözetimin hukuka ve Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye aykırı olduğuna ve başvurucunun derhal salıverilmesine karar vermiştir. Öte yandan başvurucu, ertesi gün, 17 Ekim 2002 tarihinde, menşe ülkesine sınır dışı edilmiştir. Geri gönderildiği uçakta kendisi gibi Demokratik Kongo Cumhuriyeti'ne sınır dışı edilen üç yetişkin de bulunmakta olup kendisini havalimanın-

da karşılayacak bir aile üyesi ise yoktur. 18 Ekim 2002 tarihinde Lahey'deki Kanada Büyükelçiliğine gelen diplomatik bir bildirimde birinci başvurucuya Kanada'da mülteci statüsü ve çalışma izni ile birlikte süresiz kalış izni verildiği ve bu itibarla ikinci başvurucunun, ailesinin yanına getirmeye hak kazandığı belirtilmiştir. Olayın medyada geniş yankı bulması sonucu araya giren Belçika ve Kanada Başbakanlarının müdahaleleriyle ikinci başvurucu, 23 Ekim 2002 tarihinde uçağa bindirilerek Kanada'da bulunan annesinin (birinci başvurucu) yanına ulaştırılmıştır.

Tarafların İddiaları[5]

Başvuruda, o sırada beş yaşında olan ikinci başvurucunun yetişkinlere yönelik düzenlenmiş kapalı bir merkezde yaklaşık iki ay tutulmasının her iki başvurucu bakımından Sözleşme'nin kötü muamele yasağını düzenleyen 3. maddesi anlamında insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele teşkil ettiği ileri sürülmüştür. Bu kapsamda, ikinci başvurucunun özel ihtiyaçlarını karşılayan herhangi bir düzenlemenin yokluğunda yetişkinlerle birlikte tutulduğu ve yetkili makamların tasarruflarında bulunan diğer daha hafif alternatifleri değerlendirmediği ifade edilmiştir. Bunun yanı sıra, Belçika makamlarının kendilerine sunulan pek çok bilgi ile belgeye ve hatta Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin müdahalesine rağmen ikinci başvurucuyu idari gözetim altında tutmasının Sözleşme'nin 8. maddesinde düzenlenen aile hayatına saygı hakkına yönelmiş ölçüsüz bir müdahale teşkil ettiği de iddia edilmiştir. Son olarak, Avrupa İnsan Haklar Sözleşmesi'nde çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakılmalarına sadece özgürlük ve güvenlik hakkını düzenleyen Madde 5(1)(d) kapsamında cevaz verildiği fakat somut olayda bu hükmün şartlarının gerçekleşmediği belirtilmiş ve bu alıkonulma haline karşı etkili bir itiraz imkânı bulunmaması da ilave edilerek Madde 5(1), gözetimin hukukiliğinin ivedilikle bir mahkeme tarafından incelenmesi hakkını düzenleyen Madde 5(4) ve Madde 5(1) ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkını düzenleyen 13. maddenin ihlal edildiği öne sürülmüştür.

Hükümet tüm bu iddiaları reddetmiş ve ikinci başvurucunun yasanın öngördüğü usule uygun biçimde alıkonulduğunu ve olayların gerçekleştiği sırada daha uygun bir merkeze yerleştirilme şansının mevcut olmadığını ifade etmiştir. Ayrıca, başvuru konusu olayın ardından mevzuatta düzenlemeye gidildiğini ve refakatsiz çocukların kapalı merkezlerde tanımadıkları yetişkinlerle tutulmalarının önlenmesi adına vasi tayini mekanizmasının getirildiğini belirtmiştir.

5 Somut başvuruda aşağıda yer verilen idari gözetime ilişkin ihlal iddialarının yanı sıra ikinci başvurucunun sınır dışı edilmesi sebebiyle her iki başvurucu bakımından da AİHS'in kötü muamele yasağını düzenleyen 3. maddesi ve özel hayat ile aile hayatına saygı hakkını düzenleyen 8. maddesinin ihlal edildiği öne sürülmüştür. Fakat başvurunun bu kısmına, seçkimizin idari gözetim temasının dışında kaldığı için bu özet çeviride yer verilmemiştir.

Mahkeme'nin Değerlendirmesi ve Karar[6]

AİHS 3. madde kapsamındaki değerlendirme:

İkinci başvurucu bakımından:

Mahkeme, ikinci başvurucunun beş yaşında refakatsiz bir çocuk olmasına rağmen yetişkinler için tasarlanmış bir merkezde yetişkinlerle aynı koşullar altında tutulduğunu, bakımından sorumlu birinin tayin edilmediğini, gerekli eğitimleri almış nitelikli personellerden uygun rehberlik ve eğitim desteği almadığını ve bu durumun iki ay boyunca devam ettiğini ifade etmiştir. Mahkeme'ye göre ikinci başvurucunun; tutulduğu süre boyunca hukuki destek alması, annesi (birinci başvurucu) ve dayısı ile düzenli olarak telefon üzerinden iletişime geçebilmesi ve merkezdeki personel ve diğer tutuklular tarafından bakımı için elden gelenin yapılması, beş yaşında refakatsiz bir çocuk olmaktan ileri gelen özel koruma ihtiyaçlarını karşılama noktasında yetersiz kalmıştır. Mahkeme ayrıca, başvuru konusu olaylar yaşandığı sırada yürürlükte bulunan Belçika mevzuatında, refakatsiz yabancı çocukların korunmasına ilişkin yasal boşluk bulunduğunu ve nitekim Belçika Hükümeti'nin de kendisine sunduğu beyanlarında refakatsiz yabancı çocukların yerleştirilebileceği uygun merkezlerin mevcut olmadığını kabul ettiğini hatırlatmıştır. Somut olayda Belçika makamlarının ikinci başvurucu bakımından AİHS 3. madde kapsamındaki bakım sağlama yükümlülüğünü gereği gibi yerine getirmediğini tespit eden Mahkeme, tüm bu hususlar ışığında idari gözetim tedbiri sebebiyle 3. maddenin ihlal edildiğine ve ikinci başvurucunun insanlık dışı muameleye maruz kaldığına hükmetmiştir.

Birinci başvurucu bakımından:

Mahkeme, başvuru konusu idari gözetim sırasında Belçika makamları tarafından birinci başvurucuya sağlanan tek imkânın çocuğunun (ikinci başvurucu) idari gözetime alındığına ilişkin bilgi ve kendisine ulaşabileceği bir telefon numarası verilmesinden ibaret olduğunu ifade etmiştir. Bu durumun, bir anne olarak, başvurucuda derin stres ve kaygıya sebep olduğuna şüphe bulunmadığını belirten Mahkeme, birinci başvurucu bakımından da 3. maddenin ihlal edildiğine kanaat getirmiştir.

AİHS 8. madde kapsamındaki değerlendirme:

Mahkeme, kişilerin özel hayat ve aile hayatına saygı hakkına yönelen bir müdahalenin "yasayla öngörülmüş olma", "AİHS 8. maddenin 2. fıkrasında öngörülen meşru amaçlar doğrultusunda kullanılma" ve "demokratik bir toplumda gerekli olma" kriterlerini kümülatif biçimde karşılamadığı durumlarda 8. maddenin ihlaline yol açacağını hatırlatmıştır. Somut başvuruda 8. madde kapsamında yapılacak değerlendirmenin ikinci başvurucunun idari gözetiminin ölçülü bir müdahale olup olmadığı, bir başka deyişle, başvurucu ve devletin çatışan çıkarları arasında adil bir denge gözetilip gözetilmediğini tespit etmek olduğunu ifade etmiştir. Her ne kadar Sözleşmenin bir yabancıya vatandaşı olmadığı bir devletin topraklarına girme veya orada kalma hakkını

6 Kararda, idari gözetim tedbiri nedeniyle aşağıda detaylarına yer verilen ihlal hükümlerinin yanı sıra ikinci başvurucunun sınır dışı edilmesi nedeniyle her iki başvurucu bakımından AİHS Madde 3 ve Madde hükümlerinin ihlal edildiği tespit edilmiştir. Fakat kararın bu kısımlarına, seçkimizin idari gözetim temasının dışında kaldığı için bu özet çeviride yer verilmemiştir.

vermediğini belirtse de devletlerin göç politikaları kapsamında getirdiği sınırlamalar ile temel hakların korunması arasında, özellikle de refakatsiz çocuklar söz konusu olduğunda, bir denge kurulması gerektiğini hatırlatmıştır.

Somut olayda Belçika makamlarının Kanada makamlarıyla daha detaylı biçimde bilgi alışverişinde bulunarak başvurucuların aile birleşimini kolaylaştırmak bir yana (Mahkemeye göre ikinci başvurucunun refakatsiz bir çocuk olması, Belçika makamlarını aile birleşimini kolaylaştırmak noktasında bir yükümlülük altına sokmuştur) bu süreci bizzat engellediğini not etmiştir. İkinci başvurucunun ulusal makamların gözetiminden kaçmasına ilişkin herhangi bir riskin yokluğunda, yetişkinler için dizayn edilmiş kapalı bir merkezde tutulması ve özel bir merkeze ya da koruyucu aile yanına yerleştirmek gibi çocuğun yüksek yararına daha iyi hizmet edecek diğer alternatif tedbirlerin uygulanmaması Mahkeme'ye göre başvurucuların aile hayatına saygı hakkına ölçüsüz bir müdahale getirmiş ve 8. maddenin ihlaline yol açmıştır.

AİHS 5. madde kapsamındaki değerlendirme:

Madde 5(1) yönünden:

Başvurucular, ikinci başvurucunun idari gözetiminin AİHS Madde 5(1)(d) kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini iddia etmişse de Mahkeme bu görüşe katılmamış ve hukuki nitelendirmeyi kendisi yaparak somut ihlal iddiasını aynı maddenin (f) bendi kapsamında incelemeye karar vermiştir. Başvurucunun yetişkinlerle birlikte kapalı bir merkezde ve refakatsiz bir çocuk olmaktan ileri gelen aşırı kırılganlığına uyarlanmamış koşullar altında tutulduğunu tekrar hatırlatan Mahkeme, Belçika hukuk sisteminin başvurucunun özgürlük ve güvenlik hakkını yeterince koruyamadığı sonucuna varmıştır. Bu doğrultuda, ikinci başvurucu bakımından AİHS Madde 5(1)'in ihlal edildiğine kanaat getirilmiştir.

Madde 5(4) ve Madde 5(1) ile bağlantılı biçimde Madde 13 yönünden:

Her ne kadar, başvurucular, somut olaydaki idari gözetim tedbirine etkili bir itiraz imkanının bulunmamasının hem Madde 5(4) hem de madde 5(1) ile bağlantılı biçimde Madde 13'ün ihlalini teşkil ettiğini ileri sürmüşse de Mahkeme, Madde 5(4)'ün Madde (13) karşısındaki *lex specialis* ve daha koruyucu niteliğini gözeterek bu kapsamdaki şikayetleri sadece Madde 5(4) bakımından incelemeye karar vermiş ve Madde 13 bakımından ayrı bir değerlendirme yapmaya gerek görmemiştir.

Mahkeme, diğer hususlarla birlikte, ikinci başvurucunun idari gözetiminin sonlandırılması yönündeki yargı kararından bir gün sonra sınır dışı edilmesini, iç hukuktaki mevcut itiraz mekanizmasının somut olayda etkili bir şekilde işlemediğini kanıtlayan bir durum olarak tespit etmiş ve AİHS Madde 5(4)'ün ihlal edildiğine hükmetmiştir.

Mahkeme son olarak başvuruculara yargılama giderleri ve masraflar için 14.036 Avro ödenmesine ek olarak, toplamda 35.000 Avro tutarında manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir.

Rahimi / Yunanistan

Başvuru No: 8687/08
Birinci Bölüm, 05.04.2011

Bu karar, devletlerin refakatsiz çocukların kırılganlıkları nedeniyle idari gözetim ve idari gözetimden salıverilme süreçlerinde üstlenmesi gereken ilave pozitif yükümlülükleri ve bu süreçlerde uygulanabilecek AİHM standartlarını göstermesi bakımından önemlidir. Mahkeme'nin, sadece iki gün sürmüş bir idari gözetimin bile tutulma koşullarının ve refakatsiz çocukların ileri düzey kırılganlıklarının kümülatif etkisiyle aşağılayıcı muamele teşkil ettiğine ilişkin tespiti bakımından da dikkat çekicidir. Refakatsiz çocukların sınır dışı süreçlerinde, tanımadıkları yetişkinlerle rastgele ilişkilendirilmeleri ve çocuk koruma mekanizmalarına erişim imkanlarının kısıtlılığı gibi sorunlu olan hususları ele alması da kararı önemli kılmaktadır.

Olayların Özeti

1992 doğumlu Afgan uyruklu başvurucu, ebeveynlerini de kaybettiği silahlı çatışmalar sebebiyle 2007 yılında Afganistan'ı terk etmiş ve 19 Temmuz 2007 tarihinde düzensiz yollarla Midilli Adası'na (Yunanistan) ulaşmıştır. Aynı tarihte Yunanistan polisi tarafından yakalanmış ve hakkında, tanımadığı bir başka yetişkinin refakatindeki kuzeni olarak göründüğü, sınır dışı ve idari gözetim kararları alınmıştır. Başvurucu, 21 Temmuz tarihine dek (toplam 2 gün) Türkiye üzerinden botlarla düzensiz olarak gelen yabancıların tutulduğu Pagani İdari Gözetim Merkezi'nde tutulmuştur. Başvurucu tutulduğu iki gün boyunca sadece, o dönemde Midilli Adası'nda görevde bulunan bir sivil toplum örgütüyle temas kurabilmiştir. 21 Temmuz'da salıverilen başvurucuya devlet makamları tarafından hiçbir destek sağlanmamış, başvurucu kendi imkanlarıyla gittiği Atina'da birkaç gün sokakta kalmak zorunda kalmış ve ancak bir sivil toplum örgütünün müdahalesiyle 31 Temmuz 2007'de çocuklara yönelik bir barınma merkezine yerleştirilmiştir. Başvurucu, ayrıca süreç içerisinde sığınma başvurusu da yapmış ve bu başvurusu reddedilmiştir. Ret kararına karşı başlatılan itiraz süreci, AİHM'in esasa ilişkin bu kararına dek hala derdest kalmıştır.

Tarafların İddiaları

Başvurucu yakalandığında, Pagani Merkezi'nde tutulduğu sırada ve de salıverilmesinden sonraki süreçte refakatsiz bir çocuk olarak yaşına ve hassas durumuna uygun hiçbir gözetim ve destek tedbirine erişemediğini ve büsbütün kendi kaderine terk edildiğini iddia etmiştir. Başvurucu ayrıca yetişkinlerle bir arada tutulduğu Pagani Merkezi'ndeki yetersiz koşullardan da şikayetçi olmuştur. İddiasına göre başvurucu; buradaki iki günlük idari gözetimi sırasında kirli çarşaf ve örtülerde yatmış, masa olmadığı için yemeğini yerde yemek zorunda kalmış, hukuki durumu ve sığınma başvurusu yapma imkânı konusunda bilgilendirilmemiş, telefon kartı alamadığı için dış

dünyayla hiçbir iletişim kuramamış ve sırf sınır dışı edilmesini kolaylaştırmak amacıyla tanımadığı biriyle kuzen olarak ilişkilendirilmiştir. Başvurucu son olarak, uluslararası standartlara göre çocukların idari gözetiminden kaçınılması gerekirken idari gözetim altına alınmasına ve kendisine idari gözetim kararının gerekçesi ile bu karara karşı kullanabileceği itiraz yolları konusunda bilgi sunulmamasına da başvurusunda yer vermiştir.

Hükümet ise başvurucunun Pagani Merkezi'nde sadece iki gün tutulduğunu, bu tutulmanın yasal dayanağı ve sınır dışı kararının icrasını sağlamak gibi bir meşru amacı haiz olduğunu, tutulma koşullarının başvurucu tarafından sebepsiz yere abartıldığını, tutulma koşullarının ideal olmamasının Midilli Adası'ndaki yoğun düzensiz göçmen girişlerinden kaynaklandığını ileri sürmüş ve bu iddiaları reddetmiştir. Hükümet ayrıca, iç hukuk yollarını tüketilmediğinden bahisle başvurunun kabul edilemez bulunması gerektiğini de savunmuştur.

Mahkeme'nin Değerlendirmesi ve Karar

AİHM, başvurucunun iddialarının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 3. ve 13. maddeleri ile 5(1)(f) ve 5(2) ve 5(4) maddeleri bakımından incelenmesi gerektiğine kanaat getirmiştir. Hükümetin "iç hukuk yollarının tüketilmediği" şeklindeki ilk itirazı ise 13. madde kapsamında yapılacak değerlendirmenin esasına bağlı olarak değerlendirilmiş ve bu itiraz, esas ile birleştirilmiştir.

AİHS 3. Madde ve 13. Madde Kapsamındaki Değerlendirme:

Mahkeme 3. maddenin esasına dair değerlendirmesine, başvurucunun bir refakatçisi olup olmadığı konusundaki ihtilafı çözerek başlamıştır. Mahkeme'nin ifadesiyle bu sorunun açıklığa kavuşturulması şu bakımdan önemlidir:

"Çocuk göçmenlere ilişkin devlet yükümlülükleri, çocuğun refakatsiz olup olmamasına göre farklılaşabilir." (Para 63)

Bu sorunun çözümü, en başta tarafların sunduğu delillerin ne şekilde değerlendirileceği hususuna bağlı olduğundan Mahkeme, delil değerlendirmesine dair yaklaşımının kısa bir krokisini çizmiştir. Delillerin kabul edilebilirliğine ya da değerlendirilmesine dair önceden belirlenmiş bir formülü olmadığını not eden Mahkeme, vakalardan ve tarafların beyanlarından doğru yapabileceği çıkarımlar da dahil olmak üzere bağımsız bir değerlendirme sonucu desteklenebilecek tüm delilleri kabul edeceğini ifade etmiştir. Taraf devletlerin sözleşmeden kaynaklı yükümlülüklerine riayet edip etmediklerini denetlemekle görevli kılınmış uluslararası bir Mahkeme olarak ve de 3. maddenin mutlak doğası gereği, taraf devlet makamlarının kendisine sunduğu delillerle yetinmeyeceğini ve bu delillerin diğer devletlerin, Birleşmiş Milletler (BM) organlarının ve sivil toplum örgütlerinin ürettiği güvenilir ve tarafsız kaynaklarla da desteklenmesi gerektiğini şerh düşmüştür. Mahkeme, başvurucuya sığınma başvurusunun alındığı 27 Temmuz 2007 tarihinde verilen evrak kayıt belgesinde herhangi bir refakatçiden bahsedilmediğini ve Atina'da destek aldığı sivil toplum örgütü tarafından 2009'da sunulan belgede de kendisinden refakatsiz ve vasi atanmamış bir çocuk olarak bahsedildiğini not etmiştir. Ayrıca, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) ve bazı sivil toplum örgütlerinin sundukları raporlarda, Midilli adasında yakalanan göçmen/ sığınmacı çocukların rastgele yetişkinlerle kuzen ya da kardeş olarak ilişkilendirildiklerine ilişkin

gözlemlerin bulunduğunu göz önünde tutarak başvuru konusu olayların vuku bulduğu sırada başvurucunun refakatsiz olduğuna kanaat getirmiştir.

İç hukuk yollarının tüketilmemesine ilişkin Hükümet ilk itirazı ise, Hükümetin tüketilmediğini iddia ettiği itiraz yolunun (polis üst amirine başvuru) tutulma koşullarını inceleme ve bu inceleme sonucu kişilerin serbest bırakılmasını sağlama gibi bir sonuca elverişli olmadığı ve de başvurucunun bu itiraz yolu hakkında yeterince bilgilendirilmediği gibi gerekçelerle reddedilmiştir.

Bu tespitlerin ardından başvurucunun 2 gün tutulduğu Pagani Merkezi'ndeki koşulların AİHS 3. madde kapsamındaki standartları karşılar mahiyette olup olmadığını değerlendiren Mahkeme, başvurucunun iddialarının Yunan Ombudsmanının, CPT ile uluslararası örgütler ve Yunan sivil toplum kuruluşlarının raporları ile doğrulandığını not etmiştir. Bahsi geçen raporlarda başvurucunun tutulduğu merkezin aşırı kalabalıklığından, yetersiz hijyen koşullarından (100 kişiye 2 tuvaletin düşmesi, tutulanların yataklarını paylaşmak zorunda kalması, duş imkanının sınırlı olması), dış dünyayla iletişim kurma imkanının güçlüğünden (telefon sayısının azlığı) bahsedilmiştir. Mahkeme özellikle de İşkenceyi Önleme Komitesi'nin yakın tarihli raporlarında Pagani Merkezi'nin koşullarından "tarifi imkânsız ölçüde sağlıksız", "korkunç", "gayri insani ve aşağılayıcı muamele niteliğinde" gibi ifadelerle bahsedilmesine büyük önem atfetmiştir. Bütün bu veriler ışığında Mahkeme, her ne kadar 2 gün ile sınırlı kalmış olsa bile başvurucunun Pagani Merkezi'ndeki tutulmasının AİHS 3. madde kapsamında aşağılayıcı muamele teşkil ettiğini oybirliğiyle tespit etmiştir.

Başvurucunun salıverilmesini takip eden süreç bakımından ise Mahkeme öncelikle, refakatsiz çocuklar konusundaki devlet yükümlülüklerine dair yaklaşımını şu sözlerle ifade ederek değerlendirmesine başlamıştır:

"Başvurucunun durumunun ayırıcı niteliği, yaşının küçüklüğü ve bilmediği bir ülkede refakatsiz ve tek başına düzensiz durumda olması gibi faktörlerdir. Mahkeme'ye göre 3. maddenin sağladığı mutlak koruma da hesaba katılarak, somut davada bu faktörler belirleyici olmalı ve başvurucunun 'yasal kalış hakkı bulunmayan bir yabancı' statüsüne baskın gelmelidir. Başvurucu şüphesiz ki toplumdaki en kırılgan kişiler kategorisindeydi ve 3. maddeden kaynaklanan pozitif yükümlülükler kapsamında yeterli önlemler alınarak korunması ve bakımı Yunanistan Devletinin sorumluluğundaydı." (Para. 87)

Somut olay bakımından, Yunanistan devlet makamlarının refakatsiz olduğu dikkatlerine gelmiş başvurucu bakımından bütünüyle hareketsiz kalarak gerekli koruma tedbirlerini almamaları da AİHS 3. madde kapsamında aşağılayıcı muamele olarak saptanmıştır. Mahkeme bu tespite ulaşırken BMMYK, Af Örgütü, Yunan Ombudsmanı, İnsan Hakları İzleme Örgütü gibi kuruluşların raporlarının yanı sıra başvurucuya ücretsiz destek veren yerel bir sivil toplum örgütünün tanıklığından yararlanmıştır. Yunanistan'da refakatsiz çocuk sığınmacıların korunmasından sorumlu olan ve yasa tarafından "geçici vasi" olarak tayin edilen çocuk savcılarının pasif tavrının çok sayıda raporda eleştirildiğini not düşen Mahkeme, somut olayda başvurucunun idari gözetimden salıverilmesine müteakip süreçte tamamen kendi kaderine terk edilmesini ve ancak sivil toplum örgütlerinin desteği sonucu koruma rejimlerine erişebilmesini 3. madde ihlali olarak tespit etmiştir. Bu konuda gidilebilecek etkili bir iç hukuk yolu olmaması da 3. madde ile bağlantılı olarak 13. madde (etkili başvuru hakkı) ihlali olarak karara bağlanmıştır.

AİHS 5. Madde Kapsamındaki Değerlendirme:

Madde 5 (1) (f) yönünden:

Mahkeme'ye göre başvurucu hakkında uygulanan idari gözetim tedbiri, her ne kadar kısa sürmüş olsa ve sınır dışı sürecini garanti etme gibi bir meşru amacı ve yasal dayanağı haiz olsa da başvurucunun bireysel durumu ve çocuğun yüksek yararı ilkesi gözetilmeksizin otomatik biçimde gerçekleşmiştir. Yunanistan devlet makamları, idari gözetimin son çare olup olmadığını ve daha hafif tedbirlerle de aynı amaca ulaşılıp ulaşılamayacağını değerlendirmemiştir. Bu faktörler ve idari gözetim merkezindeki insan onurunu ihlal eden barınma, hijyen ve altyapı sorunları Mahkeme'nin gözünde, yetkili makamların idari gözetim tedbirinin icrası sürecinde iyi niyetle hareket ettikleri konusunda şüphe oluşturmuş ve madde 5(1)(f)'in ihlaline yol açmıştır.

Madde 5(4) yönünden:

Mahkeme ayrıca, başvurucunun tutulduğu sırada avukata erişim imkanının olmaması, mevzuatta idari gözetim koşullarını inceleme ve gerekirse idari gözetimi sonlandırma yetkisine sahip bir itiraz kanalı öngörülmemesi, itiraz yollarına ilişkin ise başvurucunun ana dili Farsça olduğu halde Arapça dilinde yazılı bir broşür verilmesinden başkaca bir şey bilgilendirme yapılmaması, refakatçisi olan çocuk olarak kaydedildiği halde gerçekte yasal temsilcisi rolünü üstlenebilecek bir vasisinin olmaması gibi hususları bir arada değerlendirerek madde 5(4)'ün de ihlal edildiğine de karar vermiştir.

Madde 5(2) yönünden:

Madde 5(2) bakımından ise, bu fıkra kapsamındaki şikâyetin idari gözetim kararının gerekçelerini anlamamak değil bahsi geçen Arapça broşürü anlamamak olduğundan bahisle ayrı bir karar verilmesine gerek görülmemiştir.

Mahkeme son olarak başvurucuya yargılama giderleri ve masraflar için 1.000 Avro ödenmesine ek olarak, 15.000 Avro tutarında manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir.

Mohamad / Yunanistan

Başvuru No: 70586/11,
Birinci Bölüm, 11.12.2014

Bu karar, sınır dışı ve idari gözetim süreçlerindeki refakatsiz çocuklar bakımından uygulama alanı bulan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi standartlarını göstermesi bakımından önemlidir. Refakatsiz çocuklara ilişkin devlet yükümlülüklerinin somut vakada olduğu gibi 18 yaş sınırındaki vakalarda dahi (başvurucu idari gözetime alındığında reşit olmasına birkaç ay kalmıştır) hafiflemediğini ve de idari gözetim koşulları bakımından şikayetçi olunabilecek iç hukuk yollarının etkililiğinin Mahkeme tarafından nasıl değerlendirildiğini göstermesi bakımından da kıymetlidir.

Olayların Özeti

Irak uyruklu başvurucu Husein Mohamad, 15 Kasım 2010 tarihinde Yunanistan'daki Sofulu ilçesi civarında ülkeye yasa dışı yollarla giriş yaptığı gerekçesiyle yakalanmış ve bir FRONTEX yetkilisi tarafından kimlik doğrulaması yapılarak hakkında 1 Ocak 1990 doğumlu olduğunu gösterir bir form hazırlanmıştır. Hakkında sınır dışı ve 6 ayı geçmemek üzere idari gözetim kararları alınan başvurucu, 18 Nisan 2011'de yapılan idari gözetime itiraz başvurusu üzerine 4 Mayıs 2011'de salıverilmesine dek beş aydan fazla bir süre Sofulu Sınır Karakolu'nda idari gözetim altında tutulmuştur. Tesis edilen sınır dışı ve idari gözetim kararlarında başvurucunun doğum tarihi 1 Ocak 1990 olarak kaydedilmiştir. Yunanistan Mülteci Konseyi isimli sivil toplum kuruluşu, başvurucunun doğum tarihinin yanlış biçimde kaydedildiğini kararları alan makama 19 Kasım 2010 ve 8 Aralık 2010 tarihlerinde bildirmiştir. Bu bildirimler üzerine başvurucunun doğum tarihi 5 Şubat 1993 olarak düzeltilmiş ve mevzuat gereği refakatsiz çocukların "geçici yasal vasisi" konumundaki yetkili savcı bilgilendirilerek sınır dışı süreci askıya alınmıştır. 21 Aralık 2010 tarihinde yetkili savcı, başvurucunun bir çocuk kabul merkezine yerleştirilmek üzere sağlık muayenesinden geçirilmesi talimatını vermiş ve 3 Ocak 2011 tarihinde sağlık muayenesi gerçekleşmiştir. Fakat, başvurucunun çocuk kabul merkezine yerleştirilmesi geciktirilmiştir. 5 Şubat 2011 tarihinde reşit hale gelen başvurucunun refakatsiz çocuk olması nedeniyle askıya alınan sınır dışı süreci yeniden başlatılmış ve Yunanistan Mülteci Konseyi tarafından İdare Mahkemesine yapılan idari gözetim itirazının olumlu sonuçlandığı ve bunun üzerine idari makamların otuz gün içinde ülkeyi terk etmesi şartıyla bahse konu idari gözetim kararını kaldırdığı 4 Mayıs 2011 tarihine dek başvurucu aynı karakolda idari gözetim altında tutulmaya devam etmiştir.

Tarafların İddiaları

Başvurucu, 5 aydan uzun bir süre idari gözetim altında tutulduğu Sofulu Polis Karakolu'nun yetersiz koşulları nedeniyle Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 3. Mad-

desinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının ve bu koşullardan şikayetçi olmak için gidilebilecek etkili bir başvuru yolu olmaması nedeniyle de 3. maddeyle bağlantılı biçimde etkili başvuru hakkının (AİHS 13. madde) ihlal edildiğini iddia etmiştir. İddialarına göre başvurucu hem resmi kapasitesini oldukça aşan sayıda kişinin tutulduğu hem de hijyen ve ısıtma koşullarının yetersiz kaldığı bu karakolda güneş ışığına erişimi olmaksızın, kimi zaman yerde uyuyarak ve gıda malzemeleri ile içme suyunu satın almak zorunda kalarak 5 aydan fazla bir süre diğer yetişkinlerle birlikte tutulmuştur. Bu tutulma vücudunun çeşitli yerlerinde yaralar çıkmasına neden olacak derecede stres ve endişe yaratmıştır. Ayrıca bu tutulma koşullarından şikayetçi olabileceği etkili bir başvuru yoluna erişimi olmamıştır. Başvurucu bu iddialarını, Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi'nin (CPT) basın duyuruları ve raporlarıyla desteklemiştir. Özgürlük ve güvenlik hakkı bakımından ise, refakatsiz bir çocuk olduğu halde yüksek yararının gözetilmediğini, yaş kaydının düzeltilmesine rağmen çocuklar için uygun bir merkeze nakledilmediğini, reşit olduktan sonra da yetkili makamlarca sınır dışı edilmesi için gerekli uygun adımların atılmadığını ve idari gözetime itiraz prosedürlerine erişiminin bulunmadığını iddia etmiştir.

Hükümet ise tüm bu iddiaları reddetmiştir. Hükümete göre başvurucu, AİHM başvurusunu 6 aylık başvuru süresi içinde yapmamış ve idari gözetim tedbirine karşı başvurabileceği iç hukuk yollarını (polis üst amirine başvuru, idare mahkemesine idari gözetim itirazı yolu ile maddi ve manevi zararlar için tazminat davası yolu) tüketmemiştir. Ayrıca Hükümet, idari gözetim kararının da mevzuata uygun biçimde sınır dışı amacını gerçekleştirmek üzere ve orantılılık ilkesi dahilinde alındığını iddia etmiştir.

Mahkeme'nin Değerlendirmesi ve Karar

Mahkeme, Hükümetin süre aşımı ve iç hukuk yollarının tüketilmediği temelindeki kabul edilebilirlik itirazlarını kabul etmemiştir. Çünkü Mahkeme'ye göre Sözleşme'nin 35. maddesinin 1. fıkrasında yer verilen kabul edilebilirlik koşulları katı bir şekilcilikle değil belli bir esneklikle yorumlanmalıdır. Refakatsiz çocuk olan başvurucuya idari gözetime alındığı andan salıverilene dek yetişkin muamelesi yapılmış ve Hükümet'in öne sürdüğü etkili iç hukuk yolları bizzat yasal vasisi olan savcı tarafından kullanılmamıştır. Kaldı ki Hükümetin işaret ettiği iç hukuk yollarının etkili olmadığı Mahkeme'nin Yunanistan özelindeki benzer pek çok kararında tespit edilmiştir.

AİHS 3. Madde Kapsamında Değerlendirme:

Mahkeme, Sofulu Sınır Karakolu'nun da dahil olduğu pek çok Yunanistan sınır karakolundaki idari gözetim koşullarına ilişkin başvurular hakkındaki kararlarında kötü muamele yasağının ihlal edildiğini defalarca tespit ettiğini hatırlatmıştır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, CPT, Yunan Ulusal İnsan Hakları Mekanizması gibi pek çok kuruluşun güncel raporlarında da eski tarihli ihlal kararlarına dayanak teşkil eden idari gözetim koşullarında bir değişiklik olmadığının tespit edildiğini belirten Mahkeme, somut başvuruda da başvurucunun idari gözetim koşullarının insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele teşkil ettiğini ve AİHS'in 3. maddesini ihlal ettiğini tespit etmiştir.

AİHS 3. Maddeyle Bağlantılı Biçimde 13. Madde Kapsamındaki Değerlendirme:

Mahkeme'ye göre Hükümetin etkili bir iç hukuk yolu olarak değindiği "polis üst amirine başvuru" AİHS'in 13. maddesi anlamında yeterli değildir. Çünkü, başvurucuya polis üst amirine başvurabileceği bilgisini içeren tebliğde bu itiraz yolunu hangi türden şikayetler için hangi usulle kullanabileceği ve ilgili makamın bu başvuruya ne kadar süre içinde cevap verme yükümlülüğünün olduğu açıkça belirtilmemiştir. Başvurucunun idare mahkemesi nezdinde kullandığı idari gözetime itiraz kanalının idari gözetim koşulları bakımından etkili bir yol olmadığı da somut vakada tescillenmiştir. Nitekim, başvurucunun salıverilmesi yönünde karar veren idare mahkemesi, beş satırdan olu şan karar gerekçesinde başvurucunun tutulma koşullarına hiç değinmemiş ve bunun yerine sırf başvurucunun Almanya'da bulunan abisinin yanına gitmek istemesine yer vermiştir. Bütün bu hususlar doğrultusunda Mahkeme, tutulma koşulları nedeniyle başvurucunun 3. maddeyle bağlantılı olarak 13. maddede korunan etkili başvuru hakkının da ihlal edildiğine hükmetmiştir.

AİHS 5. Madde Kapsamındaki Değerlendirme:

Mahkemeye göre; başvurucunun sınır dışı sürecinin refakatsiz çocuklara ilişkin ulusal mevzuat düzenlemeleri uyarınca askıya alınmış olmasına karşın yaşına uygun bir merkeze yerleştirilmek yerine karakolda yetişkinlerle tutulmaya devam edilmesi, yaş kaydının düzeltilmesine karşın refakatsiz çocukları korumakla yetkili makamlarca harekete geçilmemesi ve başvurucu reşit hale geldikten sonra ise sınır dışı muameleleri için seyahat belgesi düzenlemek üzere ilgili konsoloslukla irtibata geçmek gibi somut adımların atılmamış olması AİHS Madde 5(1)(f)'nin ihlali niteliğindedir.

Öte yandan, başvurucunun idari gözetime itiraz prosedürlerine erişim imkanının olmadığı şeklindeki Madde 5(2) ve Madde 5(4) kapsamında kalan itirazları, Yunanistan Mülteci Konseyi yardımıyla yaptığı idari gözetime itiraz başvurusundan olumlu sonuç almış olması gerekçesiyle açıkça dayanaktan yoksun bulunmuştur.

Mahkeme son olarak başvurucunun uğradığı zararlar için 8.500 Avro tutarında manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir.

Aarabi / Yunanistan

Başvuru No: 39766/09,
Birinci Bölüm, 2.4.2015

Bu karar, Mahkeme'nin çocukların ve özellikle de refakatsiz çocukların idari gözetimine ilişkin hükmettiği pek çok ihlal kararının arasında herhangi bir ihlale hükmedilmemesi nedeniyle ayrıksı bir yerde durmaktadır. Yaş ihtilafı durumlarında devletlerin özen yükümlülüğünün ve dolayısıyla sorumluluğunun sınırlarını tartışan bu karara, Mahkeme'nin bu türden durumlarda takındığı yargısal tavrı yansıtması bakımından bu seçkide yer verilmiştir.

Olayların Özeti

Başvuru, Lübnan'da mülteci kampında kalan 1991 doğumlu Filistinli başvurucunun Yunanistan'a düzensiz yollarla girdikten sonra yakalanarak yirmi gün boyunca çeşitli merkezlerde idari gözetim altında tutulması ile ilgilidir.

Lübnan'da bulunan bir mülteci kampında büyüdüğünü iddia eden başvurucu, kampın 2007 yılında bombalanması sonrasında buradan ayrılarak 11 Temmuz 2009 tarihinde düzensiz yollarla Yunanistan'da bulunan Sakız Adasına gelmiş ve sahil güvenlik yetkilileri tarafından yakalanmıştır. Kendi imzasının bulunduğu yakalama tutanağında başvurucu, 1 Ocak 1982 doğumlu Bahram Orabi olarak kaydedilmiştir. Aynı yakalama tutanağında başvurucuyla beraber aynı bottan inen üç kişinin reşit olmadıklarını beyan ettikleri ve bu doğrultuda çocuk olarak kaydedildikleri yazmaktadır. Başvurucu aynı gün sağlık muayenesinden geçirilmiş ve sınır dışı muameleleri başlatılmak üzere Sakız Emniyet Müdürlüğüne sevk edilmiştir.

18 Temmuz 2009 tarihinde başvurucu hakkında sınır dışı ve altı ayı geçmemek üzere idari gözetim kararları alınmıştır. Başvurucu, 26 Temmuz 2009 tarihinde, 59 diğer göçmen ve sığınmacıyla beraber Selanik'e gitmek üzere olan bir gemiye bindirilmiştir. 24 saat süren yolculuğun ardından başvurucu ve diğer yabancıları taşıyan gemi Selanik'e ulaşmış ve gemidekiler Türkiye sınırında bulunan Tychero Sınır Karakolu'na nakledilmişlerdir. 28 Temmuz 2009 tarihinde başvurucunun avukatı, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) ile irtibata geçerek refakatsiz bir çocuk olan müvekkilinin uygunsuz koşullar altında Tychero Sınır Karakolunda tutulduğunu ve Türkiye'ye sınır dışı edilme riski ile karşı karşıya olduğunu belirtmiştir. Avukatın beyanlarına üzerine Yabancılar Polis Müdürlüğüne 28 Temmuz 2009 tarihli bir yazı yollayan BMMYK, başvurucunun gerçek isminin Mahran Aarabi olduğunu ve 1982 değil 1991 doğumlu olduğunu bildirmiştir. Başvurucu, 30 Temmuz 2009 tarihinde yetkili savcı ile görüştürülerek bir çocuk bakım evine yerleştirilmek üzere Selanik'e sevk edilmiştir.

Ertesi gün, başvurucu hakkındaki sınır dışı işlemleri üç aylığına durdurulmuş ve başvurucu bir sivil toplum kuruluşuna (STK) ait "La maison d'Arsis" Barınma Merkezine yerleştirilmiştir. Anılan STK, polis yetkililerine başvurucunun Girit'te bulunan ve sığın-

macı olan iki erkek kardeşinin yanına gitmek istediğini bildirmiş, başvurucuya 17 Haziran 2010 tarihinde sığınmacı kartı verilmiştir.

Tarafların İddiaları[7]

Başvurucu, refakatsiz bir çocuk olmasına karşın uygunsuz koşullar altında herhangi bir süpervizyon ve destekten yoksun biçimde idari gözetim altında tutulması nedeniyle AİHS'in kötü muamele yasağını düzenleyen 3. maddesi, Madde 3 ile bağlantılı biçimde etkili başvuru hakkını düzenleyen 13. maddesi, özgürlük ve güvenlik hakkını düzenleyen Madde 5(1) ve gözetimin hukukiliğinin ivedilikle bir mahkeme tarafından incelenmesi hakkını düzenleyen Madde 5(4)'ün ihlal edildiğini iddia etmiştir.

Hükümet ise başvurucunun idari gözetime alındığı sırada çocuk (17 yaşını 10 ay geçmiştir) olduğunu kabul etmekle beraber reşit olarak kaydedilmesinin devlet yetkililerine atfedilemeyeceğini çünkü bizzat başvurucunun 1982 doğumlu olduğunu beyan ettiğini ve tercüman tarafından kendisine okunan yakalama tutanağını imzaladığını ifade etmiştir. Ayrıca, devlet makamlarının süreci iyi niyet ilkesi dahilinde yürüttüklerinin bir ispatı olarak başvurucunun gerçek yaşının öğrenilmesinin hemen ardından gerekli çocuk koruma mekanizmalarının işletildiğine işaret etmiştir.

Mahkeme'nin Değerlendirmesi ve Karar

AİHS 3. madde kapsamındaki değerlendirme:

Başvurucunun sahil güvenlik tarafından yakalandığı sırada 17 yaşını 10 ay geçirmiş bir çocuk olduğu konusunda taraflar arasında ihtilaf bulunmadığını not eden Mahkeme, bu aşamada incelemesi gereken asıl sorunun yetkili makamlardan bu durumu bilmelerinin makul ölçüde beklenip beklenemeyeceğinin tespiti olduğunu belirtmiştir. Bu doğrultuda Mahkeme, başvurucunun beyan ettiği isminin yazdığı ve 1982 doğumlu olduğunu gösterir yakalama tutanağını imzaladığını ve dosyadaki belgelerden bu imzayı cebir altında verdiğine ilişkin bir bulguya rastlanamadığını ifade etmiştir. Ayrıca, aynı yakalama tutanağında başvurucu ile aynı bottan inen üç yabancının beyanları doğrultusunda "çocuk" olarak kayıt altına alınmalarının da devlet makamlarının iyi niyetle hareket ettiğini gösterdiğini belirtmiştir. Başvurucunun yakalandığı sırada reşit olmasına sadece iki ay kaldığını da not eden Mahkeme, bu durumda yetkili makamlardan başvurucunun henüz reşit olmadığından şüphe etmelerinin beklenemeyeceğini ifade etmiştir. Son olarak, başvurucunun gerçek yaşı hakkında BMMYK'dan bildirim gelir gelmez harekete geçildiğini kaydeden Mahkeme, yetkili makamların iyi niyetle hareket ettiklerini tespit etmiştir. Bu doğrultuda, yetkili makamlara atfedilemeyecek bu karışıklık sebebiyle başvurunun, "çocuğun idari gözetimi" olarak değil bir "yetişkinin idari gözetimi" olarak incelenmesine karar verilmiştir. Yetişkin olarak değerlendirilen başvurucunun idari gözetiminin görece kısa sürdüğünü ve bu durumun AİHS Madde 3 anlamında aranan ciddiyet eşiğini karşılamadığını ifade eden Mahkeme, idari gözetim koşulları sebebiyle herhangi bir ihlalin doğmadığına kanaat getirmiştir.

7 Başvurucu, ayrıca Yunanistan'daki iltica prosedüründeki eksiklikler nedeniyle Türkiye'ye sınır dışı edilmesi halinde maruz kalacağı zulüm riskinden dolayı AİHS'in kötü muamele yasağını düzenleyen 3. maddesi ve etkili başvuru hakkını düzenleyen 13. maddesinin ihlal edileceğini de iddia etmiştir. Fakat hassas grupların idari gözetimi temasına hasredilen bu derlemede, bu iddialara ve Mahkeme'nin incelemesine yer verilmemiştir.

AİHS 3. madde ile bağlantılı biçimde 13. madde kapsamındaki değerlendirme:

Başvurucunun, şikayetçi olduğu idari gözetim koşullarına ilişkin AİHS'in 3. maddesi kapsamında "savunulabilir bir iddia" ileri süremediğini belirten Mahkeme, başvurunun bu kısmını açıkça dayanaktan yoksun olma temelinde kabul edilemez bulmuştur.

AİHS 5. madde kapsamındaki değerlendirme:

Başvurunun bu kısmı, iç hukuk yolları tüketilmediği gerekçesiyle kabul edilemez bulunmuştur.

Abdullahi Elmi ve Aweys Abubakar / Malta

Başvuru No: 25794/13 ve 28151/13,
Dördüncü Bölüm,

22 Kasım 2016 İdari gözetim altındaki refakatsiz çocuklara ilişkin yaş tespit işlemlerinin ivedilikle yürütülmesi ve yaş tespit sürecinin sonuçlanmasını bekledikleri süreçte refakatsiz çocuklar hakkında yaşlarına uygun özel tedbirler alınarak idari gözetim yerine daha hafif alternatiflere başvurulması gerektiğini vurgulayan bu karara, taşıdığı önem ve kapsamlı değerlendirmeler sebebiyle seçkide yer verilmiştir.

Olayların Özeti

Sırasıyla 1996 ve 1995 doğumlu Somalili refakatsiz çocuk başvurucular Burhaan Abdullahi Elmi (birinci başvurucu) ve Cabdulaahi Aweys Abubakar (ikinci başvurucu), 2012 yılının Ağustos ayının farklı tarihlerinde düzensiz yollarla Malta'ya giriş yapmışlardır. Botla ülkeye giriş yapmalarının hemen sonrasında göç polisi tarafından beyanlarına dayalı olarak kayıtları yapılmış1 ve haklarında sınır dışı kararları alınmıştır. Bu kararların hemen akabinde ise başvurucular yaklaşık 8 ay süre ile tutulacakları Safi Barracks İdari Gözetim Merkezi'ne alınmışlardır.

Başvurucular, Safi Barracks Merkezi'ne alınmalarından kısa bir süre sonra sığınma başvurusunda bulunmuş ve başvuru sırasında 16 ve 17 yaşlarında olduklarını belirtmişlerdir. Malta'ya ulaştıklarından birkaç hafta sonra başvurucular, yaş tespit işlemleri yapılmak üzere hükümet tarafından işletilen bir kuruluşa (AWAS) yönlendirilmiştir. Yönlendirmelerden kısa bir süre sonra AWAS yetkilileri tarafından başvurucularla yaş tespit mülakatları yapılmış ve bu mülakatlar sonucu yaş tespit edilemeyince el bileği kemiklerinin grafisi ile yaş tespiti yapılmıştır. Fakat 17 Nisan 2013 tarihli AİHM başvurusu yapılana kadar geçen süreçte iki başvurucuya da bu kemik testlerinin sonucu hakkında hiçbir yazılı cevap tebliğ edilmemiştir. Buna karşın her iki başvurucu da farklı tarihlerde, AWAS personeli tarafından kendilerine "çocuk olduklarının tespit edildiği ve yakında salıverileceklerine" dair sözlü bildirim yapıldığını iddia etmiştir. Başvurucular sırasıyla 19 ve 24 Nisan 2013 tarihlerinde haklarında alınan bakım tedbiri kararı sonucu Safi Barracks Merkezi'nden çıkartılarak refakatsiz çocuklara yönelik bir açık merkeze yerleştirilmişlerdir. Birinci başvurucu, sığınma başvurusu hakkında karar verilmeden Almanya'da bulunan abisinin yanına gitmek üzere açık merkezden kaçmıştır. İkinci başvurucu ise sığınma başvurusuna istinaden 2013 yılının Ekim ayında ikincil koruma statüsü almıştır.

Tarafların İddiaları

Başvurucular, idari gözetim koşulları nedeniyle Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 3. maddesinde düzenlenen kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir. Tutulma koşulları yönünden, depolama alanı olarak tasarlanan ve insanların tutulmasına elverişli olmayan idari gözetim merkezinde, kıyafet ve ayakkabı gibi temel ihti-

yaçlarının dahi yeterince karşılanmadığını, sığınma başvuruları ve yaş tespit süreçleri hakkında bilgilendirilmediklerini, dış dünya ile bağlantı kurma imkanlarının çok sınırlı olduğunu, farklı etnik ve kültürel arka planlardan yetişkinlerle birlikte tutulduklarını, sık sık zorbalığa ve fiziksel saldırıya maruz kaldıklarını, görevli personelin - yetkinliklerinin bulunmaması nedeniyle- tutulanların sosyal yardım ihtiyaçlarına cevap veremediğini, gerekli tıbbi destek ve ilaca erişemediklerini, açık hava ve havalandırma imkanı bulamadıklarını, yaşlarına uygun oyalayıcı aktivitelerden mahrum bırakıldıklarını ve tüm bunların esenlikleri üzerinde yıkıcı etkiler doğurduğunu ileri sürmüşlerdir. Bu iddiaları Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri, Avrupa Konseyi İşkenceyi Önleme Komitesi (CPT) ve çeşitli sivil toplum kuruluşlarının ziyaret raporlarındaki bulgularla desteklemişlerdir. Başvurucular 3. maddenin yanı sıra 5. maddenin pek çok fıkrasının da ihlal edildiğini iddia etmişlerdir. Bu kapsamda, sığınma başvurularının değerlendirildiği sırada sınır dışı edilmeleri mümkün olmadığı halde yaklaşık 8 ay boyunca tutulmalarının yasal dayanağı haiz olmadığını ve eğer yasal dayanağın mevcut olduğu farz edilse bile amacı gerçekleştirmek için makul ölçüde gerekli olan süreyi aşması, yaş tespit sürecindeki aşırı gecikmeler ve idari gözetime alternatiflerin değerlendirilmemesi gibi farklı veçheler yönünden keyfiyet arz ettiğini belirterek AİHS Madde 5(1)'in ihlal edildiğini savunmuşlardır. Ek olarak, tutulmalarının hukuka uygunluğunu inceletebilecekleri etkili bir başvuru yolu olmadığından bahisle Madde 5(4)'ün ve idari gözetim kararı hakkında anlayabilecekleri bir dilde bilgilendirme yapılmadığından bahisle de Madde 5(2)'nin de ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

Hükümet ise tutma koşulları yönünden başvurucuların beyanlarının gerçeği yansıtmadığını, idari gözetim merkezinin göçmenlerin tüm ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde işletildiğini, farklı etnik ve kültürel arka planlardan göçmenlerin mümkün mertebe ayrı biçimde tutulduklarını, merkeze giriş yapan yabancılara hemen acil durum çantası temin edildiğini, günün belli aralıkları merkezde bulunan doktor ve hemşirelerin yerinde sağlık hizmeti sunduğunu, başvuruculara geldikleri gün bilgi broşürü verildiği ve sözlü bilgilendirme sağlandığını, yaş tespit prosedürü hakkında eğer başvurucular bir soru sormuş olsalardı kendilerine gereken bilgilendirmenin yapılacak olduğunu ileri sürmüştür. Özgürlük ve güvenlik hakkı (Madde 5) bakımından ileri sürülen şikayetlere ilişkin olarak ise başvurucuların tutulmalarının ülkeye usule aykırı surette girişin önlenmesi amacıyla gerçekleştiğini dolayısıyla Madde 5(1)(f) kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini, çocuk oldukları ortaya çıktıktan sonra salıverildiklerini, yaş tespiti sürecindeki gecikmelerin ise başvurucuların yaşlarının 18 yaşını doldurmaya çok yakın olması durumundan ileri geldiğini, daha küçük çocuklar bakımından süreç azami 2 hafta içinde tamamlanırken somut vakadaki gibi ergin olmaya çok yaklaşmış ergenler bakımından sürecin karmaşıklaştığını belirtmiştir. Ayrıca, Malta hukukunda idari gözetim bakımından etkili itiraz imkanının olmadığı iddiasının yerinde olmadığını çünkü başvurucuların Malta Ceza Kanunu kapsamındaki usuller ile Anayasa Mahkemesine tedbir talepli bireysel başvuru usulünü kullanmalarının mümkün olduğunu, madde 5(2) kapsamındaki şikâyetin ise karar kendilerine tebliğ edildikten 8 ay sonra yapıldığı için süre bakımından kabul edilemez bulunması gerektiğini ifade etmiştir.

Mahkeme'nin Değerlendirmesi ve Karar

AİHS 3. madde kapsamındaki değerlendirme:

Kötü muamele yasağı ve çocukların idari gözetimi konusundaki genel ilkelerini hatırlatan Mahkeme (bkz. para. 99-104), tarafların iddialarına delil değeri atfederken CPT

ve Uluslararası Hukukçular Komisyonu (ICJ) gibi uluslararası kuruluşların raporlarından faydalanmıştır. Çeşitli raporlarda, başvurucuların kaldıkları merkezin koşullarının "yetersiz" ve yer yer "dehşet verici" gibi ifadelerle betimlendiğini kaydeden Mahkeme, oybirliğiyle, başvurucuların yaşı, idari gözetimin süresi ve koşulları gibi pek çok faktörün kümülatif biçimde 3. maddenin ihlaline sebep olduğu sonucuna varmıştır. Mahkeme'nin bu sonuca varırken kurduğu gerekçelendirmeden bazı önemli kesitler şu şekildedir:

"Başvurucuların, ulusal prosedürler kapsamında da teyit edildiği üzere, idari gözetime alındıkları sırada ergin olmadıkları göz önüne alındığında bu kaygılar yeni bir boyut kazanmaktadır. Her ne kadar başvurucuların küçük çocuklar olmadığı doğru olsa da yine de çocuk tanımının kapsamına girmektedirler. Bu bağlamda, idari gözetim son çare olmalıdır ve mümkün olan en kısa süre ile sınırlandırılmalıdır. Yukarıda belirtildiği gibi, Mahkemenin içtihadına göre, sığınmacı çocuklara yönelik kabul koşulları, yaşlarına göre ayarlanmalıdır. Fakat somut vakada ergin olmayan başvurucuların bu amaç için özel olarak görevlendirilen nitelikli personelden uygun danışmanlık ve eğitim yardımı almalarını sağlayacak hiçbir önlem alınmamıştır. [bkz. yukarıda 50 numaralı paragrafta alıntılanan Mubilanzila Mayeka ve Kaniki Mitunga] Kendilerine, yaşlarına uygun herhangi bir eğlence olanağı da sağlanmamıştır. Ayrıca Mahkeme, başvurucuların, raporlarda da belgelendiği üzere [bkz. para. 86], tutuldukları merkezde gergin ve şiddet dolu bir atmosferin olduğu yönündeki iddialarını göz ardı edememektedir. Yaşlarına uygun herhangi bir destek mekanizmasının bulunmaması ve hukuki durumlarına ilişkin bilgi verilmemesi başvurucuların korkularını şiddetlendirmiş olmalıdır." (Para. 111)

"Mahkeme, mevcut başvuruda yukarıda belirtilen koşulların yaklaşık sekiz aylık bir süre boyunca devam ettiğini ve bu süre zarfında yaş tespit prosedürünün sonucunu bekledikleri halde kendilerine yönelik herhangi bir özel düzenlemenin yapılmadığını gözlemlemektedir. Mahkeme, sığınmacıların, göç yollarında yaşadıkları ve daha önce yaşamaları muhtemel olan travmatik deneyimler nedeniyle bilhassa kırılgan durumda olduklarını yinelemektedir. Ayrıca, mevcut davada, sırasıyla on altı ve on yedi yaşında olan başvurucular, yaşları nedeniyle o dönemde idari gözetim altında tutulan diğer yetişkin sığınmacılardan çok daha kırılgan durumdaydılar. […]" (Para. 112)

AİHS 5. madde kapsamındaki değerlendirme:

Madde 5(1)(f) yönünden Mahkeme ilk olarak sığınma başvuruları bulunsa da başvurucuların idari gözetimini madde 5(1)(f)'nin ilk kısmı kapsamında (ülkeye usulüne aykırı surette girişin önlenmesi amacıyla idari gözetim) değerlendirdiğini ifade etmiştir. Malta mevzuatının çocuk olduğu tespit edilen göçmen ve sığınmacıların idari gözetimine izin vermemesini ve bunun yerine uygun barınma tesislerine yönlendirme yapmasını iyi bir pratik olarak tespit eden Mahkeme, somut olayda Malta makamlarının süreci yönetirken iyi niyetle hareket ettiklerine dair şüphe oluştuğunu belirtmiştir. Özellikle de yaş tespiti sürecindeki birkaç aylık gecikmelerin dahi bir çocuğun çocuk olduğu tespit edilemeden yetişkinliğe adım atmasıyla sonuçlanabileceğini vurgulamıştır. Bu bakımdan, somut olaydaki gibi 8 aylık bir yaş tespiti süresinin göçmen akınlarından kaynaklı iş yükü ve 18 yaş sınırında bir vaka olmanın getirdiği karmaşıklık gibi gerekçelerle haklı gösterilemeyeceğini net bir dille ifade etmiştir. Bu faktörlere ek olarak idari gözetim koşulları ve yetkili makamların başvurucuların idari gözetiminin bir son çare olup olmadığını hiçbir aşamada değerlendirmemesi Mahkeme'yi oybirliğiyle Madde 5(1)(f)'nin ihlal edildiği sonucuna götürmüştür.

Madde 5(2) yönünden

Başvurunun bu kısmı 6 aylık başvuru süresine uyulmadığı için kabul edilemez bulunmuştur.

Madde 5(4) yönünden

Malta özelinde verdiği pek çok ihlal kararında Hükümet tarafından ileri sürülen iç hukuk yollarının Madde 5(4)'ün aradığı türden etkili ve hızlı bir itiraz yolu olmadığını hatırlatan Mahkeme, bu başvuruda da daha önceki başvurularda verdiği kararlardan ayrılmayı gerektirir bir durum görememiş ve oybirliğiyle ihlale hükmetmiştir. Başvurunun yapıldığı sırada görece yeni bir itiraz kanalı olarak kullanıma açılan ve ihtiyati tedbir verilmesine teorik olarak imkân veren Malta Anayasa Mahkemesi'ne bireysel şikâyet mekanizmasının da idari gözetim bakımından pratikte etkili bir çözüm sunamadığı belirtilmiştir.

Mahkeme son olarak yargılama giderleri ve masraflar için toplamda 4.000 Avro ödenmesine ek olarak, her bir başvurucuya 12.000 Avro tutarında manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir.

M.S. / Slovakya ve Ukrayna

Başvuru No: 17189/11,
Beşinci Bölüm, 11.06.2020

Çoğu ihlal iddiasının kabul edilemez bulunduğu ya da esastan reddedildiği bu karar, Mahkeme'nin yaş ihtilafı durumlarında dikkate aldığı ispat standardını göstermesi bakımından önemli görülmüştür. Kararda, başvuru konusu olaylar sırasında refakatsiz bir çocuk olduğunu iddia eden fakat ihlal iddiasının muhatabı ulusal makamlarca ergin olarak kaydedilmiş olan başvurucunun; süreç içerisindeki çelişkili beyanları ve sunduğu kimlik belgesinin sahihliğine ilişkin şüpheleri gideremememesi nedeniyle iddialarına Mahkeme tarafından itibar edilmemesi ve ergin olarak muamele görmesi söz konusudur.

Olayların Özeti

Karara konu başvuru, yaşı konusunda ihtilaf bulunan başvurucu hakkında Slovakya ve Ukrayna makamları tarafından yürütülen sınır dışı ve idari gözetim işlemlerine ilişkindir. Başvurucu, Afganistan vatandaşı olup 1993 veya 1994 yılında doğduğunu iddia etmiştir. Oysa Slovakya ve Ukrayna'daki yetkililer doğum tarihini 14 Ocak 1992 olarak kaydetmişlerdir. Başvurucu, talebini desteklemek üzere, başvuru formuyla birlikte, Afganistan kimlik belgesinin 6'ya 7 cm boyutlarında orijinal dilde bir fotokopisini ve Ukrayna'daki HIAS isimli sivil toplum kuruluşundan (STK) bir avukat tarafından yapılan gayri resmi İngilizce çevirisini Mahkeme'ye sunmuştur. Tercümeye göre, belgenin "Doğum Tarihi ve Yaşı" bölümünde başvurucunun "2002 yılında 8 yaşında olduğu" ibaresi yer almaktadır. Başvurucu ayrıca Mahkeme'ye, ergenlik çağındaki bir çocuk gibi göründüğünü düşündüğü bir fotoğrafını sunmuştur. Afganistan'dan ayrılmadan önce ülkenin kuzeyindeki Kunduz vilayetinde yaşamakta olduğunu belirten başvurucu, babasının Afganistan Ulusal Güvenlik Dairesi'nde çalıştığını iddia etmiştir. Babasının bazı uyuşturucu kaçakçılarını tutukladıktan sonra, muhtemelen Taliban ile bağlantılı olan bilinmeyen kişiler tarafından öldürüldüğünü belirtmiştir. Ek olarak, 2010 yılında amcasına, içeriğinden tam haberdar olmadığı bir mektup geldiğini ve bu mektup neticesinde babasının karıştığı olaylarla ilgili bir risk altında olduğuna kanaat getirip amcasının yardımıyla Afganistan'ı terk ettiğini iddia etmiştir.

Başvurucu göç yolu boyunca sırasıyla Tacikistan, Kırgızistan, Kazakistan, Rusya, Ukrayna ve son olarak Slovakya'ya gelmiştir. Slovakya makamları tarafından sınırda yakalanan ve tutulan başvurucu bir gün içinde Ukrayna'ya sınır dışı edilmiştir. Ukrayna'ya sınır dışı edilmesinin ardından, sınır güvenliği tarafından Chop şehrindeki geçici tutma tesisine yerleştirilmiştir. Rusça konuşan diğer Afgan yabancılar aracılığıyla, amiri olduğunu düşündüğü bir gardiyana on dört yaşında olduğunu bildirdiğini iddia etmiştir. Ayrıca, bir STK olan Caritas'ın temsilcisine reşit olmadığını ve sığınma başvurusunda bulunmak istediğini söylediğini ve Caritas temsilcisinin bu bilgiyi sınır kuvvetlerine ilettiğini ancak herhangi bir işlem yapılmadığını iddia etmiştir. Başvuru-

cu, ilerleyen süreçte Uluslararası Göç Örgütü (IOM) ortağı bir STK tarafından yapılan bilgilendirme oturumu sonrası sığınma başvurusunda bulunmuş ve başvurusu göç makamlarınca yapılan değerlendirme sonucu reddedilmiştir. Başvurucu, nihayetinde 14 Mart 2011 tarihinde menşe ülkesi Afganistan'a sınır dışı edilmiştir.

Tarafların İddiaları

Slovakya Hükümetine Yöneltilen İhlal İddiaları Bakımından:

Başvurucu, Slovakya makamlarının kendisine yeterli tercümanlık ve hukuki yardım sağlamayarak, sığınma talebinde bulunmasına izin vermediğini ve kendisini Ukrayna'ya geri göndererek Afganistan'a geri gönderilme riskiyle karşı karşıya bıraktığını, gerçekten de Ukrayna'ya gönderildikten sonra Afganistan'a geri gönderildiğini belirterek şikayetçi olmuştur. Küçük olduğunu gösterir belgeler sunmasına rağmen Slovakya makamlarının bunları dikkate almadığını, bir avukat ve tercümanın katılımıyla yaş değerlendirmesi yapılması gerekirken yapılmadığını ve bu hususların başvurucunun geri gönderilmesini mümkün kıldığını belirtmiştir. Bu sebeplerle sözleşmenin kötü muamele yasağını düzenleyen 3. ve etkili başvuru hakkını düzenleyen 13. maddelerinin ihlal edildiğini iddia etmiştir. Ek olarak, başvurucunun Slovakya'da tutulmasının nedenlerinin kendisine bildirilmediğinden bahisle Sözleşme'nin yakalanan kişilerin bilgilendirilme hakkını düzenleyen 5(2) hükmünün ihlal edildiği iddia edilmiştir.

Hükümet ise başvurucu tarafından yaşına ilişkin sunulan belgenin boyutunun, Afganistan'dan getirilen bu türden orijinal belgelerinin boyutuyla uyuşmadığına dikkat çekmiştir. Ayrıca, orijinal belgenin içeriği okunaksız olduğu için gerçek olup olmadığını ve gerçekten başvurucuya ait olup olmadığını doğrulamanın mümkün olmadığını belirtmiştir. Başvurucu tarafından kendilerine sığınma talebi iletildiğine dair bir kayda rastlamadıklarını ifade etmişlerdir. Başvurucunun, Slovak makamlarına Afganistan'da kötü muameleye maruz kalma riskine ilişkin herhangi bir iddiada bulunmadığını, Mahkeme önündeki iddialarını desteklemek için ise sadece Afganistan'daki genel durum ve çocuklarla ilgili durum hakkındaki yayınlara atıfta bulunduğunu, ancak hiçbir zaman çocuk olduğuna ilişkin bir iddia ortaya koymadığını belirtmiştir. Yakalanan kişilerin bilgilendirilme hakkını düzenleyen AİHS madde 5(2) ihlal iddiasına ilişkin olarak ise başvurucuya, 24 Eylül 2010 tarihinde, Peştuca dilinde sınır dışı kararı tebliğ edildiğini ve ayrıca yabancıların sınır dışı edilmesine ilişkin ilgili Slovak mevzuatını ve prosedürlerini özetleyen sınır dışı etme kılavuzunun Peştuca tercümesinin verildiğini belirtmiştir.

Ukrayna Hükümetine Yöneltilen İhlal İddiaları Bakımından:

Başvurucu, Ukrayna'daki tutulma koşullarının Sözleşme'nin 3. maddesini ihlal edecek seviyede kötü olduğunu iddia etmiştir. Ayrıca, Afganistan'da kötü muameleye maruz kalma riski yeterince değerlendirilmeksizin sınır dışı edilmesiyle Sözleşme'nin 3. ve 13. maddelerinin ihlal edildiğini iddia etmiştir. Ayrıca, yetkililerin idari gözetime alternatif tedbirleri değerlendirmediklerini ve sınır dışı edilmesine ilişkin işlemleri gerekli özenle takip etmediklerini, kimlik tespitinin dahi idari gözetim altına alınmasından aylar sonra, 20 Şubat 2011 tarihinde yapıldığını eklemiş ve bu sebeplerle Sözleşme'nin özgürlük ve güvenlik hakkını düzenleyen 5(1) maddesinin ihlal edildiğini belirtmiştir. Ukrayna'da da tutulmasına ilişkin gerekçelerin, anladığı bir dilde kendisine açıklanmadığını ve Zakarpattya Bölge İdare Mahkemesi önündeki yargılamalarda herhangi

bir tercüman ve avukat desteği alamadığı için karara itiraz edemediğini ve bu sebeplerle sözleşmenin 5(2) ve gözetimin hukukiliğinin ivedilikle bir mahkeme tarafından incelenmesi hakkını düzenleyen 5(4) hükümlerinin de ihlal edildiğini iddia etmiştir. Son olarak başvurucu, Ukrayna makamlarının bir STK temsilcisinin kendisiyle görüşmesini engellediği ve böylece Mahkeme'ye geçici tedbir talebinde bulunmasının engellediğinden bahisle Sözleşme'nin bireysel başvuru hakkını düzenleyen 34. maddesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

Ukrayna Hükümeti ise tüm bu iddiaları cevapsız bırakmıştır.

Mahkeme'nin Değerlendirmesi ve Karar[8]

Mahkeme esasa ilişkin değerlendirmesine başlamadan evvel başvurucunun yaşına ilişkin ihtilafı ele almıştır. 1993 ya da 1994 doğumlu -dolayısıyla başvuru konusu olaylar sırasında 18 yaşından küçük- olduğunu iddia eden başvurucunun doğum tarihinin hem Ukrayna hem Slovakya makamları hem de Kiev'deki Afganistan Büyükelçiliği tarafından 14 Ocak 1992 olarak kaydedildiğini hatırlatmıştır. Başvurucunun bu kaydın yanlış olduğunu kanıtlamak için sunabildiği tek belgelerin ise kendisine ait nerede ve ne zaman çekildiği belli olmayan bir fotoğraf ile okunmasını imkânsız kılacak ölçüde sıkıştırılmış (compressed) ve bu türden orijinal belgelerin formatlarına uymayan bir Afganistan kimlik belgesi nüshası olduğunu ifade etmiştir. Tüm bunlar ışığında Mahkeme, Slovakya Hükümeti'nin sunulan bu kimlik nüshasının sahihliğine ilişkin şüphelerini -başvurucunun bu şüpheleri gidermek için herhangi bir adım atmamasını ve özellikle de daha okunaklı bir versiyon sunamama gerekçelerini açıklamamasını gözeterek- makul bulmuş ve ihlal iddialarının muhatabı ulusal makamların başvurucunun başvuru konusu olaylar sırasında ergin olduğuna ilişkin bulgularından ayrılmayı gerektirir bir durum görmemiştir. Dolayısıyla Mahkeme'nin esasa ilişkin incelemesi de başvurucunun başvuru konusu olaylar sırasında ergin olduğu varsayımı üzerine şekillenmiştir.

Slovakya Hükümetine Yöneltilen İhlal İddiaları Bakımından

AİHS Madde 5 (2) kapsamındaki değerlendirme:

Mahkeme, başvurucunun Slovakya'ya yasadışı yollardan girdiğinin farkında olduğundan ve dolayısıyla Slovakya'daki tutulma halinin asıl gerekçelerinin de farkında olduğundan şüphe duymak için hiçbir neden görmediğini belirtmiştir. Bununla birlikte Mahkeme, Madde 5(2) kapsamındaki bilgilendirme yükümlülüğünün tutulan bir kişiye gerekçelerin yazılı olarak veya başka herhangi bir sabit formda verilmesini ya da özgürlükten yoksun bırakıcı tedbire cevaz veren yasal hükümlere atıfta bulunulmasını gerektirmediğini belirterek, başvurucuya yapılan açıklamaları yeterli bulmuştur. Sonuç olarak Mahkeme, başvurucunun tutulma gerekçesini tahmin edebileceğinin kabulüyle bu fıkra kapsamındaki ihlal iddiasını açıkça dayanaktan yoksun bulmuştur.

8 Bu kararda 5. maddenin çeşitli fıkralarının ihlalinin yanı sıra Ukrayna Hükümetinin başvurucuyu sınır dışı ederken menşe ülkesinde karşılaşacağı zulüm riskine dair iddialar hakkında yeterince inceleme yapılmadığı gerekçesiyle 3. maddeyi usul yönünden ihlal ettiğine de hükmedilmiştir. Bununla beraber, Slovakya'nın başvurucuyu sınır dışı ederek 3. maddeyi ihlal ettiğine ilişkin iddiayı kabul edilemez bulunmuştur. Bu derlemede odağımız Mahkeme'nin "hassas grupların idari gözetimine ilişkin içtihadı" olduğu için, kararın bu kısımlarına ilişkin değerlendirmelere yer verilmemiştir.

Ukrayna Hükümetine Yöneltilen İhlal İddiaları Bakımından

AİHS Madde 3 kapsamındaki değerlendirme (tutulma koşulları bakımından): Mahkeme, başvurucunun tutulma koşullarına ilişkin ayrıntılı bir açıklama sunmadığını belirtmiştir. Örneğin, başvurucunun aşırı kalabalıktan bahsetmesine rağmen, tutulduğu odanın yaklaşık büyüklüğü veya kendisiyle birlikte orada tutulan kişi sayısı gibi ayrıntılara yer vermediğine dikkat çekmiştir. Başvurucunun anlatımındaki boşlukların, ilgili uluslararası raporlarla da doldurulamadığını ekleyerek tutulma koşulları ile ilgili olarak bu madde kapsamındaki ihlal iddiasını da açıkça dayanaktan yoksun bulmuştur.

AİHS madde 5(1) kapsamındaki değerlendirme:

Mahkeme, başvurucunun bu hüküm kapsamındaki argümanlarının ikna edici olmadığını zira; yerel mahkemenin idari gözetime karar vermeden önce davaya özgü faktörleri göz önünde bulundurduğunu ve sonuç olarak idari gözetimin gerekli olduğu sonucuna vardığını belirtmiştir. Aynı şekilde, yetkililerin başvurucunun sınır dışı edilme sürecini gerekli özenle takip etmediklerine delil teşkil edecek nitelikte (devlet makamlarından kaynaklı) gecikmeler yaşandığına dair herhangi bir işaret bulunmadığını da belirtmiştir. Bu itibarla, bu ihlal iddiası da açıkça dayanaktan yoksun bulunmuştur.

AİHS madde 5 (2) ve 5 (4) kapsamındaki değerlendirme:

Mahkeme iddianın kabul edilebilirlik incelemesinden geçtiğini belirterek, Ukrayna Hükümeti'nin, başvurucunun anladığı bir dilde idari gözetim kararının yasal gerekçeleri ve idari gözetim süreci ile ilgili işlemler hakkında gerçekten bilgilendirildiğini gösteren herhangi bir belge sunmadığını ayrıca, ilgili haklar konusunda bilgilendirildiğini ve bu haklardan etkin bir şekilde feragat ettiğini gösteren herhangi bir kayıt da sunmadığını belirtmiştir. Ek olarak, başvurucunun iddialarının, o dönemde başvurucunun tutulduğu tesislerde, hukuki danışmanlık ve tercümanlığa erişimin sınırlı olduğuna ilişkin gözlemler içeren İşkenceyi Önleme Komitesi (CPT) raporu tarafından desteklendiğini belirtmiştir. Bu sebeple, AİHS Madde 5'in 2. ve 4. fıkralar bakımından ihlal edildiğine karar verilmiştir.

Moustahi / Fransa

Başvuru No: 9347/14,
Beşinci Bölüm, 25.06.2020

Bu karar, içerdiği diğer kayda değer tespitlerin yanı sıra, refakatsiz çocukların sınır dışı işlemlerini kolaylaştırmak ve idari gözetimlerine meşruiyet kazandırmak adına tanımadıkları yetişkinlerle keyfi olarak ilişkilendirmeleri şeklinde kendini gösteren uygulamalar konusunda Mahkeme'nin tutumunu yansıtması bakımından önemlidir.

Olayların Özeti

Başvuru, iki çocuğu (başvurucu çocuklar) ve kendisi adına Komorlar uyruklu bir başvurucu (birinci başvurucu) tarafından yapılmıştır. Çocukların babası olan birinci başvurucu, 1994 yılından itibaren Fransa'nın Güney Afrika'daki denizaşırı toprağı olan Mayotte bölgesinde düzenli biçimde ikametini sürdürmüş ve buradaki ikameti sırasında Komorlar uyruklu bir düzensiz göçmenden iki çocuğa sahip olmuştur. Müşterek çocuklar 2011 yılında anneleriyle birlikte sınır dışı edilmiştir. 13 Kasım 2013 tarihinde birinci başvurucunun o sırada sırasıyla 5 ve 3 yaşlarında olan bu iki çocuğu (başvurucu çocuklar), Mayotte'de bulunan babalarıyla birleşmek üzere kendilerinden başka 15 göçmenin daha olduğu tekneye binmiş ve düzensiz yollarla Mayotte'ye varmaya çalışmışlardır. Bulundukları tekne, 14 Kasım 2013 tarihinde saat sabah 09:00 sularında Mayotte karasularında Fransız yetkililerce yakalanmıştır. Yakalanmalarının ardından kimlik ve sağlık kontrollerinden geçirilmek üzere Mayotte sahiline getirilen refakatsiz çocuk başvurucular, aynı gün sınır dışı edilmek üzere jandarma güçlerine götürülmüştür. Aynı tarihte saat 14:00 civarı, teknede bulunan bir yetişkin göçmen hakkında tesis edilen sınır dışı kararında bu kişi tarafından refakat edildikleri iddiasıyla başvurucu çocukların isimleri yer almıştır. Öte yandan, çocukların ismi herhangi bir idari gözetim kararında yer almamıştır. Çocuk başvurucular, diğer yetişkinlerle beraber yaklaşık 7 saat idari gözetim altında tutulmuştur. Bu esnada, birinci başvurucu, çocuklarının tutulduğu jandarma karakoluna gitmiş ve ikamet iznini ve çocuklarının doğum belgelerini göstererek onlarla görüşmeye çalışmıştır; fakat izin alamamıştır. Bunun üzerine saat 15:02'de Valiliğe 17:30'da da İdare Mahkemesine çocuklarının sınır dışı işlemini durdurmak için başvurmuştur. Ama tüm bu çabalarına rağmen çocuk başvurucular 16:30'da sınır dışı edilmek üzere bir gemiye bindirilmişler ve 21:30'da ülkelerine varmışlardır. Ertesi sene aile birleşimi başvuruları onaylanan başvurucular 2014 yılından itibaren Mayotte'de birlikte yaşamaya başlamıştır.

Tarafların İddiaları

Başvuruda özetle;

1. Çocuk başvurucular bakımından, tanımadıkları yetişkinlerle birlikte ve bu yetişkinlerden birine keyfi biçimde ilişkilendirilerek gerçekleşen idari gözetim koşulları

ve bireysel durumları incelenmeksizin derhal sınır dışı edilmeleri sebebiyle kötü muamele yasağını düzenleyen 3. maddenin;

2. Birinci başvurucu bakımından, çocuklarının sınır dışı süreci boyunca tabi tutulduğu kötü muamele nedeniyle yaşadığı manevi ızdıraptan bahisle kötü muamele yasağını düzenleyen 3. maddenin;
3. Çocuk başvurucular bakımından, refakatsiz çocuk olmalarından kaynaklı ihtiyaçlarına uygun olmayan koşullar altında, yasal dayanağı olmaksızın ve daha hafif tedbirler değerlendirilmeksizin idari gözetim altında tutulmaları ve resmi bir idari gözetim kararının yokluğunda bu tutulma haline karşı itiraz etme imkanından yoksun bırakılmaları sebebiyle özgürlük ve güvenlik hakkı kapsamında Madde 5(1)(f) ve gözetimin hukukiliğinin bir mahkeme tarafından ivedilikle incelenmesi hakkını düzenleyen madde 5(4)'ün;
4. Tüm başvurucular bakımından, idari gözetim sırasında birbirleriyle iletişim kurmalarının önlenmesi nedeniyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkını düzenleyen 8. maddenin;
5. Çocuk başvurucular bakımından; AİHS'e EK 4 No'lu Protokol'ün toplu sınır dışı yasağını düzenleyen 4. maddesinin;
6. Son olarak çocuk başvurucular bakımından yukarıda sayılan haklarla bağlantılı biçimde etkili başvuru hakkını düzenleyen 13. maddenin ihlal edildiği iddia edilmiştir.

Hükümet ise tüm bu iddiaları reddetmiştir. Çocuk başvurucuların refakatsiz olmayıp sınır dışı kararında adı geçen yetişkinin refakatinde olduklarını, başvuru konusu idari gözetim tedbirine hukuka uygun bir sınır dışı kararının icrasını sağlamak amacıyla ve orantılılık ilkesi kapsamında çok kısa bir süreliğine başvurulduğunu ve başvurucuların idari gözetime itiraz etmek için pek çok imkanları olduğunu ileri sürmüştür.

Başvuruya bazı sivil toplum örgütleri tarafından Mayotte bölgesinde Komorlar'a sınır dışı işlemlerini kolaylaştırmak amacıyla pek çok refakatsiz çocuğun rastgele biçimde tanımadıkları yetişkinlerle ilişkilendirildikleri bilgisini içeren üçüncü taraf görüşü sunulmuştur.

Mahkeme'nin Değerlendirmesi ve Karar[9]

AİHS 3. madde kapsamındaki değerlendirme:

Mahkeme esasa ilişkin değerlendirmesine ilk olarak, başvurucu çocukların olayın yaşandığı sırada refakatsiz olup olmadığını tespit etmekle başlamıştır. Mahkeme, göç yönetimi bağlamında ve özellikle de Fransa hukuku gibi refakat edilmenin idari gözetime ve en nihayetinde sınır dışı işlemine kapı açtığı bir bağlamda, çocukları bir yetişkinin sorumluluğunda kaydetmenin (çocukların) menfaatleri bakımından ciddi bir karar olduğunu hatırlatmıştır. Somut olayda olduğu gibi yetişkinle çocuk arasında refakat ilişkisini kuracak türden bir bağın tespitine yarar bir kimlik belgesinin olmadığı durumlarda yetkili makamların çocukları, üzerlerinde yetki sahibi olmayan bir yetiş-

9 Bu kararda 3., 5. ve 8. maddelerin ihlalinin yanı sıra AİHS'e Ek 4 No'lu Protokol'ün toplu sınır dışı yasağını düzenleyen 4. maddesinin de ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Fakat, bu yayın Mahkeme'nin hassas grupların idari gözetimine ilişkin içtihadının bir derlemesi olmasından ötürü, bu ihlal tespitine ilişkin değerlendirmelere yer verilmemiştir. Mahkeme'nin toplu sınır dışı yasağının ihlali iddiasına ilişkin değerlendirmeleri için bkz. para. 116-137.

kinin sorumluluğuna verme riskinden kaçınmak adına çok daha dikkatle hareket etmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bu kapsamda, Hükümet'in iddia ettiği refakat bağını ispatlayan hiçbir delil sunamamış olması, yetişkin kişi ile çocukların soyadının dahi örtüşmemesi, dahası birinci başvurucunun olaylar yaşandığı sırada çocuklarla görüşmek için doğum belgeleri ile birlikte gelmiş olması ve sivil toplum örgütleri tarafından Mayotte'deki bu yaygın hukuka aykırı uygulamaya dair oybirliğiyle sunulan görüşler dikkate alınmış ve çocukların olay anında refakatsiz olup keyfi biçimde tanımadıkları bir yetişkinle ilişkilendirildiği sonucuna varılmıştır. Mahkeme bu noktada -1 istisna hariç- çocuk başvurucularla aynı gün, aynı tekne ile geri gönderilen 43 çocuğun hiçbirinin, bağlı olarak gösterildiği yetişkin ile aynı soyadına sahip olmadığına dikkat çekmiş, ayrıca ulusal mevzuatın Fransa topraklarına girişi reddedilen refakatsiz çocuklara deste olmak için geçici bir vasi atanmasını öngördüğünü kaydetmiştir. Mahkeme'ye göre mevzubahis refakatçi ilişkilendirmesi, çocukların yüksek yararı gözetilerek değil Komorlar'a hızlı biçimde sınır dışı edilmelerini sağlama amacıyla yapılmıştır. Bu doğrultuda, çocuk başvurucuların tamamen kendi kaderlerine terk edilerek diğer yetişkin kişilerle birlikte bir karakolda aynı şartlar altında tutulmalarının idari gözetim süresinin kısalığı fark etmeksizin başlı başına 3. maddenin ihlalini teşkil ettiği tespit edilmiştir.

Bunun yanı sıra çocukların sınır dışı edilme şekli bakımından da Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlal edildiği tespitine ulaşılmıştır. Öte yandan birinci başvurucunun kendi inisiyatifiyle çocuklarını derme çatma bir teknede yasal olmayan bir yolculuğa çıkarması ve sınır dışı işleminin güvenli bir araçla yürütülmüş olması gibi faktörler Mahkeme'yi birinci başvurucu bakımından 3. maddenin aradığı ciddiyet eşiğinin karşılanmadığı ve dolayısıyla ihlal söz konusu olmadığı sonucuna götürmüştür.

AİHS 5. madde kapsamındaki değerlendirme:

Madde 5(1)(f) yönünden: Mahkeme en başta, Fransız hukukunun 18 yaş altındaki refakatsiz çocuklar hakkında sınır dışı ve idari gözetim kararları alınmasına izin vermemesi sebebiyle başvurucu çocukların tanımadıkları bir yetişkinin refakatinde kaydedildiğine ikna olduğunu ifade etmiştir. Somut olayda, ulusal hukuktaki refakatsiz çocuklara ilişkin sınır dışı ve idari gözetim yasağını dolanarak başvurulan idari gözetim tedbirinin meşru olmadığına karar vermiş ve çocuk başvurucular bakımından madde 5(1)(f)'nin ihlal edildiği sonucuna varmıştır. Madde 5(4) yönünden: 2012 yılında verdiği Popov / Fransa kararında, haklarında münferit idari gözetim kararları alınmaksızın ebeveynleri ile birlikte özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocukların kendilerini yasal bir boşlukta bulduklarından ve ebeveynlerinin kullanabileceği herhangi bir hukuk yolunu kullanamadıklarından bahisle madde 5(4) bakımından ihlal tespit ettiğini not eden Mahkeme, sonraki yıllarda verdiği bazı kararlarında çocukların idari gözetiminin hukuka uygunluğu hakkında yerel mahkemeler tarafından bir inceleme yapıldığı hallerde ihlale hükmetmediğini hatırlatmıştır. Bununla birlikte, andığı kararlarda ebeveynleri tarafından refakat edilen çocuklar ile somut olayda tanımadıkları bir yetişkin hakkında tesis edilen karara istinaden idari gözetime alınan başvurucu çocukların durumunun tamamen ayrıştığını ifade etmiştir. Tanımadıkları bir yetişkinin yapabileceği farazi idari gözetim itirazının başvurucu çocuklar bakımından etkili bir itiraz yolu olarak değerlendirilemeyeceğini belirten Mahkeme, Sözleşme'nin 5. maddesinin 4. fıkrasının da ihlal edildiği sonucuna varmıştır.

AİHS 8. madde kapsamındaki değerlendirme:

Başvurucu çocukların olay sırasında hazır bulunan babalarının sorumluluğuna verilmek yerine idari gözetim altında tutulmasının 8. maddeyi ihlal ettiğine yönelik iddia da geçerli bulunmuştur. Aile hayatına saygı hakkına yönelik somut müdahalenin yasal dayanağı haiz olmamasının yanı sıra başvurucu baba ile çocuklar arasında iddia edildiği gibi bir ebeveyn-çocuk ilişkisi olup olmadığını araştırmak yerine çabucak gerçekleşecek bir sınır dışı adına çocuk başvurucuları tanımadıkları bir yetişkinin sorumluluğunda kaydeden yetkili makamların meşru bir amacı olduğunun kabul edilemeyeceği ve Sözleşme'nin 8. maddesini de ihlal ettiği sonucuna varılmıştır.

(Yukarıda anılan haklarla bağlantılı biçimde) AİHS 13. madde kapsamındaki değerlendirme:

Mahkeme ayrıca 5. madde ile bağlantılı biçimde 13. maddenin ihlal edildiği iddiasını incelemeye yer olmadığına, 3. madde ile bağlantılı biçimde 13. maddenin ihlal edilmediğine karar verirken 8. madde ile 4 No'lu Ek Protokolün 4. maddesi ile bağlantılı biçimde 13. maddenin ihlal edildiği sonucuna varmıştır.

Mahkeme son olarak başvuruculara toplamda 22.500 Avro tutarında manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir.

Darboe ve Camara / İtalya

Başvuru No: 5797/17,
Birinci Bölüm, 21.07.2022

Bu AİHM kararı, göç yönetimi amacıyla uygulanan idari gözetime ilişkin bir karar olmamakla birlikte sınır dışı etme amacıyla idari gözetim uygulamaları bakımından en tartışmalı hususlardan biri olan "refakatsiz çocukların yaş tespiti işlemlerine" ilişkin Mahkeme'nin bugüne dek verdiği en kapsamlı karar olması bakımından oldukça önemlidir ve bu derlemede yer verilmesi uygun görülmüştür.

Olayların Özeti

17 yaşında olduklarını iddia eden Gambiya ve Gine uyruklu iki refakatsiz çocuk Ousainou Darboe ve Moussa Camara 2016 yılında düzensiz yollarla İtalya'ya ulaşmışlardır.1 Başvurucu Darboe, İtalya'ya ulaşır ulaşmaz 17 yaşında olduğunu ve uluslararası koruma başvurusu yapma niyetini yetkililere ifade ettiğini iddia etmektedir. Kendisi ilk üç ay boyunca yabancı refakatsiz çocukların kaldığı bir merkezde konaklatılmıştır. 27 Eylül 2016 tarihinde ise yetişkinlerin kaldığı Cona Kabul Merkezi'ne alınmıştır. Başvurucuya ayrıca doğum tarihinin 22 Şubat 1999 olarak kaydedildiği (dolayısıyla o esnada hala 17 yaşında olduğunu tespit eden) bir sağlık kartı verilmiştir. Bu merkezde tutulduğu sırada (26 Ekim 2016 tarihinde) Valiliğin talebi üzerine yapılan sol el bileği ve el grafisinden ibaret yaş testi sonucu kemik yaşının 18 yaşla uyumlu olduğu saptanmıştır. 2017 yılının Ocak ayında avukatları tarafından Venedik Bölge Mahkemesi'ne başvurulmuş ve başvurucuya vasi atanması talep edilmiştir. Vesayet hakimi, başvuruya "gerekli kontrollerin yapılması için Venedik polis merkezine gönderilmek üzere" notunu düşmüş fakat İtalyan makamları tarafından bu başvuruya hiçbir zaman cevap verilmemiştir. Başvurucu, çeşitli yerel sivil toplum kuruluşu raporları ve milletvekili soru önergelerince de desteklendiği üzere, resmi kapasitesinin yaklaşık 3 katı kadar kişinin tutulduğu, ısınma, hijyen ve sağlık standartlarını yeterince karşılamayan ve yetişkinlerin kaldığı bu merkezde 4 aydan fazla bir süre tutulmuştur. Başvurucunun bu merkezden çıkarılıp çocuklara uygun bir merkeze nakli ise ancak AİHM'e yapılan tedbir talepli başvurunun olumlu sonuçlanmasıyla mümkün olmuştur. Ek olarak, başvurucunun kemik yaşını 18 olarak tespit eden yaş tespiti raporu, avukatları tarafından başka bir doktorun mütalaasına sunulmuş ve doktorun 13 Şubat 2017 tarihli raporunda, yaş tespitinde kullanılan Greulich ve Pyle yönteminin tek başına yeterli olmadığı ve bu metoda nazaran daha gelişmiş ve güvenilir bir kaynak olarak değerlendirilen TW3 metoduna göre yapılan değerlendirme sonucu başvurucunun yaşının beyan ettiği yaşla uyumlu olduğuna kanaat getirildiği belirtilmiştir.

Tarafların İddiaları

Hükümet tarafından ileri sürülen ve başvurucunun "başvuru tarihinde ergin olmadığı ve yasal vasisinin de bulunmadığından bahisle AİHM önünde taraf sıfatını haiz olmadığı" ve "27 Ekim 2016 tarihli yaş tespiti raporuna ulusal hukuk uyarınca itiraz imkânı olmasına karşın bu yola başvurmayarak iç hukuk yollarını tüketmediği" şeklindeki ilk itirazlar, Mahkeme tarafından geçerli bulunmamıştır. Özellikle de yaş tespit raporu konusunda iç hukuk yollarının tüketilmediğine dair itiraz, Venedik Bölge Mahkemesi önündeki vasi atanması talepli başvuruda yaş tespit raporuna dair de itirazlar sunulduğu ve dolayısıyla mevcut iç itiraz kanallarının tüketildiği gerekçesiyle reddedilmiştir (Para. 99-109).

Başvurucu özetle, 1) yetişkinlerle birlikte tutulduğu Cona Kabul Merkezi'ndeki yetersiz koşullar nedeniyle Sözleşme'nin 3. maddesinde güvenceye alınan kötü muamele yasağının, 2) refakatsiz bir çocuk olmaktan kaynaklı haklara ve korumaya erişememesi ve uluslararası standartlara uygun olmayan bir yaş tespiti sonucu yetişkin olarak tespit edilip muamele görmesi nedeniyle 8. maddede güvenceye alınan özel hayata saygı hakkının ve son olarak 3) 3. madde ile 8. madde kapsamındaki şikayetlerini çözüme kavuşturacak bir iç hukuk yolu imkanından yoksun bırakılması nedeniyle de anılan haklarla bağlantılı biçimde Sözleşmenin etkili başvuru hakkını düzenleyen 13. maddesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir. Hükümet ise başvurucunun Cona Kabul Merkezi'ne geçici süreyle yerleştirildiğini, AİHM'in tedbir kararına istinaden hemen çocuklara ayrılmış merkeze nakledildiğini, Cona Kabul Merkezi'nde pek çok yasal, idari ve tıbbi tedbirin kendisine sağlandığını ifade ederek bu iddiaları reddetmiştir.

Mahkeme'nin Değerlendirmesi ve Karar

AİHS 8. madde kapsamındaki değerlendirme:

AİHM, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. maddesinin ihlaline ilişkin iddiaları değerlendirirken ilk olarak devletlerin 8. madde kapsamındaki pozitif yükümlülüğünün kişilerin sığınma taleplerinin ivedilikle inceleme görevini de içerdiğini ifade etmiştir (Para. 122). Bunun nedeni, güvencesizlik ve belirsizlik durumlarının mümkün olduğunca kısa sürmesini sağlamaktır.

Göç bağlamında yaş tespit prosedürlerinin önemine dikkat çeken Mahkeme, bir kişinin çocuk olup olmadığının tespitinin çocuk olmaktan kaynaklanan haklara ve özel tedbirlere erişimde kilit bir rol oynadığını vurgulamıştır.

Başvurucunun İtalya'ya ulaştığı ve yetişkin kabul merkezinde kaldığı sırada ergin olmadığı konusunda tartışma bulunmadığını belirten Mahkeme, refakatsiz sığınmacı çocuklara ilişkin şu temel uluslararası ve ulusal normatif standartlar hatırlatmıştır:

- Yaş tespit prosedürleri, yeterli nitelikteki personel tarafından (hem sosyal hem tıbbi unsurları barındıran) çok disiplinli bir yaklaşımla ve vücut bütünlüğüne müdahale niteliği taşımayan tıbbi yöntemler kullanılarak yürütülmelidir.
- Yaş tespit sürecine giren çocuk, sürecin nasıl yürütüleceği ve muhtemel sonuçları konusunda yeterince bilgilendirilmelidir.
- Özellikle refakatsiz çocuğun sığınma talebi olduğu durumlarda, sürecin başında vasi ataması yoluna gidilmeli ve sığınma süreci vasi eşliğinde ilerletilmelidir.
- Çocuk lehine bakım tedbirleri uygulanırken çocuğun yüksek yararı ilkesine riayet

edilmeli ve yaş, olgunluk seviyesi ve koruma riskleri gibi faktörleri bütüncül biçimde gözeten bir süreç yürütülmelidir.

- Çocukluk karinesi ilkesine (çocuk olduğunu iddia eden kişiye aksi yaş tespiti işlemleriyle ispat edilene dek çocuk olarak muamele edilmesine ilişkin karine) riayet edilmeli ve tıbbi muayenelere içkin olan hata payı mutlaka göz önünde bulundurmalıdır (Para. 132-141).

Bu ilkeleri somut olaya uygulayan AİHM, başvurucunun İtalya'ya varışından sonra usuli güvencelerden ve sığınma talebinde bulunması için gerekli araçlardan yararlandırılmamasını, fazlasıyla kalabalık bir yetişkin kabul merkezinde 4 aydan uzun süre ile tutulmasını, ivedilikle bir vasi ya da temsilci atanması gerektiği halde bu yükümlülüğün yerine getirilmemesini, çocukluk karinesi ilkesinin hayata geçirilmemesini ve çocuğun yüksek yararı ilkesine uygun bir şekilde bir özel kuruma ya da koruyucu aile yanına yerleştirilmemesini sorunlu bulmuş ve tüm bu hususlar doğrultusunda İtalya makamlarının gerekli özen dahilinde hareket etmediğine kanaat getirerek AİHS'in 8. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir.

AİHS 3. madde kapsamındaki değerlendirme:

Sözleşme'nin 3. maddesi kapsamında ise, AİHM öncelikle sığınmacı ve göçmen çocuklara ilişkin yerleşik içtihadında sıkça yinelediği şu hususu bir kez daha dile getirmiştir:

"Çocuğun şiddetli kırılganlığının belirleyici faktör olduğu ve bu şiddetli kırılganlığın, çocuğun düzensiz göçmen olmasına ilişkin tüm mülahazalardan önce gelmesi gerektiği her zaman akılda tutulmalıdır." (Para.173)

Mahkeme ayrıca, sığınmacı çocukların sadece yaşlarıyla ilgili olarak değil, ayrıca sığınmacı statüleri nedeniyle de özel ihtiyaçlarının bulunduğunun altını çizmiş, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin devletleri mültecilik statüsü kapsamında koruma arayan çocukların ilgili koruma ve insani yardımdan yararlanmaları için uygun tedbirleri almaları konusunda teşvik ettiğine işaret etmiştir (Para.173). Devamında AİHM, başvurucunun 3. madde kapsamındaki iddialarını somutlaştırmak üzere sunduğu ve Hükümet tarafından da itiraz edilmeyen kanıtlara dikkat çekmiş ve kabul merkezindeki koşulların başvurucunun kırılganlığı ve insan onuru açısından başlı başına sorunlu olduğuna kanaat getirmiştir. Nihayetinde başvurucunun tutulma süresi ve koşullarının insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele oluşturduğu ve 3. maddeyi ihlal ettiği neticesine varmıştır.

AİHS 3. madde ve 8. madde ile bağlantılı biçimde 13. Madde kapsamındaki değerlendirme:

AİHM son olarak, başvurucunun kabul merkezindeki koşullarla ilgili şikâyette bulunabileceği özel bir sistem oluşturulmasında başarısız olunduğu ve yaş tespiti prosedürüne ilişkin Hükümet tarafından bildirilen başvuru yollarının ise yetersiz olduğunu değerlendirerek, Sözleşme'nin 3. maddesi ve 8. maddesi ile bağlantılı olarak 13. maddesinin de ihlal edildiğini tespit etmiştir.

Mahkeme son olarak, başvurucuya yargılama giderleri ve masraflar için 4.000 Avro ödenmesine ek olarak, 7.500 Avro tutarında manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir.

Popov / Fransa

Başvuru No: 39472/07 ve 39474/07,
Beşinci Bölüm, 19.01.2012

Çocuklu bir ailenin idari gözetimini kapsamlı biçimde ele alan ve Mahkeme'nin konuya ilişkin içtihadında sıkça alıntılanan bu karara taşıdığı emsal nitelik gereği derlememizde yer verilmiştir.

Olayların Özeti

Karar konu başvuru, çocuklu bir ailenin sınır dışı edilmek amacıyla 15 gün boyunca idari gözetim altında tutulması ile ilgilidir. Başvurucular Kazakistan vatandaşları Bay Vladimir Popov (birinci başvurucu) ve Bayan Yekaterina Popov ile 7 Nisan 2004 ve 17 Mart 2007 tarihlerinde Fransa'da doğan iki küçük çocuklarıdır. Başvurucular Rus kökenli olmaları ve Rus Ortodoks Kilisesine mensup olmaları nedeniyle zulüm gördükleri iddiasıyla menşe ülkeleri Kazakistan'ı terk etmiş ve Fransa'ya ulaşmışlardır. İçişleri Bakanlığına bağlı Fransa Mültecileri ve Vatansız Kişileri Koruma Ofisi'ne (OFPRA) sığınma başvurusunda bulunmuş ve oturma izni almışlardır. Sığınma başvuruları, 20 Ocak 2004 tarihinde, beyanlarının "tutarsızlıklarla dolu ve basmakalıp olduğu", ve "inandırıcı olmadığı" gerekçeleriyle reddedilmiştir. Bu ret kararına yapılan itirazlar da Mülteci Temyiz Kurulu tarafından 31 Mayıs 2005 tarihinde reddedilmiştir. 21 Haziran 2005 tarihli "oturum izni verilmesinin reddi" kararı sonrasında, başvurucuların Fransa'yı 1 ay içinde terk etmeleri gerektiği yönünde karar verilmiştir, 22 Kasım 2005 tarihinde birinci başvurucu, polis kontrolü sırasında yakalanması neticesinde idari gözetim altına alınmış, sınır dışı etme kararına karşı itirazların olumsuz sonuçlanmasına karşın birinci başvurucu için seyahat belgesi düzenlenememiş ve başvurucu serbest bırakılmıştır. İlerleyen süreçte, 27 Ağustos 2007 tarihinde, başvurucular birinci başvurucunun annesinin evinde yakalanmış, uzun süre polis nezaretinde bekletilmiş ve daha sonra Maine-et-Loire Valiliği, başvurucuların Angers şehrinde bir otelde idari gözetim altında tutulmalarına karar vermiştir. 28 Ağustos 2007 tarihinde, başvuranlar ve çocukları, Kazakistan'a gönderilmek üzere Charles-de-Gaulle havaalanına nakledilmişlerdir. Ancak, öğleden sonra yapılması planlanan uçuşun iptal edilmesi sonucu sınır dışı işlemi gerçekleşememiştir. Bunun üzerine başvurucular ve çocukları aynı gün akşam saatlerinde bir polis minibüsüyle Rouen-Oissel İdari Gözaltı Merkezine nakledilmişlerdir. Başvurucular, 12 Eylül 2007 tarihinde salıverilene kadar bu merkezde kalmışlardır. Merkezin koşulları aşağıda tarafların iddiaları bölümünde açıklanacağı üzere aileler ve özellikle çocuklar için uygun koşullara sahip değildir. 16 Temmuz 2009 tarihinde başvuruculara Fransız makamları tarafından mülteci statüsü tanınmıştır.

Tarafların İddiaları

Karar konu başvuru, çocuklu bir ailenin sınır dışı edilmek amacıyla 15 gün boyunca idari gözetim altında tutulması ile ilgilidir. Başvurucular Kazakistan vatandaşları Bay Vladimir Popov (birinci başvurucu) ve Bayan Yekaterina Popov ile 7 Nisan 2004 ve 17 Mart 2007 tarihlerinde Fransa'da doğan iki küçük çocuklarıdır. Başvurucular Rus kökenli olmaları ve Rus Ortodoks Kilisesine mensup olmaları nedeniyle zulüm gördükleri iddiasıyla menşe ülkeleri Kazakistan'ı terk etmiş ve Fransa'ya ulaşmışlardır. İçişleri Bakanlığına bağlı Fransa Mültecileri ve Vatansız Kişileri Koruma Ofisi'ne (OFPRA) sığınma başvurusunda bulunmuş ve oturma izni almışlardır. Sığınma başvuruları, 20 Ocak 2004 tarihinde, beyanlarının "tutarsızlıklarla dolu ve basmakalıp olduğu", ve "inandırıcı olmadığı" gerekçeleriyle reddedilmiştir. Bu ret kararına yapılan itirazlar da Mülteci Temyiz Kurulu tarafından 31 Mayıs 2005 tarihinde reddedilmiştir. 21 Haziran 2005 tarihli "oturum izni verilmesinin reddi" kararı sonrasında, başvurucuların Fransa'yı 1 ay içinde terk etmeleri gerektiği yönünde karar verilmiştir, 22 Kasım 2005 tarihinde birinci başvurucu, polis kontrolü sırasında yakalanması neticesinde idari gözetim altına alınmış, sınır dışı etme kararına karşı itirazların olumsuz sonuçlanmasına karşın birinci başvurucu için seyahat belgesi düzenlenememiş ve başvurucu serbest bırakılmıştır. İlerleyen süreçte, 27 Ağustos 2007 tarihinde, başvurucular birinci başvurucunun annesinin evinde yakalanmış, uzun süre polis nezaretinde bekletilmiş ve daha sonra Maine-et-Loire Valiliği, başvurucuların Angers şehrinde bir otelde idari gözetim altında tutulmalarına karar vermiştir. 28 Ağustos 2007 tarihinde, başvuranlar ve çocukları, Kazakistan'a gönderilmek üzere Charles-de-Gaulle havaalanına nakledilmişlerdir. Ancak, öğleden sonra yapılması planlanan uçuşun iptal edilmesi sonucu sınır dışı işlemi gerçekleşememiştir. Bunun üzerine başvurucular ve çocukları aynı gün akşam saatlerinde bir polis minibüsüyle Rouen-Oissel İdari Gözaltı Merkezine nakledilmişlerdir. Başvurucular, 12 Eylül 2007 tarihinde salıverilene kadar bu merkezde kalmışlardır. Merkezin koşulları aşağıda tarafların iddiaları bölümünde açıklanacağı üzere aileler ve özellikle çocuklar için uygun koşullara sahip değildir. 16 Temmuz 2009 tarihinde başvuruculara Fransız makamları tarafından mülteci statüsü tanınmıştır. olsa da tutuldukları merkezin çok küçük çocuklar için uygunsuz olduğunu, bu elverişsiz koşullardan özellikle etkilenen büyük çocuklarının yeme bozukluğu, stres ve kaygı bozukluğu geliştirdiğini belirtmişlerdir. Ayrıca çocuklu bir aile olarak gerekli ve orantılı olmayan biçimde idari gözetim altında tutulmaları ve haklarında bağımsız idari gözetim kararları mevcut olmayan çocuklar bakımından yasal dayanağın ve bu itibarla da itiraz imkanının bulunmaması nedenleriyle özgürlük ve güvenlik hakkını düzenleyen AİHS Madde 5(1)(f)'nin de ihlal edildiğini öne sürmüşlerdir. Son olarak, Kazakistan'a geri gönderilmelerine ilişkin kararın, özel ve aile yaşamı haklarına orantısız bir müdahale teşkil ettiğini, idari gözetim altında tutulmalarının izlenen amaca göre gerekli bir tedbir olmadığını, kaçmayacaklarına dair yeterli güvence sunduklarını ve somut olayda idari gözetim tedbiri yerine belirli bir adreste ikamet etme gibi alternatif bir tedbirin durumlarına daha uygun olacağını belirterek Sözleşme'nin özel hayat ve aile hayatına saygı hakkını düzenleyen 8. maddesinin de ihlal edildiğini iddia etmişlerdir.

Tüm bu iddiaları reddeden Hükümet, yasadışı göçmenlerin sınır dışı edilmeyi beklerken idari gözetim altında tutulmalarının insanlık dışı ve aşağılayıcı muamelenin varlığını ortaya koymak için tek başına yeterli olmadığını ve somut olayda çocukları, ebeveynlerinden ayırmamak için idari gözetim altında tuttuklarını belirtmiştir. Ayrıca başvurucuların çocuklarını her zaman üçüncü kişilere emanet etme imkanları olduğunu ve her halükârda söz konusu idari gözetim merkezinin çocukların hassas durumuna uygun

bir şekilde tasarlandığını ifade etmiştir. Çocukların idari gözetim tedbirine itiraz imkanından yoksun bırakıldıkları iddiası ise ulusal mevzuatta yetişkinler bakımından böyle bir imkânın sunulduğu ve ebeveynlerin çocukları adına bu imkânı kullanabilecekleri gerekçeleriyle reddedilmiştir.

Mahkeme'nin Değerlendirmesi ve Karar

AİHM, başvurucuların iddialarının AİHS'in kötü muamele yasağını düzenleyen 3, özgürlük ve güvenlik hakkını düzenleyen 5(1)(f), gözetimin hukukiliğinin ivedilikle bir mahkeme tarafından incelenmesi hakkını düzenleyen 5(4) ve özel hayat ile aile hayatına saygı hakkını düzenleyen 8. maddeleri bakımından incelenmesi gerektiğine kanaat getirmiştir.

AİHS 3. madde kapsamındaki değerlendirme (tutulma koşulları bakımından):

a. Çocuklar bakımından

Mahkeme, çocuklar bakımından 3. maddeye ilişkin değerlendirmesine mevcut başvurudaki çocuklara idari gözetim süresi boyunca her ne kadar ebeveynleri eşlik etmiş olsa da bu durumun yetkilileri, Sözleşme'nin 3. maddesi kapsamındaki pozitif yükümlülüklerinin bir parçası olarak çocukları koruma ve uygun tedbirleri alma görevlerinden muaf tutamayacağını hatırlatarak başlamıştır. İçtihadı boyunca defalarca yinelediği üzere Mahkeme'ye göre çocuğun şiddetli kırılganlığı belirleyici faktör olmalı ve yasadışı göçmen statüsüne ilişkin mülahazalara baskın gelmelidir. Mahkeme ayrıca, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin devletleri, sığınmacı bir çocuğun, ister tek başına isterse ebeveynleriyle birlikte olsun, koruma ve insani yardımdan yararlanmasını sağlamak için uygun tedbirleri almaya teşvik ettiğini belirtmiştir. Hatırlattığı bu genel ilkelerin ardından Mahkeme, Rouen-Oissel İdari Gözetim Merkezi'ndeki 15 günlük idari gözetim süresi boyunca, başvurucu çocukların sırasıyla beş aylık ve üç yaşında olduklarını kaydetmiştir. 2005 tarihli bir Kararnameye istinaden çocuklu ailelerin tutulması konusunda yetkilendirilen merkezlerden biri olan Rouen-Oissel Merkezi'nin çocuklar açısından uygun bir merkez olmadığı ve bu durumun Avrupa Konseyi İşkenceyi Önleme Komitesi (CPT) gibi kuruluşlar tarafından da doğrulandığı vurgulanmıştır. Mahkeme, Rouen-Oissel Merkezi'nin çocukların kalışı için uygun olmadığı tespitine ulaşırken diğer Avrupa Konseyi organlarının raporlarında yer verildiği üzere, merkezde çocukların esenliğini sağlama konusunda eğitimli personel bulunmayışı, yatakların sivri metal köşeli olmalarının ve yatak odalarının kapılarının otomatik kapanmasının çocuklar açısından tehlike arz etmesi, çocuklar için uygun aktivite imkanı olmayışı, kaldıkları odadaki pencere ızgaralarının dışarıyı görmeyi engellemesi ve idari gözetim mekanlarının genel dokusunu oluşturan stres, güvenlik eksikliği ve mahremiyet ihlali gibi faktörler belirleyici olmuştur. Bu hususları göz önünde bulunduran Mahkeme, her ne kadar 15 günlük bir idari gözetim süresinin tek başına aşırı uzun addedilebilecek olmasa da tutuldukları merkezin maddi koşullarının kümülatif etkisiyle birlikte çocuklar bakımından 3. maddenin ihlal edildiğini şu sözlerle ifade etmiştir:

"Başvurucular ayrıca bu merkezde tutulmalarının (özellikle de yaşı daha büyük olan) çocuklarını strese maruz bıraktığını ileri sürmüşlerdir. Mahkeme, Hükümet gibi, başvuranların bu iddialarının herhangi bir kanıtla desteklenmediğini gözlemlemektedir. Öte yandan, binanın çocukların tutulması için uygun olmadığına ilişkin bulgular göz önüne

alındığında Mahkeme, bu durumun çocukların gözünde endişe, psikolojik rahatsızlık ve ebeveyn imajında bozulma yarattığından şüphe duymamaktadır. Çocukların on beş gün boyunca yetişkinlerin bulunduğu bir ortamda, güçlü bir polis varlığıyla karşı karşıya biçimde ve kendilerini meşgul edecek herhangi bir faaliyet olmaksızın tutuldukları koşullar yaşlarına açıkça uygun değildi. Üç yaşında küçük bir kız çocuğu ve bir bebek olan iki çocuk, kendilerini, hapsedilmenin daha da şiddetlendirdiği özel bir kırılganlık durumunda bulmuşlardır. Bu yaşam koşulları, kaçınılmaz olarak, onlar için özellikle travmatik sonuçları olan bir stres ve endişe durumu yaratmıştır." (Para. 101 & 102)

b. Ebeveynler Bakımından

Mahkeme, başvuranların çocuklarıyla birlikte idari gözetim altında tutulmalarının, endişe ve hayal kırıklığı ile birlikte güçsüzlük hissi yaratmış olabileceğini, ancak idari gözetim sırasında çocuklarından ayrılmamış olmalarının, bu duygulardan bir dereceye kadar kurtulmalarına imkân tanımış olabileceğini kaydetmiştir. Dolayısıyla Mahkeme'ye göre, ebeveynler bakımından 3. maddenin ihlali için gerekli eşiğe ulaşılmamış ve Sözleşme'nin 3. maddesi ihlal edilmemiştir.[10]

AİHS 5. madde kapsamındaki değerlendirme:

Madde 5(1)(f) yönünden:

Mahkeme dayanılan özgürlükten mahrum bırakma gerekçesi ile idari gözetim yeri ve koşulları arasında bir ilişki olması ve idari gözetimin süresinin izlenen amaç için makul olarak gerekli olan süreyi aşmaması gerektiğini yinelemiştir. (para. 118) Bu hatırlatmanın ardından Mahkeme, ebeveynleri tarafından eşlik edilmelerine ve idari gözetim merkezinde ailelerin konaklaması için özel bir bölüm bulunmasına rağmen, çocukların özel durumunun incelenmediğini ve yetkililerin somut olayda idari gözetimin son çare olarak uygulandığını ortaya koyamadığını dolayısıyla Fransız sisteminin çocukların özgürlük hakkını yeterince korumadığını tespit etmiştir. Sonuç olarak Mahkeme, çocuklarla ilgili olarak sözleşmenin 5(1)(f) maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir. Öte yandan ebeveyn başvurucular bakımından böyle bir ihlal tespit edilmemiştir. Zira Mahkeme'nin yerleşik içtihadına göre (hassas grupların idari gözetimi gibi) belli istisnalar dışında AİHS Madde 5(1)(f), kişi hakkında sınır dışı edilmek üzere idari gözetim tedbirine başvurulduğu hallerde, bu tedbirin örneğin kişinin suç işlemesini veya kaçmasını önlemek gibi amaçlar bakımından makul ölçüde gerekli olmasını gerektirmemektedir.[11]

10 Öte yandan ebeveynler bakımından 3. madde kapsamında verilen bu kararın oybirliğiyle değil oyçokluğuyla alındığını ve bir üye hakimin aksi kanaatini bildirir muhalefet şerhi kaleme aldığını belirtmekte fayda vardır. Karara kısmi muhalefet şerhi düşen hakim Ann Power-Forde, ellerinde çocuklarının idari gözetim altında maruz kaldığı aşağılayıcı muameleyi izlemekten başka bir çare bırakılmayan ebeveynler bakımından da Sözleşme'nin 3. Maddesinin ihlal edildiğini savunmuştur. Hakim Power-Forde'a göre genç yaşları ve yaşadıkları sınır dışı edilme korkusu çocuklarının uygunsuz koşullar altında tutulmalarının yarattığı ızdırapla birleşince Sözleşme'nin 3. Maddesi kapsamında aranan eşiği sağlamıştır. Özellikle de annenin içinde bulunduğu postnatal süreç onu iyice kırılganlaştırmıştır.

11 Bu yaklaşımın tecessüm ettiği ilk AİHM kararı için bkz. Chahal / Birleşik Krallık, Başvuru No: 22414/93, Büyük Daire, 15 Kasım 1996, para. 112.

Madde 5(4) yönünden:

AİHS Madde 5(4) bakımından ise Mahkeme, ebeveynler bakımından idari gözetim kararına karşı itiraz edebilecekleri bir merciin bulunduğunu, hatta bu başvuruları yapabildiklerini belirtmiş ve bu sebeple Sözleşmenin 5 (4) maddesinin ihlal edilmediğine kanaat getirmiştir. Ancak çocuklar bakımından Fransız Hukukunun küçüklerin idari gözetim altına alınmasına izin vermediğini ve bu itibarla ebeveynlerine "eşlik eden" çocukların kendilerini yasal bir boşlukta bulduğunu ve ebeveynlerinin kullanabileceği herhangi bir hukuk yolunu kullanamadıklarını not etmiştir. Mevcut başvuruda da çocuklar bakımından mahkemeler önünde itiraz edebilecekleri, sınır dışı etme ve idari gözetim kararları bulunmadığını kaydeden Mahkeme, çocuklar bakımından AİHS Madde 5(4)'ün ihlal edildiğine hükmetmiştir.

AİHS 8. madde kapsamındaki değerlendirme:

Mahkeme aile yaşamına saygı hakkının ihlal edilip edilmediğinin incelemesini yaparken idari gözetim altına alınma ile bu hakka bir müdahalenin olduğunu kabul etmiş ve devamında da bu müdahaleyi "yasayla öngörülmüş olma", "meşru amaç", "demokratik bir toplumda gerekli ve orantılı olma" testlerine tabi tutmuştur. Bu bakımdan mahkeme bu tedbirin yasayla öngörülmüş olduğunu, yasadışı göçün önlenmesi gibi bir meşru amaca da sahip olduğunu belirtirken ailenin bir süre boyunca gözaltında tutulmasının AİHS Madde 8(2) anlamında gerekli olup olmadığını, yani acil bir sosyal ihtiyaç tarafından haklı gösterilip gösterilmediğini ve özellikle de izlenen meşru amaçla orantılı olup olmadığını belirlenmesi gerektiğini ifade etmiştir. Mahkeme'nin içtihadından da anlaşılacağı üzere, aileler söz konusu olduğunda, yetkililer orantılılığı değerlendirirken çocuğun yüksek yararını göz önünde bulundurmalıdır. Bu bağlamda Mahkeme, çocuklarla ilgili tüm kararlarda onların yüksek yararlarının her şeyden önemli olması gerektiği fikrini destekleyen geniş bir uzlaşı bulunduğuna işaret etmiştir. Mahkeme'ye göre, uluslararası raporlardan da görülebileceği üzere, çocuğun yüksek yararının korunması, hem aileyi mümkün olduğunca bir arada tutmayı hem de küçüklerin alıkonulmasının yalnızca son çare olarak başvurulacak bir önlem olması için alternatifleri değerlendirmeyi içermektedir. Bu bakımdan Mahkeme, mevcut davada çocukların yüksek yararının gözetildiğini iddia eden Hükümet'in argümanlarına katılmamıştır. Çünkü Mahkeme, çocuğun yüksek yararının aileyi bir arada tutmaktan ibaret olmadığı ve yetkililerin, çocuklu ailelerin alıkonulmasını mümkün olduğunca sınırlandırmak ve aile yaşamına saygı hakkını etkili bir şekilde korumak için gerekli tüm adımları atması gerektiği görüşündedir. Kaçarak sınır dışı etme kararının icrasını baltalayacaklarına dair herhangi bir emare bulunmayan ailenin on beş gün boyunca idari gözetim altında tutulması Mahkeme tarafından izlenen amaçla orantısız bir müdahale olarak değerlendirilmiş ve tüm aile bakımından Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

Mahkeme son olarak başvuruculara yargılama giderleri ve masraflar için 3.000 Avro ödenmesine ek olarak, toplamda 10.000 Avro tutarında manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir.

Nikoghosyan ve Diğerleri / Polonya

Başvuru No: 14743/17,
Birinci Bölüm, 3.3.2022

Bu karar, idari gözetim tedbirinin somut olayda "son çare" bir tedbir olarak uygulanmadığı ve çocuklu aile üyelerinin bireysel durumlarının dikkate alınmadığından bahisle yetişkin ebeveynler dahil bütün aile bakımından AİHS madde 5(1)(f)'nin ihlal edildiğine hükmedilmesi nedeniyle Mahkeme'nin konuya ilişkin güncel içtihadında önemli bir yere sahiptir. Çocukların ve çocuklu ailelerin idari gözetiminden mümkün mertebe kaçınılması gerektiği konusunda uluslararası hukukta yükselen esnek hukuk (*soft law*) standartlarının karar gerekçesinde kendisine doğrudan yer bulması da kararı önemli kılmaktadır.

Olayların Özeti

Başvuru, üç çocuk ve yetişkin anne babadan oluşan Ermenistan uyruklu sığınmacı bir ailenin, haklarında bireysel değerlendirme yapılmaksızın otomatik olarak 6 aylığına idari gözetim altında tutulmasına ilişkindir.

Başvurucu aile, menşe ülkelerini terk ederek düzensiz yollarla Polonya sınırına ulaşmış ve ülkeye giriş için gerekli belgeleri taşımadıkları gerekçesiyle defalarca sınırdan geri çevrilmiştir. Aile, bütün sınır geçişi denemelerinde uluslararası koruma taleplerini sınır görevlilerine ilettiğini iddia etmektedir. 6 Kasım 2016 tarihindeki denemelerinde uluslararası koruma başvuruları sınırda işleme alınan aile hakkında 7 Kasım 2016 tarihli bir kararla sığınma başvurularının incelenmesi sürecinde, çocuklar o sırada 14, 13 ve 1 yaşlarındayken idari gözetim altında tutulmaları yönünde işlem tesis edilmiştir. Karar gerekçesinde başvurucuların sığınma başvurusu sırasındaki tutarsız açıklamaları, sınırı defalarca düzensiz yollarla geçmeye çalışan bir aile olarak kaçma risklerinin bulunması ve ülke içinde sabit ikametleri ve yeterli maddi imkanları olmaması nedeniyle de imza, belli bir adreste ikamet veya teminat yükümlülükleri gibi idari gözetime alternatif tedbirlerin somut olayda yeterli gelmeyeceği hususları yer almıştır. Ailenin dördüncü çocuğu idari gözetim devam ederken doğmuştur.

Başvurucuların idari gözetim kararlarına yaptıkları tüm itirazlar reddedilmiştir. Nihayetinde başvurucu aile, ancak Polonya ulusal mevzuatı uyarınca öngörülen azami idari gözetim süresi (6 ay) dolduğunda salıverilmiştir.

Tarafların İddiaları

Başvurucular, 6 ay boyunca tabi tutuldukları idari gözetim tedbiri nedeniyle özgürlük ve güvenlik hakkını düzenleyen AİHS Madde 5(1)(f)'nin ihlal edildiğini iddia etmişlerdir. Başvuruculara göre, haklarında idari gözetim ve idari gözetime devam kararları alınırken bireysel durumları dikkate alınmamış bunun yerine o dönemde sınırdan daha

önce geri çevrilen kişileri otomatik olarak idari gözetim altına alma şeklindeki genel ülke pratiği devam ettirilmiştir. Başvurucular ayrıca idari gözetimlerinin makul ölçüde gerekli olandan fazla sürdüğünü çünkü sığınma başvurularını değerlendirmek için gerekli tüm bilgi ve belgelerin anne ve baba başvurucular ile Aralık ayında gerçekleştirilen mülakatta elde edildiğini ileri sürmüştür. İdari makamların idari gözetim tedbirinin başvurucu çocuklar üzerindeki etkilerini tamamen göz ardı ettiği, nitekim en büyük çocuklarının idari gözetim sonrası göğüs ve baş ağrıları, bayılma, uyku bozukluğu, sosyal anksiyete ve depresyon gibi pek çok semptom geliştirdiği ve 2017 tarihli bir raporda muayene eden doktorun bu semptomları çocuğun idari gözetim geçmişine bağladığı da ifade edilmiştir. Bütün bu hususlara ek olarak idari gözetimden salıverildikten sonra sığınma başvurularının kesin sonucunu bekledikleri süreçte Polonya'da yaşamaya devam ettiklerini belirten başvurucular, idari gözetimlerinin gereklilik ve orantılılık ilkeleriyle bağdaşmadığını savunmuştur. Başvurucular, bireysel başvuruları Hükümet'e tebliğ edildikten sonra idari gözetim tedbiri nedeniyle ayrıca AİHS'in kötü muamele yasağını düzenleyen 3. maddesinin ve özel hayat ile aile hayatına saygı hakkını düzenleyen 8. maddesinin de ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Hükümet, ilk olarak iç hukuk yollarının tüketilmediği gerekçesiyle kabul edilemezlik itirazında bulunmuştur. Hükümete göre başvurucular, haksız olduğunu iddia ettikleri idari gözetim tedbiri nedeniyle tazminat davası açma yoluna gidebilecekleri halde bu yolu hiç kullanmadan AİHM'e başvurmuşlardır. Esasa dair ise, idari gözetim kararını veren makamların idari gözetim tedbirinden evvel daha hafif alternatif tedbirleri değerlendirdiği fakat mevcut alternatiflerin başvurucu ailenin durumuna uygun olmadığı ileri sürülmüştür. Ayrıca, başvurucuların çocuklu aileler için oluşturulmuş bir merkezde tutuldukları ve bu merkezde yeterli tıbbi ve sosyal destek ile çocuklara uygun boş zaman değerlendirme (rekreasyon) aktiviteleri ve (Lehçe dil dersleri gibi) eğitim imkanının sağlandığı belirtilmiştir. Ek olarak başvurucuların idari gözetime itiraz mekanizmalarına etkili erişimlerinin olduğu; nitekim adli yardım desteği ile birlikte bu mekanizmaları kullandıkları ve hatta duruşmaya bile katıldıkları ifade edilmiştir.

Mahkeme'nin Değerlendirmesi ve Karar

Mahkeme başvurucuların şikayetlerini özgürlük ve güvenlik hakkını düzenleyen Madde 5(1)(f) ve gözetimin hukukiliğinin bir mahkeme tarafından ivedilikle incelenmesi hakkını düzenleyen Madde 5(4) kapsamında incelemeye karar vermiştir. Hükümetin tazminat yolu kullanılmadığı için iç hukuk yollarının tüketilmediği şeklindeki kabul edilemezlik itirazını ise geçerli bulmamış ve başvurunun esasını incelemeye karar vermiştir. Zira Mahkeme'ye göre; devam eden bir idari gözetim tedbirine ilişkin hukuk yolunun etkili sayılabilmesi için ilgili kişiye şikâyet konusu duruma (idari gözetime) son verme olanağını sunması gerekmektedir. Oysa idari gözetimleri devam ederken AİHM'e başvuran başvurucular bakımından Hükümet'in tüketilmediğini iddia ettiği tazminat yolları bu olanağı sağlamamaktadır.

AİHS 5. madde kapsamındaki değerlendirme:

Madde 5(1)f) yönünden: Esasa dair incelemesinde Mahkeme, olayın somut koşullarını detaylı bir şekilde incelemiştir. Çocukların özgürlükten yoksun bırakılması söz konusu olduğunda yetkili makamların daha hızlı ve özenli hareket etmesi gerektiğini not eden Mahkeme, Avrupa Konseyi'nin de dahil olduğu pek çok uluslararası organın

devletlere, giderek artan biçimde, çocukların idari gözetimi uygulamalarına süratle ve tamamen son vermeleri konusunda çağrıda bulunduğunu hatırlatmıştır. Mahkeme ayrıca, çocuklu ailelerin idari gözetiminin ancak daha hafif tedbirlerin yetmeyeceği teyit edildikten sonra "son çare" olarak gerçekleştirilirse hukuka uygun olacağını belirttiği içtihadını da hatırlatmıştır. Hükümetin çocukların yüksek yararının ebeveynleriyle bir arada idari gözetim altında tutularak korunduğu şeklindeki iddiası ise Mahkeme tarafından isabetli bulunmamıştır. Çocuğun yüksek yararı kavramının aile birliğine indirgenemeyeceğini bunun yerine çocuklu aileye yönelik idari gözetim ve tutuklama gibi tedbirlerden mümkün mertebe kaçınmayı gerektirdiğini kaydeden Mahkeme, Polonya yetkili makamlarının başvurucu ailenin çocuklu bir aile olmaktan kaynaklanan özel durumunu en baştan itibaren dikkate almadığına kanaat getirmiştir.

Bunun yanı sıra, 6 ay süren bir idari gözetimin somut vakada gerekli olmadığı nitekim, idari gözetimin ilk ayında gerçekleşen statü belirleme mülakatından statü ret kararı alınmasına kadarki süreçte başvurucu aileden hiçbir ilave bilgi ve belge istenmediğini ve bunun da sığınma başvurusu için ihtiyaç duyulan tüm bilgi ve belgelere idari gözetimin en başında zaten ulaşıldığını ispatladığını tespit etmiştir. Başvurucuların yaptığı idari gözetime itiraz başvuruları incelenirken ve idari gözetimin devamı yönünde karar tesis edilirken yetkili makamların ailenin bireysel durumunu özenle değerlendirmediğini ispatlayan bir diğer husus olarak, başvurucular hakkında tesis edilen resmi karar metinlerinin çeşitli yerlerinde erkek başvurucu için dişil, kadın başvurucu için ise eril zamirler kullanılması not edilmiştir.

Sonuç olarak Mahkeme, şikâyet konusu idari gözetim tedbirinin somut olayda "son çare" bir tedbir olarak uygulanmadığı ve çocuklu ailenin bireysel durumunun dikkate alınmadığından bahisle bütün aile bakımından AİHS Madde 5(1)(f)'nin ihlal edildiğine hükmetmiştir.

Madde 5(4) yönünden:

Mahkeme, Madde 5(1)(f) kapsamındaki değerlendirmesinde Madde 5(4)'e ilişkin hukuki sorunları da incelediğini ifade ederek bu fıkra kapsamındaki şikâyete ilişkin ayrı bir karar verilmesine gerek bulunmadığını belirtmiştir.

AİHS 3. ve 8. Madde kapsamındaki değerlendirme:

Bu maddeler kapsamındaki ihlal iddiaları, başvuru formunda bu iddiaların hiç değilse özleri itibariyle bile öne sürülmediği ve altı aylık başvuru sürecinde iletilmedikleri gerekçesiyle kabul edilemez bulunmuştur.

Mahkeme son olarak başvuruculara toplamda 15.000 Avro tutarında manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir.

Muskhadzhiyeva ve diğerleri / Belçika

Başvuru No: 41442/07,
İkinci Bölüm, 19.01.2010

Anne ve beraberindeki çocuklarının idari gözetimini konu alan bu görece eski tarihli kararda Mahkeme, devletlerin özellikle de AİHS Madde 3 kapsamındaki pozitif yükümlülüklerinin çocukların ebeveynleri tarafından refakat ediliyor olmalarına bağlı olarak ortadan kalkmayacağını net bir dille ifade etmiştir. Mahkeme'nin konuya ilişkin içtihadında önemli bir yer kaplayan ve sıklıkla referans verilen bu karara emsal niteliği gereği derlemede yer verilmiştir.

Olayların Özeti

Başvuru, Çeçenistan'daki Grozni kentinden kaçarak Belçika'da sığınma arayan anne (birinci başvurucu) ve beraberindeki (sırasıyla yedi aylık, üç buçuk, beş ve yedi yaşındaki) dört çocuğunun (çocuk başvurucular) Dublin prosedürü uyarınca Polonya'ya sevk edilmek üzere bir ay süre ile idari gözetimde tutulması ile ilgilidir.

Başvurucular, Belçika'ya ulaştıktan bir süre sonra sığınma başvurusunda bulunmuş ve başvurularının Dublin prosedürü kapsamında ilk iltica ülkeleri olan Polonya tarafından incelenmesine karar verilmiştir. Bunun üzerine başvuruculara 21 Aralık 2006 tarihinde Belçika'yı terk etmeleri yönünde bir karar tebliğ edilmiş ve Polonya'ya nakilleri gerçekleşene kadar "127 bis Transit Merkezi" isimli kapalı merkezde idari gözetim altında tutulmalarına karar verilmiştir. Başvurucuların idari gözetim kararına karşı yaptıkları itiraz 5 Ocak 2007 tarihinde reddedilmiştir. Bu esnada başvurucuların Sınır Tanımayan Doktorlar tarafından gerçekleştirilen psikolojik muayenesinde çocukların -ve özellikle de beş yaşındaki çocuğun- ciddi psikolojik ve psikotravmatik semptomlar gösterdiği ve derhal idari gözetimden salıverilmeleri gerektiği raporlanmıştır. Sonrasında, başvurucuların ilk derece mahkemesinin ret kararına karşı yaptıkları itiraz 23 Ocak 2007 tarihinde ilk temyiz makamınca reddedilmiştir. Başvurucular, ertesi gün Polonya'ya gönderilmiş ve aynı gün temyiz makamının ret kararına itiraz etmişlerdir. İkinci temyiz makamı (Yargıtay), 21 Mart 2007 tarihinde verdiği kararda temyiz başvurusunun başvurucuların ülkeden gönderilmiş olması nedeniyle konusuz kaldığına hükmetmiştir. Polonya'daki bir psikolog tarafından 27 Mart 2007 tarihinde hazırlanan raporda, beş yaşındaki çocuğun psikolojik durumunun çok kritik olduğu ve bu durumun Belçika'da idari gözetim altında tutulmuş olmasından kaynaklanmış olabileceği doğrulanmıştır.

Tarafların İddiaları

Başvurucular, idari gözetim koşulları nedeniyle kötü muamele yasağını düzenleyen 3. maddenin ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir. Bu kapsamda özellikle çocuk başvurucuların psikolojik durumlarındaki, doktor raporlarıyla da belgelenen, kötüleşmeye

dikkat çekmişlerdir. Ayrıca, yetkililerce bilinen bir adreste yaşamaları ve kaçma şüphesi uyandıracak hiçbir eylemde bulunmamalarına rağmen doğrudan idari gözetime alınmaları sebebiyle özgürlük ve güvenlik hakkını düzenleyen AİHS Madde 5(1)'in, ikinci temyiz makamı (Yargıtay) önündeki idari gözetim itirazının etkisizliği sebebiyle gözetimin hukukiliğinin ivedilikle bir mahkeme tarafından incelenmesi hakkını düzenleyen Madde 5(4)'ün ve Yargıtay'ın ret kararıyla birlikte idari gözetimlerinin hukuka aykırılığını ortaya koyan bir karar ve de tazminat alma imkanından yoksun bırakılmaları nedeniyle de hukuka aykırı tutulmalardan doğan tazminat hakkını düzenleyen Madde 5(5)'in ihlal edildiğini iddia etmişlerdir. Son olarak, civardaki havalimanından kaynaklanan gürültü kirliliği başta olmak üzere tutulma koşulları ve daha hafif alternatifler değerlendirilmeksizin idari gözetime alınmaları sebebiyle AİHS Madde 8 kapsamında özel hayata ve aile hayatına saygı haklarının ihlal edildiğini öne sürmüşlerdir.

Hükümet tüm bu iddiaları reddetmiştir. Başvurucuların bir ay gibi çok kısa bir süreliğine hukuki destekten de faydalanarak tutulduklarına dikkat çekmiş ve bahsi geçen psikolojik ve somatik şikayetlerin idari gözetimden kaynaklandığının başvurucular tarafından kanıtlanamadığını iddia etmiştir. Ayrıca, çocukların idari gözetiminden kaçınılması gerektiğini kabul etmekle beraber somut olayda başvurucu çocukların anneleri ile beraber tutulmalarının yüksek yararlarını gözettiğini öne sürmüştür.

Mahkeme'nin Değerlendirmesi ve Karar

AİHS 3. madde kapsamındaki değerlendirme:

Çocuk başvurucular yönünden:

Mahkeme, anneleri tarafından refakat ediliyor olmalarının Belçika makamlarını çocuk başvurucuları korumak ve bu itibarla AİHS 3. maddeden kaynaklanan pozitif yükümlülükler kapsamında yeterli önlemleri almaktan muaf tutmayacağını belirtmiştir. Çocuk başvurucuların yaşlarının küçüklüğüne dikkat çeken Mahkeme, özellikle de beş ve yedi yaşındaki çocukların çevrelerinde olup bitenleri kavrayabilecek bir yaşta olduğunu da not etmiştir. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 22. maddesi uyarınca devletlerin, sığınma başvurusunda bulunan çocukların, refakat durumları fark etmeksizin, koruma ve insani yardımdan faydalanabilmeleri adına gerekli önlemleri alma yükümlülüğü altında olduğunu hatırlatmıştır. Çocuk başvurucuların, doktor raporlarınca da doğrulandığı üzere, barınmaları için uygun altyapıya sahip olmayan bir merkezde bir ay boyunca tutulmalarının AİHS'in 3. maddesinin ihlali için gereken eşiğe ulaştığına hükmetmiştir.

Anne (birinci) başvurucu yönünden:

Mahkeme, anne başvurucunun çocuklarının uygunsuz koşullardaki idari gözetimi karşısında acziyet, kaygı ve hayal kırıklığı gibi duygulara kapılmış olma ihtimali olsa da başvuru konusu süreç boyunca çocuklarından ayrılmamış olmasının bu duyguları hafifletmiş olması gerektiğini belirtmiştir. Bu bakımdan, anne başvurucunun durumunun AİHS Madde 3 kapsamında insanlık dışı muamele için gereken eşiğe ulaşamadığı tespit edilmiş ve ihlal bulunmadığına karar verilmiştir.

AİHS 5. madde kapsamındaki değerlendirme:

Madde 5(1) yönünden:

Üç buçuk yıl önce verdiği ve aynı idari gözetim merkezini konu alan Mubilanzila Mayeka ve Kaniki Mitunga/Belçika kararına gönderme yapan Mahkeme, çocuk başvurucular bakımından anılan karardaki sonuçtan ayrılmayı gerektirir bir durum olmadığını belirtmiş ve AİHS Madde 5(1)'in ihlal edildiğine hükmetmiştir. Anne başvurucu bakımından ise idari gözetim tedbirine sınır dışı etmek üzere başvurulduğunu belirtmiş ve AİHS Madde 5(1)(f) kapsamında başvurulan bir tedbirin hukuka uygun olması için makul ölçüde gerekli olmasının gerekmediğini hatırlatmıştır. Bu doğrultuda anne başvurucu bakımından Madde 5(1) ihlalinin söz konusu olmadığına karar verilmiştir.

Madde 5(4) yönünden:

Mahkeme, AİHS Madde 5(4) kapsamında aranan şartlar bakımından, izlenen usulün adli nitelikte olması ve ilgili kişiye uygun güvenceler verilmesi koşuluyla, bir itiraz başvurusunun tek bir mahkeme tarafından incelenmesinin prensipte yeterli olduğunu belirtmiştir. Başvurucuların idari gözetim itirazlarının henüz Belçika'da bulundukları sırada iki farklı yargı makamınca gecikmeksizin incelendiğini hatırlatan Mahkeme, somut başvuruda AİHS Madde 5(4)'ün ihlalinin söz konusu olmadığına kanaat getirmiştir.

Madde 5(5) yönünden:

Mahkeme, başvurucuların idari gözetime karşı yaptıkları itirazın reddedilmesi üzerine yaptıkları ikinci temyiz başvurusu hakkında konusuz kaldığı gerekçesiyle karar verilmesine yer olmadığı kararı verilmesinin başvurucuları hukuka aykırılık denetiminden bütünüyle mahrum bırakmadığını ifade etmiştir. Keza Mahkeme'ye göre ikinci temyiz makamı (Yargıtay) zaten davanın esası hakkında karar verme yetkisine sahip olmayıp dosyanın geri gönderileceği yargı makamının her zaman başka bir gerekçeyle kendi kararında diretmesi mümkündür. Bu sebeple başvurucuların bu hüküm kapsamındaki iddiaları, açıkça dayanaktan yoksun olmaları sebebiyle kabul edilemez bulunmuştur.

AİHS 8. madde kapsamındaki değerlendirme:

Mahkeme anne ve çocuk başvurucuların bir arada tutulmalarının somut başvuruyu Mubilanzila Mayeke ve Kaniki Mitunga/Belçika başvurusundan ayırdığına dikkat çekmiş ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edilmediğine hükmetmiştir. Başvurucuların, idari gözetime nazaran daha hafif alternatifler değerlendirilmeksizin alıkonulmalarının ise zaten 5. madde kapsamında ele alındığı belirtilmiştir. Sonuç olarak Mahkeme, başvurucuların 8. madde kapsamındaki ihlal iddialarını da açıkça dayanaktan yoksun oldukları gerekçesiyle kabul edilemez bulmuştur.

Mahkeme son olarak çocuk başvurucular için toplamda 17.000 Avro tutarında manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir.

Kanagaratnam ve Diğerleri / Belçika

Başvuru No: 15297/09,
İkinci Bölüm, 13.12.2011

Bu karara, Mahkeme'nin yalnız ebeveynlerin idari gözetimine ilişkin verdiği önemli kararlardan olması sebebiyle derlemede yer verilmiştir.

Olayların Özeti

Sri Lanka uyruklu Tamil kökenli anne ve beraberindeki 13, 11 ve 8 yaşlarındaki üç çocuğu, 23 Ocak 2009 tarihinde, Demokratik Kongo Cumhuriyeti üzerinden Belçika'ya ulaşmış ve sığınma başvurusunda bulunmuştur. Aynı gün, sahte pasaportla ülkeye giriş yapmaya çalıştıkları gerekçesiyle ülkeye girişlerine izin verilmediğini bildiren bir karar ile haklarında sınır dışı prosedürleri başlatılmış ve başvurucu aile, sığınma başvuruları hakkında karar verilinceye dek tutulmak üzere havalimanı yakınında bulunan ve yabancıların tutulduğu, yetişkinlere yönelik kapalı bir transit merkeze sevk edilmiştir. Başvurucuların idari gözetim itirazı reddedilmiştir. 23 Şubat 2009 tarihinde başvurucuların sığınma başvurusu, anne başvurucunun beyanlarının inandırıcılıktan yoksun olduğu gerekçesiyle reddedilmiş ve transit geldikleri ülke olan Demokratik Kongo Cumhuriyeti'ne sınır dışı edilmelerine karar verilmiştir. Kongo'ya gönderilmeleri halinde oradan Sri Lanka'ya sınır dışı edilecekleri iddiasıyla sınır dışı kararının icrasını durdurmak adına AİHM'e yapılan ihtiyati tedbir talepli bireysel başvurudan olumlu sonuç alınmış ve AİHM, 20 Nisan 2009 tarihine dek tedbir kararı gereği sınır dışı kararının uygulanmamasına hükmetmiştir. Başvurucular, 23 Mart 2009 tarihinde yeniden sığınma başvurusu yapmış ve hem AİHM'in tedbir kararını hem de bu yeni sığınma başvurusunu gerekçe göstererek 28 Mart 2009 tarihinde idari gözetimlerinin sonlandırılması için talepte bulunmuştur. Nihayetinde başvurucu aile, 4 Mayıs 2009 tarihinde, sığınma başvuruları incelenirken sınır dışı edilemeyecekleri gerekçesiyle salıverilmiş ve yaklaşık dört aylık idari gözetimleri sona ermiştir. 2009 yılının Eylül ayında başvurucu aileye Belçika devleti tarafından mülteci statüsü tanınmıştır.

Tarafların İddiaları

Başvurucular, çocukların ihtiyaçlarına uyarlanmamış kapalı bir merkezde diğer düzensiz durumdaki yabancılarla birlikte tutulmalarının başlı başına insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele teşkil ettiğini belirterek kötü muamele yasağını düzenleyen 3. maddenin ihlal edildiğini iddia etmişlerdir. Anne başvurucunun özgürlüğünden yoksun bırakılması sebebiyle ebeveynlik rolünü yeterince yerine getirememesi ve çocuk başvurucuların yaşadıkları durumu tamamen kavrayabilecek bir yaşta olmalarının da yaşanan manevi ızdırabı şiddetlendirdiği ileri sürülmüştür. Ayrıca, başvurulan idari gözetim tedbirinin yasal dayanağa sahip olmaması ve süresi itibariyle ölçüsüz olması nedeniyle 5. maddede güvence altına alınan özgürlük ve güvenlik hakkının da ihlal edildiği iddia edilmiştir.

Hükümet ise bu tüm iddiaları reddetmiştir. 3. madde kapsamındaki ihlal iddialarının bütünüyle basmakalıp ifadelere ve genel raporlara dayandığını ve idari gözetimin çocuk başvurucuların sağlığı üzerinde doğurduğu iddia edilen olumsuz etkilerin somutlaştırılmadığını ifade etmiştir. 5. madde bakımından ise, somut olaydaki idari gözetim tedbirinin başvurucuların ülkeye usule aykırı surette girişlerini önleme amacıyla ve yasada öngörülen usule uygun biçimde gerçekleştiğini ve başvuruculara son kertede mülteci statüsü verilmesinin sığınma başvurularının ilk yapıldığı sırada başvurulan idari gözetim tedbirinin hukuka uygunluğu ve meşruiyetine halel getirmediğini ileri sürmüştür.

Mahkeme'nin Değerlendirmesi ve Karar

AİHS 3. madde kapsamındaki değerlendirme:

Mahkeme, 3. madde kapsamındaki ihlal iddialarını çocuk başvurucular ve anne başvurucu bakımından ayrı ayrı değerlendirmiştir.

Önceki kararlarında, başvurucuların tutulduğu merkezin çocukların kalışı için uygun olmadığını tespit ettiğini belirten ve ilgili ulusal/uluslararası raporlara atıf yapan Mahkeme, anne başvurucunun içinde bulunduğu koşullar itibariyle durumuyla baş etmek ve ebeveynlik rolünü yerine getirmek noktasında zorlanmış olmasının kuvvetle muhtemel olduğunu da not ederek çocuklar bakımından aşağılayıcı ve insanlık dışı muamele eşiğine ulaşılması nedeniyle 3. maddenin ihlal edildiğine hükmetmiştir. Mahkeme, Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme ile korunan çocuğun yüksek yararı ilkesinin, sınır dışı prosedürlerindeki çocuklar için de geçerli ve öncelikli olduğuna dikkat çekmiş, somut olayda hem çocuk olmaları hem de kişisel geçmişleri nedeniyle kırılganlıklarını tespit etmiştir.

Öte yandan anne başvurucu bakımından, yaklaşık iki yıl önce verdiği Muskhadzhiyeva ve Diğerleri / Belçika kararında takındığı tavrı yinelemiş ve ihlal olmadığını tespit etmiştir. Anılan selef kararla aynı doğrultuda, her ne kadar anne başvurucunun ebeveynlik kapasitesinin başvurulan özgürlükten yoksun bırakıcı tedbir dolayısıyla zayıflamış olabileceğini teslim etse de çocuklarıyla bir arada tutulmuş olmasının durumunu bir nebze iyileştirdiğine ve bu itibarla 3. madde için aranan ciddiyet eşiğinin aşılmadığına oybirliğiyle hükmetmiştir.

AİHS 5. madde kapsamındaki değerlendirme:

Mahkeme, bu madde kapsamındaki ihlal iddialarını da anne başvurucu ve çocuk başvurucular bakımından ayrı ayrı incelemiştir.

Refakatsiz olsun ya da olmasın, yetişkin kişilerle birlikte ihtiyaçlarını karşılamayan koşullar altında tutulan çocuk başvurucular bakımından Belçika özelinde verdiği ihlal kararlarını hatırlatan Mahkeme (bkz. Mubilanzila Mayeke ve Kaniki Mitunga / Belçika ve Muskhadzhiyeva ve Diğerleri / Belçika), somut başvuruda da bu kararlardan ayrılmayı gerektirir bir durum görmemiş ve çocuk başvurucular bakımından özgürlük ve güvenlik hakkını düzenleyen 5. maddenin 1. fıkrasının ihlal edildiğine hükmetmiştir.

Anne başvurucu bakımından ise Mahkeme, idari gözetimin ülkeye usulsüz girişi önlemek gibi bir yasal dayanağı haiz olduğunu kaydetmiştir. Keyfilik değerlendirmesi bakımdan ise, yerleşik içtihadı uyarınca, idari gözetim tedbirinin keyfilikten ari olması için 1) yetkili makamların iyi niyetle hareket etmesi 2) idari gözetim tedbiri ile gözetilen amaç arasında yakın bağlantı bulunması ve son olarak 3) yer ve koşullar ile idari gözetim süresinin makul olması gerektiğini hatırlatan Mahkeme, anne başvurucunun

ailelerin kalışına uygun olmayan bir merkezde, ulusal mevzuatın cevaz verdiğinden daha uzun bir süre boyunca tutulmasının keyfiyet arz ettiğini ifade etmiştir. Sonuç olarak Mahkeme, anne başvurucu bakımından da 5. maddenin 1. fıkrasının ihlal edildiğine karar vermiştir.

Mahkeme son olarak; yargılama giderleri ve masraflar için 4.000 Avro ödenmesine ek olarak, anne başvurucu için 7.650 ve çocuk başvurucuların her biri için 13.000 Avro olmak üzere toplamda 46.650 Avro tutarında manevi tazminat ödenmesine hükmetmiştir.

G.B. ve Diğerleri / Türkiye

Başvuru No: 4633/15,
İkinci Bölüm, 17.10.2019

Bu karara, YUKK sonrası döneme ilişkin idari gözetim uygulamalarını ve idari gözetime itiraz mekanizmalarını hem genel olarak hem de somut olaydaki hassas durumda olan başvurucular bakımından etraflı biçimde ele alması sebebiyle yer verilmiştir.

Olayların Özeti

Karara konu başvuru, Rusya vatandaşı anne ve beraberindeki üç küçük çocuğunun (olaylar sırasında, sırasıyla 1, 2 ve 6 yaşındadırlar) İstanbul'da bulunan Kumkapı Geri Gönderme Merkezi'nde (GGM) ve sonrasında Gaziantep Geri Gönderme Merkezi'nde yaklaşık 4 ay boyunca idari gözetim altında tutulması ile ilgilidir. Başvurucu anne ve beraberindeki (başvurucu) çocukları, 18 Ekim 2014 tarihinde düzensiz yollarla Türkiye'den Suriye'ye geçmeye çalıştıkları sırada Kilis ilinde yakalanmışlardır. Kilis Valiliği tarafından başvurucu anne hakkında ülkeyi, usulüne aykırı surette terke teşebbüs gerekçesiyle (bkz. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, madde 54(1)(h)) sınır dışı etme kararı ve aynı kanunun 57. maddesi uyarınca idari gözetim kararı alınmıştır. Anne ve beraberindeki çocukları, 22 Ekim 2014 tarihinde Kilis'ten İstanbul Emniyet Müdürlüğüne bağlı Kumkapı GGM'ye sevk edilmişlerdir. İstanbul Valiliği de anne başvurucu hakkında sınır dışı ve idari gözetim kararları almış ve fakat bu kararlarda çocuk başvuruculardan bahsedilmemiştir. Başvurucular, Kumkapı GGM'de tutuldukları sırada uluslararası koruma başvurusu yapmışlardır. Başvurucuların avukatı, İstanbul Sulh Ceza Hakimliğine (SCH) idari gözetimlerinin sonlandırılması için altı kez başvurmuş ancak itirazları reddedilmiştir. Başvurucular, 15 Aralık 2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine (AYM) salıverilmeleri için ihtiyati tedbir talepli bir başvuru yapmış ve AYM, 9 Ocak 2015 tarihinde ihtiyati tedbir talebini reddetmiştir. Bunun üzerine başvurucular, 22 Ocak 2015 tarihinde, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne (AİHM) başvurmuş ve AİHM'den, insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele teşkil ettiği iddia edilen tutulma koşullarına maruz kaldıkları Kumkapı GGM'den salınmaları için ihtiyati tedbir kararı vermesini talep etmişlerdir. AİHM, 23 Ocak 2015 tarihinde, İçtüzüğü'nün 39. maddesi kapsamında, başvuranların tutulma koşullarının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin kötü muamele yasağını düzenleyen 3. maddesine uygun olmasının sağlanması amacıyla gerekli tedbirlerin alınması gerektiğine karar vermiş ve kararı Türkiye Hükümetine iletmiştir. Aynı gün başvurucular, Gaziantep GGM'ye sevk edilmiş ve Gaziantep SCH'nin 5 Şubat 2015 tarihinde idari gözetim itirazını kabul etmesi üzerine salıverildikleri 10 Şubat 2015 tarihine dek burada tutulmuşlardır. AYM, başvurucuların bireysel başvurularını 24 Mayıs 2018 tarihinde karara bağlamış ve idari gözetim içtihadında bir dönüm noktası kabul edilen B.T. kararına (B.N.2014/15769, K.T. 30.11.2017) yaptığı referansla başvuruyu kabul edilemez bulmuştur.

Tarafların İddiaları

Başvurucular, Kumkapı ve Gaziantep GGM'lerindeki fiziki tutulma koşullarından ve söz konusu şikâyetleri öne sürebilecekleri etkili bir iç hukuk yoluna sahip olmadıklarından bahisle Sözleşme'nin kötü muamele yasağını düzenleyen 3., özel hayat ve aile hayatına saygı hakkını düzenleyen 8. ve etkili başvuru hakkını düzenleyen 13. maddelerinin ihlal edildiğini öne sürmüşlerdir. Başvurucular, ayrıca, Kumkapı ve Gaziantep GGM'lerinde tutulmalarının hukuka aykırı olmasından, yetkililer tarafından tutulma gerekçeleriyle ilgili usulüne uygun olarak bilgilendirilmemiş olmaktan, tutulmalarının hukuka uygunluğu hakkındaki itirazlarının hem etkili bir şekilde incelenebileceği hem de özgürlük ve güvenlik hakkını düzenleyen 5. madde kapsamındaki haklarının ihlali nedeniyle tazminat talep edebilecekleri iç hukuk yollarının mevcut olmadığından bahisle Sözleşme'nin 5(1), 5(2), 5(4) ve 5(5) hükümlerinin ihlal edildiğini iddia etmişlerdir.

Hükümet ise 3. madde bakımından başvurucuların her iki GGM'de de ailecek ayrı bir odada tutulduklarını, 3. madde ile bağlantılı olarak 13. madde bakımından ise AYM'ye bireysel başvuru yolunun 3. madde kapsamındaki şikayetler yönünden etkili bir başvuru yolu olarak nitelendirilebileceğini iddia etmiştir. AİHS Madde 5 kapsamındaki şikayetler yönünden ise; başvurucuların sınır dışı edilmek üzere hukuka uygun biçimde idari gözetim altına alındıklarını, idari gözetimlerine itiraz etmek için 6458 sayılı Kanun uyarınca Sulh Ceza Hakimliğine başvuru imkanlarının olduğunu ve nitekim bu yolu kullanmalarını müteakip Gaziantep SCH tarafından verilen kabul kararı sonucu idari gözetimden salıverildiklerini ifade etmiştir. Hükümet ek olarak, Gaziantep SCH'nin idari gözetime itiraza ilişkin 5 Şubat 2015 tarihli kabul kararının Gaziantep GGM'ye 10 Şubat 2015'te ulaştığını belirtmiş ve fakat AİHM'in bu konudaki yaklaşımının farkında olduğunu ve takdiri Mahkeme'ye bıraktığını ifade ederek savunmasını tamamlamıştır.

Mahkeme'nin Değerlendirmesi ve Karar

AİHS 3. madde kapsamındaki değerlendirmesi:

Mahkeme, başvurucuların tutulma koşullarına ilişkin şikayetlerini Kumkapı GGM ve Gaziantep GGM için ayrı ayrı incelemiştir. Kararda, tutulma koşullarının 3. maddeye uygun olup olmadığının değerlendirilmesinde, kişilere tanınan kişisel alanın büyüklüğü, açık havada egzersize, havalandırmaya, güneş ışığına ve temiz havaya erişim imkânı olup olmaması ve temel sağlık ve hijyen şartlarına uygunluk gibi belirli faktörlerin dikkate alındığı; özellikle de Avrupa Konseyi İşkenceyi Önleme Komitesi'nce (CPT) de hatırlatıldığı üzere günde en az 1 saat açık hava egzersizine erişimin büyük önem arz ettiği hatırlatılmıştır.

Kumkapı GGM'deki tutulma koşullarına ilişkin olarak Mahkeme, başvurucuların (açık havaya erişimin ve çocuklar için oyun alanının bulunmaması, aşırı kalabalık ve kötü hijyen koşulları, sürekli olarak idari gözetim altındaki diğer kişilerin sigara dumanına maruz kalmaları gibi) iddialarının CPT ve Türkiye İnsan Hakları Kurumu'nun ziyaret raporları ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Hakları İnceleme Komisyonu raporundaki bulgularla örtüştüğünü, öte yandan Hükümetin bu iddiaları çürütecek bir kanıt sunamadığını kaydetmiştir. Özellikle de özgürlüklerinden yoksun bırakılan kişilere, Sözleşme'nin 3. maddesinde tanınan korumanın temel bir unsuru olan ve bu itibarla devlet makamlarının takdirine bırakılması mümkün olmayan "açık havada egzersiz imkânına" ilişkin Hükümet tarafından yeterli bir açıklama sunulmadığı belirtilmiştir. Ayrıca, Türkiye'nin karşı karşıya kaldığı orantısız sığınmacı sayısıyla baş etmekte zorlandığı

dikkate alınmakla beraber 3. maddenin mutlak doğası gereği devletlerin bu madde kapsamındaki yükümlülüklerinin her ne sebeple olursa olsun ortadan kalkmayacağı vurgulanmıştır. Bu hususlar ışığında Mahkeme, Kumkapı GGM'deki fiziki koşullar nedeniyle çocuk başvurucuların insanlık dışı ve aşağılayıcı muameleye maruz kaldığı ve tüm başvurucular bakımından Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlal edildiği sonucuna varmıştır.

Gaziantep GGM'deki tutulma koşullarına ilişkin olarak ise Mahkeme, başvurucuların beyanları dışında bir kaynağa ulaşamadığını not etmiştir. Konuya ilişkin; ulusal organlar, CPT veya saygın sivil toplum kuruluşları gibi güvenilir kaynaklardan bilgi alamazken; Mahkeme'nin açıkça talep etmiş olmasına rağmen Hükümetin de ilgili zamanda tutulanların sayısının kaydedildiği kütüklerin kopyaları, başvuranların tutulduğu odaların tam kapasitesi, GGM'nin krokisi ve GGM'de verilen öğünlerle ilgili yeterli maddi delil sunmadığını kaydetmiştir. Mahkeme bu noktada, iddia sahiplerinin iddialarını ispatla mükellef olduğuna ilişkin genel ispat kuralının, özgürlükten yoksun bırakılan kişilerin kanıt toplamakta karşılaşabileceği zorluklar ve de belli türden bilgilerin sadece devlet makamlarının erişiminde olabileceği hususu göz önünde bulundurularak esnetilebileceğini ve belli durumlarda ispat yükünün Hükümete geçebileceğini not etmiştir. Hükümet'in sunduğu GGM fotoğraflarından, çocuk başvurucuların kendileri için tehlikeli olabilecek sivri köşeli demir ranzalarda uyudukları ve kendilerine herhangi bir oyun alanı sağlanmadığı yönünde çıkarımlara varan Mahkeme, Hükümet tarafından çürütülmeyen diğer iddiaları da gözeterek, tüm başvurucular bakımından buradaki tutulma koşulları nedeniyle de 3. maddenin ihlal edildiğine karar vermiştir.

AİHS 3. madde ile bağlantılı biçimde 13. madde kapsamındaki değerlendirme:

Mahkeme ilk olarak Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) ve tali düzenlemelerde yabancıların idari gözetim koşullarına ilişkin olağan bir iç hukuk yolunun gösterilmediğini, nitekim sulh ceza hakimliklerinin yargı yetkisinin de idari gözetimin hukuka uygunluğunun değerlendirilmesi ile sınırlı tutulduğunu ifade etmiştir. Ardından, tutulma koşullarının kötü muamele teşkil ettiğine ilişkin iddialar kapsamında önleyici (idari gözetim koşullarının iyileştirilmesi ya da idari gözetimin sona erdirilmesi) ve telafi edici (tazminat gibi) olmak üzere iki türden hukuk yolunun gündeme gelebileceğini belirtmiştir. Bu doğrultuda Mahkeme, kişinin Sözleşme'nin 3. maddesini ihlal eden koşullar altında tutulmasının devam ettiği durumlarda etkili olarak nitelendirilebilecek bir hukuk yolunun devam eden ihlali sona erdirebilecek kapasiteye sahip olması gerektiğini hatırlatmıştır. Çünkü Mahkeme'ye göre, bu imkânın sağlanmaması halinde ileride sunulacak tazminat imkânı, tutulma koşulları sebebiyle çekilen ızdırabın meşrulaştırılmasına hizmet edecek ve devletin bu konudaki yükümlülüklerini kabul edilemez ölçüde zayıflatacaktır.

Bu hatırlatmaların ardından Mahkeme, başvurucuların AİHM başvurusunu yaptıkları sırada hala idari gözetim altında tutulduklarını hesaba katarak, sırf tazminat sağlayan bir hukuk yolunun yanı sıra, başvurucuların insanlık dışı veya aşağılayıcı muameleye maruz kalmama haklarının süregelen ihlaline son verebilecek önleyici bir hukuk yolunun bulunup bulunmadığını değerlendireceğini belirtmiştir. Devamında, yargı yetkisinin kapsamını ve kendisine verilen (telafi edilemeyecek bir zarara ilişkin yakın ve gerçek bir risk durumunda geçici tedbir kararı verme ve ihlallerin telafisini güvence altına alma yetkisi dahil) yetkileri ve kararlarının bağlayıcı niteliğini dikkate alarak, AYM

nezdindeki bireysel başvuru prosedürünün, kural olarak, başvuruculara etkili bir telafi sağlama kapasitesine sahip olduğuna işaret etmiştir. Öte yandan, somut olayda bu mekanizmanın etkili biçimde işlemediğini çünkü; başvurucuların Kumkapı GGM'de tutuldukları sırada yaptıkları tedbir talepli bireysel başvurunun ihlal iddialarını hızlı biçimde sona erdiremediğini ifade etmiş ve 3. madde ile bağlantılı biçimde 13. maddenin ihlal edildiğine hükmetmiştir. Kararda tazminat yolunun salıverilen kişiler için etkin bir başvuru yolu olarak değerlendirilebileceğine, ancak olayda AYM başvuruları sırasında başvurucuların hala idari gözetim altında tutulduğuna da dikkat çekilmiştir. Gaziantep GGM'deki tutulma koşullarına karşı etkili bir hukuk yolu olmadığına ilişkin iddialar bakımından ise ayrı bir değerlendirme yapmaya gerek olmadığı kanaatine varılmıştır.

AİHS 5. madde kapsamındaki değerlendirme:

Madde 5(1) yönünden:

Mahkeme, başvurucuların Kumkapı GGM ve Gaziantep GGM'deki tutulmalarını ayrı ayrı incelemiştir. Başvurucuların Kumkapı GGM'deki üç aylık idari gözetimlerinin dayanağı olarak gösterilen 19 Ekim 2014 tarihli idari gözetim kararının sadece anne başvurucu ile ilgili olduğunu ve bu kararda çocuk başvuruculardan hiç bahsedilmediğini belirten Mahkeme, çocuk başvurucular bakımından yasal dayanak olmaksızın gerçekleşen bu idari gözetimin Madde 5(1) ihlaline hükmetmek için tek başına yeterli olduğunu ve diğer faktörlerin incelenmesinin gerekmediğini belirtmiştir. Fakat yine de çocukların uygunsuz koşullar altında tutulmalarının da tek başına Madde 5(1) ihlaline yol açabileceğini ve çocukların idari gözetiminin sonlandırılması yönündeki gittikçe yükselen uluslararası mutabakatı şu sözlerle hatırlatmıştır:

"...Mahkeme, ayrıca, Avrupa Konseyi gibi çeşitli uluslararası organların, gittikçe artan bir şekilde, Devletlere göçmen çocukların tutulmalarını hızlı bir şekilde ve tamamen durdurma veya yok etme çağrısında bulunduklarını belirtmektedir (bkz. yukarıda 67-79. paragraflar). Mahkeme, geri gönderme merkezinde, ebeveynlerinin yanında bir çocuğun bulunmasının Sözleşme'nin 5 § 1 (f) maddesiyle bağdaşabilmesi için, son çare olarak alınan bu tür bir önlemin, ancak ulusal makamlarca söz konusu kişilerin özgürlüğünü daha az kısıtlayan başka bir önlemin uygulanamayacağının doğrulanmasının ardından alınmış olması gerektiğine karar vermiştir." (Para. 150)

Başvurucuların Gaziantep GGM'de gerçekleşen 23 Ocak 2015 ve 10 Şubat 2015 tarihleri arasındaki idari gözetimleri bakımından ise incelemesini Sulh Ceza Hakimliğinin 5 Şubat 2015 tarihli salıverme kararına rağmen 5 gün daha tutulmaları olgusu ile sınırlamış ve şu ifadelerle ihlale hükmetmiştir:

"...hukukun üstünlüğüne dayalı bir Devlette, bir kişinin serbest bırakılması yönünde mahkeme kararı bulunmasına rağmen, özgürlüğünden yoksun bırakılmaya devam edilmesi kabul edilemez. Mahkeme, tutulan birinin serbest bırakılmasına ilişkin kararların uygulanmasında yaşanan gecikmenin anlaşılabilir ve çoğu zaman kaçınılmaz olduğunu kabul etmekle birlikte, ulusal makamların yine de bu tür gecikmeleri en aza indirmeye çalışması gerekmektedir. Serbest bırakılma ile ilgili idari formaliteler, birkaç saatten uzun süren bir gecikmeyi haklı kılamaz." (Para. 154)

"Somut davada başvuranların serbest bırakılmasındaki gecikme (beş gün) ve Hükümetin bu kadar uzun bir gecikmeyle ilgili tatmin edici herhangi bir açıklama yapma-

mış olması göz önünde bulundurulduğunda, Mahkeme, başvuranların 5 ila 10 Şubat 2015 tarihleri arasında keyfi olarak tutulduklarını ve bu durumun Sözleşme'nin 5 § 1 kapsamındaki haklarını ihlal ettiğini tespit etmiştir." (Para. 155)

Madde 5(4) yönünden:

Mahkeme, özgürlükten yoksun bırakma işleminin temel haklar üzerindeki ağır etkisini göz önünde bulundurarak tutulmanın hukuka uygunluğuna ilişkin yargı denetimi işlemlerinin belirli bir hızla yürütülmesi gerektiğini ve somut olaydaki gibi hassas kişiler söz konusu olduğunda bu durumun bilhassa önem arz ettiğini ifade etmiştir. YUKK'un sulh ceza hakimlikleri önündeki itiraz usulünü düzenleyen hükümlerinin somut olaydaki çocuk başvurucular gibi haklarında resmi bir karar olmaksızın tutulanlar bakımından belirsizlik taşıdığını, çünkü düzenlemelerin lafzından hakimliklerin yargı yetkisinin sadece hakkında idari gözetim kararı alınanlarla sınırlı olduğunun anlaşıldığını tespit etmiştir. Nitekim, İstanbul Sulh Ceza Hakimliğinin somut olaydaki idari gözetim itirazlarında çocuk başvurucuların durumuna ilişkin hiçbir inceleme yapmamasının da bu lafzi yorumu desteklediğini ifade etmiştir. Mahkeme ayrıca özgürlükten yoksun bırakma kararının, idari gözetim tedbirinde olduğu gibi, yargı makamlarınca değil idari makamlarca alındığı durumlarda hukuka uygunluk incelemesinin daha ivedi şekilde yürütülmesi gerektiğini not etmiştir. Mahkemeye göre 3 ay süren idari gözetim sırasında İstanbul Sulh Ceza Hakimliğinin çocuk başvurucular bakımından hukuka uygunluk incelemesi yapmayı reddetmesi üzerine bu görev AYM'ye düşmüş, fakat AYM de başvuruculara yalnız anne ve küçük çocuklar olmalarından kaynaklı kırılganlıklarını gözetecek şekilde hızlı ve etkili bir telafi imkânı sunamamıştır. Çocuklu aileler hakkında, çocuğun yüksek yararı gözetilerek, idari gözetimden kaçınılması konusundaki uluslararası standartlara ve somut başvurunun karmaşık olmayan doğasına rağmen AYM'nin tedbir talebine verdiği olumsuz ve geç yanıtın İstanbul Sulh Ceza Hakimliğinin tavrı ile birlikte, başvurucuların idari gözetimlerinin yasaya uygunluğunun etkin ve hızlı bir şekilde incelenmemesi nedeniyle madde 5(4) ihlaline neden olduğuna hükmetmiştir.

Madde 5(2) ve 5(5) yönünden:

Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. ve 4. fıkralar yönünden ihlal edildiğini tespit etmiş olan Mahkeme, başvuranların bu madde kapsamında kalan şikâyetleri hakkında inceleme yapmaya gerek olmadığına karar vermiştir.

Tek başına madde 8 ve madde 8 ile bağlantılı biçimde madde 13 yönünden:

Sözleşme'nin 3., 5. ve 13. maddeleri kapsamındaki tespitlerini göz önünde bulunduran Mahkeme, 8. maddenin tek başına ve 13. madde ile birlikte ihlal edilip edilmediğiyle ilgili olarak ayrı bir inceleme yapılmasının gereksiz olduğuna kanaat getirmiştir.

Mahkeme son olarak yargılama giderleri ve masraflar için 5.500 Avro ödenmesine ek olarak, anne başvurucu için 2.250 Avro ve her bir çocuk başvurucu için de 20.000 Avro manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir.

Minasian ve Diğerleri / Moldova Cumhuriyeti

Başvuru No: 26879/17,
İkinci Bölüm, 17.01.2023

Mahkeme, oldukça güncel tarihli bu kararında, başvurucu çocukların, haklarında bağımsız idari gözetim kararları alınmaksızın "annelerinin refakatindeki kişiler" olarak muamele görmelerinin özgürlük ve güvenlik haklarını pek çok yönden ihlal ettiğini tespit etmiştir. İdari gözetim kararlarının, erginlik durumu fark etmeksizin, her bir birey için münferit olarak alınması gerektiğinin bir kez daha yinelendiği bu karara, çocukların idari gözetimine ilişkin standartları farklı açılardan ele alması sebebiyle bu karar seçkisinde yer verilmiştir.

Olayların Özeti

Karara konu olayda; üç çocuklu Gürcistan uyruklu bir aile zulme uğrama riskleri olduğu gerekçesiyle menşe ülkelerini terk etmiş ve Moldova'da yasal biçimde kalışlarını sürdürmüştür. Aile, yasal kalış hakları devam ederken Romanya sınırını düzensiz biçimde geçmeye çalıştıkları sırada Romanya sınır polisi tarafından yakalanmış ve Moldova'ya geri gönderilmiştir. Erkek eş hakkında cezai soruşturma başlatılmış ve tutukluluk tedbirine başvurulmuştur. Erkek eşin bu özet çeviri konusu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) başvurusunda herhangi bir başvurucu statüsü olmayıp başvurucular, anne ve beraberindeki üç çocuktan oluşmaktadır.

Kadın eş hakkında Moldova göç makamları 17 Şubat 2017 tarihinde bir sınır dışı kararı tesis etmiş fakat bu kararda çocukların ismini geçirmemiştir. Anne ve beraberindeki sırayla 5, 8 ve 15 yaşlarındaki üç çocuk aynı gün idari gözetim altına alınmış ve Yabancılar İçin Geçici Yerleşim Merkezine (YGYM) sevk edilmişlerdir. Çocuklar anneleri hakkında tesis edilen idari gözetim kararında annelerinin refakatinde olarak kaydedilmişlerdir. Anne hakkında tesis edilen idari gözetim kararına karşı yapılan itiraz 20 Mart 2017 tarihinde kısmen kabul edilmiş ve başvurucunun 90 gün boyunca idari gözetimde tutulmasına ilişkin ilk karar, çocuklu ailelerin idari gözetimine son çare olarak ve mümkün olan en kısa süreyle başvurulması gerektiği gerekçesiyle, revize edilerek idari gözetimin süresi 60 güne indirilmiştir. Bununla birlikte anne başvurucu idari gözetime alındıktan yaklaşık bir buçuk ay sonra sığınma başvurusunda bulunmuş ve avukatları, 31 Mart 2017 tarihinde, başvurucuların tutulma koşullarının yetersiz olduğu YGYM'den çıkarılarak hiç değilse Sığınmacılar İçin Geçici Yerleşim Merkezine (SGYM) yerleştirilmesini göç makamlarından talep etmiştir. Fakat bu talep de anne başvurucu hakkında sınırı düzensiz geçme eylemi nedeniyle yürütülen yargılamada suçlu bulunduğu gerekçesiyle reddedilmiş ve başvurucuların idari gözetiminin 30 gün daha uzatılmasına karar verilmiştir. Başvurucular yaklaşık üç ay idari gözetim altında tutulmuştur. Hükümet, başvurucuların 11 May 2017 tarihinde salıverildiklerini iddia etmiştir. Sığınma talepleri 25 Eylül 2017 tarihinde reddedilen başvurucular, 12 Mart 2018 tarihinde ülkeden ayrılmıştır.

Tarafların İddiaları

Başvurucular, çocuklu ailelerin idari gözetiminin mümkün olan en kısa süreyle sınırlanması gerektiğini öngören ulusal mevzuat hükümlerine aykırı biçimde, çocuklar bakımından uygun olmayan koşullarda ve daha da önemlisi çocuklar hakkında tesis edilmiş münferit idari gözetim kararları olmaksızın idari gözetim altında tutulmalarının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) özgürlük ve güvenlik hakkını düzenleyen 5. maddesinin 1. fıkrasını ihlal ettiğini iddia etmiştir. Buna ek olarak başvuruda çocukların idari gözetim halinin hukuka uygunluğunu yetkili makamlara inceletme imkânı bulamadıklarından bahisle AİHS'nin 5. maddesinin 4. fıkrasının da ihlal edildiği ileri sürülmüştür.

Hükümet başvurucular hakkındaki idari gözetim kararının sınırı düzensiz geçmeleri ve kaçma riski taşımaları sebebiyle ulusal mevzuata uygun biçimde alındığını, çocukları da annelerinden ayırmamak ve bu itibarla üstün yararlarını daha iyi gerçekleştirmek için idari gözetim altına aldıklarını ve her halükârda bu tedbire kısa bir süre ile başvurulduğunu iddia etmiştir.

Mahkeme'nin Değerlendirmesi ve Karar

AİHM ilk olarak başvuru formunda başvurucu olarak yer verilmeyen fakat olayların anlatımı kısmında isimleri geçen çocukların başvurucu sıfatını haiz olup olmadığını re'sen incelemiştir. AİHS'nin hem usule hem esasa ilişkin hükümlerinin bireylere etkili ve pratik bir koruma sağlanması gayesine hizmet edecek şekilde yorumlanması ve uygulanması gerektiğini hatırlatan AİHM, çocuklar söz konusu olduğunda bu durumun daha da büyük bir önem arz ettiğini, bu bakımdan sınırlayıcı ve şekilci bir yaklaşımdan kaçınılması gerektiğini belirterek çocukların başvurucu olarak değerlendirmeleri gerektiğine kanaat getirmiştir. Kabul edilebilirlik kriterlerini de anne ve çocuklar bakımından ayrı ayrı değerlendiren AİHM, anne bakımından iç hukuk yolları tüketilmediği gerekçesiyle kabul edilemezlik kararı verirken çocuklara ilişkin ihlal iddialarını -ortada bir idari gözetim kararı ve dolayısıyla herhangi bir itiraz imkânı bulunmadığını gözeterek- esastan incelemeye karar vermiştir.

AİHS 5. madde kapsamındaki değerlendirmesi

<u>AİHS Madde 5(1)(f) yönünden:</u>

AİHM, esasa ilişkin değerlendirmesinde ilk olarak somut olayda çocuklar hakkında bağımsız olarak tesis edilen sınır dışı ve idari gözetim kararları olmadığını, çocuklara bu kararlarda sırf annenin refakatindeki kişiler olarak yer verildiğini belirterek çocukların idari gözetiminin yasal dayanaktan yoksun olduğunu tespit etmiştir. Mahkeme, yasal dayanak yoksunluğunun AİHS'in 5. maddesinin 1. fıkrası yönünden ihlale hükmedilmesi için yeterli olduğu şerhini düşmekle birlikte çocukların çocuk olmaktan kaynaklanan özel ihtiyaçlarına cevap vermeyen koşullar altında tutulmalarının da kendi başına Madde 5(1) ihlali teşkil edebileceğini hatırlatmıştır. AİHM ayrıca, çocukların idari gözetimi konulu kararlarında özellikle son yıllarda yer verdiği "Avrupa Konseyi dahil pek çok uluslararası organın çocukların idari gözetiminin tamamen sonlandırılması yönündeki giderek artan çağrısı" vurgusunu da bir kez daha içtihadında not etmiştir.

Mahkeme'ye göre ister ebeveynlerince eşlik edilsin ister refakatsiz olsun, bir çocuğun idari gözetimi ancak ve ancak aynı amacı gerçekleştirmeye matuf daha hafif

alternatif tedbirler değerlendirildikten ve yeterli gelmeyecekleri anlaşıldıktan sonra bir "son çare" uygulaması olarak hayata geçirilirse hukuka uygun olabilir. Bu doğrultuda Mahkeme, somut olayda, ulusal makamların başvurucuları idari gözetime alternatif tedbirlere tabi tutmayı ya da daha uygun koşullar altında idari gözetim imkanlarını değerlendirmemelerini Sözleşmeye aykırı bulunmuştur. Başvurucuların tutulduğu yerde psikolog ve tıbbi personel gibi çocukların esenliği için gerekli personellerin bulunmaması ve çocukların akranlarıyla iletişim kurma ve eğlendirici aktivite imkanlarından yoksun bırakılışı da Mahkeme'nin 5. maddenin 1. fıkrası yönünden verdiği ihlal kararını pekiştiren hususlar olmuştur.

AİHS Madde 5(4) yönünden:

Çocuklar hakkında bağımsız olarak tesis edilen idari gözetim kararları bulunmamasının üstlerinde tatbik edilen (fiili) idari gözetime yönelik itiraz imkanlarını bertaraf ettiğini ve bu durumun çocukları, özgürlük haklarının tamamen annelerinin durumuna bağlı kılındığı bir hukuki belirsizliğe sürüklediğini belirten Mahkeme, bu kapsamda AİHS'nin 5. maddenin 4. fıkrası yönünden de ihlale hükmetmiştir.

Mahkeme son olarak başvuruculara toplamda 10.000 Avro tutarında manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BAŞVURU KAYNAKLARI

Göç Bağlamında Çocukların İdari Gözetimi: Uygulayıcılara Yönelik Rehber başlıklı kitabımızın Birinci Bölümünde ilgili ulusal mevzuat hükümlerine detaylıca yer verilmiş, İkinci Bölümde ise uluslararası mevzuat kapsamında bağlayıcı ve esnek hukuk kuralları tarafımızca derlenerek paylaşılmıştı. Üçüncü Bölüm kapsamında ise Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları özetlenmişti. Tüm bu arka plan, bizlere, koruma ve bakım ihtiyacı olan hassas bir grubu oluşturan çocukların temel insan hakkı olan özgürlük ve güvenlik hakkını idari bir karar ile sınırlandıran idari gözetim tedbirinin koşulları ve sınırlarının gün geçtikçe daha geniş bir alanda yankılandığını göstermektedir.

Kitabımızın bu Dördüncü Bölümünde, çocukların idari gözetimi hakkında üretilen çeşitli ulusal ve uluslararası kaynakları derledik. Gerek sivil toplum kuruluşları gerekse de Avrupa Konseyi ile Birleşmiş Milletler kurumları tarafından üretilen çeşitli güncel rehberler, politika belgeleri, inceleme yazıları gibi kaynakları içermekte olup, alandaki çalışmalarını derinleştirmek ve pratik bilgilere erişmek isteyen hak savunucularını desteklemeyi ümit etmektedir.

Tarih sıralamasına göre düzenlediğimiz seçkimizin çevrimiçi ulaşabileceğiniz dijital baskısında kaynaklara ulaşabileceğiniz bağlantılara da yer verdik. Uluslararası kaynakların mevcut olduğu takdirde Türkçe tercümelerinin bağlantılarını da bu kapsamda paylaştık. İlaveten konuya dair mevcut bireysel öğrenme modüllerine de bu bölümde yer alan son tablodan ulaşabilirsiniz.

Türkiye'de Yayımlanan Kaynaklardan Bir Seçki

Başlık	Kurum/Yazar	Tarih
Refakatsiz Çocuklara Yönelik Çalışmalar	T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Müdürlüğü	2025
AİHM İçtihadında İdari Gözetimin Hukuka Uygunluk Denetimi	Mülteci Hakları Merkezi	2024
Hassas Durumdaki Kişilerin İdari Gözetimine Dair AİHM Kararları Derlemesi	Mülteci Hakları Merkezi	2023
Mülteci Hukuku Karar Bankası	Mülteci Hakları Merkezi	2023
Karar Bankası	Mültecilerle Dayanışma Derneği	2023
Türkiye'de İdari Gözetim Düzenleme ve Uygulamalarına İlişkin Genel bir Hukuki Değerlendirme	Mültecilerle Dayanışma Derneği, Dr. Neva Övünç Öztürk, Doç. Dr. K. Burak Öztürk	2023
Adli Yardım Alanında Çalışan Avukatlar için Mülteci Hukuku Rehberi	İzmir Barosu	2023
Türkİye'dekİ Refakatsiz Sığınmacı Çocukların Hukuksal Korumaya Erişimi: Tespitler ve Değerlendirmeler	Mülteci Hakları Merkezi	2022
Sığınma Hukuku Bülteni-Kasım 2022 sayısı (İdari Gözetime Alternatif Yükümlülüklere İlişkin Yönetmelik hakkındaki inceleme)	Mülteci Hakları Merkezi	2022
8 Soruda İdari Gözetime Alternatif Yükümlülükler	Hayata Destek Derneği	2022
Ulusal ve Uluslararası Normlar Işığında İdari Gözetim	Uluslararası Mülteci Hakları Derneği	2022
Suça Sürüklenen Sığınmacı Çocukların Adil Yargılanma Hakkına Erişim Raporu	Mersin Barosu, Anka Üretken Kadın Derneği	2022
Haklar Çantamda: Türkiye'deki Refakatsiz Çocuklar İçin Bilgi Kitapçığı	Mülteci Hakları Merkezi	2021
Küçük Küçük Ülkeler Yaratmak-Ebeveyn ve Gençlerin Gözünden Türkiye'de Yaşayan Mülteci Çocukların Eğitime Erişimi Araştırması Raporu	Mültecilerle Dayanışma Derneği, Heinrich Böll Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği	2021

Başlık	**Kurum/Yazar**	**Tarih**
Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Kapsamında İdari Gözetime Alternatif Yöntemlerin Değerlendirilmesi	Mültecilerle Dayanışma Derneği	2020
Uluslararası Hukuk ve Karşılaştırmalı Hukukta İdari Gözetime Alternatif Tedbirler	Doç. Dr. Meltem İneli Ciğer	2020
Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda Aralık 2019'da Yapılan Bazı Değişikliklerin Değerlendirilmesi	Doç. Dr. Meltem İneli Ciğer	2020
YUKK Değişiklikleri Hakkında Ortak Değerlendirme	Antalya Barosu İnsan Hakları Merkezi, Dünya Evimiz Derneği, Uluslararası Dayanışma Derneği, Göç Araştırmaları Derneği (GAR), Göçmen Dayanışma Derneği, Hak İnisiyatifi Derneği, Halkların Dayanışma Köprüsü Derneği, İltica ve Göç Araştırmaları Derneği (İGAM), İnsan Hakları Derneği (İHD), İnsan Hakları Gündemi Derneği (İHGD), İzmir'de Suriyeli Mültecilerle Dayanışma Derneği, Kaos GL, Kırkayak Kültür, Medya ve Mülteci Hakları Derneği, Mültecilerle Dayanışma Derneği (Mülteci-der), Uluslararası Mülteci Hakları Derneği, Van Barosu, Yurttaşlık Derneği, Yuva Derneği	2019
6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Taslağı İncelemesi	Uluslararası Mülteci Hakları Derneği	2019
Çocukların Adalete Erişim Hakkı Çerçevesinde Hukuki Yardım Hizmetlerine Dönük İhtiyaç Analizi	Türkiye Barolar Birliği	2019
Sığınmacılar ve Mülteciler Raporu	Türkiye Barolar Birliği İnsan Hakları Merkezi	2016

Uluslararası Kaynak Seçkisi

Başlık	Kurum/Yazar	Tarih	Dil
Factsheet – Unaccompanied Migrant Minors in Detention [Bilgi Notu - Gözetim Altındaki Refakatsiz Göçmen Çocuklar]	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi	2024	İngilizce
Factsheet – Unaccompanied migrant minors in detention [Bilgi Notu – İdari Gözetim Refakatsiz Çocuklar]	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi	2024	İngilizce
End Immigration Detention of Children [Çocukların İdari Gözetimini Sonlandırın]	UN Task Force on Children Deprived of Liberty [Birleşmiş Milletler Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocuklara Dair Görev Gücü]	2024	İngilizce
Administrative Detention of Migrants and Asylum Seekers: Guide for Practitioners [Göçmenlerin ve Sığınmacıların İdari Gözetimi: Uygulayıcılar için Rehber]	Avrupa Konseyi	2023	İngilizce
Information Note on International Standards on Alternatives to Detention (ATDs) and Immigration Detention [İdari Gözetime Alternatifler ve Göçmenlerin Gözetimi Hakkında Bilgi Notu]	Uluslararası Göç Örgütü	2023	İngilizce
Karşılaştırmalı İdari Gözetime Alternatifler Raporu: Avusturya, Birleşik Krallık, Hollanda, Kanada Uygulama Örnekleri	Avrupa Konseyi	2022	Türkçe
Guardianship For Unaccompanied Children - A Manual For Trainers of Guardians [Refakatsiz Çocuklar için Vesayet – Vesayet Eğitmenleri için Bir El Kitabı]	European Union Agency For Fundamental Rights (FRA)	2022	İngilizce

Başlık	**Kurum/Yazar**	**Tarih**	**Dil**
İdari Gözetime Alternatifler El Kitabı	International Detention Coalition Türkçe tercüme: Mülteci Hakları Merkezi	2021 (Gözden geçirilmiş basım) 2018 (İlk basım)	Türkçe
Refakatsiz Çocuklar Için Denetimli Bağımsız Yaşamla İlgili Klavuz Ilkeler	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK)	2021	Türkçe
IOM Road Map on Alternatives to Migration Detention [IOM Gözetime Alternatifler Yol Haritası]	Uluslararası Göç Örgütü (IOM)	2020	İngilizce
Beyond Detention 2014-2019: A Global Strategy to Support Governments to End the Detention of Asylum-seekers & Refugees – Final Progress Report [İdari Gözetimin Ötesi 2014-2019: Sığınmacıların ve Mültecilerin İdari Gözetimini Sonlandırmak için Hükümetleri Desteklemeye Yönelik Küresel Strateji – Final Raporu]	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK)	2020	İngilizce
Options for governments on open care arrangements and alternatives to detention for children and families [Çocuklar ve aileler için bakım düzenlemeleri ve idari gözetime alternatiflere dair hükümetlere yönelik seçenekler]	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK)	2019 (Gözden geçirilmiş basım) 2015 (İlk Basım)	İngilizce
Practical guide on the best interests of the child in asylum procedures [Sığınma Prosedürlerinde Çocuğun Yüksek Yararına İlişkin Uygulama Rehberi]	European Asylum Support Office	2019	İngilizce
Beyond Detention Toolkit: Guiding Questions for the Assessment of Alternatives to Detention [Gözetimin Ötesi Elkitabı: Gözetime Alternatifler Değerlendirmesi için Rehber Sorular]	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK)	2018	İngilizce

Başlık	Kurum/Yazar	Tarih	Dil
Alternatives to Immigration Detention of Children (Working Paper) [Çocukların İdari Gözetimine Alternatifler (Devam Eden Çalışma)]	UNICEF	2018	İngilizce
Compilation of International Human Rights Law and Standards on Immigration Detention [Göç Bağlamında İdari Gözetime Dair Uluslararası İnsan Hakları Hukuku ve Standartlar Derlemesi]	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK)	2018	İngilizce
Factsheet – Immigration Detention [Bilgi Notu – Göçmenlerin İdari Gözetimi]	Avrupa İşkencenin Önlenmesi Komitesi (CPT)	2017	İngilizce
İnsan Hakları ve Göç: Göç Bağlamında Etkin İdari Gözetim Alternatiflerinin Hukuki ve Uygulama Boyutu	Avrupa Konseyi İnsan Hakları Yürütme Komitesi	2017	Türkçe
UNHCR's position regarding the detention of refugee and migrant children in the migration context [Mülteci ve göçmen çocukların göç bağlamında idari gözetimleri hakkında BMMYK'nın görüşü]	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK)	2017	İngilizce
Stateless Persons in Detention: A tool for their identification and enhanced protection [İdari Gözetimdeki Vatansız Kişiler: Tespit ve Korumanın Güçlendirimesine yönelik Kılavuz]	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK)	2017	İngilizce
Alternatives to Detention [İdari Gözetime Alternatifler]	BMMYK Yürütme Komitesi (ExCom)	2015	İngilizce
Protecting Stateless Persons from Arbitrary Detention: A Regional Toolkit for Practitioners [Vatansız Kişilerin Keyfi İdari Gözetimden Korunması: Uygulayıcılar İçin Bölgesel Bir Araç Seti]	European Network on Statelessness	2015	İngilizce
Monitoring Immigration Detention Practical Manual [Göçmenlerin İdari Gözetiminin İzlenmesi Uygulama Kılavuzu]	BMMYK, IDC, Association for the Prevention of Torture (APT)	2014	İngilizce

Başlık	**Kurum/Yazar**	**Tarih**	**Dil**
Beyond Detention: A Global Strategy to support governments to end the detention of asylum-seeker and refugees, 2014-2019 [İdari Gözetimin Ötesi: Sığınmacıların ve mültecilerin idari gözetimini sonladırmak için hükümetleri desteklemeye yönelik küresel bir strateji]	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK)	2014	İngilizce
A Thematic Compilation of Executive Committee Conclusions [Yürütme Komitesi Kararlarının Tematik Derlemesi]	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK)	2014 (Yedinci basım)	İngilizce
Updated Practitioners Guide on Migration and International Human Rights Law, Practitioners Guide No. 6, Chapter 4 (Migrants in detention) [Göç ve Uluslararası İnsan Hakları Hukukuna İlişkin Güncellenmiş Uygulayıcı Rehberi]	International Commission of Jursits (ICJ)	2014	İngilizce
Refakatsiz ve Ailesinden Ayrı Düşmüş Çocuklara İlişkin Kurumlararası Rehber İlkeler	UNICEF	2014	Türkçe
Children on the Move [Hareket Halindeki Çocuklar]	International Organization for Migration (IOM)	2013	İngilizce
Captured Childhood [Esaret Altında Çocukluk]	International Detention Coalition (IDC)	2012	İngilizce
Gözaltı Kılavuz İlkeleri: Sığınmacıların Gözaltına Alınmasına ve Gözaltı Alternatiflerine İlişkin Geçerli Kriterler ve Standartlar Hakkında Kılavuz İlkeler	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK)	2012	Türkçe
Legal framework and standards relating to the detention of refugees, asylum seekers and migrants: A Guide [Mültecilerin, sığınmacıların ve göçmenlerin idari gözetimine ilişkin hukuki çerçeve ve standartlar: Bir Rehber]	International Detention Coalition (IDC)	2011	İngilizce

Çocukların İdari Gözetimine İlişkin Bireysel Öğrenme Modülleri

Başlık	Kurum	Dil seçenekleri	Açıklama
Göç Bağlamında İdari Gözetime Alternatif Tedbirler	Avrupa Konseyi	Türkçe	Avrupa Konseyi'nin Hukukçular için İnsan Hakları Eğitimi Programı (HELP-Human Rights Education for Legal Professionals) kapsamındaki çevrimiçi kursa, https://help.elearning.ext.coe.int/ internet sitesi üzerinden ulaşabilirsiniz. Site üzerinden ücretsiz olarak kayıt olduktan sonra eğitim modüllerine erişebilirsiniz.
Deportation of Children During Armed Conflicts [Silahlı Çatışma Bağlamında Çocukların Sınır Dışı Edilmesi]	Avrupa Konseyi	İngilizce	HELP sitesi üzerinden erişebilirsiniz.
Introduction to Child Protection [Çocuk Korumaya Giriş]	BMMYK	İngilizce	Introduction to Child Protection bağlantısı üzerinden ücretsiz kayıt oluşturduktan sonra çevrimiçi kurs materyallerine yine ücretsiz olarak erişebilirsiniz.

Başlık	**Kurum**	**Dil seçenekleri**	**Açıklama**
Immigration Detention Monitoring Self-study Modules [Göç Bağlamında İdari Gözetimin İzlenmesi Bireysel Öğrenme Modülleri]	BMMYK	İngilizce, Arapça, Fransızca, İspanyolca	BMMYK'nın İngilizce dilindeki modüllerine Refworld internet sitesi www.refworld.org üzerinden ulaşabilir, modüllerin pdf formatlarını indirebilirsiniz: Modül 1- Göç ile Bağlantılı Gözetimin İzlenmesine Giriş Modül 2- Göç ile Bağlantılı Gözetimin Bağlamı Modül 3- Göç ile Bağlantılı Gözetimin İzlenmesi Stratejisi Modül 4- Göç ile Bağlantılı Gözetimin İzlenmesi Ziyareti Modül 4/1- Gözetim Sahası İzleme Anketi Modül 4/2- Gözetim Altında Tutulan Kişi ile Görüşme Formu Modül 5- Göç ile Bağlantılı Gözetimin Standartları Modül 5/1- Göç ile Bağlantılı Gözetime Dair Uluslararası İnsan Hakları Hukuku ve Standartları Modül 6- İzleme Becerileri Modül 7/1- İzlemenin Etkileriyle Başa Çıkma Modül 7/2-Travmanın Etkileriyle Başa Çıkma Bilgi Notu

Başlık	**Kurum**	**Dil seçenekleri**	**Açıklama**
Fundamentals of Immigration Detention e-Learning Course [İdari Gözetimin Temelleri e-Öğrenim Kursu]	BMMYK	İngilizce, Arapça, Fransızca, İspanyolca	DisasterReady www.disasterready.org/ internet sitesi üzerinden ücretsiz kayıt oluşturduktan sonra çevrimiçi kurs materyallerine yine ücretsiz olarak erişebilirsiniz.
İltica ve İnsan Hakları *Asylum and Human Rights*	Avrupa Konseyi	Türkçe, İngilizce, Fransızca, Arapça, Boşnakça, Bulgarca, Almanca, Yunanca, Hırvatça, Macarca, Ermenice, İtalyanca, Letonca, Makedonca, Karadağca, Lehçe, Portekizce, Romence, Slovence, İspanyolca, Sırpça, Arnavutça, Ukraynaca	HELP internet sitesi üzerinden erişebilirsiniz.
Özgürlük ve Güvenlik Hakkı – Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Madde 5 *Right to Liberty and Security – Article 5 of the European Convention of Human Rights*	Avrupa Konseyi	Türkçe, İngilizce, Romence, Rusça, Ukraynaca	HELP internet sitesi üzerinden erişebilirsiniz.
Mülteci ve Göçmen Çocuklar *Refugee and Migrant Children*	Avrupa Konseyi	Türkçe, İngilizce, Arapça, Azerice, Boşnakça, Bulgarca, Yunanca, Arapça, Hırvatça, Ermenice, İtalyanca, Makedonca, Karadağca, Lehçe, Portekizce, Romence, Slovakça, İspanyolca, Sırpça, Ukraynaca, Arnavutça	HELP internet sitesi üzerinden erişebilirsiniz.

Başlık	**Kurum**	**Dil seçenekleri**	**Açıklama**
İdari Gözetim Altındaki Göçmen, Mülteci ve Sığınmacılar için Adalete Erişim "Sığınmacılar, Mülteciler ve Göçmenlerin Adalete Erişimine Destek" Projesi Modül 2	International Commission of Jurists (ICJ), European Council on Refugees and Exiles (ECRE), Mülteci Hakları Merkezi (MHM) ve Mültecilerle Dayanışma Derneği (Mülteci-Der)	Türkçe	Mülteci Hakları Merkezi'nin internet sitesinde yer alan pdf formatında indirebileceğiniz modüle şu bağlantı üzerinden doğrudan ulaşabilirsiniz: https://mhd.org.tr/yayinlar/goc-ve-siginma-hukuku-egitim-modulleri/
Ending Child Detention [Çocukların İdari Gözetiminin Sonlandırılması]	International Detention Coalition (IDC)	İngilizce	Courses IDC Online Training Toolkit (idcoalition.org) internet sitesi üzerinden gerçekleştireceğiniz ücretsiz bir kayıt işlemi sonrası kurs içeriğine erişebilirsiniz.
Alternatives to Detention [İdari Gözetime Alternatifler]	International Detention Coalition (IDC)	İngilizce	Courses IDC Online Training Toolkit (idcoalition.org) internet sitesi üzerinden gerçekleştireceğiniz ücretsiz bir kayıt işlemi sonrası kurs içeriğine erişebilirsiniz.
Case Management [Vaka Yönetimi]	International Detention Coalition (IDC)	İngilizce	Courses IDC Online Training Toolkit (idcoalition.org) internet sitesi üzerinden gerçekleştireceğiniz ücretsiz bir kayıt işlemi sonrası kurs içeriğine erişebilirsiniz.

Önemli Bağlantılar

RESMİ KURUMLAR

Göç İdaresi Başkanlığı

Emniyet Genel Müdürlüğü

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD)

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı

Sağlık Bakanlığı

Adalet Bakanlığı

ULUSLARARASI KURULUŞLAR

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Türkiye Temsilciliği

Birleşmiş Milletler Göçmenlerin İnsan Hakları Özel Raportörü

Birleşmiş Milletler Keyfi İdari Gözetim Çalışma Grubu

Uluslararası Göç Örgütü Türkiye

Avrupa Konseyi

Avrupa Konseyi İşkenceyi Önleme Komitesi (Council of Europe Committee for the Prevention of Torture [CPT]

Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri

Avrupa Konseyi Göç ve Mülteciler Özel Temsilcisi

Avrupa Konseyi HELP (Human Rights Education for Legal Professionals) Eğitim Platformu

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi

Uluslararası Hukukçular Komisyonu (International Commission of Jurists [ICJ])

ULUSLARARASI AĞLAR

ECRE (European Council on Refugees and Exiles)

ELENA (European Network of Asylum Lawyers)

EMHRN Migration and Asylum WG

International Detention Coalition (IDC)

European Network on Statelessness (ENS)

Southern Refugee Legal Aid Network (SRLAN)

PICUM (Platform for International Cooperation on Undocumented Migrants)

KARAR TARAMA

Mülteci Hakları Merkezi Karar Bankası

Mültecilerle Dayanışma Derneği Karar Bankası

Anayasa Mahkemesi Karar Bankası

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihat Veri Tabanı

Birleşmiş Milletler Sözleşme Organları Veri Tabanı

SIĞINMA HUKUKU KAYNAK SAĞLAYICILAR

REFWORLD – Tematik gözetim sayfası

EDAL (European Database on Asylum Law)

European Country of Origin Information Network

Rights in Exile Programme

BEŞİNCİ BÖLÜM

RESMİ BELGE ÖRNEKLERİ

- Bu bölümde, Göç İdaresi Başkanlığı tarafından düzenlenen resmi belge örnekleri paylaşılmaktadır.

RESMİ BELGE ÖRNEKLERİNE DAİR AÇIKLAMALAR

Uluslararası Koruma Başvuru Sahibi Kimlik Belgesi Örneği

Uluslararası koruma başvurusunda bulunan ve kayıt işlemleri tamamlanan kişilere Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 76. maddesi uyarınca düzenlenen kimlik belgesidir.

Uluslararası Koruma Statüsü Sahibi Kimlik Belgesi Örneği

Uluslararası koruma başvurusu değerlendirilerek mülteci, şartlı mülteci ya da ikincil koruma statülerinden biri tanınan kişiler için Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 83. maddesi uyarınca düzenlenen kimlik belgesidir.

Geçici Koruma Kimlik Belgesi Örneği

Kayıtları tamamlanarak geçici koruma kapsamına alınan kişiler için Geçici Koruma Yönetmeliği'nin 22. maddesi kapsamında düzenlenen kimlik belgesidir.

Yol İzin / Sevk Belgesi Örneği

Türkiye içerisinde şehirlerarası seyahat etmesi izne tabi olan yabancılara İl Göç İdaresi Müdürlüklerince verilen ve yaptıkları şehirlerarası seyahatin Müdürlüğün bilgisi ve izni dahilinde olduğunu gösteren belgedir.

İkamet İzni Örneği

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu kapsamında düzenlenen ikamet izni çeşitlerinden birisi için yaptığı başvurusu olumlu değerlendirilerek kendisine ikamet izni verilen kişiler için düzenlenen belgedir.

Vatansız Kişi Kimlik Belgesi Örneği

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 50. maddesi kapsamında Göç İdaresi Genel Müdürlüğünce vatansız kişi olarak tespit edilenler için düzenlenen kimlik belgesidir.

Çalışma İzni Belgesi Örneği

Uluslararası İşgücü Kanunu kapsamında, Aile, Çalışma ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından düzenlenen ve geçerlilik süresi içinde kişiye Türkiye'de çalışma ve ikamet hakkı veren izin belgesidir.

Uluslararası Koruma Başvuru Sahibi Kimlik Belgesi Örneği

T.C. **İÇİŞLERİ BAKANLIĞI** **…… VALİLİĞİ** **ULUSLARARASI KORUMA** **BAŞVURU SAHİBİ** **KİMLİK BELGESİ**	[BELGE SAHİBİNİN FOTOĞRAFI]
Yabancı Kimlik No	
Adı	
Soyadı	
Baba Adı	
Anne Adı	
Doğum Yeri	
Doğum Tarihi	
Medeni Durumu	
Uyruğu	
Uluslararası Koruma Başvuru Tarihi	
Belgenin Geçerlilik Tarihi (Başlangıç-Bitiş Tarihi)	…/…/…- …/…/…
	…/…/… [İmza & Kaşe]

Uluslararası Koruma Statüsü Sahibi Kimlik Belgesi Örneği

T.C. **İÇİŞLERİ BAKANLIĞI** **…… VALİLİĞİ** **ULUSLARARASI KORUMA** **STATÜ SAHİBİ** **KİMLİK BELGESİ**	[BELGE SAHİBİNİN FOTOĞRAFI]
Yabancı Kimlik No	
Adı	
Soyadı	
Baba Adı	
Anne Adı	
Doğum Yeri	
Doğum Tarihi	
Medeni Durumu	
Uyruğu	
Statüsü	
Uluslararası Koruma Başvuru Tarihi	
Belgenin Geçerlilik Tarihi (Başlangıç-Bitiş Tarihi)	…/…/…- …/…/…
	…/…/… [İmza & Kaşe]

Geçici Koruma Kimlik Belgesi Örneği

T.C. **İÇİŞLERİ BAKANLIĞI** **… VALİLİĞİ** **GEÇİÇİ KORUMA** **KİMLİK BELGESİ**	[BELGE SAHİBİNİN FOTOĞRAFI]
Yabancı Kimlik No	
Adı	
Soyadı	
Baba Adı	
Anne Adı	
Doğum Yeri	
Doğum Tarihi	
Medeni Durumu	
Aile No	
Uyruğu	
Kayıt Tarihi	
	[İmza & Damga] İl Göç Uzmanı

Yol İzin / Sevk Belgesi Örneği

T.C. … VALİLİĞİ İl Göç İdaresi Müdürlüğü **YOL İZİN / SEVK BELGESİ**		**[Fotoğraf]**
Statüsü		
Yabancı Kimlik No		
Adı		
İkinci Adı		
Soyadı		
Baba Adı		
Anne Adı		
Doğum Yeri / Tarihi		
Uyruğu		
İzin Veriliş Tarihi		Veriliş Nedeni
İzin Bitiş Tarihi		…
Bu izin belgesi, ilimizde ikamet eden yukarıda açık kimliği yazılı olan yabancıya, belirtilen tarihte…… iline gitmesi için verilmiştir. Belgenin fotokopisi geçersizdir.		
[Tarih & Damga] İmzalayan makamın imzası İl Göç Uzmanı		

İkamet İzni Örneği

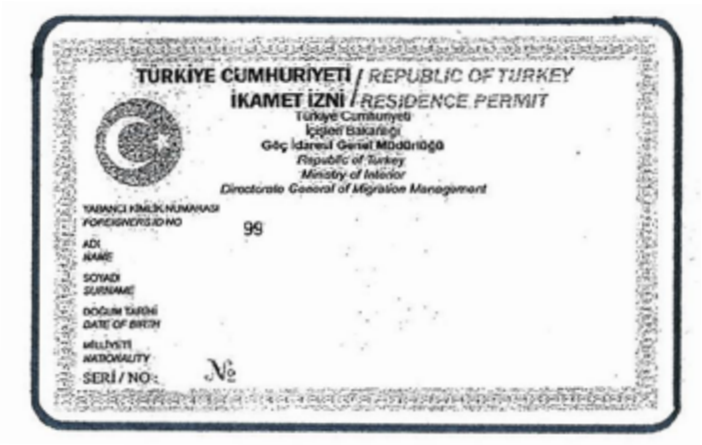
TÜRKİYE CUMHURİYETİ / REPUBLIC OF TURKEY
İKAMET İZNİ / RESIDENCE PERMIT
Türkiye Cumhuriyeti
İçişleri Bakanlığı
Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
Republic of Turkey
Ministry of Interior
Directorate General of Migration Management
YABANCI KİMLİK NUMARASI
FOREIGNERS ID NO
99
ADI
NAME
SOYADI
SURNAME
DOĞUM TARİHİ
DATE OF BIRTH
MİLLİYETİ
NATIONALITY
SERİ / NO:
№

İKAMET TÜRÜ
TYPE OF RESIDENCE PERMIT
Kısa Dönem / Short-Term
DÜZENLEME TARİHİ
DATE OF ISSUE
BAŞLANGIÇ TARİHİ
VALID FROM
BİTİŞ TARİHİ
VALID UNTIL
İKAMET İLİ
PROVINCE OF RESIDENCE
HAMİLİNİN İMZASI
HOLDER'S SIGNATURE
DÜZENLEYEN MAKAM/ ISSUED BY
Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
Directorate General of Migration Management

Vatansız Kişi Kimlik Belgesi Örneği

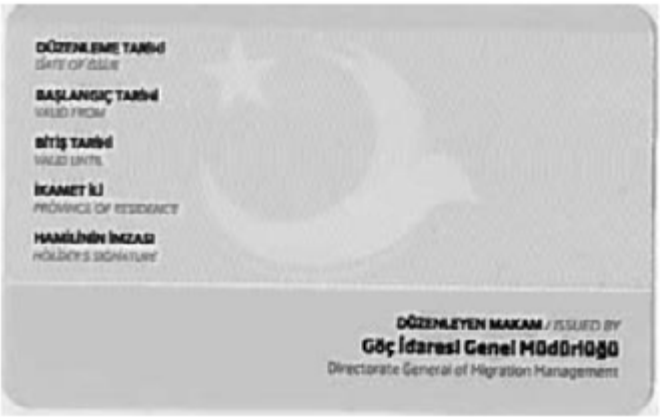

ALTINCI BÖLÜM

İDARİ KARAR ÖRNEKLERİ

- Bu bölümde, Göç İdaresi Başkanlığı ve il müdürlükleri tarafından verilen farklı karar örnekleri ve tebliğ formları paylaşılmaktadır.

İdari Gözetim Kararı

.... Valiliği

İl Göç İdaresi Müdürlüğü

Sayı:
Tarih:

Konu: İdari Gözetim Kararı

KARAR

(İdari Gözetim)

Yabancıya İlişkin Bilgiler:

Adı	**:**
Soyadı	**:**
Baba Adı	**:**
Doğum Tarihi	**:**
Uyruğu	**:**
Pasaport No	**:**
Yabancı Kimlik No	**:**
İletişim Dili	**:**

Gerekçe:

Kamu Düzeni Açısından Tehdit

Karar:

Yukarıda açık kimliği yazılı yabancının, 6458 Sy. Kanunun;
54. maddesinin ... bendi/bentleri gereğince hakkında sınır dışı etme kararı alınmış olup, yabancı hakkında yukarıda belirtilen gerekçeler doğrultusunda 6458 sayılı Kanunun 57'nci maddesi kapsamında 6 ay süre ile idari gözetim kararı alınmıştır.

EK: Tebliğ formu

Refakatindekiler:

Adı	**Soyadı**	**Cinsiyeti**	**Uyruğu**	**Yakınlık Derecesi**

İdari Gözetim Kararı Tebliğ Formu (T3) (1/2)

.... Valiliği

İl Göç İdaresi Müdürlüğü

İdari Gözetim Kararı Tebliğ Formu (T3)

Yabancıya İlişkin Bilgiler:

Adı	**:**
Soyadı	**:**
Baba Adı	**:**
Doğum Tarihi	**:**
Uyruğu	**:**
Pasaport No	**:**
Yabancı Kimlik No	**:**
İletişim Dili	**:**

Karar ve Değerlendirmeye İlişkin Bilgiler:

Değerlendirmeyi Yapan Birim	
İdari Gözetim Kararı Sayısı ve Tarihi	

1.Sınır Dışı Etmek Üzere İdari Gözetim Kararı ve Süresi:

Aşağıda sayılan durum/durumlar kapsamında olanlar hakkında idari gözetim kararı alınır:

- Kaçma ve kaybolma riski bulunanlar,
- Türkiye'ye giriş veya çıkış kurallarını ihlal edenler,
- Sahte ya da asılsız belge kullananlar,
- Kabul edilebilir bir mazereti olmaksızın Türkiye'den çıkmaları için tanınan sürede çıkmayan,
- kamu düzeni, kamu güvenliği veya kamu sağlığı açısından tehdit oluşturanlar

Yukarıda işaretlenen durum/durumlar kapsamında olduğunuz tespit edildiğinden, 6458 sayılı Kanunun 57 inci maddesi uyarınca gerçekleştirilen değerlendirme neticesinde hakkınızda 6 (altı) ay süreli idari gözetim kararı alınmıştır. Bu nedenle sınır dışı edilmek üzere Geri Gönderme Merkezinde barındırılacaksınız.

Geri Gönderme Merkezindeki idari gözetim süreniz 6 (altı) ayı geçemez. Ancak bu süre, sınır dışı işlemlerinin işbirliği yapmamanız veya ülkenizle ilgili doğru bilgi ve

İdari Gözetim Kararı Tebliğ Formu (T3) (2/2)

belgeleri vermemeniz sebebiyle tamamlanamaması halinde en fazla 6 (altı) ay daha uzatılabilir.

2.İdari Gözetim Kararına Karşı Sulh Ceza Hakimine İtiraz:

İdari gözetim kararına karşı mahkemeye başvuruda bulunmanız halinde varsa kendi avukatınız tarafından temsil edilebilirsiniz. Dilemeniz halinde ücretini kendiniz karşılamanız koşuluyla, ilgili birim tarafından da size bir avukat temin edilebilecektir.

- Şahsınız veya yasal temsilciniz ya da avukatınız tarafından, idari gözetim kararına karşı Sulh Ceza Hakimine başvurabilir.
- Başvurunuz idari gözetimi durdurmaz.
- İtiraz dilekçesinin idareye verilmesi halinde, dilekçe yetkili sulh ceza hakimliğine derhal ulaştırılır.
- Sulh Ceza Hakimi İncelemeyi 5 (beş) gün içinde sonuçlandırır.
- Sulh Ceza Hakiminin kararı kesindir.
- Şahsınız veya yasal temsilciniz ya da avukatınız tarafından, idari gözetim şartlarının ortadan kalktığı veya değiştiği gerekçesiyle yeniden sulh ceza hakimine başvurulabilir.

3. Hukuki Yardım:

İdari gözetim işlemine karşı yargı yoluna başvurmanız durumunda avukatlık ücretini karşılama imkanınız yoksa, talep etmeniz halinde …… Barosu ile iletişim sağlanacaktır. Akabinde Baro tarafından Avukatlık Kanunu hükümlerince tarafınıza avukatlık hizmeti sağlanabilir.

4. Geri Gönderme Merkezinde Konaklama, Haklar ve Yükümlülükler:

GGM'de kalacağınız süre içerisinde iaşe ve ibate masraflarınız Türkiye Cumhuriyeti Devleti tarafından karşılanacaktır. GGM'deki sorumluluklarınız ve haklarınıza ilişkin ilave bilgiyi GGM yetkililerinden öğrenebilirsiniz.

Bu belge, bir nüshası avukatına/yabancıya/yasal temsilcisine verilmek üzere iki nüsha olarak hazırlanmış olup, hakkında idari gözetim kararı alınan yukarıda açık kimliği yazılı yabancıya kendi dilinde/anladığı dilde yazılı olarak tebliğ edilmiş ve imza altına alınarak bir sureti tebellüğ edene verilmiştir.

../../202.

Tebliğ Eden Tercüman Tebellüğ Eden

Sınır Dışı Etme Kararı

.... Valiliği

İl Göç İdaresi Müdürlüğü

Sayı:
Tarih:

Konu: Sınır Dışı Etme Kararı

KARAR

(Sınır Dışı Etme)

Yabancıya İlişkin Bilgiler:

Adı	**:**
Soyadı	**:**
Baba Adı	**:**
Doğum Tarihi	**:**
Uyruğu	**:**
Pasaport No	**:**
Yabancı Kimlik No	**:**
İletişim Dili	**:**

Gerekçe:

Karar:

Yukarıda açık kimliği yazılı yabancı hakkında,6458 sayılı Kanunun 4 üncü ve 55 inci maddeleri kapsamında gerekli değerlendirmeler yapılmıştır. Yapılan değerlendirme neticesinde yabancının adı geçen Kanunun 4 üncü ve 55 inci madde kapsamında olmadığı tespit edildiğinden, yukarıda belirtilen gerekçeler doğrultusunda 6458 sayılı Kanunun 54. Maddesinin 1'inci fıkrasının ..... bendi/bentleri gereğince, anılan Kanunun 52'nci maddesi kapsamında menşe ülkesine, gidebileceği güvenli üçüncü bir ülkeye veya transit gideceği ülkeye sınır dışı edilmesine karar verilmiştir.

EK: Tebliğ formu

Refakatindekiler:

Adı	Soyadı	Cinsiyeti	Uyruğu	Yakınlık Derecesi

Sınır Dışı Etme Kararı Tebliğ Formu (T1) (1/3)

.... Valiliği

İl Göç İdaresi Müdürlüğü

Sınır Dışı Etme Kararı Tebliğ Formu (T1)

Yabancıya İlişkin Bilgiler:

Adı	**:**
Soyadı	**:**
Baba Adı	**:**
Doğum Tarihi	**:**
Uyruğu	**:**
Pasaport No	**:**
Yabancı Kimlik No	**:**
İletişim Dili	**:**

Karar ve Değerlendirmeye İlişkin Bilgiler:

Değerlendirmeyi Yapan Birim	
Sınır Dışı Etme Kararı Sayısı ve Tarihi	

Sınır Dışı Etme Kararı:

1- m.54/1-a **:**5237 sayılı Kanunun 59 uncu maddesi kapsamında sınır dışı edilmesi gerektiği değerlendirilenler

2-m.54/1-b: Terör örgütü yöneticisi, üyesi, destekleyicisi veya çıkar amaçlı suç örgütü yöneticisi, üyesi veya destekleyicisi olanlar

3-m.54/1- c: Türkiye'ye giriş, vize ve ikamet izinleri için yapılan işlemlerde gerçek dışı bilgi ve sahte belge kullananlar

4-m.54/1-ç: Türkiye'de bulunduğu süre zarfında geçimini meşru olmayan yollardan sağlayanlar

5- m.54/1-d: Kamu düzeni veya kamu güvenliği ya da kamu sağlığı açısından tehdit oluşturanlar

6-m.54/1- e: Vize veya vize muafiyeti süresini on günden fazla aşanlar veya vizesi iptal edilenler

7- m.54/1-f: İkamet izinleri iptal edilenler

8-m.54/1-g: İkamet izni bulunup da süresinin sona ermesinden itibaren kabul edilebilir gerekçesi olmadan ikamet izni süresini on günden fazla ihlal edenler

9- m.54/1-ğ: Çalışma izni olmadan çalıştığı tespit edilenler

Sınır Dışı Etme Kararı Tebliğ Formu (T1) (2/3)

10- m.54/1-h: Türkiye'ye yasal giriş veya Türkiye'den yasal çıkış hükümlerini ihlal edenler ya da bu hükümleri ihlale teşebbüs edenler

11- m.54/1-ı: Hakkında Türkiye'ye giriş yasağı bulunmasına rağmen Türkiye'ye geldiği tespit edilenler

12-m.54/1-i: Uluslararası koruma başvurusu reddedilen, uluslararası korumadan hariçte tutulan, başvurusu kabul edilemez olarak değerlendirilen, başvurusunu geri çeken, başvurusu geri çekilmiş sayılan, uluslararası koruma statüleri sona eren veya iptal edilenlerden haklarında verilen son karardan sonra bu Kanunun diğer hükümlerine göre Türkiye'de kalma hakkı bulunmayanlar

13- m.54/1-j: İkamet izni uzatma başvuruları reddedilenlerden, on gün içinde Türkiye'den çıkış yapmayanlar

14- m.54/1-k: Uluslararası kurum ve kuruluşlar tarafından tanımlanan terör örgütleriyle ilişkili olduğu değerlendirilenler.

15- m.54/2: 54. Maddenin 1. fıkrasının (b), (d) ve (k) bentleri kapsamında oldukları değerlendirilen uluslararası koruma başvuru sahibi veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişiler

Yukarıda işaretlenen durum/durumlar kapsamında olduğunuz tespit edildiğinden, 6458 sayılı Kanunun 54 üncü maddesi uyarınca gerçekleştirilen değerlendirme neticesinde hakkınızda sınır dışı kararı alınmıştır**.**

2.Sınır Dışı Etme Kararına Karşı Yargı Yoluna Başvuru:

- Şahsınız veya yasal temsilciniz ya da avukatınız tarafından, sınır dışı etme kararına karaşı, kararın tebliğinden itibaren yedi gün içerisinde idare mahkemesine başvurulabilir.
- Mahkemeye başvuran kişi, sınır dışı etme kararı veren makama da başvurusunu bildirir.
- Mahkemeye yapılan başvurular 15 (on beş) gün içinde sonuçlandırılır.
- Mahkemenin vermiş olduğu karar kesindir.
- Dava açma süresi içinde yargı yoluna başvurulması halinde yargılama sonuçlanıncaya kadar sınır dışı etme işleminiz durdurulur.

3.Hukuki Yardım:

Sınır dışı işlemine karşı yargı yoluna başvurmanız durumunda avukatlık ücretini karşılama imkanınız yoksa, talep etmeniz halinde …… Barosu ile iletişim sağlanacaktır. Akabinde Baro tarafından Avukatlık Kanunu hükümlerince tarafınıza avukatlık hizmeti sağlanabilir.

4. Seyahat Masrafları

6458 sayılı Kanun'un 60 ıncı maddesinin 3 üncü fıkrası uyarınca, sınır dışı edilmenize ilişkin paranız sınır dışı seyahat masraflarının tamamına yetiyorsa bu tutar tarafınızca karşılanır. Paranız sınır dışı seyahat masraflarının tamamını karşılamıyorsa seyahat masraflarınız Genel Müdürlükçe belirlenecek temel gereksinimleri karşılayacak miktar haricinde Hazineye irat kaydedilir. Mevcut paranız temel gereksiniminizi karşılamaya yetecek tutarın altındaysa seyahat masrafınızın tamamı genel müdürlükçe karşılanır ve mevcut paranız tarafınıza bırakılır. Masraflar geri ödenmediği sürece Türkiye'ye girişinize izin verilmeyebilir.

Sınır Dışı Etme Kararı Tebliğ Formu (T1) (3/3)

Bu belge, bir nüshası avukatına/yabancıya/yasal temsilcisine verilmek üzere iki nüsha olarak hazırlanmış olup, hakkında sınır dışı etme kararı alınan yukarıda açık kimliği yazılı yabancıya kendi dilinde/anladığı dilde yazılı olarak tebliğ edilmiş ve imza altına alınarak bir sureti tebellüğ edene verilmiştir.

../../202.

Tebliğ Eden Tercüman Tebellüğ Eden

Sınır Dışı ve İdari Gözetim Kararı Tebligatı (Uluslararası Koruma Başvurusunun Reddi Kararı Nedeniyle) (1/3)

TEBLİGAT

(Sınır Dışı Etme ve İdari Gözetim Kararı Alınanlar İçin)

Yabacıya İlişkin Bilgiler:

Adı:

Soyadı:

Baba Adı:

Doğum Tarihi:

Uyruğu:

İkamet Numarası:

Yabancı Kimlik No:

İletişim Dili:

Karar ve Değerlendirmeye İlişkin:

Sınır Dışı etme Kararı Tarihi ve Sayısı:

Değerlendirmeyi Yapan Birim:

İdari Gözetim Kararı Tarihi ve Sayısı:

1.Sınır Dışı Etme Kararı

Aşağıda sayılanlar hakkında sınır dışı eme kararı alınır:

1. 5237 sayılı Kanunun 59 uncu maddesi kapsamında sınır dışı edilmesi gerektiği değerlendirilenler (m.5471-a),

2. Terör örgütü yöneticisi, üyesi, destekleyicisi olanlar (m.54/1-b),

3. Çıkar amaçlı suç örgütü yöneticisi, üyesi veya destekleyicisi olanlar (m.54/1-b),

4. Türkiye'ye giriş, vize ve ikamet izinleri için yapılan işlemlerde gerçek dışı bilgi ve sahte belge kullananlar (m.54/1-c),

5. Türkiye'de bulunduğu süre zarfında geçimini meşru olmayan yollardan sağlayanlar (m.54/1-ç),

6. Kamu düzeni veya kamu güvenliği ya da kamu sağlığı açısından tehdit oluşturanlar (m.54/1-d),

7. Vize veya vize muafiyeti süresini on günden fazla aşanlar veya vizesi iptal edilenler (m.54/1-e),

8. İkamet izinleri iptal edilenler (m.54/1-f),

9. İkamet izni bulunup da süresinin sona ermesinden itibaren kabul edilebilir gerekçesi olmadan ikamet izni süresini on günden fazla ihlal edenler (m.54/1-g),

10. Çalışma izni olmadan çalıştığı tespit edilenler (m.54-1-ğ),

11. Türkiye'ye yasal giriş veya Türkiye'den yasal çıkış hükümlerini ihlal edenler (m.54/1-h),

12. Hakkında Türkiye'ye yasal giriş yasağı bulunmasına rağmen Türkiye'ye geldiği tespit edilenler (m.54/1-ı),

13. Uluslararası koruma başvurusu reddedilenler, uluslararası korumadan hariç tutulanlar, uluslararası koruma başvurusu kabul edilemez olarak değerlendirilenler, uluslararası koruma başvurusunu geri çekenler, uluslararası koruma başvurusu geri çekilmiş sayılanlar, uluslararası koruma statüleri sona eren veya iptal edilenlerden haklarında verilen son karardan sonra 6458 Sayılı Kanunun diğer hükümlerine göre Türkiye'de kalma hakkı bulunmayanlar (m.54/1-i),

14. İkamet izni uzatma başvuruları reddedilenlerden, on gün içinde Türkiye'den çıkış yapmayanlar (m.54/1-j),

Sınır Dışı ve İdari Gözetim Kararı Tebligatı (Uluslararası Koruma Başvurusunun Reddi Kararı Nedeniyle) (2/3)

15.Uluslararası koruma başvuru sahibi veya uluslararası koruma statüsü sahibi olup ülke güvenliği için tehlike oluşturduğuna dair ciddi emareler bulunanlar (m.54/2),

16. Uluslararası koruma başvuru sahibi veya uluslararası koruma statüsü sahibi olup kamu düzeni açısından tehlike oluşturan bir suçtan kesin hüküm giyenler (m.54/2).

Yukarıda belirtilen (13) nolu durum/durumlar kapsamında olduğunuz tespit edildiğinden, 6458 sayılı kanunun 54'üncü maddesi uyarınca gerçekleştirilen değerlendirme neticesinde, Valiliğimizce hakkınızda sınır dışı etme kararı alınmıştır.

Sınır dışı etme kararı sebebiyle varsa ikamet izniniz veya vizeniz iptal edilmiştir.

2. Sınır Dışı Etme Kararına Karşın Yargı Yoluna Başvuru

- Şahsınız veya yasal temsilciniz ya da avukatınız, sınır dışı etme kararına karşı, kararın tebliğinden on beş gün içinde idare mahkemesine başvurabilir.
- Mahkemeye başvuran kişi, sınır dışı etme kararını veren makama da başvurusunu bildirir.
- Mahkemeye yapılan başvurular on beş gün içinde sonuçlandırılır.
- Mahkemenin vermiş olduğu karar kesindir.
- 15 günlük dava açma süresi içinde veya yargı yoluna başvurulması halinde yargılama sonuçlanıncaya kadar sınır dışı etme işleminiz durdurulur. Ancak sınır dışı etme işlemine karşı yazılı olarak dava açma hakkınızdan feragat etmeniz durumunda 15 günlük süre beklenmez.

2.1 Hukuki Yardım

Sınır dışı etme işlemine karşı mahkemeye başvuruda bulunmanız halinde varsa kendi avukatınız tarafından temsil edilebilirsiniz. Dilemeniz halinde, ücretini kendiniz karşılamanız koşuluyla, ilgili birim tarafından da size bir avukat temin edilebilecektir.

3. Sınır Dışı Etmek Üzere İdari Gözetim ve Süresi

1. Kaçma riski bulunanlar,

2. Kaybolma riski bulunanlar,

3. Türkiye'ye giriş kurallarını ihlal edenler,

4. Türkiye'den çıkış kurallarını ihlal edenler,

5. Sahte belge kullananlar,

6. Asılsız belge kullananlar,

7. Kabul edilebilir bir mazereti olmaksızın Türkiye'den çıkmaları için tanınan sürede çıkmayanlar,

8. Kamu düzeni açısından tehdit oluşturanlar,

9. Kamu güvenliği açısından tehdit oluşturanlar,

10. Kamu sağlığı açısından tehdit oluşturanlar hakkında idari gözetim kararı alınır.

6458 sayılı Kanunun 57'inci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca yukarıda belirtilen (…) nolu durum kapsamında olduğunuz için tarafınıza Türkiye'ye terk için süre tanınmamış olup hakkımızda idari gözetim kararı alınmıştır. Bu nedenle Geri Gönderme Merkezinde (GGM) tutulmanız gerekmektedir.

GGM'deki idari gözetim süreniz altı ayı geçemez. Anca bu süre, sınır dışı etme işlemlerinin, iş birliği yapmamanız veya ülkeniz ile ilgili doğru bilgi ya da belgeleri vermemeniz nedeniyle tamamlanamaması halinde, en fazla altı ay daha uzatılabilir. Vereceğiniz bilgilerin niteliği, GGM'de kalış süresini kısaltabilecektir.

4. İdari Gözetim Kararına Karşı Sulh Ceza Hakimine İtiraz

- Şahsınız veya yasal temsilciniz a da avukatınız tarafından, İdari gözetim kararına karşı sulh ceza hakimine başvurabilir.
- Başvurunuz idari gözetimi durdurmaz.
- Dilekçenin idareye verilmesi halinde, dilekçe yetkili sulh ceza hakimine derhal ulaştırılır.
- Sulh ceza hakimi incelemeyi beş gün içinde sonuçlandırır.
- Sulh ceza hakiminin kararı kesindir.
- Şahsınız veya yasal temsilciniz ya da avukatınız tarafından, idari gözetim şartlarının ortadan kalktığı veya değiştiği iddiasıyla yeniden sulh ceza hakimine başvurulabilir.

4.1. İdari Gözetim Kararına İtiraz Durumunda Hukuki Yardım

Sınır Dışı ve İdari Gözetim Kararı Tebligatı (Uluslararası Koruma Başvurusunun Reddi Kararı Nedeniyle) (3/3)

İdari gözetim işlemine karşı yargı yoluna başvurmanız durumunda, avukatlık ücretlerini karşılama imkanınız bulunmuyorsa, talebiniz halinde 19/03/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu hükümlerine göre avukatlık hizmeti sağlanır.

5.Geri Gönderme Merkezlerindeki Konaklama, Haklar ve Yükümlülükler

GGM'de kalacağınız süre içerisinde iaşe ve ibate masraflarınız Türkiye Cumhuriyeti Devleti tarafından karşılanacaklardır. GGM'deki sorumluluklarınız ve haklarınıza ilişkin ilave bilgileri Merkez yönetiminden edinebilirsiniz.

İşbu metin, bir nüshası kendisine verilmek üzere iki nüsha hazırlanmış, hakkında sınır dışı etme kararı alınan yukarıda açık kimliği yazılı yabancıya anladığı dilde yazılı olarak tebliğ edilmiş ve imza atına alınmıştır.

Tebliğ Tarihi ve Saati

.. / .. / .... . . : . .

Tebliğ Eden Görevli **Hazırun** **Tebellüğ Eden**

(Yabancı/ Yasal Temsilci/ Avukatı)

Tercüman **Refakatindekiler**

Sınır Dışı Kararı
(Uluslararası Koruma Başvurusunun Geri Çekilmiş Sayılması Kararının Kesinleşmesi Nedeniyle)

T.C

……. VALİLİĞİ

İl Göç İdaresi Müdürlüğü

Sayı: …… Tarih

Konu: Hakkınızda Sınır Dışı Kararı Alınması

Sayın: …

İlgi: a) 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

b) Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün 05.06.2015 tarih ve 2015/17 sayılı genelge.

c) … tarih ve … sayılı Valilik Olur'u

d) … tarih ve … sayılı Valilik Olur'u

Üçüncü bir ülkeye gitmek üzere ülkemize gelerek … ilinden Uluslararası Koruma Başvuru talebinde bulunduğunuz, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün uygun görüşleri ile zorunlu ikamete tabi tutulmak üzere ilimize sevk edildiğiniz halde tebliğ tarihinden itibaren yasal süresi içerisinde ikamet yeri olarak belirlenen ilimize gelerek müdürlüğümüze herhangi bir müracaatta bulunmadığınız anlaşılmıştır. Ülkemizde bulunduğunuz süre içerisinde ülkemiz kanunlarına uymamanız, mecburi olarak ilimizde ikamet etmeniz gerekirken ikamet etmeyerek semti meçhule gitmeniz nedeniyle ilgi (a) sayılı kanunun 77'nci maddesinin (ç) bendi ve ilgi (b) sayılı genelgenin 14.2.1 maddesi gereğince Uluslararası Koruma Başvurunuz ilgi (c) sayılı Valilik Olur'u ile geri çekilmiş sayılmış ve anılan genelgenin 8.1 maddesi gereğince hakkınızda V-71 (Firar) kodu ile bilgisayara veri girişi yapılmıştır.

İlgi (a) sayılı kanunun 77'nci maddesi uyarınca ... Valiliğinin ilgi (c) de kayıtlı olurları ile alınan "**Uluslararası Koruma Başvurunuzun Geri Çekilmiş Sayılması Kararı"**na yasal süresi içerisinde itiraz başvurusunda bulunmadığınızdan ve kararın kesinleştiği görüldüğünden yine ... Valiliğinin İlgi (d) de kayıtlı olurları ile ilgi (a) sayılı kanunun 54'üncü maddesinin 1'inci fıkrasının (i) bendi uyarınca hakkınızda **"Sınır Dışı Kararı"** alınmış ve anılan genelgenin 14.2.1 maddesi gereğince O-100 tahdit kodu ile yurda giriş yasağı uygulanmıştır.

Hakkınızda ve refakatinizde bulunan kişiler hakkında Valiliğimiz tarafından alınmış olan sınır dışı kararına ilgili (a) sayılı kanunun 53'üncü maddesinin 3'üncü fıkrasına göre **on beş (15)** gün içerisinde **İdare Mahkemesine başvuruda bulunabileceğiniz, başvuruda bulunmanız halinde Müdürlüğümüzü bilgilendirmeniz gerektiği, yapılan başvurunun İdare Mahkemesince on beş (15) gün içerisinde sonuçlandırılacağı, mahkeme kararının kesin olduğu hususlarını;**

Bilgilerinize rica ederim.

İmza

……

Vali a.

İl Göç İdaresi Müdür V.

Sınır Dışı Etme Kararı Tebliğ Tebellüğ Belgesi (İmza Yükümlülüğü İhlali Nedeniyle)

TEBLİĞ VE TEBELLÜĞ BELGESİ

6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 54. maddesinin 1. Fıkrasının (i) bendi ve Valilik Makamının 09.10.2015 tarihli olur yazıları ile ile ''İmza Yükümlülüğünüzü Yerine'' Getirmediğinizden dolayı (24 gün) hakkınızda sınır dışı kararı alınmıştır.

6458 sayılı kanunun 53. Maddesinin 3. fıkrası uyarınca, EK'te sunulan sınırdışı kararına karşı tebligat tarihinden itibaren (15) onbeş gün içerisinde idare mahkemesi başvurmanız gerekmektedir.

İş bu tebliğ ve tebellüğ belgesi altı birlikte imzalanmıştır. .. /.. / ....

Tebliğ Eden **Tebliğ Eden**

Tercüman **Tebellüğ Eden**

İdari Gözetim Uzatma Kararı

T.C.

..... VALİLİĞİ

İl Göç İdaresi Müdürlüğü

Sayı: Dosya No:

Konu: İdari Gözetim Uzatma Kararı

KARAR

(İdari Gözetim Devam Kararı)

Yabancıya İlişkin Detaylar :
Adı :
Soyadı :
Baba Adı :
Doğum Tarihi :
Uyruğu / İletişim Dili :
Pasaport / İkamet No :
YabancıKimlik No :
Teslim Tarihi :
Karar :

..... tarihinde Geri Gönderme Merkezimize teslim edilen yukarıda açık kimliği yazılı yabancının, 6458 sayılı kanunun 54/l –h bentleri uyarınca hakkında sınır dışı ve sınır dışı edilmek üzere idari gözetim kararı alınmış olup, 6458 sayılı Kanunun;

- 57/4. Maddesinde "İdari gözetimi devamında zaruret olup olmadığı, valilik tarafından her ay düzenli olarak değerlendirilir. Gerek görüldüğünde, otuz günlük süre beklenilmez. İdari gözetimin devamında zaruret görülmeyen yabancılar için idari gözetim derhal sonlandırılır. Bu yabancılara, belli bir adreste ikamet etme, belirlenecek şekil ve sürelerde bildirimde bulunma gibi idari yükümlülükler." hükmü doğrultusunda yapılan değerlendirme ve mezkur kanun 57. maddesince alınan idari gözetim kararının **sınır dışı işlemlerinde işbirliği yapmaması, kaçma ve kaybolma riski taşıması, Kamu düzeni veya kamu güvenliğini tehdit etmesi, nedenleriyle** 6458 sayılı kanunun 57. maddesi gereğince idari gözetim kararının **1 ay** süreyle devamına karar verilmiştir.

OLUR
Tarih
Ad Soyad
Vali a.
İl Müdür Vekili

.../.../..... İl Göç Uzman Yardımcısı :

Geri Gönderme Merkezinde Yapılan Uluslararası Koruma Başvurusuna İstinaden Salıverme ve İkamet İline Yönlendirme Kararı Tebliğ Tebellüğ Belgesi

TEBLİĞ TEBELLÜĞ VE SALIVERME BELGESİ

İLGİ :a) İstanbul İl Göç İdaresinin ..... tarihli yazısı.

b) İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün .../.../..... ve ..... sayılı yazısı.

c) 04.04.2013 tarih ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

d) 2015/17 sayılı Genelge

İlgi (a) sayılı yazı ile .../.../..... tarihinde sınır dışı edilmek üzere İstanbul İl Göç İdaresi tarafından sevk edilerek ..... İl Göç İdaresi Müdürlüğü Geri Gönderme Merkezimize teslim edilen **..... uyruklu ..... doğumlu .....** isimli şahıs sınır dışı işlemleri için bekletilmekte iken ..... tarihinde vermiş olduğu dilekçe ile uluslararası koruma başvuru sahibi statüsüne müracaatta bulunmuş ve .....-...-... ..... numaralı müracaatları İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne gönderilmiş; alınan ilgi (b)sayılı yazı ile şahısın ..... ilinde işlemlerine devam etmeleri uygun görüldüğünden ilgi (c) sayılı kanun gereği gerekli tebligatın yapılarak 15 gün içerisinde işlemlerini başlatmak üzere ..... İl Göç İdaresi Müdürlüğüne giderek müracaatta bulunması istenildiğinden; 7201 Sayılı Tebligat Kanununa göreve Mültecilerin Hukuki Statüsüne ilişkin 1951 Tarihli Cenevre Sözleşmesinin 2. maddesi **"Her Mültecinin bulunduğu ülkeye karşı özellikle yasalara, yönetmelikler ve kamu düzeni için alınan önlemlere uymayı öngören yükümlülüklerin bulunduğu, "Türkiye Cumhuriyeti Kanunlarına uymanız gerektiği, uyulmaması halinde statünüze bakılmaksızın hakkınızda başka tedbirlerin alınabileceği"** ayrıca hakkınızda herhangi bir karar alındığında **(..... Valiliğince)** ayrıca tebliğ edileceği hususları şahsın yüzüne anladığı dilde (İngilizce) okunarak tebliğ edilmiş ve ilgi (c) sayılı kanuna istinaden **tebligat tarihinden itibaren (15) on beş gün zaman zarfında .....** ilinde müracaat işlemlerini tamamlayarak, haftalık rutin imza çizelgesine imza atmak suretiyle ..... ilinde sabit bir adreste ikamet etmesi gerektiği, ilini izinsiz terk etmesi veya belirtilen ek mülakatlara gelmemesi durumunda hakkında V-71 semt-i meçhul tahdit kodu ile işlem yapılacağı ve başvurusunun geri çekilmiş sayılacağı "Başvurunun Geri Çekilme" kararına karşı Uluslararası Koruma Değerlendirme Komisyonuna (10) gün, yetkili idare mahkemesine (30) gün içinde itiraz hakkının olduğu, itiraz süresi içinde itiraz etmediği takdirde ilgi (d) sayılı genelgenin 17.7 maddesi gereğince hakkında sınır dışı kararının alınıp, ülkeye giriş yasağının uygulanacağı tebliğ edilerek serbest bırakılmış olup, konu hakkında tanzim edilen tebliğ ve tebellüğ ve salıverme belgesi iki nüsha halinde düzenlenerek altı birlikte imza altına alınmış; bir nüsha şahsa elden teslim edilmiştir. .../.../..... Saat:

TEBLİĞ EDEN HAZURUN TERCÜMAN TEBELLÜĞ EDEN

İdari Gözetim Kararı Sonlandırılarak Salıverme Tebliğ Tebellüğ Tutanağı

SALIVERME VE TEBLİĞ TEBELLÜĞ TUTANAĞI

İlgi : a) 6458 Sayılı Yabancıla ve Uluslararası Koruma Kanunu

b) Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün …. tarih ve ... sayılı yazısı.

İlimiz Geri Gönderme Merkezinde idari gözetim altında tutulan yabancılar ile ilgili olarak Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün yaptığı değerlendirme sonucunda;

Ekli listede isimleri belirtilen yabancıların 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 57nci maddesinin dördüncü fıkrasına istinaden sınır dışı kararları saklı kalmak kaydıyla idari gözetim kararlarının sonlandırılması talimatı alınmış olup:

Bu itibarla; ..... uyruklu, ... doğumlu, ... isimli yabancıya ... . tarihinden geçerli olmak üzere **30 (otuz)** gün içinde ülkemizden çıkış yapması, verilen sürede çıkış yapmadığı takdirde 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 102/1-c maddesi uyarınca 1000 (bin) TL idari para cezası uygulanarak Müdürlüğümüz Geri Gönderme Merkezinde idari gözetim altına alınarak sınır dışı edileceği hususları tebliğ edilerek Müdürlüğümüz geri Gönderme Merkezimizden salıvermiş olup;

İş bu salıverme ve tebliğ tebellüğ tutanağı tarafımızdan tanzim edilerek altı birlikte imza altına alınmıştır.

tarih .. .. saat .. : ...

TEBLİĞ EDEN	**HAZURUN**	**TUTANAĞI YAZAN**
İl Göç İdaresi Müdürü a.	İl Göç Uzm. Yrd.	İl Göç Uzm. Yrd.
Düzensiz Göç Çalışma Grup Başkanı		

TEBELLÜĞ EDİLEN ve SALIVERİLEN

Terke Davet Kararı Tebliğ Formu (T2)

.... Valiliği

İl Göç İdaresi Müdürlüğü

Terke Davet Kararı Tebliğ Formu (T2)

Yabancıya İlişkin Bilgiler:

Adı	**:**
Soyadı	**:**
Baba Adı	**:**
Doğum Tarihi	**:**
Uyruğu	**:**
Pasaport No	**:**
Yabancı Kimlik No	**:**
İletişim Dili	**:**

Karar ve Değerlendirmeye İlişkin Bilgiler:

Değerlendirmeyi Yapan Birim	
Sınır Dışı Etme Kararı Sayısı ve Tarihi	

6458 sayılı Kanunun 56 ncı maddesi kapsamında 30 (otuz) gün içinde Türkiye'yi terk etmeniz gerekmektedir. Dilerseniz bu süreyi beklemeden de Türkiye'yi terk edebilirsiniz.

Türkiye'den çıkış için size süre tanındığından, tarafınıza hiçbir harca tabi olmayan Çıkış İzin Belgesi tanzim edilerek verilecektir.

Tanınan süre içerisinde Türkiye'yi terk etmemeniz durumunda, hakkınızda idari gözetim kararı alınabilecektir.

Tanınan süre içerisinde Türkiye'yi terk etmeniz halinde hakkınızda Türkiye'ye giriş yasağı kararı alınmayabilir.

Size tanınan süre zarfından Türkiye'yi terk etmeden 48 (kırk sekiz) saat önce İl Müdürlüğümüze seyahat programınızı bildirmeniz gerekmektedir.

Bu belge, bir nüshası avukatına/yabancıya/yasal temsilcisine verilmek üzere iki nüsha olarak hazırlanmış olup, hakkında idari gözetim kararı alınan yukarıda açık kimliği yazılı yabancıya kendi dilinde/anladığı dilde yazılı olarak tebliğ edilmiş ve imza altına alınarak bir sureti tebellüğ edene verilmiştir.

../../202.

Tebliğ Eden Tercüman Tebellüğ Eden

Terke Davet Tebligatı (Sınır Dışı Etme Kararı Alınanlardan Haklarında İdari Gözetim Kararı Alınmayanlar İçin) (1/2)

TEBLİGAT

(Sınır Dışı Etme Kararı Alınanlardan Haklarında İdari Gözetim Kararı Alınmayarak Türkiye'yi Terke Davet Edilecekler İçin)

Yabancıya İlişkin Bilgiler:

Adı:

Soyadı:

Baba Adı:

Doğum Tarihi:

Uyruğu:

İkamet Numarası:

Yabancı Kimlik No:

İletişim Dili:

Karar ve Değerlendirmeye İlişkin:

Kararın Tarihi ve Sayısı:

Değerlendirmeyi Yapan Birim :

1. **Sınır Dışı Etme Kararı**

*Aşağıda sayılanlar hakkında sınır dışı etme kararı **alınır:***

1. 5237 sayılı Kanunun 59 uncu maddesi kapsamında sınır dışı edilmesi gerektiği değerlendirilenler (m.54/1-a),
2. Terör örgütü yöneticisi, üyesi, destekleyicisi olanlar (m.54 /1-b),
3. Çıkar amaçlı suç örgütü yöneticisi, üyesi veya destekleyicisi olanlar (m.54/1-b),
4. Türkiye'ye giriş, vize ve ikamet izinleri için yapılan işlemlerde gerçek dışı bilgi ve sahte belge kullananlar (m.54/1-c),
5. Türkiye'de bulunduğu süre zarfında geçimini meşru olmayan yollardan sağlayanlar (m.54/1-c),
6. Kamu düzeni veya kamu güvenliği ya da kamu sağlığı açısından tehdit oluşturanlar (m.54/1-d),
7. Vize veya vize muafiyeti süresini on günden fazla aşanlar veya vizesi iptal edilenler (m.54/1-e),
8. İkamet izinleri iptal edilenler (m.54/1-f),
9. İkamet izni bulunup da süresinin sona ermesinden itibaren kabul edilebilir gerekçesi olmadan ikamet izni süresini on günden fazla ihlal edenler (m.54/1-g),
10. Çalışma izni olmadan çalıştığı tespit edilenler (m.54/1-ğ),
11. Türkiye'ye yasal giriş veya Türkiye'den yasal çıkış hükümlerini ihlal edenler (m.54/1-h)
12. Hakkında Türkiye'ye giriş yasağı bulunmasına rağmen Türkiye'ye geldiği tespit edilenler (m.54/1-ı),
13. Uluslararası koruma başvurusu reddedilenler, uluslararası korumadan hariçte tutulanlar, uluslararası koruma başvurusu kabul edilemez olarak değerlendirilenler, uluslararası koruma başvurusunu geri çekenler, uluslararası koruma başvurusu geri çekilmiş sayılanlar, uluslararası koruma statüleri sona eren veya iptal edilenlerden haklarında verilen son karardan sonra 6458 sayılı Kanunun diğer hükümlerine göe Türkiye'de kalma hakkı bulunmayanlar (m.541-i),
14. İkamet izni uzatma başvuruları reddedilenlerden, on gün içinde Türkiye'den çıkış yapmayanlar (m.54/1-j),

*Aşağıda sayılanlar hakkında sınır dışı etme kararı **alınabilir:***

15. Uluslararası koruma başvurusu sahibi veya uluslararası koruma statüsü sahibi olup ülke güvenliği için tehlike oluşturduğuna dair ciddi emareler bulunanlar (m.54/2),
16. Uluslararası koruma başvuru sahibi veya uluslararası koruma statüsü sahibi olup kamu düzeni açısından tehlike oluşturan bir suçtan kesin hüküm giyenle (m.54/2).

Yukarıda belirtilen (…) nolu durum / durumlar kapsamında olduğunuz tespit edildiğinden, 6458 sayılı Kanunun 54 üncü maddesi uyarınca gerçekleştirilen değerlendirme neticesinde, Valiliğimizce hakkınızda sınır dışı etme kararı alınmıştır.

Sınır dışı etme kararı sebebiyle varsa ikamet izniniz veya vizeniz iptal edilmiştir.

Terke Davet Tebligatı
(Sınır Dışı Etme Kararı Alınanlardan Haklarında İdari Gözetim Kararı Alınmayanlar İçin) (2/2)

2.Sınır Dışı Etme Kararına Karşı Yargı Yoluna Başvuru

- Şahsınız veya yasal temsilciniz ya da avukatınız tarafından, sınır dışı etme kararına karşı, kararın tebliğinden itibaren on beş gün içinde idare mahkemesine başvurulabilir.
- Mahkemeye başvuran kişi, sınır dışı etme kararını veren makama da başvurusunu bildirir.
- Mahkemeye yapılan başvurular on beş gün içinde sonuçlandırılır.
- Mahkemenin vermiş olduğu karar kesindir.
- 15 günlük dava açma süresi içinde veya yargı yoluna başvurulması halinde yargılama sonuçlanıncaya kadar sınır dışı edilme işleminiz durdurulur. Ancak sınır dışı etme işlemine karşı yazılı olarak dava açma hakkınızdan feragat etmeniz durumunda 15 günlük süre beklenmez.

2.1 Hukuki Yardım

Sınır dışı etme işlemine karşı mahkemeye başvuruda bulunmanız halinde varsa kendi avukatınız tarafından temsil edilebilirsiniz. Dilemeniz halinde ücretini kendiniz karşılamanız koşuluyla, ilgili birim tarafından da size bir avukat temin edilebilecektir.

3.Türkiye'yi Terke Davet

6458 sayılı Kanunun 56 ncı maddesi kapsamında olduğunuz değerlendirildiğinden (16) gün içinde Türkiye'yi terk etmeniz gerekmektedir. Dilerseniz bu süreyi beklemeden de Türkiye'yi terk edebilirsiniz.

Türkiye'den çıkış için size süre tanındığından, tarafınıza hiçbir harca tabi olmayan Çıkış İzin Belgesi tanzim edilerek verilecektir.

Tanınan süre içerisinden Türkiye'yi terk etmemeniz durumunda, hakkınızda idari gözetim kararı alınacaktır.

Hakkınızda giriş yasağı kararı alınmaması için size tanınan süre içerisinde Türkiye'yi terk ediniz.

İşbu metin, bir nüshası kendisine verilmek üzere iki nüsha hazırlanmış, hakkında sınır dışı etme kararı alınan yukarıda açık kimliği yazılı yabancıya anladığı dilde yazılı olarak tebliğ edilmiş ve imza altına alınmıştır.

Tebliğ Tarihi ve Saati:

.. / .. / .... .. : ..

Tebliğ Eden Görevli	**Hazirun**	**Tercüman**	**Tebellüğ Eden**

Uluslararası Koruma Ret Kararı Tebliğ Tebellüğ Belgesi (Genel Değerlendirme)

TEBLİĞ-TEBELLÜĞ BELGESİ

İlgi: a) 04/04/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

b) 17.03.2016 tarihli ve 2016/29656 Sayılı Yönetmelik.

c) 05.06.2015 tarihli ve 2015/17 Sayılı Genelge

ç)7201 sayılı Tebligat Kanunu

d)…. Valiliğinin …. Tarih …. Sayılı Oluru

…. Uyruklu aşağıda adı yazılı yabancının ülkemizden uluslararası koruma başvurusunda bulunmasına ilişkin olarak; İlgi (a ve b) mevzuat doğrultusunda sunmuş olduğu bilgi ve belgeler **"Genel Değerlendirme"** kapsamında incelenmiştir.

Söz konusu yabancının uluslararası koruma başvurusunun, Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi, İlgi (a, b ve c) mevzuat kapsamında değerlendirildiği ve uluslararası koruma için gereken kriterleri taşımadığı anlaşıldığından **"ULUSLARARASI KORUMA TALEBİNİN REDDİNE (MENFİ KARAR)"** karar verilmesi … Valiliğinin … tarih ve … sayılı kararı ile uygun görülmüştür.

Bu çerçevede adı geçen yabancı ilgi (a) kanunun 80'inci maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendine göre kararın tebliğinden itibaren ilgili kişi veya yasal temsilcisi ya da avukatı tarafından **10 (on) gün içerisinde Uluslararası Değerlendirme Komisyonuna, 30 (otuz) gün içerisinde ise yetkili idare mahkemesine** başvurabilecektir. İtiraz edilmesi halinde bu husustaki bilgi ve belgelerin mahkeme süresince takip edilmesi için Denizli İl Göç İdaresi Müdürlüğü'ne iletilmesi gerekmektedir.

Söz konusu yabancının **10 (on) gün** içerisinde **Uluslararası Koruma Değerlendirme Komisyonu'na** ya da **30 (otuz) gün** içerisinde **yetkili idare mahkemesine (… İdare Mahkemesi)** başvurmaması veya itiraz süresi içerisinde itiraz haklarından feragat ettiğine dair yazılı beyanının olması halinde yabancının Türkiye'de kalış hakkı bulunmayacağından dolayı ilgi (a) Kanunun 54/i maddesi ve ilgi (c) Genelgenin 9.4. maddesine göre gerekli sınır dışı işlemleri yapılacaktır.

Bu hususların tamamı yabancıya kendi dilinde anlatılmış olup; tebliğ ve tebellüğ yapıldığına yönelik 2 nüsha olarak düzenlenen bu tebliğ belgesini birlikte imza altına alınarak bir nüshası kendisine elde verilmiştir. (Tarih ve saat)

TEBLİĞ EDEN TERCÜMAN TEBELLÜĞ EDEN

Uluslararası Koruma Başvurusunun Reddi Kararı Tebliğ Tebellüğ Tutanağı (Hızlandırılmış Değerlendirme)

TEBLİĞ-TEBELLÜĞ TUTANAĞI

İlgi : a) 04.04.2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu.

b) 05.06.2015 tarihli ve 2015/17 sayılı Genelge.

c) …… tarihli ve …… sayılı Valilik Oluru.

……. uyruklu aşağıda adı yazılı uluslararası koruma talebinde bulunan kişi hakkında ilgi (a) Kanun ve ilgi (b) Genelge doğrultusunda durumu incelenerek ilgi (a) Kanun 79.Maddesine göre **HIZLANDIRILMIŞ BAŞVURU** kapsamında değerlendirilmesi uygun görülen ..... numaralı Uluslararası Koruma Başvurusu incelenmiş olup; sunmuş olduğu gerekçelerin Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi, ilgi (a) Kanun ve ilgi (b) Genelge kapsamında değerlendirildiği ve ilgi (a) Kanun Madde 61ve 62'de belirtilen ırkı, dini, tabiiyeti, beli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korkma kriterlerini taşımadığından **''ULUSLARARASI KORUMA TALEBİNİN REDDİNE (MENFİ KARAR)**' kararı verilmesi İstanbul Valiliğinin ..... tarihli ve ..... sayılı oluru ile uygun görülmüştür.

Bu çerçevede adı geçen **yabancının İlgi (a) Kanunun 80'inci** maddesinde, hızlandırılmış başvuru kapsamında alınan karalara karşı kararın tebliğinden itibaren **15 (on beş) gün** içerisinde ilgili kişi veya yasal temsilcisi ya da avukatı tarafından yetkili idare mahkemesine başvurabileceği belirtilmiştir. Mahkemeye başvurmadığı takdirde ise 15 gün içerisinde çıkış yapması gerekmektedir, çıkış yapmadığında ise hakkında sınır dışı kararı alınacaktır. İlgi (a) Kanun Madde 54. (i) bendine göre Uluslararası koruma başvurusu reddedilen, uluslararası korumadan hariçte tutulan, başvurusu kabul edilemez olarak değerlendirilen, başvurusunu geri çeken, başvurusu geri çekilmiş sayılan, uluslararası koruma statüleri sona eren veya iptal edilenlerden haklarında verilen son karardan sonra bu Kanunun diğer hükümlerine göre Türkiye'de kalma hakkı bulunmayanlar hakkında sınır dışı etme kararı alınacağı Türkçe bildiğinden ayrıntılı bir şekilde kendisine anlatılmış olup tebliğ edilmiştir.

Tarih:

TEBLİĞ EDEN **HAZURUN VE TERCÜMAN**

TEBELLÜĞ EDEN

Şartlı Mülteci Statüsü Kararı Tebliğ Tebellüğ Belgesi

T.C.

…….. VALİLİĞİ

İstanbul İl Göç İdaresi Müdürlüğü

İlgi: **a)** 04/04/2013 tarihli 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslarası Koruma Kanunu.

b) 17/03/2016 tarihli ve 29656 sayılı Yönetmenlik.

c) 05/06/2015 tarihli 2015/17 Sayılı Genelge.

d) 7201 sayılı Tebligat Kanunu,

e) ….. tarihli ve …… sayılı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün Oluru

… tarihinde ülkemize gelerek 21.01.2013 tarihinde İstanbul Valiliğimizden uluslararası koruma başvurusunda bulunan, aşağıda açık kimlik bilgileri yazılı .... uyruklu yabancının müracaatında sunmuş olduğu bilgi ve belgeler **GENEL USULLER** kapsamında **BİREYSEL** olarak incelenmiştir.

Bu çerçevede;

Ülkemizden uluslararası koruma başvurusunda bulunan söz konusu yabancının sunmuş olduğu gerekçelerin, Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi, ilgi (a) Kanun, ilgi (b) yönetmelik, ilgi (c) Genelge kapsamında değerlendirildiği ve uluslararası koruma için gereken kriterleri taşıdıkları anlaşıldığından **"Şartlı Mülteci Statüsü"** verilerek üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar ülkemizde ikametlerine devam etmelerine izin verilmesi Genel Müdürlük Makamı'nın 30/06/2016 tarihli olurları ile uygun görülmüştür.

Bu hususların tamamı yabancının kendisine Türkçe bildiğinden dolayı İlgi (b) Yönetmeliğin 120. Maddesine göre karar kendisine karar ayrıntılı anlatılmış olup; bildirim yapıldığına yönelik bu tebliğ belgesi birlikte imza alınarak bir örneği kendisine elden verilmiştir.

TARİH:

TEBLİĞ EDEN	**TERCÜMAN**
İl Göç Uzm. Yrd.	İl Göç Uzm. Yrd.

TEBELLÜĞ EDEN

Mülteci Hakları Merkezi, savaş ve zulüm nedeniyle ülkelerini terk etmek durumunda kalıp Türkiye'de sığınma arayan yabancılara, 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu başta olmak üzere ilgili ulusal ve uluslararası mevzuat çerçevesinde sağlanan hukuksal koruma ve destek mekanizmalarına erişimlerine yardımcı olmak üzere faaliyet gösteren bir sivil toplum kuruluşudur.

Göç Bağlamında Çocukların İdari Gözetimi: Uygulayıcılara Yönelik Rehber başlıklı bu yayınımız sığınmacı ve göçmen çocukların idari gözetimine dair ulusal ve uluslararası mevzuatın güncel bir derlemesi niteliğinde olup aynı zamanda resmi belge örnekleri ile Göç İdaresi Başkanlığı tarafından tanzim edilen karar örneklerine ve bu bağlamda yayımlanan yerli ve yabancı başvuru kaynaklarının bir seçkisine de yer vermektedir. *Göç Bağlamında Çocukların İdari Gözetimi: Uygulayıcılara Yönelik Rehber*'in kırılgan bir grup olarak tanımladığımız sığınmacı ve göçmen çocukların haklarını savunmak için çalışmalar yürüten bütün paydaşlar için faydalı bir kaynak olacağını ümit ediyoruz.